

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PRÁVNICKÁ FAKULTA

JUDr. Marie Koričanská

**Mezinárodní kupní smlouva a perspektivy její
právní úpravy**

International sales contract and perspectives of its
legal regulation

Disertační práce

Školitelka: prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 31. duben 2015

Prohlašuji, že jsem předkládanou disertační práci vypracovala samostatně, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a že předkládaná disertační práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 11. června 2015

JUDr. Marie Koričanská

Na tomto místě bych ráda poděkovala vážené paní prof. JUDr. Monice Pauknerové, CSc., DSc. za její odborné vedení, cenné rady a veškerou podporu a motivaci, které mi poskytovala při vypracovávání této práce i po celou dobu mého vysokoškolského studia.

Dále děkuji za cenné rady a informace všem těm, s nimiž jsem konzultovala otázky týkající se této práce, jmenovitě pak paní Mgr. Jitce Valentové z odboru evropského a mezinárodního práva Ministerstva průmyslu a obchodu České republiky.

Rovněž bych ráda poděkovala váženému panu prof. JUDr. Květoslavu Růžičkovi, CSc., váženému panu prof. JUDr. Zdeňku Kučerovi, DrSc., všem kolegům a přátelům z katedry obchodního práva Univerzity Karlovy v Praze za to, že jsem měla tu čest s nimi spolupracovat.

Děkuji také rodinným příslušníkům, přátelům a kolegům za vstřícnost a dodanou sílu, bez nichž by tato práce nikdy nevznikla. Na posledním místě, nikoliv však významem a rozsahem, patří můj bezmezný dík jmenovitě rodičům, a to za jejich laskavou péči a neomezenou podporu v životě i během studia.

Obsah

Anotace	1
Abstract	2
Seznam použitých zkratk	3
Úvod	4
1. Teoretická východiska a použitá metodika	6
2. Mezinárodní kupní smlouva	8
2.1 Pojem kupní smlouvy v českém právu	9
2.2 Pojem kupní smlouvy v mezinárodněprávním kontextu	12
Kvalifikační znaky podle Vídeňské úmluvy	13
Kvalifikační znaky podle Návrhu CESL	16
Kvalifikační znaky podle Nařízení Řím I	17
2.3 Mezinárodní prvek v kupní smlouvě	21
2.4 Hlediska subjektivní a objektivní	25
Subjektivní hledisko	25
Objektivní hledisko	31
2.5 Mezinárodní kupní smlouva ve vztahu k podnikateli a spotřebiteli	33
Spotřebitelská smlouva	34
Spotřebitelská mezinárodní kupní smlouva	35
3. Subjekty mezinárodní kupní smlouvy	38
3.1 Podnikatel	39
Definice pojmu podnikatel	39

<i>Pojem podnikatele v českém právu</i>	41
<i>Pojem podnikatele podle Vídeňské úmluvy</i>	43
<i>Pojem podnikatele podle Nařízení Řím I</i>	45
<i>Pojem podnikatele podle Návrhu CESL</i>	47
3.2 Spotřebitel.....	50
Definice pojmu spotřebitel.....	50
<i>Pojem spotřebitele v českém právu</i>	51
<i>Pojem spotřebitele podle Vídeňské úmluvy</i>	53
<i>Pojem spotřebitele podle Nařízení Řím I</i>	54
<i>Pojem spotřebitele podle Návrhu CESL</i>	58
Příčiny ochrany spotřebitele.....	61
<i>Informační asymetrie</i>	62
<i>Predátorské chování</i>	64
Geneze spotřebitelské ochrany v evropském právu.....	66
3.3 Shrnutí.....	71
4. Základní metody úpravy poměrů z mezinárodní kupní smlouvy.....	73
4.1 Přímá metoda.....	75
4.2 Kolizní metoda.....	79
<i>Věcné normy mezinárodního práva soukromého</i>	81
4.3 Volba práva.....	83
Kolizní a materiální volba práva.....	85
Výslovná a nevýslovná volba práva.....	86

Dodatečná volba práva a změna volby práva	88
Omezená a neomezená volba práva	89
4.4 Specifické prostředky	91
4.5 Shrnutí	93
5. Aktuální otázky právní úpravy mezinárodní kupní smlouvy	95
5.1 Vídeňská úmluva	98
Působnost Vídeňské úmluvy ve vztahu k podnikateli.....	100
Působnost Vídeňské úmluvy ve vztahu ke spotřebiteli	104
Odvolání výhrady podle ustanovení čl. 95 Vídeňské úmluvy	109
5.2 Nařízení Řím I.....	114
Působnost Nařízení Řím I ve vztahu k podnikateli.....	116
<i>Aspekty volby práva</i>	118
<i>Určení rozhodného práva</i>	119
Působnost Nařízení Řím I ve vztahu ke spotřebiteli.....	121
<i>Aspekty volby práva</i>	130
<i>Určení rozhodného práva</i>	134
5.3 Návrh CESL	136
Geneze evropského smluvního práva a Návrh CESL.....	138
Základní východiska Návrhu CESL.....	141
Charakter a koncepce Návrhu CESL	142
<i>Obecné otázky</i>	142
<i>Návrh CESL z pohledu kolizněprávní problematiky</i>	145

<i>Návrh CESL z pohledu hmotněprávní problematiky</i>	152
Působnost Návrhu CESL	158
<i>Věcná působnost</i>	158
<i>Osobní působnost</i>	161
<i>Přeshraniční smlouvy</i>	162
5.4 Zákon o MPS	165
Působnost Zákona o MPS v oblasti smluvních závazkových poměrů.....	167
Působnost Zákona o MPS ve vztahu ke spotřebiteli	170
Působnost Zákona o MPS ve vztahu k podnikateli	174
Závěr.....	175
Shrnutí	180
Klíčová slova	184
Seznam literatury a pramenů	185
Monografie a učebnice	185
Odborné články tištěné, příspěvky ve sborníku	194
Elektronicky dostupné odborné články	201
Soudní rozhodnutí a rozhodčí nálezy	202
Další prameny	203

Anotace

Mezinárodní kupní smlouva je na poli mezinárodního obchodního styku jedním z nejvýznamnějších a nejfrekventovaněji užívaných právních institutů. To jej navzdory jeho funkční stabilitě činí terčem zájmu právní teorie i právní praxe, které neustále posouvají kupředu otázky spojené s jeho právní úpravou.

Předkládaná disertační práce se proto zabývá institutem mezinárodní kupní smlouvy a perspektivou jeho právní úpravy. Cílem této práce je zejména podat odpověď na otázku, jakým směrem se ubírá, resp. bude nadále ubírat, regulace mezinárodní kupní smlouvy, a to ve vztahu k národnímu i nadnárodnímu právu – z konkrétních právních předpisů pak jmenovitě zejména ve vztahu k zákonu o mezinárodním právu soukromém, Vídeňské úmluvě, Nařízení Řím I a návrhu společné právní úpravy prodeje (CESL). V práci jsou pak zohledněna jak hlediska podnikatelská, tak hlediska spotřebitelská.

Disertační práce se vedle obecných teoretických aspektů mezinárodní kupní smlouvy zabývá i jednotlivými právními předpisy, které jsou pro její regulaci v současnosti nejrelevantnější. Tomuto zaměření pak odpovídá i struktura a systematika této práce. Práce je rozdělena do pěti kapitol, kterým předchází úvod a které jsou zakončeny závěrem. Jádro této práce se nachází v kapitole páté, v níž jsou analyzovány dílčí aspekty aktuálních perspektiv právní úpravy mezinárodní kupní smlouvy.

Abstract

The international sales contract is one of the most important and frequently used legal instruments in the area of international business relations. Despite its functional stability, it is subject of continuous interest of legal theory and practice through which the questions related to its legal regulation are tackled.

Therefore, this thesis deals with international sales contract and the perspective of its legal regulation. Particularly, the aim of this thesis is to answer the question on how the regulation of international sales contract is developing with regard to the national and supranational law, especially the Act on international private law, the Vienna convention, the Rome I regulation and the CESL (Common European Sales Law). The thesis considers this question both from the entrepreneurs' and customers' point of view.

Besides the general theoretical aspects of the international sales contract, the thesis also focuses on particular legal acts containing the most relevant regulation of international sales contract and the structure and framework of the thesis corresponds with this focus. The thesis is divided into five chapters, which are preceded by the introduction and followed by the conclusion. The core of the thesis is in chapter five, which analyzes partial aspects of current perspectives of legal regulation of international sales contract.

Seznam použitých zkratk

Starý občanský zákoník	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Občanský zákoník	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
Obchodní zákoník	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Starý ZMPS	Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů
Zákon o MPS	Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém
Vídeňská úmluva	Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží
Římská úmluva	Úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy
Nařízení Řím I	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy
Nařízení Brusel I	Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 o soudní příslušnosti a uznání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních
Nařízení Brusel I bis	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech
Návrh CESL	Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje, KOM (2011) 635 v konečném znění

Úvod

Kupní smlouva je tuzemskou i zahraniční právní doktrínou¹ oprávněně považována za „matku smluvních závazkových vztahů“. Je proto zcela pochopitelné, že v praxi je tento institut nejfrekventovaněji používán a že jeho právní úprava – ať již přímo či nepřímo – ovlivňuje řadu subjektů. S rozvíjejícími se zahraničními styky a obchodními vztahy navíc vzrůstá vliv přesahu kupní smlouvy do mezinárodní sféry a implikovaně s ním vzrůstá i nutnost regulace těchto kupních smluv, které jsou označovány jako mezinárodní kupní smlouvy.

Ve vztahu k mezinárodní kupní smlouvě dosud převažovala především tzv. profesionální koupě a zájem zákonodárců na různých úrovních (především však na úrovni mezinárodní) se proto stácel zejména na tyto subjekty. S posunem ekonomických vztahů však i ve sféře mezinárodního obchodu získalo neoddiskutovatelnou pozici poskytování zboží a služeb přímo koncovým konzumentům. Kupní smlouvy uzavírané s jednotlivými koncovými konzumenty – zpravidla spotřebiteli² – tak v současnosti rovněž tvoří významnou část mezinárodních kontraktů. Jak bude rozvedeno v dále podaném výkladu, právě spotřebitelé získali zvláštní postavení, což bezesporu právní úpravu mezinárodní kupní smlouvy ovlivňuje a zcela jistě nadále ovlivňovat bude.

Ačkoliv by se mohlo jevit, že právní úprava mezinárodní kupní smlouvy je statická a že nijak nepodléhá trendům vyskytnuvším se v mezinárodním právu soukromém, jedná se o dynamickou problematiku, která stále přináší řadu

¹ Viz např. SELUCKÁ, Markéta. *Koupě a prodej: nový občanský zákoník, společná evropská právní úprava prodeje*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, str. IX; MAC QUEEN, Hector. *The Europeanisation of Contract Law: The Proposed Common European Sales Law*, str. 529 a násl., in DI MATTEO, Larry, Qi ZHOU, Severine SAINTIER, Keith, ROWLEY. *Commercial Contract Law: Transatlantic Perspectives*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013, str. 529.

² Na problematiku mezinárodní kupní smlouvy jsem se specializovaně zaměřovala i ve své rigorózní práci, z níž zčásti vychází i tato práce, která předešlou práci podstatně prohlubuje a rozšiřuje; viz KORIČANSKÁ, Marie. *Mezinárodní kupní smlouva ve vztahu ke spotřebiteli*. Rigorózní práce. Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze. 2014. Vedoucí práce prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc.

nových otázek. Téma předkládané práce „Mezinárodní kupní smlouva a perspektivy její právní úpravy“ jsem si zvolila právě pro jeho aktuálnost a zvláštní postavení v rámci předmětu mezinárodního práva soukromého.

Systematika této práce se odvíjí od obecných výkladů týkajících se vymezení pojmu kupní smlouvy, mezinárodní kupní smlouvy, jejích konkrétních subjektů (spotřebitele a podnikatele), jednotlivých metod úpravy právních poměrů vyplývajících z mezinárodní kupní smlouvy až po konkrétní výklady týkající se aktuálních otázek ve vztahu k právní úpravě mezinárodní kupní smlouvy obsažené v jednotlivých relevantních právních instrumentech mezinárodního práva soukromého³. Vzhledem ke zvyšujícímu se vlivu interpretace jednotlivých právních předpisů, který poskytují národní i nadnárodní soudy, se proto ani v této práci nelze nevěnovat relevantní judikatuře a jejímu vlivu na mezinárodní kupní smlouvu.

Předkládaná práce má poskytnout výklad o vybraných aspektech dalšího vývoje právní úpravy mezinárodní kupní smlouvy. Předvídat s určitostí směr, kterým se normotvorba v oblasti mezinárodní kupní smlouvy bude ubírat, je však poměrně komplikované, ne-li přímo nemožné. Ať tak či onak, zákonodárci na všech úrovních by měli promítnout poznatky získané z dosavadního vývoje právní úpravy mezinárodní kupní smlouvy do svých budoucích zákonodárných projektů. Jen takovým způsobem lze zajistit, že právní úprava mezinárodní kupní smlouvy bude efektivní, bude mít pozitivní perspektivu a nebude situaci (nejen) na poli mezinárodního obchodu spíše znepréhledňovat.

³ Konkrétně se jedná o Vídeňskou úmluvu, Nařízení Řím I, Návrh CESL a Zákon o MPS.

1. Teoretická východiska a použitá metodika

V české i zahraniční odborné literatuře se otázkám spojeným s mezinárodní kupní smlouvou věnuje řada publikací, přičemž jde jak o monografie pojednávající o této problematice rozsáhle a uceleně, tak o dílčí anebo méně rozsáhlá díla (články v odborných sbornících, časopisecké články či kapitoly v odborných učebnicích)⁴. Jedná se tak o tematiku relativně dobře zpracovanou, nelze však ignorovat aktuální otázky, které vyvstaly až s postupem času a na něž z tohoto důvodu jednotliví autoři nereagují, resp. ani nemohli reagovat. V rámci této práce je tak čerpáno napříč spektrem dostupné tuzemské i zahraniční literatury, judikatury a právních předpisů.

Podklad této práce spočívá zejména v četných teoretických přístupech, které jsou extrahovány právě z dostupné literatury, a stanovení základních otázek týkajících se mezinárodní kupní smlouvy se o ně přirozeně opírá. Teoretické vymezení problematiky je v této práci zastoupeno rovněž výkladem o dosavadním vývoji právní úpravy mezinárodní kupní smlouvy, přičemž se tento obdobně jako ostatní statě práce projevuje ve formulaci doporučení pro další vývoj právní úpravy prostřednictvím úvah *de lege ferenda*. Komplexně pak východiska této práce ústí ve výklad o perspektivách právní úpravy mezinárodní kupní smlouvy, což je ostatně záměrem této práce.

⁴ V práci jsou zmíněny např. tyto publikace a odborné články: KANDA, Antonín. *Kupní smlouva v mezinárodním obchodním styku (Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží)*. Praha: Linde, 1999; KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ a Květoslav RŮŽIČKA. *Právo mezinárodního obchodu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008; SELUCKÁ, Markéta. *Koupě a prodej: nový občanský zákoník, společná evropská právní úprava prodeje*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013; SCHLECHTRIEM, Peter, Klaus BACHER a Ingeborg H. SCHWENZER. *Kommentar zum einheitlichen UN-Kaufrecht: das Übereinkommen der Vereinten Nationen über Verträge über den internationalen Warenkauf : CISG*. 5., völlig neubearbeitete Aufl. München: Beck, 2008; DI MATTEO, Larry A. *International sales law: a global challenge*. Cambridge: Cambridge University Press, 2014; ALPA, Guido. *The proposed common European sales law - the lawyers' view*. München: Sellier, European Law Publishers, 2013; KYSELOVSKÁ, Tereza. Online spotřebitelské smlouvy a hraniční určovatelnost „zaměřování činnosti“ ve světle judikatury Soudního dvora Evropské Unie. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2011; BŘICHÁČEK, Tomáš. *Návrh volitelné unijní úpravy kupní smlouvy*. *Právní fórum*, 2012; ZELLER, Bruno. *Uniformity of Laws: A Reality or Just a Myth? International Journal of Private Law*. Oxford, England: Hart Publishers, 2009 aj. Kompletní seznam použité literatury nicméně tvoří samostatnou kapitolu této práce.

Tato práce si jako hlavní cíl klade zhodnotit perspektivu, v níž se bude ubírat další právní úprava mezinárodní kupní smlouvy. Dosažení tohoto cíle jde však ruku v ruce s naplněním dvou dílčích cílů. První dílčí cíl spočívá v analýze jednotlivých pojmů spojených s řešenou problematikou, přičemž druhý dílčí cíl spočívá v analýze dosavadní právní úpravy mezinárodní kupní smlouvy.

Jak tedy vyplývá z výše uvedeného, ke srozumitelnému výkladu bude použita zejména metoda deskriptivní a analytická. Ačkoliv se tato práce může jevit jako příliš popisná, bez popisu příslušných faktů by nebylo možné učinit adekvátní analýzu. Z analytických metod pak bude konkrétně zastoupena především explanace, indukce, dedukce a predikce. Ke komplexnímu pojetí zvoleného tématu bude daná problematika zkoumána rovněž metodou komparační.

Cíl této práce se promítá i do její struktury. Celá práce je členěna do pěti tematicky samostatných kapitol, které jsou dále členěny na subkapitoly. Úvodní kapitola se zabývá teoretickým i praktickým vymezením pojmu mezinárodní kupní smlouva. Na tuto kapitolu navazuje následující výklad pojednávající o jednotlivých subjektech mezinárodní kupní smlouvy – o spotřebiteli a podnikateli – a to v tuzemském i mezinárodním kontextu. Citované kapitoly dále doplňuje kapitola týkající se základních metod úpravy poměrů z mezinárodní kupní smlouvy.

Úvodní teoretické výklady jsou nezbytné pro komplexní pochopení a ilustraci důvodů zakládajících příslušné predikce ve vztahu k perspektivám právní regulace mezinárodní kupní smlouvy. Stěžejní část této práce nicméně spočívá v páté kapitole, která se zabývá aktuálními otázkami právní úpravy mezinárodní kupní smlouvy ve vztahu k jednotlivým právním instrumentům. Celou práci pak zakončuje závěr obsahující zhodnocení poznatků uvedených v předchozích kapitolách.

2. Mezinárodní kupní smlouva

Jak již bylo uvedeno výše, kupní smlouva je v soukromoprávní oblasti jeden z nejdůležitějších a v praxi nejčastěji uplatňovaných institutů závazkového práva. Proto považuji za účelné zaměřit se již na předním místě této práce na samotnou definici tohoto pojmu, byť se nelze vyhnout dílčím, níže uvedeným, omezením a výhradám, které vyplývají z výrazových omezení a které se vyskytují v případě jakékoliv definice kteréhokoliv právního pojmu.

Ekonomicko-sociálním účelem kupní smlouvy je, aby si subjekt, který pociťuje subjektivní či objektivní nedostatek určitého produktu či komodity, požadovanou věc opatřil od jiného subjektu, který s danou věcí disponuje. Základní a již z dob římského práva pocházející definice charakterizuje kupní smlouvu jako smlouvu o výměně věci za peníze⁵, přičemž v rámci tohoto smluvního typu bylo přípustné i to, aby si smluvní strany sjednaly vedlejší plnění jiného druhu⁶. Za základní kvalifikačními prvky tohoto institutu lze tedy označit transfer určitých předmětů z jedné smluvní strany k druhé smluvní straně.

Právní regulace kupní smlouvy historicky prodělala významný vývoj, nicméně podstata a povaha kupní smlouvy jako takové zůstaly objektivně beze změny. Právě s ohledem na častou používanost institutu kupní smlouvy v praxi lze ve shodě s řadou autorů⁷ bez dalšího konstatovat, že v současné době je téměř ve všech právních oblastech institut kupní smlouvy upraven příslušnými právními normami v rámci národních právních řádů.

⁵ Jedná se o tzv. *emptio-venditio*, neboli smlouvu trhovou.

⁶ URFUS, Valentin, Michal SKŘEJPEK a Jaromír KINCL. *Římské právo*. Praha: C. H. Beck, 1995, str. 251 a násl.

⁷ Viz např. KANDA, Antonín. *Kupní smlouva v mezinárodním obchodním styku (Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží)*. Praha: Linde, 1999, str. 13.

2.1 Pojem kupní smlouvy v českém právu

Charakteristickými znaky⁸, které kupní smlouvu obecně odlišují od ostatních v českém právu zakotvených smluvních typů, je skutečnost, že se jedná o smlouvu úplatnou, která má za cíl umožnit příslušným subjektům převod vlastnického práva. Charakterem poskytovaného protiplnění – tedy úplatností – se kupní smlouva odlišuje od smlouvy darovací a smlouvy směnné, ve vztahu k charakteru převodu vlastnického práva pak od smlouvy nájemní či smlouvy o dílo⁹.

V platném a účinném českém právu obsahuje základní legální definici kupní smlouvy ustanovení § 2079 Občanského zákoníku, podle něhož: „*Kupní smlouvou se prodávající zavazuje, že kupujícímu odevzdá věc, která je předmětem koupě, a umožní mu nabytí vlastnické právo k ní, a kupující se zavazuje, že věc převezme a zaplatí prodávajícímu kupní cenu.*“ Zavedením dikce citovaného ustanovení zákonodárce docílil faktického i právního sjednocení dosavadní právní úpravy kupní smlouvy. Předchozí právní úprava závazkových poměrů totiž byla roztržštěna a do účinnosti Občanského zákoníku obsahovaly definici kupní smlouvy jak Starý občanský zákoník, tak Obchodní zákoník¹⁰.

Navzdory tomu, že se obě definice v daných ustanoveních zákonů použitím jazykových prostředků lišily jen mírně a významově se tak ve své

⁸ ŠVESTKA, Jiří, Jiří SPÁČIL, Marta ŠKÁROVÁ a Milan HULMÁK. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1555.

⁹ Předmětem smlouvy darovací je bezúplatný převod práva. V případě smlouvy směnné je kvalifikačním znakem charakter poskytovaných protiplnění – jedna strana smlouvy za převáděnou věc poskytuje druhé straně jiné než peněžité plnění. U smlouvy nájemní pak dochází pouze k dočasnému převodu užívacích práv k věci. Smlouva o dílo je specifická tím, že hospodářskou kauzou a základním předmětem plnění je primárně vytvoření nové věci dle propozice jedné smluvní strany a teprve následně převod vlastnického práva k této věci.

¹⁰ V případě Starého občanského zákoníku se jednalo o ustanovení § 588, v případě Obchodního zákoníku šlo o ustanovení § 409.

podstatě kryly, dopady aplikace Starého občanského zákoníku nebo Obchodního zákoníku měly na konkrétní právní poměr následný nemalý vliv¹¹.

Dualismus úpravy kupní smlouvy v jejím nejširším pojetí v českém právním prostředí vycházel z tzv. duality soukromého práva, která se projevila kodifikací občanského a obchodního práva do dvou individuálních právních předpisů. Z důvodu problémů vyskytujících se zejména v aplikační praxi však řada Evropských států začala tyto duplicitní právní úpravy odstraňovat (např. Švýcarsko, Itálie, Nizozemsko aj.)¹². Český zákonodárce se při rekodifikaci tuzemského soukromého práva nechal inspirovat právě těmito aktuálními moderními tendencemi a promítl je do účinného Občanského zákoníku.

Z hlediska mezinárodního práva soukromého lze tento přístup hodnotit obecně kladně. Zakotvením příslušné jednotné legální definice, resp. jednotné právní úpravy, se prakticky eliminovalo riziko excesů, ke kterým mohlo docházet např. ze strany cizích soudů (a bohužel nejen jich), a to při aplikaci Starého občanského zákoníku, resp. Obchodního zákoníku, jakožto předpisů rozhodného práva¹³.

Český právní řád prostřednictvím Občanského zákoníku a dalších právních předpisů nicméně upravuje i další typy kupních smluv, které jsou charakteristické zvláštním předmětem převodu (předmětem koupě). Takovou kupní smlouvou je např. smlouva o koupi závodu¹⁴. Pro potřeby této práce a vzhledem k jejímu obecnějšímu zaměření však považuji za neúčelné, abych se těmito specifickými typy kupních smluv hlouběji věnovala.

¹¹ Jednalo se zejména o sekundární řešení významných otázek spojených např. s promlčením, náhradou škody, charakterem smluvní pokuty aj., které oba právní předpisy upravovaly odlišně.

¹² ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, str. 811.

¹³ V souvislosti s tím považuji za vhodné podotknout, že řešení otázek, zda konkrétní (nejen kupní) smlouva bude podřízena režimu starého občanského zákoníku nebo obchodního zákoníku, činilo problémy mnohdy i tuzemským soudům. Více k tomu viz např. DĚDIČ, Jan, Petr, ČECH, Petr. *Bis de Eadem re aneb dvakrát o tomtéž (a pokaždé jinak)*. Právní rádce, 2008, č. 11; nebo ČECH, Petr. *Kdy použít obchodní zákoník a kdy jen občanský I*. Právní rádce, 2007, č. 12; nebo ČECH, Petr. *Kdy použít obchodní zákoník a kdy jen občanský II*. Právní rádce, 2008, č. 1.

¹⁴ Smlouva o koupi závodu je jako zvláštní typ upravena ustanoveními § 2175 an. Občanského zákoníku.

Na základě analýzy citovaného ustanovení § 2079 Občanského zákoníku a s odkazem na výše uvedené lze shrnout, že v platném českém právu lze za generální pojmové znaky kupní smlouvy označit určení subjektu prodávajícího, určení subjektu kupujícího, předmět koupě, sjednání peněžité kupní ceny, závazek prodávajícího dodat předmět koupě, závazek prodávajícího převést na kupujícího vlastnické právo k předmětu koupě a závazek kupujícího zaplatit prodávajícímu kupní cenu.

S v zásadě shodnými definiční znaky kupní smlouvy se pak můžeme setkat i v dalších právních úpravách jednotlivých evropských států¹⁵.

¹⁵ Srov. např. ustanovení § 929 německého občanského zákoníku (Bürgerlichen Gesetzbuch, zkr. BGB).

2.2 Pojem kupní smlouvy v mezinárodněprávním kontextu

Ačkoliv řada předpisů mezinárodního práva soukromého pojem kupní smlouva v hojné míře užívá, samotnou definici či explicitní užší vymezení tohoto pojmu bychom v nich hledali marně¹⁶. Ve vztahu k této práci navíc není relevantní jakákoliv kupní smlouva, ale pouze mezinárodní kupní smlouva.

Definovat pojem mezinárodní kupní smlouvy je poněkud komplikované, neboť nelze vycházet z jejího čistě národního pojetí a ignorovat (z tuzemského hlediska) cizí právní úpravu. Jednotlivé definice kupní smlouvy totiž v příslušném národním právu mohou obsahovat určité dílčí zvláštnosti a odchylky¹⁷.

Jako konkrétní zvláštní sjednocující prvek v sobě však mezinárodní kupní smlouva (na rozdíl od kupní smlouvy jako takové) obsahuje tu skutečnost, že má ve svém určitém prvku vztah k zahraničí. Právě prostřednictvím tohoto vztahu se následně dostává i do vztahu k určitému cizímu státu a jeho pro nás cizímu právu. Teorie i zákonná terminologie soukromoprávní vztahy mající vztah k zahraničí shodně označují jako soukromoprávní vztahy (poměry) s mezinárodním prvkem¹⁸. Problematikou výskytu mezinárodního prvku v právním poměru se zabírám především v následující kapitole 2.3 této práce, proto se jí na tomto místě nebudu nadále významněji zabývat.

¹⁶ Např. Zákon o MPS již pojem kupní smlouva nezavádí vůbec a interpretačně tak bude tento institut nutné zařadit obecně pod ustanovení dílu 3 Hlavy XI Zákona o MPS upravující smlouvy. Starý ZMPS nicméně termín kupní smlouva zmiňoval v dikci ustanovení § 10 odst. 2 písm. a) v souvislosti s určováním rozhodného práva, jeho samostatnou definici však také neobsahoval. S odkazem na výše uvedené v širších souvislostech považuji za příléhavé nad rámec tematického zaměření této kapitoly uvést, že Zákon o MPS obecně nevychází z koncepce Starého ZMPS, který v ustanovení §10 předkládal demonstrativní výčet principů pro jednotlivé smluvní typy. Tyto se u nich měly aplikovat v případě absence volby rozhodného práva smluvními stranami. Zákon o MPS tak prostřednictvím ustanovení § 87 odst. 1 stanovuje univerzální pravidlo k určení rozhodného práva aplikovatelné obecně pro všechny smluvní typy.

¹⁷ CHLEBCOVÁ, Radka. Kolizněprávní ochrana spotřebitele v právu ES. *Právník*. 2008, č. 4, str. 429.

¹⁸ K pojmu mezinárodní prvek blíže viz KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. Brno: Doplněk, 2009, str. 17.

S ohledem na fakt, že se explicitní zakotvení kvalifikačních znaků kupní smlouvy v předpisech mezinárodního práva soukromého ve své nejobecnější sféře nenachází, je nezbytné jednotlivé znaky kupní smlouvy dovodit teprve z příslušných ustanovení konkrétních předpisů dotýkajících se právní úpravy kupní smlouvy. Pro účely této práce pak vycházím z extrakce a následné komparace kvalifikačních znaků mezinárodní kupní smlouvy tak, jak je možné jejich vyvození v rámci interpretace dotčených ustanovení Nařízení Řím I, Vídeňské úmluvy a Návrhu CESL.

Kvalifikační znaky podle Vídeňské úmluvy

Pojem „kupní smlouva“ zmiňuje Vídeňská úmluva již ve svém úvodním ustanovení čl. 1, konkrétně v jeho odst. 1, kterým upravuje svoji věcnou působnost¹⁹. Na rozdíl od citovaného Nařízení Řím I (resp. Brusel I) se však v případě Vídeňské úmluvy domnívám, že kvalifikační znaky kupní smlouvy lze bez dalšího odvodit přímo z jejích ustanovení, zejména pak z ustanovení čl. 30 a čl. 53 Vídeňské úmluvy. K takovému dovození lze dojít za pomoci vymezených základních povinností smluvních stran, přičemž obdobný názor zastává např. Schwenzner²⁰ a Mistelis²¹.

Podle ustanovení čl. 30 Vídeňské úmluvy je prodávající „... *povinen dodat zboží, předat jakékoliv doklady, které se k němu vztahují, a vlastnické právo ke zboží ...*“, přičemž podle ustanovení čl. 53 Vídeňské úmluvy je kupující povinen „... *zaplatit za zboží kupní cenu a převzít dodávku ...*“.

¹⁹ Srov. čl. 1 odst. 1 Vídeňské úmluvy: „*Tato Úmluva upravuje smlouvy o koupi zboží mezi stranami, které mají místa podnikání v různých státech ...*“.

²⁰ SCHWENZNER, Ingeborg H a Peter SCHLECHTRIEM. *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*. Oxford: Oxford University Press, 2010, str. 31.

²¹ *UN convention on contracts for the International Sale of Goods (CISG)*. Editor Stefan Kröll, Loukas A Mistelis, María del Pilar Perales Viscasillas. München: C. H. Beck, 2011, str. 29.

Základními definičními znaky kupní smlouvy dovozenými pomocí citovaných ustanovení Vídeňské úmluvy tedy jsou povinnost prodávajícího dodat zboží a dokumenty s ním související a převést vlastnictví ke zboží na kupujícího, přičemž závazku prodávajícího odpovídá povinnost kupujícího zboží převzít a zaplatit za ně kupní cenu.

Schwenzer²² k tomu navíc uvádí, že: „*Smlouvy o koupi ve smyslu Vídeňské úmluvy jsou tedy reciproční smlouvy zaměřené na výměnu zboží proti ceně*“²³. Ačkoliv z textu Vídeňské úmluvy nevyplývá výslovný přímý příkaz, jsem toho názoru, že citovaná požadovaná kupní cena by jakožto protihodnota věcného plnění měla být výlučně peněžítá.

K tomuto názoru lze v první řadě dospět výkladem dikce ustanovení čl. 55 Vídeňské úmluvy²⁴, podle něhož v případě, že si kontrahenti výslovně nebo alespoň nepřímo nestanoví kupní cenu či smlouva neobsahuje ustanovení umožňující její určení, uplatní se pro potřeby této smlouvy domněnka, že si smluvní strany určily kupní cenu odpovídající kupní ceně, která se všeobecně účtovala v době uzavírání smlouvy za zboží, jež je předmětem této kupní smlouvy²⁵.

Dále považuji za nezbytné vycházet z právní teorie (samozřejmě za zachování vědomí o existenci různých názorových proudů na tuto problematiku), kdy je jí obecně široce uznáváno, že pod pojem kupní smlouvy ve smyslu Vídeňské úmluvy nelze zařazovat tzv. barterové obchody a

²² SCHWENZER, Ingeborg H a Peter SCHLECHTRIEM. *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*. Oxford: Oxford University Press, 2010, str. 31

²³ „*Contracts of sale in the sense of CISG are thus reciprocal contacts directed at the exchange of goods against the price.*“

²⁴ Jsem si však vědoma možné výhrady vzhledem k dalšímu obratu v ustanovení čl. 55 Vídeňské úmluvy ve znění: „... *pokud neprojeví jinou vůli* ...“, které z něj činí ustanovení jasně dispozitivní.

²⁵ Srov. ustanovení čl. 55 Vídeňské úmluvy. Navíc se domnívám, že za současného vývoje, jakého mezinárodní obchodní styk dosáhl, by připuštění jiné varianty znamenalo krok zpět a připuštění návratu k období naturální směny.

že Vídeňská úmluva se na tyto typy kontraktů nevztahuje²⁶. Protiplnění dodávce zboží ve smyslu kupní smlouvy by proto mělo být chápáno jako plnění peněžité.

Někteří autoři²⁷ pak ve vztahu k Vídeňské úmluvě s odkazem na ustanovení čl. 2 písm. a) Vídeňské úmluvy uvádějí, že za „... *mezinárodní kupní smlouvu nepovažují takové kupní smlouvy, které jsou uzavírány mimo rámec mezinárodního obchodu, především takové smlouvy, které se týkají koupě zboží pro osobní potřebu kupujícího ... aby bylo možno považovat kupní smlouvu za mezinárodní, musí mít i 'mezinárodně obchodní charakter'*“.

Domnívám se, však že vzhledem k současnému vymezení a chápání pojmu „mezinárodnosti kupní smlouvy“ je takový restriktivní výklad v zásadě nedůvodný²⁸.

V souvislosti s vymezením mezinárodní kupní smlouvy v kontextu Vídeňské úmluvy považuji za vhodné zmínit ustanovení čl. 3 odst. 1 Vídeňské úmluvy. Citované ustanovení nepřímou vymezuje kupní smlouvu tak, jak ji rozumí pro své potřeby, a to vzhledem ke smlouvám v českém právním řádu označovaným jako smlouvy o dílo.

Dotyčné ustanovení Vídeňské úmluvy stanovuje, že: „*Smlouvy o dodávce zboží, které má být vyrobeno nebo vyhotoveny, se považují za smlouvy o koupi zboží, ledaže strana, která zboží objednává, se zavazuje dodat podstatnou část věcí nutných pro jejich výrobu nebo zhotovení.*“ Na toto ustanovení následně navazuje odst. 2 téhož článku, které stanovuje, že Vídeňská úmluva: „... *se nepoužije na smlouvy, v nichž převažující část závazků strany, která dodává zboží, spočívá ve vykonání prací nebo poskytování služeb.*“²⁹ Rozlišující kritéria nastolená Vídeňskou úmluvou nicméně bohužel nejsou zcela přesná³⁰,

²⁶ KRÖLL, Stefan, Loukas A. MISTELIS a Maria del PILAR PERALES VISCACILLAS. *UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG): commentary*. München: C. H. Beck, c2011, str. 29.

²⁷ KANDA, Antonín. *Kupní smlouva v mezinárodním obchodním styku (Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží)*. Praha: Linde, 1999, str. 19.

²⁸ A to i s ohledem na věcnou působnost Vídeňské úmluvy.

²⁹ Srov. dikci ustanovení čl. 3 odst. 1 Vídeňské úmluvy a dikci ustanovení čl. 3 odst. 2 Vídeňské úmluvy.

³⁰ Více k tomu viz KORIČANSKÁ, Marie. *Mezinárodní kupní smlouva*. Diplomová práce. Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze. 2012, str. 59.

byť se sama o sobě nedotýkají samotné způsobilosti k dovození kvalifikačních znaků kupní smlouvy ve smyslu ustanovení čl. 30 a čl. 53 Vídeňské úmluvy.

Kvalifikační znaky podle Návrhu CESL

Jediným ze všech výše citovaných právních předpisů, resp. právních instrumentů, obsahujícím explicitní definici kupní smlouvy, je Návrh CESL. Uvedenou definici zakotvuje *de lege ferenda* ustanovení čl. 2 písm. k) Návrhu CESL, přičemž kupní smlouvou se podle tohoto ustanovení rozumí: „... jakákoliv smlouva, na základě níž obchodník („prodávající“) převádí nebo se zavazuje k tomu, že převede svá vlastnická práva ke zboží na jinou osobu („kupujícího“), a kupující se zavazuje k tomu, že zaplatí kupní cenu ...“³¹.

Jsem toho názoru, že Návrhem CESL předkládaná definice splňuje všechny požadavky na to, aby ji bylo možné považovat za obecnou definici kupní smlouvy v rámci mezinárodního práva soukromého a aby z této definice bylo možné plně vycházet při kvalifikaci jednotlivých smluvních typů.

Primárním východiskem odůvodňujícím výše uvedenou tezi je skutečnost, že definice ve smyslu ustanovení čl. 2 písm. k) Návrhu CESL je dostatečně široká a že zahrnuje všechny znaky kupní smlouvy³² tak, jak je obvykle vyžadují národní právní řády i supranacionální interpretace prováděná Soudním dvorem Evropské unie (k tomu více viz výklad v následující subkapitole *Kvalifikační znaky podle Nařízení Řím I*). Vedle toho považuji za účelné podotknout, že Návrh CESL zakotvuje i definice další pojmů, které

³¹ „...‘sales contract’ means any contract under which the trader (‘the seller’) transfers or undertakes to transfer the ownership of the goods to another person (‘the buyer’), and the buyer pays or undertakes to pay the price thereof“.

³² Těmito znaky jsou: převod vlastnického práva k věci z jedné smluvní strany na druhou a závazek jedné smluvní strany zaplatit za tento převod cenu druhé smluvní straně.

mají relevanci právě k ujasnění významu termínu „kupní smlouva“. Konkrétně se jedná zejména o ustanovení čl. 2 písm. a) Návrhu CESL, podle něhož se za smlouvu považuje prakticky jakákoliv dohoda směřující k tomu, aby z ní vyplývaly povinnosti nebo jiné právní účinky, a ustanovení čl. 2 písm. i), podle kterého je cenou peněžní částka, která má být zaplacená za prodané zboží³³.

Definice podle čl. 2 písm. k) Návrhu CESL ve spojení s dalšími (zejména výše citovanými) definicemi je rovněž dostatečně abstraktní. Zároveň se v ní však zachovává limitace toho, aby pod pojem kupní smlouva v Návrhu CESL formulovaném smyslu nemohly být ani při užití extenzivních výkladových prostředků zahrnovány jiné typy smluv – např. právě barterové obchody, klasická směna, nájem věci apod.

Veskrze pozitivně lze dále hodnotit i skutečnost, že Návrh CESL jako kupní cenu vnímá výlučně peněžité plnění a nenechává tak dle mého názoru prostor k jiným úvahám jako je tomu například v případě Vídeňské úmluvy³⁴.

Kvalifikační znaky podle Nařízení Řím I

Nařízení Řím I v ustanovení čl. 4 odst. 1 písm. a) výslovně zmiňuje kupní smlouvu ve vztahu k určení rozhodného práva v případě neexistence jeho volby smluvními stranami. Samotnou definici (jak je mj. uvedeno i v úvodu této kapitoly) však ani částečně neobsahuje.

³³ Srov. ustanovení čl. 2 písm. a) Návrhu CESL: „... ‘contract’ means an agreement intended to give rise to obligations or other legal effects“ a ustanovení čl. 2 písm. i) Návrhu CESL: „... ‘price’ means money that is due in exchange for goods sold ...“.

³⁴ Srov. výklad uvedený v této práci v subkapitole *Kvalifikační znaky podle Vídeňské úmluvy*.

Podle ustálené a v legislativní praxi zavedené judikatury Soudního dvora Evropské unie se uplatňuje koncepce, podle níž znění ustanovení unijního práva, které za účelem vymezení svého smyslu a působnosti neodkazuje výslovně na právo členských států, musí být vykládáno v celé Evropské unii autonomním a jednotným způsobem. Tento výklad musí zohledňovat kontext ustanovení a cíle sledované dotčenou právní úpravou³⁵. Je rovněž nasnadě, že v rámci výkladu právního předpisu Evropské unie musí soudce při takové kvalifikaci postupovat autonomně, v co nejvyšší míře abstraktně, leč stále v duchu nadnárodních (komunitárních) měřítek a v souladu s výkladem Soudního dvora Evropské unie³⁶.

Bělohlávek³⁷ výslovně hovoří o povinnosti soudu: „... *zapomenout na svou vlastní hmotněprávní úpravu smluvního práva a smluvní typologie.*“ a že: „*Pro potřeby kolizní kvalifikace tak český soud nemůže použít ani občanský zákoník ...*“³⁸. Podle citovaného autora je třeba přistoupit k tzv. kolizní kvalifikaci smluvního typu, nezávislé na dikci jakéhokoliv vnitrostátního práva (resp. *lex fori*). Východiskem o nějž se při formulaci výše uvedeného názoru opírám je pak skutečnost, že aplikace národního právního předpisu by vždy nemusela vést k výsledku, jež by byl v souladu s unijní úpravou. Tomu je třeba předejít především v zájmu zachování respektu a shody týkající se esenciálních práv a povinností plynoucích pro jednotlivé členské státy Evropské unie přímo z primárního práva.

Otázkou k zodpovězení ovšem zůstává, jakým způsobem má soudce postupovat za situace, kdy je pro jeho další postup ve věci (v řešeném případě pro určení rozhodného práva podle Nařízení Řím I) nutné konkrétní právní poměr podřadit pod konkrétní smluvní typ.

³⁵ Viz Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 19. září 2000 ve věci C-287/98, Lucemburské velkovévodství proti Berthe Linster, Aloyse Linster a Yvonne Linster, anebo rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 11. března 2003 ve věci C-40/01, Ansul BV proti Ajax Brandbeveiliging BV.

³⁶ K tomu mj. ve významné míře slouží institut předběžných otázek, které mohou (v některých případech dokonce musejí) soudy členských států Evropské unie Soudnímu dvoru Evropské unie v souladu s ustanovením čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie předkládat.

³⁷ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Římská úmluva a Nařízení Řím I: komentář v širších souvislostech evropského a mezinárodního práva soukromého*. I. díl. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 700.

³⁸ Tamtéž.

Východiskem a možnou odpovědí nastíněné otázky je bod 17 odůvodnění Nařízení Řím I. Ten výslovně stanovuje, že pojem „prodej zboží“ by měl být vykládán stejným způsobem jako při použití čl. 5 Nařízení Brusel I³⁹. Ačkoliv je dikce Nařízení Brusel I v určitém hledisku konkrétnější (ustanovení čl. 5 Nařízení Brusel I v souvislosti prodejem zboží hovoří výslovně o „dodání zboží“), ani v Nařízení Brusel I výslednou vyčerpávající definici pojmu „prodej zboží“ nenalezneme. Stejně jako v případě Nařízení Řím I i u Nařízení Brusel I panuje ve sféře právní teorie názorová shoda na tom, že výklad pojmu „kupní smlouva“ by měl být soudem prováděn autonomně, nezávisle na národním právu a co možná nejdříve⁴⁰.

Z dostupné rozhodovací a aplikační praxe lze obecně dovodit, že kolizní kvalifikace kupní smlouvy soudům členských států Evropské unie a Soudnímu dvoru Evropské unie v zásadě problém nečiní⁴¹ a že jako kupní smlouvu v souladu s výše uvedeným kvalifikují smlouvu, kterou se jedna smluvní strana zavazuje dodat druhé smluvní straně plnění ve formě zboží a poskytnout vlastnictví k tomuto zboží, přičemž druhá smluvní strana se zavazuje za toto plnění poskytnout sjednanou úplatu. Obdobnou definici proto lze považovat i za definici kupní smlouvy podle Nařízení Řím I.

Ve vztahu k výše uvedenému je však nutné doplnit, že i při zachování požadavku na co nejširší a abstraktní výklad termínu „kupní smlouva“ by ve vztahu k jejím prvkům měl být vždy přítomen jako relevantní znak prvek převodu vlastnického práva ke konkrétnímu zboží. Právě tento charakteristický

³⁹ Resp. čl. 7 Nařízení Brusel I bis, které nahrazuje Nařízení Brusel I a vstupuje v platnost 10. ledna 2015. K převodu odkazů na zrušené nařízení Brusel I slouží přehledná srovnávací tabulka v Příloze III nařízení Brusel I bis.

⁴⁰ MAGNUS, Ulrich, Peter MANKOWSKI a Alfonso-Luis CALVO CARAVACA. *Brussels I regulation*. 2. vydání. München: Sellier. European Law Publishers, c2012, str. 144.

⁴¹ Viz např. rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 12. prosince 2013 ve věci C-116/12 Ioannis Christodoulou a další proti Elliniko Dimosio; dále rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 13. prosince 2012 ve věci C-670/11, Etablissement national des produits de l'agriculture et de la mer (FranceAgriMer) proti Vinifrance SA, nebo rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 16. června 2011 ve spojených věcech C-65/09 (Gebr. Weber GmbH proti Jürgen Wittmer) a C-87/09 (Ingrid Putz proti Medianess Electronics GmbH).

prvek je jedním ze základních signifikantních ukazatelů odlišujících smlouvy kupní od smluv jiných, např. od smluv nájemních⁴².

⁴² Obdobně k tomu i MAGNUS, Ulrich, Peter MANKOWSKI a Alfonso-Luis CALVO CARAVACA. *Brussels I regulation*. 2. vydání. München: Sellier. European Law Publishers, c2012, str. 145.

2.3 Mezinárodní prvek v kupní smlouvě

Jak již bylo řečeno výše, ve vztahu k této práci není relevantní jakákoliv kupní smlouva, ale pouze mezinárodní kupní smlouva. V odborné literatuře se termín „mezinárodní kupní smlouva“ používá ve vzájemné zaměnitelnosti s termínem „mezinárodní koupě zboží“, přičemž oba tyto termíny jsou v právní teorii i praxi považovány za rovnocenné a shodné⁴³.

Slovník českého práva definuje mezinárodní kupní smlouvu jako: „... *kupní smlouvu uzavíranou v mezinárodním obchodním styku mezi soukromoprávními subjekty (právníckými nebo fyzickými osobami), kdy prodávající a kupující mají své sídlo, místo podnikání nebo bydliště na území různých států*“⁴⁴.

Jako specifický prvek v sobě mezinárodní kupní smlouva oproti kupní smlouvě v čistě vnitrostátním pojetí obsahuje významný diferenciativní element – tu vlastnost, že v jejím určitém prvku lze identifikovat vztah k zahraničí. Dochází tak k přesahu vnitrostátního významu takové smlouvy, díky kterému se smlouva dostává do vztahu k určitému cizímu státu a jeho (z tuzemského pohledu cizímu) právu.

Právní teorie⁴⁵ i zákonná terminologie⁴⁶ pak soukromoprávní poměry mající vztah k zahraničí shodně označují jako soukromoprávní poměry s mezinárodním prvkem.

Mezinárodní prvek být může v konkrétním právním poměru představován v podobě různých faktorů a nemusí být dokonce na první pohled zřejmý⁴⁷.

⁴³ Viz např. KANDA, Antonín. *Kupní smlouva v mezinárodním obchodním styku (Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží)*. Praha: Linde, 1999, str. 14.

⁴⁴ MADAR, Zdeněk. *Slovník českého práva. I. díl*. Praha: Linde, 2002, str. 603.

⁴⁵ K pojmu mezinárodní prvek blíže viz KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. Brno: Doplněk, 2009, str. 17.

⁴⁶ Srov. dikci ustanovení § 1 odst. 1 Zákona o MPS: „*Tento zákon upravuje v poměrech s mezinárodním prvkem ...*“.

⁴⁷ PAUKNEROVÁ, Monika. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, str. 5.

K užívání samotného pojmu „mezinárodní prvek“ má Kučera⁴⁸ sice jisté výhrady, nicméně v souladu se zavedeným a zažitým používáním zmíněné právní terminologie jej pro další výklad budu používat v nezměněné podobě.

Po provedení generalizace konkrétních poměrů, v nichž se mezinárodní prvek vyskytuje, lze konstatovat, že mezinárodní prvek je v právním poměru dán tehdy, jestliže je vztah k zahraničí založen u subjektu právního poměru nebo skutečnosti právně významné pro vznik a existenci tohoto právního poměru, předmětu právního poměru nebo pokud jde o právní poměr jinak související či závislý na právním poměru hlavním řídícím se cizím právem⁴⁹.

U subjektu právního poměru bude vztah k zahraničí založen především tehdy, jestliže tento subjekt bude cizím státním příslušníkem, jeho bydliště či místo obvyklého pobytu (u fyzické osoby) či sídlo (u právnické osoby) se bude nacházet v zahraničí nebo jestliže byla příslušná právnická osoba založena podle zahraničního práva.

Skutečnost právně významná pro vznik a existenci právního poměru bude zakládat vztah k zahraničí v případě, že k této skutečnosti má dojít právě v zahraničí. Může se přitom jednat jak o právní úkon konkrétní osoby, tak o právní událost (např. v zahraničí má dojít ke splnění smlouvy, v zahraničí došlo k porušení závazku).

V případě předmětu právního poměru (ve smyslu nepřímého předmětu právního poměru, tedy objektu právního poměru – např. předmětu koupě) může vztah k zahraničí založit zejména skutečnost, že se tento předmět bude v zahraničí nacházet nebo bude na zahraničí jiným specifickým způsobem vázán.

Uvedený výčet okolností zakládajících vztah k zahraničí odpovídá shodnému vyjádření většiny tuzemských autorů⁵⁰, Bělohávek jej však považuje

⁴⁸ Srov. KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. Brno: Doplněk, 2009, str. 17. Kučera polemizuje zejména s vhodností (výstižností) používaných výrazů.

⁴⁹ Tamtéž, str. 18.

⁵⁰ Viz např. zmíněná PAUKNEROVÁ, Monika. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, str. 5 nebo KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. Brno: Doplněk, 2009, str. 18.

za poměrně úzké a nedostatečné⁵¹. Lze přisvědčit názoru tohoto autora, že v závazkových právních poměrech v souvislosti s eskalujícími globalizačními tendencemi může na první pohled takové vymezení působit úzce. Nicméně, domnívám se, že (i vzhledem ke stále se prohlubujícímu a častějšímu trendu extenzivního výkladu) by zohlednění mezinárodního prvku za předpokladu aplikace výše uvedených kritérií v aplikační praxi nemělo činit potíže.

Další s problematikou mezinárodního prvku úzce související otázkou je relevance konkrétního mezinárodního prvku pro daný právní poměr. Mezinárodní prvek se totiž může v právním poměru sice vyskytovat, nemusí ale být tzv. dostatečně intenzivní – nemusí konkrétní právní poměr ovlivňovat do té míry, že jej jako takový bude nutné brát v úvahu, a konkrétní smlouvu nebude možné označit jako „mezinárodní“. Posouzení okolnosti, zda mezinárodní prvek v právním poměru je či není anebo zda tento je či není zanedbatelný, bude nicméně vždy záviset na konkrétním subjektu, který toto posouzení bude provádět⁵².

Domnívám se, že v případech rozhodování ne zcela jasných případů (co se týče posouzení otázky zanedbatelnosti a nezanedbatelnosti existence mezinárodního prvku) by rozhodující subjekt měl vycházet zejména z očekávání stran a v zájmu zachování jejich právní jistoty. Nemělo by docházet k situacím, že s konkrétním případem bude zacházeno jako s poměrem s mezinárodním prvkem, a to zejména tam, kde by se toto vzhledem k okolnostem jevílo jako zjevně nepřiměřené. Přikláním se proto k požadavku na racionální posouzení okolností, zda v konkrétním poměru je mezinárodní prvek dán či nikoliv, a považuji za žádoucí, aby byl posuzován s co nejvyšší mírou subjektivně.

Nemělo by však na druhou stranu docházet ani k situacím, kdy restriktivní výklad povede k závěru, že mezinárodní prvek je v daném právním

⁵¹ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Římská úmluva a Nařízení Řím I: komentář v širších souvislostech evropského a mezinárodního práva soukromého*. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 150.

⁵² Srov. KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. Brno: Doplněk, 2009, str. 18.

poměru irelevantní. Motivem takového přístupu, jak uvádí např. i Pauknerová⁵³, může být zejména snaha odvrátit případnou aplikaci tuzemského či jiného práva. V praxi by se mohlo kupříkladu jednat o situace, kdy při samotném sjednávání kontraktu byl mezinárodní prvek ve vztahu zcela jasně dán, v průběhu jeho plnění ale následně ztratil svoji váhu či zcela přímo vymizel⁵⁴.

Závěrem lze konstatovat a shrnout, že v případě mezinárodní kupní smlouvy bude mezinárodním prvek dán nejčastěji u jejích subjektů a objektu.

⁵³ PAUKNEROVÁ, Monika. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, str. 5.

⁵⁴ Více k této problematice a nástinu jejího řešení viz následující subkapitoly Subjektivní hledisko a Objektivní hledisko.

2.4 Hlediska subjektivní a objektivní

V případě vymezování pojmu mezinárodní kupní smlouvy však právní teorie nepracuje pouze s pojmem mezinárodní prvek jako takovým. Zejména starší literatura⁵⁵ zavádí jako rozhodné kritérium mezinárodního charakteru mezinárodní kupní smlouvy tzv. subjektivní a objektivní hledisko⁵⁶.

Subjektivní hledisko

Požadavek výskytu subjektivního hlediska v mezinárodní kupní smlouvě znamená požadavek týkající se skutečnosti, aby smluvní strany, mezi nimiž je kupní smlouva uzavírána, měly bydliště, sídlo, popř. místo podnikání, na území různých států. Nepovažuje se nicméně za rozhodné, zda mají kontrahenti shodnou nebo rozdílnou státní příslušnost⁵⁷.

Ve vztahu k mezinárodnímu prvku a jeho výskytu v mezinárodní kupní smlouvě je významným kladem tohoto určujícího hlediska jeho určitost a

⁵⁵ Viz. například KANDA, Antonín. *Mezinárodní kupní smlouva*. 12. vyd. Praha: Academia, 1988, str. 58.

⁵⁶ Srov. KANDA, Antonín. *Kupní smlouva v mezinárodním obchodním styku. (Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží)*. Praha: Linde, 1999, str. 14.

⁵⁷ Takový přístup dle mého názoru plně zohledňuje skutečnost, že subjekty právních poměrů jsou v současné době značně mobilní, a umožňuje svým prostřednictvím zohlednit i jiná, zejména sociálně-integrační hlediska případu. Je však vhodné podotknout, že uvolnění kritéria státní příslušnosti jakožto relevantního hraničního určovatele má starší prameny; více viz KANDA, Antonín. *Kupní smlouva v mezinárodním obchodním styku. (Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží)*. Praha: Linde, 1999, str. 14. Projevilo se nicméně i v rámci současné rekodifikace mezinárodního práva soukromého v České republice, kdy došlo v široké míře k jeho nahrazení kritériem obvyklého pobytu, srov. například PAUKNEROVÁ, Monika a Květoslav RŮŽIČKA. *Rekodifikované mezinárodní právo soukromé*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2014, str. 22.

nepochybnost. Bydliště, sídlo, popř. místo podnikání je u subjektů poměrně jednoduše kvalifikovatelný a stabilní prvek.

Prostřednictvím tohoto prvku navíc dochází ke spojení charakteru mezinárodní kupní smlouvy s její základní ekonomickou podstatou, neboť se obvykle jedná o místo, ve kterém se vykonává hlavní ekonomická aktivita příslušných kontrahentů a s nímž jsou tito kontrahenti určitým způsobem hospodářsky spojeni. Požadavek výskytu subjektivního hlediska mezinárodní kupní smlouvy je mimo to nastaven v právní teorii odpovídajícím způsobem široce, neboť zahrnuje i místo podnikání. Prostřednictvím místa podnikání se tedy pamatuje i na případy, kdy má smluvní strana bydliště či sídlo na území jednoho státu, ale svoji rozhodnou a faktickou ekonomickou činnost vyvíjí na území jiného státu.

Z výše uvedených důvodů lze subjektivní hledisko považovat za poměrně dobře určitelný ukazatel. Při jeho aplikaci jakožto jednoho z hodnotících kritérií, zda v daném poměru mezinárodní prvek je dán či není, však mohou nastat problémy.

První z nich se může vyskytnout v situaci, kdy dojde ke změně bydliště, sídla, popř. místa podnikání jedné nebo dokonce obou smluvních stran. Tato změna může dosáhnout konsekvence v takovém rozsahu, že po provedení příslušného právního zhodnocení této stránky bude nutné konstatovat, že subjektivní hledisko z právního poměru zcela vymizelo⁵⁸. Proces sjednávání kupní smlouvy přitom může trvat delší dobu, přičemž během této doby nelze smluvním stranám ve změně jejich momentálního umístění samozřejmě jakkoliv zabránit. Jako esenciální proto vyvstává především

⁵⁸ V praxi se bude zcela typicky jednat o případ, kdy jedna smluvní strana změní své bydliště, sídlo, popř. místo podnikání a přestěhuje jej do státu, ve kterém má své bydliště, sídlo, popř. místo podnikání i druhá smluvní strana. V úvahu samozřejmě přichází i varianta, že se přestěhují obě smluvní strany do třetího společného státu. Ať je tomu tak či onak, následkem obou variant dojde k zániku relevantního vztahu k zahraničí na straně dotčených subjektů.

otázka, ve kterém okamžiku je bydliště, sídlo, popř. místo podnikání smluvních stran rozhodující⁵⁹.

Řešením nastíněné otázky lze učinit takový přístup, kdy jako rozhodující bude považováno bydliště, sídlo, popř. místo podnikání smluvních stran o existenci či neexistenci subjektivního hlediska (a tím i o tom, zda se jedná nebo nejedná o mezinárodní kupní smlouvu) teprve v okamžiku, ve kterém se smlouva stává platně uzavřenou. Důvody vedoucí k odmítnutí jiných, v níže podaném výkladu uvedených, přístupů jsou zejména následující.

Fixací zhodnocení významu konkrétního místa na okamžik účinnosti smlouvy by se mezi kontrahenty v určitých případech vnášela značná právní nejistota. Ke změně bydliště, sídla, popř. místa podnikání jedné smluvní strany by totiž mohlo dojít v době mezi platností (tedy zpravidla okamžikem samotného uzavření smlouvy⁶⁰) a účinností příslušné kupní smlouvy (tedy okamžikem, kdy smlouva začne vyvozovat své účinky⁶¹). Smluvní strany by tak platně vstoupily do poměru s reálně existujícím mezinárodním prvkem, který by se však teprve sekundárně a v důsledku s ním obvykle bezprostředně nesouvisející právní skutečnosti (tedy právě změny místa bydliště, sídla, popř. podnikání) přeměnil na poměr čistě vnitrostátního charakteru.

Připuštěním výše uvedeného, tedy že zánikem subjektivního hlediska poté, co byla smlouva platně uzavřena, a smluvní strany důvodně očekávaly, že se jejich poměr bude řídit konkrétním předpisem aplikovatelným na mezinárodní kupní smlouvu, by došlo k ničím neodůvodněnému restriktivnímu posouzení skutečnosti, zda je mezinárodní prvek v tomto poměru je či není dostatečně relevantní.

⁵⁹ Zcela stranou pak zůstává skutečnost, že řešení uvedeného problému otázka má nemalý význam i pro určení rozhodného práva. To se totiž může se změnou bydliště, sídla, popř. místa podnikání smluvní strany změnit také.

⁶⁰ Ke kontraktačnímu procesu a jeho aspektům podrobněji viz například HULMÁK, Milan. *Uzavírání smluv v civilním právu*. Praha: C. H. Beck, 2008.

⁶¹ Knapp kupříkladu hovoří výslovně o vzniku reálného právního vztahu, srov. KNAPP, Viktor. *Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy*. Praha: Beck, 1996, str. 157.

Kalenský ovšem poukazuje na to, že doba uzavření smlouvy je obtížně definovatelný pojem⁶². Východiskem zapřičiňujícím vznik tohoto problému má být zejména fakt, že v některých právních řádech je ke vzniku smlouvy požadováno pouze odeslání přijetí návrhu na uzavření smlouvy, kdežto v některých právních řádech se výslovně vyskytuje požadavek, aby se adresát o přijetí takového návrhu dozvěděl⁶³. Ačkoliv by v aplikační praxi nemuselo potenciálním smluvním stranám činit problémy doložit dobu odeslání konkrétního návrhu, při dokazování doby jeho přijetí, resp. seznámení se s ním, by se smluvní strany mohly naopak dostat do důkazní nouze.

Možným prvkem, o který by kontrahenti mohli v praxi opřít svá tvrzení o okamžiku uzavření smlouvy, by mohlo být uvedení příslušného data v písemné smlouvě právě jakožto datum uzavření smlouvy. I toto možné východisko z nastalého problému má však své nezpochybnitelné limity – smluvní strany mohou písemnou smlouvu antedatovat nebo ji mohou uzavřít v ústní formě⁶⁴.

Další problém při posuzování subjektivního hlediska může nastat za situace, kdy jedna ze smluvních stran bude mít své bydliště, sídlo, popř. místo podnikání na více místech, přičemž jedno z nich bude umístěno na území státu, na jehož území se nachází i bydliště, sídlo, popř. místo podnikání druhé ze smluvních stran. Mezinárodní prvek, resp. subjektivní hledisko mezinárodní kupní smlouvy, by tedy mohl být do značné míry relativizován, resp. považován za zanedbatelný.

Ve výše popsaném případě se však jako možné a v obecném měřítku přijatelné řešení nabízí stanovení jakožto rozhodného tzv. obvyklého bydliště, sídla, popř. místa podnikání dotčené smluvní strany⁶⁵.

⁶² Srov. KALENSKÝ, Pavel. *Obligační statut kupní smlouvy v mezinárodním obchodním styku*. Praha: ČSAV, 1960, str. 262.

⁶³ Srov. HULMÁK, Milan. *Uzavírání smluv v civilním právu*. Praha: C. H. Beck, 2008, str. 135.

⁶⁴ Z obdobného přístupu k řešení nastíněného problému (zvolení okamžiku uzavření smlouvy jako rozhodného kritéria) však navzdory tomuto nastíněnému nedostatku vychází např. i Nařízení Řím I, srov. ustanovení čl. 19 odst. 3 Nařízení Řím I.

⁶⁵ Určování tzv. obvyklého bydliště je však značně složitá a v české i zahraniční teorii a aplikační praxi opakovaně komentovaná problematika. To mj. konstatoval například i Nejvyšší

Nařízení Řím I v ustanovení bodu 39 odůvodnění pak výslovně uvádí, že: *„Z důvodu právní jistoty by mělo být jasně vymezeno obvyklé bydliště, zejména v případě obchodních společností, sdružení a jiných právnických osob.“* a k tomu v ustanovení čl. 19 odst. 1 právě ve vztahu k právnickým osobám explicitně stanovuje, že: *„Pro účely tohoto nařízení se za obvyklé bydliště obchodní společnosti, sdružení nebo právnické osoby považuje místo jejich ústřední správy. Za obvyklé bydliště fyzické osoby, která jedná při výkonu své podnikatelské činnosti, se považuje její hlavní místo podnikání.“* a v ustanovení čl. 19 odst. 2 ve vztahu k pobočce aj.: *„Je-li smlouva uzavřena prostřednictvím pobočky, zastoupení nebo jiné provozovny nebo pokud podle smlouvy musí být plnění poskytnuto takovou pobočkou, zastoupením nebo provozovnou, považuje se za obvyklé sídlo místo, ve kterém se nachází pobočka, zastoupení nebo jiná provozovna“.* Tyto postuláty jsou bez dalšího aplikovatelné na subjekty, kterými jsou obchodní společnosti, sdružení, právnické osoby a podnikatelé. Spotřebitelé však v uvedeném výčtu chybí. Ustanovení čl. 19 odst. 1 a 2 Nařízení Řím I bohužel neposkytuje ani prostor pro extenzivní výklad⁶⁶ a tedy ani možné zahrnutí osoby spotřebitele. Ve vztahu ke spotřebiteli tedy nelze než dovést, že Nařízení Řím I žádnou definici jeho obvyklého bydliště neobsahuje.

Východiska však může poskytnout právní teorie a četná rozhodovací praxe Soudního dvora Evropské unie týkající se výkladu tohoto pojmu v jiných instrumentech evropského práva⁶⁷. Požadovanou obvyklost podle nich lze odvozovat od nejrůznějších ukazatelů. Jako nejrelevantnějšími a nejvhodnější se jeví vzájemná kombinace zhodnocení skutečné fyzické přítomnosti subjektu (spotřebitele) na území daného státu, jeho sociální integrace do prostředí

správní soud ČR v rozhodnutí ze dne 20. května 2010, č.j. 6 Ads 56/2009 - 62, kdy uvedl: *„Nejvyšší správní soud je si vědom, že potíže s určením obsahu pojmu „bydliště“, „obvyklé bydliště“, „domicil“ apod. v souvislosti s kolizními normami, v nichž působí jako faktor kolizních navázání, byly a jsou enormní.“*

⁶⁶ Z použitých jazykových prostředků v citovaném ustanovení je totiž nutné dovést, že toto není jen demonstrativním výčtem.

⁶⁷ Problematikou kritéria obvyklosti bydliště, resp. pobytu osob, v mezinárodním právu soukromém obecně se zabývá např. Magdalena Pfeiffer, viz. PFEIFFER, Magdalena. *Kritérium obvyklého pobytu v mezinárodním právu soukromém*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013. Se závěry této autorky v zásadě souhlasím a v této práci z nich nadále vycházím. V dalších podrobnostech uvedené problematiky pak odkazují na citovanou publikaci.

daného státu a tzv. subjektivní složka⁶⁸. Na druhou stranu však lze pozitivně hodnotit (byť s výše uvedenými výhradami), že Nařízení Řím I alespoň explicitně spojuje relevanci hlediska obvyklého pobytu s okamžikem uzavření příslušné smlouvy⁶⁹.

Vídeňská úmluva pak v ustanovení čl. 10 písm. a) stanovuje, že: „*v případech, kdy strana má více míst podnikání, je rozhodující místo podnikání, které má nejužší vztah ke smlouvě a jejímu plnění.*“ Toto hledisko však lze s ohledem k jím užitým výrazovým prostředkům a charakteru věcné působnosti Vídeňské úmluvy, resp. požadavku na provádění podnikatelské činnosti, považovat za aplikovatelné pouze ve vztahu k podnikateli jakožto osobě provádějící podnikání.

Při interpretaci Vídeňské úmluvy bohužel nelze jako v případě Nařízení Řím I vycházet z dalších pramenů mezinárodního práva, neboť tato je zcela samostatnou a specifickou mezinárodní smlouvou. Interpretační pravidla navíc Vídeňská úmluva pro své potřeby stanovuje sama⁷⁰.

Jako možné východisko z tohoto problému se však jeví použití analogie právě citovaného ustanovení čl. 10 písm. a) Vídeňské úmluvy. Připuštěním analogické aplikace ve vztahu ke spotřebiteli jakožto osobě neprovádějící podnikatelskou činnost by toto kritérium tedy bylo možné navázat ne na místo podnikání (neboť to spotřebitel z povahy věci nemá), ale na obvyklé bydliště spotřebitele. Jako rozhodující by tedy, vycházejíce z výše uvedeného, mělo být považováno místo obvyklého bydliště spotřebitele, které má nejužší vztah ke smlouvě a jejímu plnění.

⁶⁸ Jedná se zejména o úmysl konkrétní osoby na určitém místě dlouhodobě pobývat a založit zde svůj obvyklý pobyt, tzv. *animus manendi*; srov. PFEIFFER, Magdalena. *Kritérium obvyklého pobytu v mezinárodním právu soukromém*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, str. 147.

⁶⁹ Srov. čl. 19 odst. 3 Nařízení Řím I.

⁷⁰ Srov. ustanovení čl. 7 odst. 1 Vídeňské úmluvy: „*Při výkladu této Úmluvy se přihlédne k její mezinárodní povaze a k potřebě podporovat jednotnost při jejím použití a dodržování dobré víry v mezinárodním obchodu.*“ a ustanovení čl. 7 odst. 2 Vídeňské úmluvy: „*Otázky spadající do předmětu úpravy této Úmluvy, které v ní nejsou výslovně řešeny, se řeší podle obecných zásad, na nichž Úmluva spočívá, nebo, jestliže takové zásady chybějí, podle ustanovení právního řádu rozhodného podle ustanovení mezinárodního práva soukromého.*“ Požadavek zohlednit mezinárodní povahu Vídeňské úmluvy pak lze chápat jako obecnou zásadu ve smyslu ustanovení čl. 7 odst. 2 Vídeňské úmluvy.

Objektivní hledisko

Jako druhé kritérium, které se podle části právní teorie musí v závazkovém poměru vyskytovat, aby tento bylo možné považovat za poměr označovaný jako mezinárodní kupní smlouva, požaduje část teorie mezinárodního práva soukromého existenci tzv. objektivního hlediska⁷¹.

Jako tzv. objektivní hledisko je posuzována skutečnost, že v rámci mezi smluvními stranami sjednaného právního poměru (kupní smlouvy) dochází zároveň k transportu zboží z území jednoho státu na území druhého státu.

Kanda dále přichází s názorem, že: „*Za mezinárodní kupní smlouvu se budou považovat i takové kupní smlouvy, které byly uzavřeny mezi osobami, majícími sídlo nebo, bydliště, popř. místo podnikání, na území téhož státu, ale zboží, které je předmětem takové smlouvy, má být odesláno z místa, kde se nacházelo v době uzavření smlouvy, do jiného místa, ležícího na území jiného státu.*”⁷². Kanda tak samotný dílčí předmět plnění považuje za významnou součást všech součástí kupní smlouvy i z hlediska jejího eventuálního uznání za mezinárodní kupní smlouvu.⁷³

Požadavek objektivního hlediska jakožto určujícího kritéria mezinárodní kupní smlouvy je však v současnosti prakticky překonaný a ve většině instrumentů obsahujících právní úpravu mezinárodní kupní smlouvy bylo od požadavku existence objektivního hlediska (i jako čistě doplňkového) upuštěno. Jednotlivé předpisy regulující mezinárodní kupní smlouvu tak stanovují jako relevantní výlučně subjektivní hledisko.

Tento přístup nelze než považovat za vhodný a odpovídající současným trendům mezinárodního práva soukromého v oblasti závazkových právních

⁷¹ Srov. KANDA, Antonín. *Mezinárodní kupní smlouva*. 12. vydání. Praha: Academia, 1988, str. 38.

⁷² KANDA, Antonín. *Kupní smlouva v mezinárodním obchodním styku. (Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží)*. Praha: Linde, 1999, str. 15.

⁷³ Tamtéž, str. 15.

poměrů, a to zejména s přihlédnutím k možnému rozšíření a charakteru činnosti jednotlivých smluvních stran.

S ohledem na to, že široká škála prodávajících má sklady, úložiště, distribuční centra aj. obdobné prostory sloužící k distribuci kupujícím kupovaného zboží ve státě, kam míří jejich ekonomické aktivity, by řada kupních smluv nemohla být z důvodu nenaplnění požadavku existence objektivního hlediska považována za mezinárodní kupní smlouvy.

Nebylo by tomu tak však proto, že by mezinárodní prvek v daném právním poměru chyběl nebo že by nebyl dostatečně relevantní, ale pouze z toho důvodu, že daný zahraniční prodávající má svůj „mezičlánek“ představovaný např. právě prostým distribučním centrem ve státě, v němž se nachází druhá smluvní strana. Odeslání zboží z jednoho státu do druhého by proto nebylo nutné, resp. i pokud by k němu primárně došlo, sekundárně by ztratilo význam právě zprostředkováním doručení zboží prostřednictvím např. distribučního centra.

Uvedený přístup by tak představoval značně neúčelnou restriktivní klasifikaci právního poměru. Takovou je přitom jakožto nedůvodnou⁷⁴ odmítnout.

⁷⁴ Ani sám Kanda požadavek výskytu objektivního kritéria jakožto ukazatele mezinárodní kupní smlouvy nijak neodůvodňuje a pouze jej bez dalšího uvádí jako rozhodný.

2.5 Mezinárodní kupní smlouva ve vztahu k podnikateli a spotřebiteli

Jak vyplývá z výše podaného výkladu, pojem kupní smlouvy ani mezinárodní kupní smlouvy nebyl na poli mezinárodního práva soukromého uspokojivě jednotně definován. Navíc se v průběhu času změnily i obecné požadavky právní teorie na její jednotlivé kvalifikační znaky⁷⁵. Domnívám se však, že alespoň na úrovni Evropské unie, resp. unijní právní úpravy, by bylo příhodné příslušnou definici pojmu „kupní smlouva“ či mezinárodní „kupní smlouva“ zavést⁷⁶.

Obecně lze nicméně konstatovat, že absence vyčerpávající definice kupní smlouvy v mezinárodním právu nečiní větší problém. Nelze však bez dalšího opomínat požadavek týkající se co nejvyšší míry právní jistoty smluvních stran (který je pak zejména ve vztahu ke spotřebiteli jakožto smluvní straně o to významnější), proto je zároveň nutné připustit, že stanovení příslušné závazné definice citovaných pojmů by bylo správné a přiléhavé. Na druhou stranu je však třeba zohlednit i ten názor, podle něhož by na takový krok mohlo být pohlíženo jako na zavádějící a nadbytečnou, resp. neúčelnou kazuistickou právní úpravu.

Nelze však rovněž opomínat skutečnost, že národním hmotněprávním úpravám kupní smlouvy a jejich definicím lze v oblasti mezinárodního práva přisuzovat jen komparativní význam. Konkrétní subjekt rozhodující o právech a povinnostech smluvních stran plynoucích z příslušného právního poměru se jistě může při svém rozhodování odrážet od těchto definic, nicméně definiční sílu pojmu „kupní smlouva“ či „prodej zboží“ nelze v rámci nadnárodního

⁷⁵ Srov. výklad v předchozí kapitole týkající se Kandova požadavku na výskyt objektivního hlediska v mezinárodní kupní smlouvě.

⁷⁶ Jedním z možných prostředků k tomu vedoucím by mohl být Návrh CESL, byť je nutné brát na zřetel „limitaci“ aplikovatelnosti příslušné definice ve vztahu k působnosti daného předpisu. Nelze však na druhou stranu předem vyloučit, že od definice uvedené v Návrhu CESL by se následně mohla odvíjet i budoucí judikatura Soudního dvora Evropské unie, popřípadě by se tato definice mohla stát „odrazovým můstkem“ pro moderní teorii mezinárodního práva soukromého a její definiční snahy.

chápání národním hmotněprávním úpravám v žádném případě přiznat. Jak vyplývá z výše uvedeného výkladu, samotné právní předpisy mezinárodního práva soukromého definici pojmu kupní smlouvy obsahují jen zřídka.

Pokud je tedy v rámci terminologie užitě v této práci nadále používán termín „kupní smlouva“, rozumí se jím taková dohoda smluvních stran, kterou se jedna strana smlouvy (prodávající) zavazuje druhé smluvní straně (kupujícímu) dodat zboží, za které se kupující zavazuje zaplatit prodávajícímu peněžitou kupní cenu.

Spotřebitelská smlouva

Vymezení pojmu spotřebitelská smlouva je v tuzemském právu rovněž značně komplikované a nese s sebou řadu limitů a výhrad. Bylo by však nad rámec tematického zaměření této práce zabývat se těmito aspekty, proto je další výklad zaměřen zejména na ty, které lze i z tuzemského hlediska považovat jako nejrelevantnější k mezinárodní kupní smlouvě a otázkám spojeným s její právní úpravou.

V platném a účinném tuzemském právu se setkáváme s generální legální definicí pojmu „spotřebitelská smlouva“ v Občanském zákoníku. Podle ustanovení § 1810 Občanského zákoníku se takovými smlouvami rozumí: „... smlouvy, které se spotřebitelem uzavírá podnikatel ...“⁷⁷. Spotřebitelská smlouva není zvláštním, samostatným, smluvním typem⁷⁸, nýbrž

⁷⁷ Do 1. ledna 2014, kdy Občanský zákoník vstoupil v účinnost, vymezovalo tento pojem ustanovení § 52 odst. 1 Starého občanského zákoníku.

⁷⁸ Srov. Dvořák, Jan ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Dita MELICHAROVÁ, Ondřej FRINTA, Tomáš POHL, Petr LIŠKA, Ivana MRÁZOVÁ, Michaela ZUKLÍNOVÁ a Květoslav RÚŽIČKA. *Občanské právo hmotné*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, str. 34.

smlouvou vyznačující se existencí specifického prvku – tím, že jednou ze smluvních stran je spotřebitel a druhou smluvní stranou je podnikatel⁷⁹.

Určujícím rysem spotřebitelské smlouvy jsou tedy její účastníci, nikoliv však samotný předmět. Jako typický a v praxi se nejčastěji vyskytující smluvní typ spadající do dotyčné kategorie je pak beze sporu kupní smlouva, resp. na poli mezinárodního práva soukromého mezinárodní kupní smlouva. Spotřebitelskou smlouvou však může být samozřejmě jakákoliv smlouva (smlouva o dílo, nájemní i smlouva inominátní apod.).

Spotřebitelská mezinárodní kupní smlouva

Podle Kandy⁸⁰ nicméně k objektivnímu a subjektivnímu hledisku při posuzování kvalifikačních znaků kupní smlouvy jakožto mezinárodní kupní smlouvy musí přistupovat další hledisko. Toto hledisko by podle citovaného autora mělo spočívat ve skutečnosti, že cílem uzavírané kupní smlouvy by nemělo být, aby příslušný kupující získával předmět koupě do svého vlastnictví za účelem vlastní spotřeby, ale aby tento kupující dotyčný předmět koupě zamýšlel dále prodat nebo jej jinak obchodně využít.

Lze usuzovat, že při formulaci tohoto hlediska Kanda vychází především z dikce ustanovení čl. 2 písm. a) Vídeňské úmluvy. Citované ustanovení explicitně stanovuje, že Vídeňská úmluva se nepoužije na koupi zboží kupovaného pro osobní potřebu, potřebu rodiny nebo domácnosti. Někteří

⁷⁹ K definici pojmů spotřebitel a podnikatel viz následující kapitoly této práce.

⁸⁰ Srov. KANDA, Antonín. *Kupní smlouva v mezinárodním obchodním styku. (Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží)*. 1.vydání. Praha: Linde, 1999, str. 15.

autoři⁸¹ pak souhrnně uvádějí, že se jedná o vyloučení aplikace Vídeňské úmluvy výslovně na tzv. spotřebitelské smlouvy.

Lze tedy bez dalšího zkonstatovat, že část teoretiků práva mezinárodního obchodu (představovaná např. právě Kandou) vnímá pojem mezinárodní kupní smlouvy relativně úzce – a to zpravidla jako smlouvu uzavíranou mezi kontrahenty, kteří nemají v okamžiku uzavření smlouvy bydliště, sídlo, popř. místo podnikání na území téhož státu, a zároveň však jako smlouvu, kterou kupující nezískává předmět koupě pro výhradní potřebu svou, rodiny nebo domácnosti. Můžeme tedy hovořit i o pojetí „mezinárodní kupní smlouvy v užším smyslu“. Avšak, v konečném důsledku a z hlediska obecné mezinárodního práva soukromého⁸² vzato, mezinárodní kupní smlouvou bude každá smlouva, která obsahuje jakýkoliv dostatečně relevantní mezinárodní prvek.

Řada přímých i kolizních nadnárodních právních předpisů nicméně reguluje otázky týkající se spotřebitelských (a to nejen výlučně kupních) smluv vzhledem k jejich specifičnosti zvláštním způsobem⁸³ či se tyto předpisy z povahy své úpravy aplikují *a priori* jen na vztahy mezi obchodníky. Tyto koncepce přitom vycházejí z východiska, že spotřebiteli jakožto tzv. slabší smluvní straně je ve smluvním poměru s profesionálním obchodníkem třeba poskytnout určitou vyšší ochranu.

Pokud je však v rámci terminologie v této práci používán pojem „mezinárodní kupní smlouva“ bez dalšího, myslí se jím jakákoliv mezinárodní kupní smlouva, vycházejíce z jejího co nejobecnějšího a nejširšího možného pojetí. Pokud se nicméně konkrétní aspekty vztahují pouze na spotřebitelskou mezinárodní kupní smlouvu, je toto v textu výslovně zdůrazněno a je třeba brát na zřetel výše nastíněný „užší smysl“. V případě obsahu pojmu „spotřebitelská

⁸¹ Srov. například výklad Naděždy Rozehnalové, viz ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Právo mezinárodního obchodu.*, Praha: ASPI, 2006, str. 260.

⁸² Srov. KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé: 7.*, opravené a doplněné vydání, Brno-Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, str. 17.

⁸³ Viz např. Nařízení Řím I v ustanovení čl. 6.

mezinárodní kupní smlouva“ se tedy myslí specifická smlouva ve smyslu popsaném v předchozí a této kapitole.

3. Subjekty mezinárodní kupní smlouvy

Jako subjekty mezinárodní kupní smlouvy označujeme kontrahující osoby, které si mezi sebou sjednávají konkrétní práva a povinnosti⁸⁴, jež tvoří materiální náplň institutu mezinárodní kupní smlouvy. Jak navíc vyplývá z výkladu podaného výše, subjekty mezinárodní kupní smlouvy hrají klíčovou roli při její další klasifikaci a následném (nejen legislativním) přístupu k této smlouvě. Je tedy vhodné zabývat se v této práci pohledem právní teorie a aplikační praxe na konkrétní kontrahenty, resp. zmínit i jejich pojmové vymezení.

Je přiléhavé zdůraznit, že definiční vymezení příslušných smluvních stran zpravidla obecně reflektuje jejich specifické rysy, resp. obsahové (materiální) kritérium jejich jednání⁸⁵. Navíc ani není neobvyklé, že se navzdory tomuto pro *de facto* jeden a tentýž subjekt užívají různá legislativní označení⁸⁶.

⁸⁴ Tento pojem je pak používán i *a simile* pro pojem „strany smlouvy“ a jeho podobné varianty.

⁸⁵ Srov. VEČEŘA, Jiří. *Ochrana spotřebitele v České republice a Evropské unii: (včetně úprav podle nového občanského zákoníku 2014)*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, str. 77.

⁸⁶ Nejednotnost užití zákonné terminologie přitom nečiní problémy jen v právní teorii, ale velmi často se negativně promítá i do aplikační praxe. Srov. výklad v kapitole 3.1 této práce.

3.1 Podnikatel

Definice pojmu podnikatel

Nejen v právní praxi, ale i v běžném životě, se pojem podnikatel vžil jako označení skupiny osob vykonávající určitou specifickou činnost (podnikání). Ačkoliv je tedy minimálně z pohledu závazkových poměrů jeho role nadmíru významná, právní teorie dosud nepředložila jeho uspokojivou jednotnou definici jak na poli tuzemského práva, tak ve sféře mezinárodního práva soukromého⁸⁷.

Situaci navíc do jisté míry komplikuje i skutečnost, že pojem „podnikatel“ se v některých právních předpisech nejen tuzemského původu užívá s pojmy jako např. obchodník, dodavatel, profesionál či odborník prakticky ve vzájemné zaměnitelnosti⁸⁸, v některých právních předpisech je však nutné předešlé pojmy interpretovat odlišně od jeho generálního chápání⁸⁹, resp. pojem podnikatel je třeba interpretovat v posunutém smyslu⁹⁰.

Blackův právní slovník jako podstatné jméno pojem „podnikatel“ nedefinuje. Nicméně, pod slovesem obchod či byznys (Business) se podle něj skrývá: *„Povolání, zaměstnání, profese, činnost provozovaná za účelem zisku nebo obživy. Činnost nebo podnikání, jehož účelem je zisk, prospěch nebo obživa. ... To, co běžně zaměstnává a zabírá čas, pozornost, vyžaduje práci a úsilí člověka jako jeho hlavní předmět zájmu nebo jeho živobytí nebo prostředek*

⁸⁷ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 53.

⁸⁸ Srov. například ustanovení čl. 2 směrnice Rady č. 85/577/EHS ze dne 20. prosince 1985 o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených mimo obchodní prostory a ustanovení čl. 2 bodů 1. a 2. směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU ze dne 25. října 2011 o právech spotřebitelů, kterou se mění směrnice Rady 93/13/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES a zrušuje směrnice Rady 85/577/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES.

⁸⁹ Srov. například ustanovení § 420 odst. 1 Občanského zákoníku a ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 643/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁰ Srov. VEČEŘA, Jiří. *Ochrana spotřebitele v České republice a Evropské unii: (včetně úpravy podle nového občanského zákoníku 2014)*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, str. 77.

k získání profitu... ,⁹¹: Nic tedy nebrání konstatovat, že i v souladu s Blackovo definicí se v případě podnikatele bude jednat o zvláštní osobu vykonávající specifickou činnost, konkrétně právě obchod.

Dále dle Bělohlávka se lze shodnout na tom, že v případě podnikatele se jedná o subjekt, který vykonává ekonomickou činnost s charakteristickými rysy, mezi něž patří:

- výkon ekonomické činnosti vlastním jménem,
- výkon ekonomické činnosti za účelem dosažení zisku či jiného výnosu, který je příjmem podnikatele sloužícím k uhrazení jeho životních nákladů a potřeb,
- výkon ekonomické činnosti nikoliv nahodilé povahy,
- výkon ekonomické činnosti, za níž podnikatel nese určitou odpovědnost⁹².

Blackova i Bělohlávka výše citovaná nepřímá definice tedy vesměs odpovídá materiální charakteristice činnosti určité skupiny subjektů. Jak je pak patrné i z dalšího výkladu, tyto jsou v širším kontextu obecně shodné s tuzemským i nadnárodním, resp. unijním, chápáním.

⁹¹ Srov. BLACK, Henry Campbell. *Blackův právní slovník: ekonomické, právní a sociální aspekty*. 1. vydání. Praha: Victoria Publishing, 1993, str. 193

⁹² BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Římská úmluva a Nařízení Řím I: komentář v širších souvislostech evropského a mezinárodního práva soukromého*. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1044.

Pojem podnikatele v českém právu

Definici pojmu „podnikatel“ v platném a účinném právu⁹³ obsahují ustanovení § 420 odst. 1 a 2 Občanského zákoníku, podle nichž: *„Kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku, je považován se zřetelem k této činnosti za podnikatele.“* a *„Pro účely ochrany spotřebitele ... se za podnikatele považuje také každá osoba, která uzavírá smlouvy související s vlastní obchodní, výrobní nebo obdobnou činností či při samostatném výkonu svého povolání ...“*⁹⁴. Citovaná ustanovení pak doplňuje ustanovení § 421 Občanského zákoníku, které označuje podnikatele, kterému je toto postavení přiznáno pouze z formálních důvodů. Jedná se o tzv. „podnikatele podle formy“⁹⁵

Podle důvodové zprávy k ustanovení § 420 Občanského zákoníku došlo k rozšíření pojmového pojetí podnikatele tak, aby tento pojem bylo možné vykládat konformně s evropským právem, zejména pak čtenými směnicemi tzv. spotřebitelského unijního práva. Zákodárce se však v rámci rekonstrukce občanského, resp. obchodního, práva nevrátil k termínu „obchodník“, a to právě respektující zažitost a srozumitelnost pojmu „podnikatel“ v praxi.

Občanským zákoníkem užití výrazové prostředky neumožňují vznik pochybností o tom, že pod pojem podnikatel lze zařadit jak osoby fyzické, tak

⁹³ Starý občanský zákoník obsahoval nepřímou definici podnikatele (resp. dodavatele) v ustanovení § 52. Jednalo se podle něj o osobu jedající při uzavírání a plnění smlouvy v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti ve smyslu ustanovení § 2 odst. 1 Obchodního zákoníku.

⁹⁴ Srov. ustanovení § 420 Občanského zákoníku.

⁹⁵ Srov. ustanovení § 421 odst. 1 věty první Občanského zákoníku: *„Za podnikatele se považuje osoba zapsaná v obchodním rejstříku. ...“*, resp. ustanovení § 421 odst. 2 Občanského zákoníku: *„... podnikatelem je osoba, která má k podnikání živnostenské nebo jiné oprávnění“* a výklad Pelikánové a Pelikána in ŠVESTKA, Jiří, Jan, DVOŘÁK, Josef, FIALA a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek I. 1. vydání*, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, str. 960.

právnícké⁹⁶. Český zákonodárce v rámci rekodifikace podnikatelského práva v Občanském zákoníku zvolil obecnější formulaci, která výkon činnosti označované jako „podnikání“ neváže nutně na to, aby daná osoba byla držitelem podnikatelského či obdobného oprávnění. Díky obecnosti a širší užití formulace tato tedy zahrnuje prakticky jakoukoliv činnost mající faktický charakter podnikání⁹⁷ a umožňuje se jí značně extenzivní kvalifikace osoby jakožto podnikatele.

Zákon o MPS obdobně jako Starý ZMPS definici pojmu podnikatel neobsahuje, ačkoliv jej v rámci ustanovení § 87 odst. 4 písm. b) výslovně zmiňuje⁹⁸. Definiční prvky vedoucí k objasnění pojmu podnikatel pro potřeby Zákona o MPS bohužel neposkytuje ani důvodová zpráva k Zákonu o ZMPS, ve které český zákonodárce, co se pojmu podnikatel týče, rovněž mlčí. Pro potřeby Zákona o MPS tak bude třeba vycházet z definičních znaků užitých pro vymezení pojmu podnikatel právě v Občanském zákoníku.

Z pohledu mezinárodního práva soukromého proto – s ohledem na Občanským zákoníkem užití vymezení, zahrnující prakticky kompletní škálu subjektů, které i v mezinárodněprávním kontextu bývají označovány jako podnikatelé – lze přístup tuzemského zákonodárce, co se definice pojmu podnikatel týče, hodnotit veskrze pozitivně a jako plně kongruentní s dalšími nadnárodními předpisy.

⁹⁶ Občanský zákoník totiž v řešeném případě na rozdíl od jiných ustanovení neužívá formulaci „každý člověk“, která předznamenává užší aplikační rámec, a to pouze na osoby fyzické. Srov. kapitolu 3.2, subkapitolu Pojem spotřebitele v českém právu.

⁹⁷ Citovaná definice podle ustanovení § 420 Občanského zákoníku tedy zahrnuje i případy tzv. neoprávněného podnikání.

⁹⁸ Ve vztahu k této práci viz především citované ustanovení § 87 odst. 4 písm. b) Zákona o MPS.

Pojem podnikatele podle Vídeňské úmluvy

Vídeňská úmluva s pojmem podnikatel primárně neoperuje a jako takový bychom jej v jejím vlastním textu hledali marně. Hovoří se v ní však o „stranách, které mají místo podnikání⁹⁹“. Ve vztahu k dovození smyslu pojmu podnikatel podle Vídeňské úmluvy tedy je klíčové osvětlit, co se v jejím smyslu rozumí právě podnikáním, resp. podnikatelským účelem koupě¹⁰⁰.

Ani definici pojmu „podnikání“ však Vídeňská úmluva ve svém ustanovení čl. 1 či kterémkoliv jiném neobsahuje. Proto je třeba dovodit jej výkladem, a to zejména výkladem provedeným v kontextu dalších ustanovení Vídeňské úmluvy podle požadavku jejího ustanovení čl. 7 odst. 1. Odkaz na konkrétní národní právní řád a jím aplikované definice je přitom obecně vyloučen¹⁰¹.

Jako východisko pak lze dle mého názoru v řešeném případě považovat především znění ustanovení čl. 2 písm. a) Vídeňské úmluvy. Citované ustanovení je přitom jedním z ustanovení negativně vymezujících okruhy věcné působnosti Vídeňské úmluvy.

Podle výše zmíněného ustanovení čl. 2 písm. a) Vídeňské úmluvy se jí stanovená pravidla nepoužijí na koupě „... zboží kupovaného pro osobní potřebu, potřebu rodiny nebo domácnosti ...¹⁰²“. Osobní potřebou osoby se podle ustáleného názoru právní teorie i aplikační praxe¹⁰³ myslí spotřeba

⁹⁹ Srov. např. ustanovení čl. 1 odst. 1 Vídeňské úmluvy či ustanovení čl. 10 písm. b) Vídeňské úmluvy („parties whose places of business“).

¹⁰⁰ Bude se jednat o tzv. *business purpose*, srov. SCHWENZER, Ingeborg H a Peter SCHLECHTRIEM. *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2010, str. 50.

¹⁰¹ Srov. SCHWENZER, Ingeborg H a Peter SCHLECHTRIEM. *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2010, str. 37.

¹⁰² Z uvedené citace tak vyplývá, že Vídeňská úmluva vychází především z účelu uzavírání kupní smlouvy, nikoliv však z povahy konkrétního subjektu, který příslušnou smlouvu uzavírá.

¹⁰³ Srov. výklad podaný Ferrarim in SCHLECHTRIEM, Peter, Klaus BACHER a Ingeborg H SCHWENZER. *Kommentar zum einheitlichen UN-Kaufrecht: das Übereinkommen der Vereinten Nationen über Verträge über den internationalen Warenkauf : CISG*. 5. völlig neubearbeitete Aufl. München: Beck, 2008, str. 55.

ve smyslu zužitkování (konzumace daného statku), osobního užívání věci či získání věci ke sběratelským účelům. Na roveň osobní potřebě Vídeňská úmluva dále staví potřebu rodiny a domácnosti, kdy k výkladu těchto pojmů musí docházet zejména s ohledem na jejich sociální charakter¹⁰⁴.

Jako protiklad osobní potřebě bude bezesporu stát podnikatelský účel předmětné koupě. V právní teorii, potvrzené mj. i četnou soudní rozhodovací činností, pak panuje shoda na tom, že podnikatelský účel nezahrnuje jen čistě průmyslový, ale i jinak profesionální účel¹⁰⁵. Typicky se bude například jednat o koupi zboží za účelem výkonu tzv. svobodných, nezávislých povolání¹⁰⁶.

Za podnikatele ve smyslu Vídeňské úmluvy je tedy možné považovat jakoukoliv osobu, která v souladu s výše uvedeným a *a contrario* ustanovení čl. 2 písm. a) Vídeňské úmluvy kupuje zboží pro svou průmyslovou či jinou profesionální potřebu.

Ve vztahu k povaze takové osoby pak vyvstává doplňující otázka, zda podle Vídeňské úmluvy bude dotčenou osobou jen osoba právnická či obdobná entita, nebo zda se může jednat i osobu fyzickou. Domnívám se, že s ohledem na to, že ze své působnosti Vídeňská úmluva fyzické osoby nijak vylučuje (a naopak právě s aplikací na fyzické osoby – profesionály výslovně počítá¹⁰⁷), není důvod pochybovat o tom, že podnikatelem ve smyslu Vídeňské úmluvy může být jak právnická osoba, tak fyzická osoba.

¹⁰⁴ SCHWENZER, Ingeborg H a Peter SCHLECHTRIEM. *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2010, str. 50.

¹⁰⁵ Srov. např. SCHWENZER, Ingeborg H a Peter SCHLECHTRIEM. *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2010, str. 50 nebo SCHLECHTRIEM, Peter, Klaus BACHER a Ingeborg H SCHWENZER. *Kommentar zum einheitlichen UN-Kaufrecht: das Übereinkommen der Vereinten Nationen über Verträge über den internationalen Warenkauf : CISG*. 5. völlig neubearbeitete Aufl. München: Beck, 2008, str. 58.

¹⁰⁶ Např. koupě knih k výkonu činnosti právníků, architektů, překladatelů, koupě fotoaparátu k výkonu povolání profesionálního fotografa, vybavení kanceláří aj., viz Rozhodnutí soudu: Německo, Landgericht Bamberg ze dne 13. dubna 2005, 2 O 340/00 [online]. Pace Law School Institute of International Commercial Law, 2015 [cit. 2015-04-03]. Dostupné z [www: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/050413g1.html>](http://cisgw3.law.pace.edu/cases/050413g1.html). Obdobně i KRÖLL, Stefan, Loukas A MISTELIS a Maria del PILAR PERALES VISCACILLAS. *UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG): commentary*. München: C. H. Beck, c2011, str. 42.

¹⁰⁷ Srov. ustanovení čl. 10 písm. b) Vídeňské úmluvy, kdy tato v souvislosti s umístěním místa podnikání hovoří výslovně o bydlišti („habitual residence“), užívaném tradičně ve spojení s osobami fyzickými.

Výše uvedené pojetí podnikatele ve smyslu Vídeňské úmluvy může být zcela jistě považováno za příliš extenzivní, nicméně plně odpovídá charakteru tohoto právního instrumentu a výše rozvedené představě o podnikatelském účelu koupě, která je obecně přijímána a opakovaně potvrzena praxí mezinárodního obchodu.

Pojem podnikatele podle Nařízení Řím I

K pojmu podnikatel se Nařízení Řím I explicitně vyjadřuje v ustanovení čl. 6 odst. 1, kde je jako osoba podnikatele¹⁰⁸ definována osoba, která: „...*jedná v rámci výkonu své profesionální nebo podnikatelské činnosti*“¹⁰⁹ ...“ Bělohlávek poznamenává, že terminologické rozlišení sousloví „profesionální činnost“ a „podnikatelská činnost“ je ve vztahu k některým právním řádům nadbytečné¹¹⁰. Na druhou stranu však zároveň připouští, že zejména v rovině akademické se stále vedou diskuze týkající se toho, zda vzhledem k charakteru určitých činností lze tyto považovat za podnikání (v terminologii českého práva např. za výkon samostatně výdělečné činnosti) či zda jsou jinou, zcela specifickou profesionální činností¹¹¹.

¹⁰⁸ Jen pro úplnost je vhodné podotknout, že český oficiálně publikovaný překlad Nařízení Řím I neoperuje s výrazem „podnikatel“, ale používá označení „obchodník“. Pokud je nicméně v rámci této práce ve vztahu k Nařízení Řím I použit pojem podnikatel, myslí se jím (není-li výslovně uvedeno jinak) právě i obchodník.

¹⁰⁹ Srov. anglickou jazykovou verzi tohoto sousloví: „*person acting in the exercise of his trade or profession*“.

¹¹⁰ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Římská úmluva a Nařízení Řím I: komentář v širších souvislostech evropského a mezinárodního práva soukromého*. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1031.

¹¹¹ Výslovně připomíná jako takový příklad německé spory právní teorie ve vztahu k výkonu činnosti advokátů, srov. BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Římská úmluva a Nařízení Řím I: komentář v širších souvislostech evropského a mezinárodního práva soukromého*. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1031.

Domnívám se, že uvedené rozdělení je do jisté míry účelné, neboť díky němu pod pojmové znaky podnikatele lze zahrnout jak výkon činnosti např. podléhající v některých státech zvláštnímu povolení (podnikatelská činnost), tak i výkon činnosti např. řemeslné či jiné činnosti vyžadující zvláštní zručnost nebo odbornost (profesionální činnost).

Definiční znaky osoby podnikatele tak, jak k nim přistupuje Bělohlávek, předznamenává i úvod této kapitoly – jedná se o osobu, jejíž ekonomická činnost se vyznačuje charakteristickými rysy (jedná se o činnost vykonávanou vlastním jménem, za účelem dosažení zisku či jiného výnosu jakožto příjmu sloužícího ke krytí subjektivních potřeb a to s určitou mírou stability, přičemž podnikatel za výkon své činnosti nese určitou odpovědnost¹¹²). Jak z citovaného jasně vyplývá, podnikatel je citovaným autorem charakterizován zejména materiálně, tedy z hlediska faktického výkonu své činnosti. Za předpokladu aplikace Bělohlávkovi definice tedy není ani zapotřebí zohledňovat případná povolení či jiná podnikatelská oprávnění apod., kterými by obchodním měl či mohl disponovat¹¹³. S tímto přístupem je dle mého názoru nutné jednoznačně souhlasit, neboť poskytuje dostatečný kvalifikační prostor.

Otázkou však zůstává, jaké jednání bude možné označit jako jednání, kdy osoba podnikatele koná mimo svou profesionální či podnikatelskou činnost. Ve vztahu k mezinárodní kupní smlouvě se bude jednat zejména o případy, kdy podnikatel nabývá určité plnění s motivací, že toto bude dále buď zpracovávat, aby výsledný výrobek za účelem dosažení zisku např. následně prodal, nebo že nabývá hotové zboží, které bez dalších úprav dále prodá za účelem dosažení zisku apod.¹¹⁴

¹¹² Srov. BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Římská úmluva a Nařízení Řím I: komentář v širších souvislostech evropského a mezinárodního práva soukromého*. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1044.

¹¹³ Citované vymezení tak zahrnuje i případy v tuzemském právu označované jako neoprávněné podnikání apod.

¹¹⁴ Srov. BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Římská úmluva a Nařízení Řím I: komentář v širších souvislostech evropského a mezinárodního práva soukromého*. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1032.

Pojem podnikatele podle Návrhu CESL

Návrh CESL přímou definici pojmu „obchodník“ obsahuje v ustanovení čl. 2 písm. e). Již na tomto místě však považuji za nutné podotknout, že formulace této definice byla jedním z mnoha terčů podnětů k provedení změn v rámci legislativního procesu v příslušných orgánech Evropské unie. V původním Návrhu CESL byla uvedená definice provedena ve znění, kdy se pod pojmem obchodník skrývala „... *jakákoli fyzická nebo právnická osoba, která činí právní úkony v souvislosti se svou živností, podnikáním, řemeslem nebo povoláním...*“¹¹⁵. Legislativním usnesením Evropského parlamentu ze dne 26. února 2014 o návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje (COM(2011)0635 – C7-0329/2011 – 2011/0284(COD))¹¹⁶ však byl učiněn pozměňovací návrh č. 31, kterým měla být navrhovaná definice upravena a zpřesněna.

Ve znění citovaného legislativního usnesení pod pojem obchodník ve smyslu Návrhu CESL měla být nakonec chápána: „*jakákoli fyzická osoba nebo jakákoli právnická osoba, bez ohledu na to, zda je v soukromém či veřejném vlastnictví, která činí právní úkony týkající se smluv v souvislosti se svou živností, podnikáním, řemeslem nebo povoláním.*“ Pro úplnost je vhodné dodat, že Výbor pro vnitřní trh a ochranu spotřebitelů navrhoval ještě širší doplnění tak, aby navrhovaná definice odpovídala směrnici Evropského parlamentu a Rady č. 2011/83/EU o právech spotřebitelů, kterou se mění směrnice Rady 93/13/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES a zrušuje směrnice Rady 85/577/EHS a směrnice Evropského

¹¹⁵ Viz původní návrh ustanovení čl. 2 písm. e) Návrhu CESL: „*trader* means any natural or legal person who is acting for purposes relating to that person's trade, business, craft, or profession“.

¹¹⁶ Legislativní usnesení Evropského parlamentu ze dne 26. února 2014 o návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje (COM (2011) 0635 – C7-0329/2011 – 2011/0284(COD)); dostupné z: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&language=EN&reference=P7-TA-2014-0159>>.

parlamentu a Rady 97/7/ES.EU 83/2011 o právech spotřebitelů, a to zejména ve vztahu k činnosti třetích osob pro obchodníka nebo v jeho zastoupení¹¹⁷.

Jak je patrné z výsledného pozměněného znění navrhované definice, evropský zákonodárce se snažil o vytvoření co nejširšího možného aplikačního rámce pro uvedenou definici. Explicitním terminologickým rozdělením osob právnických od osob fyzických by byly obsaženy skutečně všechny potenciální případy a jako podnikatele (obchodníka) by bylo možné označit prakticky shodný okruh subjektů jako v případě Nařízení Řím I¹¹⁸.

Návrh CESL, resp. Evropský parlament v rámci předložených pozměňovacích návrhů, nicméně pamatoval na případy smluv majících tzv. dvojí účel označovaných někdy také jako smlouvy smíšené. Jednalo se o případy, kdy smlouva měla být uzavřena za účelem částečně spadajícím do rámce a částečně mimo rámec obchodní činnosti dané osoby, přičemž obchodní účel této činnosti by býval byl natolik okrajový, že by nepřevažoval v celkovém kontextu sjednávané transakce. V souladu s vysokou ochrannou tendencí týkající se spotřebitelských práv pak i tato osoba měla být považována za spotřebitele.

S cílem stanovit, zda by konkrétní fyzická osoba jednala zcela nebo částečně za účelem své obchodní nebo výrobní činnosti či provozování svého řemesla nebo povolání, mělo být zohledněno, jak by daná osoba v konkrétním případě vystupovala vůči druhé smluvní straně¹¹⁹. Domnívám se však, že uvedené vysvětlující stanovisko by ve svém důsledku přineslo spíše řadu nejasností, než aby se stalo vodítkem k odpovídajícímu posouzení. Evropský zákonodárce totiž v rámci navrhovaného znění nestanovil žádná orientační vodítka, natož pak závazná hodnotící kritéria. Lze se domnívat, že by k předložení alespoň základních východisek muselo dojít až skrze rozhodovací

¹¹⁷ Srov. stanovisko Výboru pro vnitřní trh a ochranu spotřebitelů ze dne 11. 7. 2013 v bodu 55 oddílu Pozměňovací návrhy; dostupné z: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A7-2013-0301&language=CS#title3>>.

¹¹⁸ Viz výklad předchozí kapitoly.

¹¹⁹ Srov. pozměňovací návrh č. 5 Legislativního usnesení Evropského parlamentu ze dne 26. února 2014 o návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje (COM (2011) 0635 – C7-0329/2011 – 2011/0284(COD)).

činnost Soudního dvora Evropské unie, což by ovšem vzhledem k délce případného soudního řízení (nejen na národním justičním poli) mohlo vyžadovat neúměrně dlouhou dobu. Vzhledem k požadavku právní jistoty lze toto proto bez dalšího hodnotit vesměs negativně a jako zjevnou mezeru Návrhu CESL.

3.2 Spotřebitel

Definice pojmu spotřebitel

Pojem spotřebitel je (obdobně jako pojem kupní smlouva či podnikatel) ve vztahu k mezinárodnímu právu soukromému pojmem obecně složitě definovatelným. Uvedené se je nutné zohlednit tím více, že pojem spotřebitele neoznačuje žádnou ucelenou společenskou skupinu, ale tzv. sociální roli určitého subjektu¹²⁰.

Východiskem spotřebitelské ochrany je postulát, podle něhož se spotřebitel ocitá ve fakticky nerovném postavení s profesionálním dodavatelem, a to s odkazem na okolnosti, za nichž dochází ke kontraktaci, s ohledem na větší profesionální zkušenost prodávajícího, lepší znalost práva a snazší dostupnost právních služeb aj.

Ani v tomto případě navíc nelze vycházet z čistě národního pojetí spotřebitele, neboť jeho definice se může stát od státu lišit, a to někdy i v samotném vnitrostátním právu v průběhu doby¹²¹. Rovněž u jednotlivých předpisů mezinárodního práva soukromého však z jejich ustanovení lze obsah pojmu spotřebitel odvodit, popř. definici spotřebitele explicitně obsahují.

Blackův právní slovník pod pojmem spotřebitel („Consumer“) rozumí jednotlivce, kteří jakožto spotřebitelé konečného produktu tento kupují, užívají a udržují, popř. s ním dále nakládají, a osoby kupující „... *(nikoliv za účelem*

¹²⁰ TICHÝ, Luboš. *Spotřebitelská kupní smlouva a její vývoj v evropském a českém právu*. in: TICHÝ, Luboš, Miloš KOCÍ. Praha: Centrum právní komparatistiky, Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2013.

¹²¹ Podobně tomu bylo v případě donedávna platného Starého občanského zákoníku, který definici spotřebitele obsahoval v ustanovení § 52 odst. 3. Tato definice zprvu zahrnovala jakoukoliv (tedy fyzickou i právnickou) osobu, která při uzavírání a plnění smlouvy nejednala v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti. Zákon č. 155/2010 Sb., který od 1. srpna roku 2010 novelizoval Starý občanský zákoník, však změnil definici spotřebitele v českém právu, a oproti úpravě účinné do 1. 8. 2010 ji zúžil pouze na fyzické osoby. Současná definice spotřebitele je obsažena v ustanovení § 419 Občanského zákoníku, k tomu více viz podkapitola Vymezení spotřebitele v českém právu uvedená ve čtvrté kapitole této práce.

opětovného prodeje) jakéhokoliv spotřebního výrobku¹²²“. Jak je patrné již z této nejobecnější definice, ve vztahu ke spotřebiteli jakožto kupujícímu se v daném právním poměru vždy vyskytují určitá specifika a odlišení od standardních kupujících.

Pojem spotřebitele v českém právu

Občanský zákoník předkládá definici pojmu spotřebitel v ustanovení § 419, podle něhož je spotřebitelem „... každý člověk, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná.“ Oproti Starému občanskému zákoníku¹²³ se jedná se o tzv. generální pozitivní vymezení, které však ve výsledku nepřináší žádné významové změny.

Základním požadavkem na to, aby osoba mohla být považována za spotřebitele v kupní smlouvě je, aby nejednala jako podnikající osoba samostatně vykonávající své povolání, a to jak v okamžiku uzavření kupní smlouvy (tedy platného a účinného vstupu do právního poměru), tak jednání před uzavřením kupní smlouvy (tedy sjednáváním podmínek samotného právního poměru).

Pojem spotřebitele je tedy nutno vymezovat ve vztahu k párovému pojmu „podnikatel“ – (jak lze připomenout v souladu s obsahem předchozích kapitol) osobě, která samostatně vykonává na svůj účet a vlastní odpovědnost určitou ekonomicky motivovanou činnost anebo která uzavírá smlouvy související se svou vlastní obchodní, výrobní nebo obdobnou činností či při samostatném

¹²² Srov. BLACK, Henry Campbell. *Blackův právní slovník: ekonomické, právní a sociální aspekty*. 1. vydání. Praha: Victoria Publishing, 1993, str. 299.

¹²³ Ten spotřebitele v ustanovení § 52 odst. 3 definoval jako fyzickou osobu, která: „... nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti ...“.

výkonu svého povolání, resp. jakákoliv osoba zapsaná do obchodního rejstříku¹²⁴, přičemž podnikatelem může být v citovaném smyslu jakákoliv osoba, tedy jak osoba fyzická, tak osoba právnická.

Důvodová zpráva k ustanovení § 419 Občanskému zákoníku konstatuje, že: „*Navržené ustanovení vymezuje spotřebitele shodně s komunitárním právem, zejména pokud jde o úpravu směrnic 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, 85/577/EHS o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených mimo obchodní prostory, 97/7/ES o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavíraných na dálku a dalších.*“ Jak vyplývá z následujícího výkladu, s tvrzením, že navrhované znění pojmu spotřebitel je ve shodě s komunitárním právem, lze bez dalšího souhlasit.

Přímo Zákon o MPS (obdobně jako Starý ZMPS) však definici spotřebitele neuvádí, byť s tímto pojmem na mnoha místech pracuje¹²⁵. Vodítko bohužel neposkytuje ani důvodová zpráva k Zákonu o ZMPS, ve které český zákonodárce, co se pojmu spotřebitel týká, rovněž mlčí.

V českém právním řádu je však vzhledem k tomu, že zákonodárce při koncipování Občanského zákoníku užil slovní spojení „každý člověk“, chápán spotřebitel výlučně jako fyzická osoba¹²⁶. Nicméně, jak akcentují někteří jiní autoři¹²⁷, v rámci členských zemí Evropské unie se lze setkat rovněž s přístupem považujícím za spotřebitele právnické osoby, které neprovozují podnikatelskou činnost apod.¹²⁸

Lze se však oprávněně domnívat se, že toto „extenzivní pojetí osoby spotřebitele“ mnohem lépe koresponduje s dílčími aspekty, kvůli nimž je

¹²⁴ Srov. výklad předchozí kapitoly a ustanovení § 420 a § 421 Občanského zákoníku.

¹²⁵ Ve vztahu k této práci viz zejména ustanovení § 86 odst. 1 a ustanovení § 87 odst. 2 Zákona o MPS.

¹²⁶ Obdobně je tomu tak např. v případě slovenského práva (viz např. SEKERA, Milan. *Communautaire and Slovak legislative pillars of consumer protection: ekonomické, právní a sociální aspekty*. 1. vydání. Ostrava: Key Publishing, 2013, str. 9) a polské právo (viz např. STEFANICKI, Robert. *Ochrona konsumenta w świetle ustawy o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej*. Kraków: "Zakamycze", 2006, str. 78).

¹²⁷ Srov. např. ONDŘEJ, Jan. *Spotřebitelské smlouvy a ochrana spotřebitele: ekonomické, právní a sociální aspekty*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, c2013, xvi, str. 15.

¹²⁸ Jedná se např. Rakousko, Španělsko, Dánsko.

spotřebitelům, resp. čistě fyzickým osobám – tedy spotřebitelům „v užším pojetí“, ochrana poskytována¹²⁹. Některé prvky kontraktace a východiska odůvodňující spotřebitelskou ochranu lze totiž promítnout i na osoby právnické, které neprovozují podnikatelskou či obdobnou činnost. Ochrana poskytovaná „spotřebitelům v užším smyslu“, a to nejen v rámci českého práva, by tudíž neměla být *a priori* upírána ani jiným právním subjektům, které se nacházejí v obdobném postavení. Nicméně, jak vyplývá i ze závěrů následujících kapitol, restriktivní přístup k pojetí osoby spotřebitele není vlastní jen české právní úpravě.

Pojem spotřebitele podle Vídeňské úmluvy

Přestože ani s pojmem „spotřebitel“ Vídeňská úmluva nepracuje, lze z jejího textu definici spotřebitele poměrně snadno dovodit. Jak bude ještě rozvedeno v následující kapitole této práce věnující se Vídeňské úmluvě v širším měřítku, Vídeňská úmluva ze své věcné působnosti mezinárodní kupní smlouvu uzavíranou mezi spotřebitelem a obchodníkem primárně vylučuje¹³⁰.

Za zásadní ustanovení ve vztahu k definici spotřebitele ve smyslu Vídeňské úmluvy pak lze považovat rovněž její ustanovení čl. 2 písm. a). Podle zmíněného ustanovení se Vídeňská úmluva neuplatní při koupi „... zboží kupovaného pro osobní potřebu, potřebu rodiny nebo domácnosti ...“. Je proto vhodné připomenout, že je tedy zcela evidentní, že Vídeňská úmluva vychází z účelu sjednávání kupní smlouvy, nikoliv však z povahy kontrahentů. Z jazykových prostředků, které ustanovení čl. 2 písm. a) Vídeňské úmluvy obsahuje a která hovoří o jakékoli osobě (ne tedy pouze o osobě fyzické), bude

¹²⁹ K tomuto více viz výklad v následující podkapitole.

¹³⁰ Srov. ustanovení čl. 2 písm. a) Vídeňské úmluvy.

v jejím aplikačním rámci nutné vycházet z výše nastíněného pojetí spotřebitele „v širším smyslu“.

Osobní potřebou osoby se přitom i v tomto případě myslí zejména spotřeba ve smyslu zužitkování (konzumace daného statku), osobního užívání věci, získání věci ke sběratelským účelům. Jedná se rovněž o potřebu ve smyslu, kdy kupovanou věc dotyčná osoba zamýšlí dále darovat. Na roveň osobní potřebě Vídeňská úmluva staví potřebu rodiny a domácnosti, kdy k výkladu těchto pojmů musí docházet zejména s ohledem na jejich sociální charakter¹³¹.

S odkazem na výše uvedené lze tedy shrnout, že spotřebitelem jakožto stranou mezinárodní kupní smlouvy ve smyslu Vídeňské úmluvy bude jakýkoliv subjekt, který tuto kupní smlouvu uzavírá za účelem, který v převážné části nesleduje jeho profesionální činnost, ale který má principiálně uspokojit její subjektivní nedostatek.

Pojem spotřebitele podle Nařízení Řím I

Jako stěžejní se pro osvětlení významu pojmu spotřebitel na úrovni evropského mezinárodního práva soukromého jeví ustanovení čl. 6 Nařízení Řím I. Z citovaného ustanovení lze extrahovat definici spotřebitele, podle níž takovým subjektem označovaným jako spotřebitel bude každá fyzická osoba, která uzavírá předmětnou smlouvu za účelem, který se netýká její profesionální nebo podnikatelské činnosti¹³².

¹³¹ SCHWENZER, Ingeborg H a Peter SCHLECHTRIEM. *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2010, str. 50.

¹³² Srov. ustanovení čl. 6 odst. 1 Nařízení Řím I.

Je vhodné zdůraznit, že v rozsahu Nařízení Řím I je pojem spotřebitel definován právě jako protipól pojmu podnikatel (obchodník). Ačkoliv tedy spotřebitel jedná vlastním jménem a na vlastní účet, nechová se tak za účelem dosahování zisku nebo za účelem získávání příjmu, a to i v případě, kdy tak jedná periodicky (byť v případě spotřebitele půjde obvykle o nahodilé uzavírání kupních smluv, které mají uspokojit jeho aktuální potřebu; nelze však předem vylučovat i případnou periodicitu např. ve vztahu k rámcové smlouvě apod.). Tímto dochází k odlišení a praktickému vymezení osoby spotřebitele vůči osobě obchodníka. U obchodníka je totiž při sjednávání mezinárodní kupní smlouvy jednáno s vědomím, že tento bude dané zboží zpracovávat, aby výsledný produkt následně za účelem dosažení zisku prodal apod., nebo že jej v nezměněné podobě za účelem dosažení zisku jednoduše zcizí dalšímu subjektu apod.

Zároveň však není rozhodné, zda při uzavírání kupní smlouvy tato „subjektivní motivace“ smluvním stranám navzájem byla či nebyla známa. Fyzická osoba uzavírající kupní smlouvu za účelem, který se netýká její profesionální nebo podnikatelské činnosti bude pro potřeby Nařízení Řím I spotřebitelem vždy, tedy i v případě, kdy dané okolnosti nebudou obchodníkovi podrobně známy¹³³.

Bělohlávek¹³⁴ výslovně uvádí, že judikatura Soudního dvora Evropské unie v podstatě bezvýjimečně definuje spotřebitele pouze jako výlučnou fyzickou osobu. Někteří autoři¹³⁵ však uvádějí opačné stanovisko – tedy že judikatura Soudního dvora Evropské unie v této oblasti není jednotná. Jako zcela přílehlavý a praxi odrážející lze považovat Bělohlávkův poukaz na značně různorodou judikaturu jednotlivých národních soudů. Ta vychází právě

¹³³ Shodně k tomu např. Francesca Ragano in FERRARI, Franco a Stefan LEIBLE. *Rome I Regulation: the law applicable to contractual obligations in Europe*. Munich: Sellier. European Law Pub., c2009, str. 134.

¹³⁴ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Římská úmluva a Nařízení Řím I: komentář v širších souvislostech evropského a mezinárodního práva soukromého*. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1033.

¹³⁵ RADEIDEH, Malek. *Fair trading in EC law: information and consumer choice in the internal market*. Groningen: Europa Law Publishing, 2005, xiv, str. 184. Jako typický je pak i na řadě dalších míst uváděn např. Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 3. července 1997 ve věci C- 269/95, Francesco Benincasa proti Dentalkit Srl.

z širšího přístupu k osobě spotřebitele. Je pak více než evidentní, že se mnohdy promítla i do řady případů konkrétní implementace evropských směrnic do národních právních řádů¹³⁶. I mezi jednotlivými prameny unijního práva se však lze setkat s dílčími odlišnostmi ve vztahu k definici pojmu spotřebitel¹³⁷.

Shodně s Bělohlávkem se tak domnívám, že definici pojmu spotřebitel ve smyslu ustanovení čl. 6 odst. 1 Nařízení Řím I je ve své šíři nezbytné považovat za definici generální. To má následný vliv na navazující použití Nařízení Řím I, neboť „... stačí, lze-li na základě obecné kvalifikace spotřebitele dle Nařízení a současně na základě kvalifikace spotřebitelského smluvního vztahu (věcného rozsahu čl. 6 Nařízení) dojít k závěru, že Nařízení je nutno aplikovat. Není tak zapotřebí, aby na daný konkrétní případ nutně dopadala též hmotněprávní úprava zakotvená v některé směrnici, resp. v národním předpisu, který určitou spotřebitelskou smlouvu implementuje¹³⁸“.

Nařízení Řím I nicméně nijak neupravuje okolnost i uzavírání smíšených smluv (tedy – jak již bylo uvedeno ve výkladu výše – smluv, kdy daná osoba uzavírá kupní smlouvu za účelem, který se její profesionální nebo podnikatelské činnosti týká pouze částečně). Za analogického použití citovaného Bělohlávka odůvodnění generální definice spotřebitele však lze usuzovat, že by nemělo být podstatné, zda se v právním poměru bude nacházet „smíšený účel“ či „čistě spotřebitelský účel“ uzavírané kupní smlouvy. V praxi by tak mělo být zcela postačující, že fyzická osoba vstupuje do právního poměru (alespoň v některých prvcích ve vztahu k uzavírané kupní smlouvě) jako spotřebitel. Jsem totiž toho názoru, že zájem na ochraně spotřebitele by v této sféře měl

¹³⁶ Jako příklad lze uvést Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 14. března 1991 ve věci C-361/89, Patrice Di Pinto, kde Soudní dvůr Evropské unie připustil, že státy mohou směrnice implementovat takovým způsobem, kterým dojde k rozšíření ochrany spotřebitele i na jiné subjekty než pouze fyzické osoby.

¹³⁷ Jde však vesměs o nepatrné a ve svém výsledku bezvýznamné odlišnosti. Ve shodě s Bělohlávkem lze v jejich případě za společné znaky označit to, že ve všech případech pod termínem spotřebitel zařazují fyzickou osobu, která jedná za účelem činnosti nikoliv podnikatelské nebo jinak komerční nebo profesní. Příklady konkrétních pramenů viz BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Římská úmluva a Nařízení Řím I: komentář v širších souvislostech evropského a mezinárodního práva soukromého*. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1039 a násl.

¹³⁸ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Římská úmluva a Nařízení Řím I: komentář v širších souvislostech evropského a mezinárodního práva soukromého*. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1044.

převažovat¹³⁹, a to především s ohledem na nemožnost faktického oddělení obou účelů uzavírané smlouvy. Jak je však patrné z následujícího textu, právní teorie ani aplikační praxe tento můj názor nesdílí a rozhodovací praxe Soudního dvora Evropské unie, resp. Evropského soudního dvora, se k nastíněné problematice staví zcela opačně.

Např. v rozhodnutí ve věci sp. zn. C-464/01 (tzv. případ Gruber¹⁴⁰) Evropský soudní dvůr judikoval, že osoba, která uzavřela smlouvu týkající se zboží určeného z části k účelu podnikatelskému a z části k účelu, jež se netýká její podnikatelské činnosti, nemá právo dovolávat se prospěchu ze zvláštních pravidel chránících spotřebitele. Soud v citovaném případě shledal, že smlouvy pro tzv. smíšené účely nelze považovat za smlouvy spotřebitelské. Evropský soudní dvůr v citované věci rovněž stanovil, že ani ekonomické měřítko (tzn. určení převahy účelu pomocí hodnoty převažujícího plnění) není pro dané posouzení významné.

V případě Gruber vznikl spor mezi panem Johannem Gruberem bydlícím v Rakousku a německou společností Bay Wa AG. Pan Gruber jako soukromý zemědělec vlastnil hospodářskou usedlost, přičemž rozhodující část jeho hospodářství byla využívána pro soukromé účely (předmětná část činila 60% z celkové plochy hospodářství, tedy pouze zhruba 40% tvořily prostory pro podnikatelskou činnost). Společnost Bay Wa AG byla společností provádějící mimo jiné dodávky a montáže střešních krytin. Pan Gruber a společnost Bay Wa AG po předchozích osobních jednáních uzavřeli smlouvu o dodávce a montáži střešních tašek. Po dodání a instalaci objednaných střešních tašek však byl pan Gruber nucen plnění u dodavatele reklamovat.

¹³⁹ Byť je nutné v uvedeném případě mít na paměti skutečnost, že ve vztahu k takto širokému poskytování ochrany spotřebitelům je domáhání se spotřebitelské ochrany lehce zneužitelné a pro obchodníky může být rizikové. Obchodník by však z povahy své činnosti měl být schopen a ochoten předmětná rizika nést.

¹⁴⁰ Viz rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 20. ledna 2005 ve věci C-464/01, Johann Gruber proti Bay Wa AG. Byť se toto rozhodnutí týkalo výkladu jiného právního instrumentu (konkrétně výkladu Bruselské úmluvy o pravomoci soudů, uznání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech), jeho závěry jsou výkladem *per analogiam* aplikovatelné i na problematiku smíšeného účelu smlouvy vyvstávající v rámci dalších právních instrumentů Evropské unie, ve vztahu k této práci zejména v rámci Nařízení Řím I.

Prvostupňový soud, který v této věci rozhodoval (Landesgericht Steyr v Rakousku), konstatoval, že u zemědělských podniků je velmi obtížné určit přesnou hranici, která odlišuje soukromé jednání a podnikatelskou činnost, a že vzhledem ke skutečnosti, že prodávající neměl v době uzavírání smlouvy možnost zjistit, který aspekt převažuje, měl předpokládat, že se jedná o smlouvu spotřebitelskou. V dalším navazujícím řízení se rakouský odvolací soud (Oberster Gerichtshof) obrátil na Evropský soudní dvůr vedle jiných i s žádostí o rozhodnutí otázek, zda je třeba k účelu určení transakce vzít v úvahu skutečnosti objektivně zjistitelné pro smluvního partnera spotřebitele a zda má být smlouva, u které není zřejmé, zda se týká činnosti soukromé nebo podnikatelské, považována za spotřebitelskou smlouvu.

Jak bylo předesláno výše, Evropský soudní dvůr se ve vztahu k druhé citované otázce týkající se spotřebitelského charakteru uzavřené smlouvy vyjádřil negativně a ve vztahu k první citované otázce uvedl, že rozhodující soud by měl přihlížet k objektivně zjištěnému stavu a nikoliv k subjektivním tvrzením stran řešeného sporu. Smlouvy se smíšeným účelem tak podle Římské úmluvy, resp. Řím I, nelze považovat za smlouvy spotřebitelské a poskytovat v jejich rámci spotřebiteli jakožto smluvní straně zvýšenou ochranu.

Pojem spotřebitele podle Návrhu CESL

V Návrhu CESL definiční znaky pojmu „spotřebitel“ lze nalézt v jeho ustanovení čl. 2 písm. f), přičemž i v tomto případě považuji za nutné podotknout, že i formulace dotyčné definice byla v rámci legislativního procesu v příslušných orgánech Evropské unie terčem podnětů k provedení významných úprav. V původním Návrhu CESL byla uvedená definice konstruována tak, že za spotřebitele byla považována: „*fyzická osoba, která*

*jedná za účelem, který nelze považovat za její živnost, podnikání, řemeslo nebo povolání*¹⁴¹. Legislativním usnesením Evropského parlamentu ze dne 26. února 2014 o návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje (COM(2011)0635 – C7-0329/2011 – 2011/0284(COD))¹⁴² však byl učiněn pozměňovací návrh č. 32, kterým došlo k úpravě – doplnění a zpřesnění – citované definice.

Ve znění výše zmíněného legislativního usnesení tedy pod pojem spotřebitel ve smyslu Návrhu CESL měla být vykládána: „*fyzická osoba, která jedná za účelem, který nelze považovat za její živnost, podnikání, řemeslo nebo povolání; pokud je smlouva uzavřena za účelem částečně spadajícím do rámce a částečně mimo rámec obchodní činnosti dané osoby a účel této činnosti je natolik omezený, že nepřevažuje v celkovém kontextu dotčené transakce, tato osoba je rovněž považována za spotřebitele.*“ Evropský zákonodárce ve vztahu k navrhované změně odkázal na znění bodu 17 odůvodnění Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2011/83/EU o právech spotřebitelů, kterou se mění směrnice Rady 93/13/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES a zrušuje směrnice Rady 85/577/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES.

Definice spotřebitele by podle legislativně uplatňovaného – a v aplikační praxi poměrně ustáleného – názoru evropského zákonodárce měla vždy postihovat ty případy, kdy fyzické osoby jednají mimo rámec své obchodní činnosti, podnikání, řemesla nebo povolání. Pokud je však v případě smluv se smíšeným účelem taková smlouva uzavřena za účelem spadajícím do rámce obchodní činnosti dané osoby a částečně mimo tento rámec, je nutné posoudit odpovídající váhu obou těchto účelů. Teprve v okamžiku, kdy by ve výsledku byl obchodní účel posuzované kupní smlouvy natolik okrajový, že by nepřevážil

¹⁴¹ Viz původní návrh ustanovení čl. 2 písm. f) Návrhu CESL: „*‘consumer’ means any natural person who is acting for purposes which are outside that person’s trade, business, craft, or profession*“.

¹⁴² Legislativní usnesení Evropského parlamentu ze dne 26. února 2014 o návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje (COM (2011) 0635 – C7-0329/2011 – 2011/0284(COD)); dostupné z: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&language=EN&reference=P7-TA-2014-0159>>.

v celkovém hodnocení konkrétní smlouvy, měl by být kupující – fyzická osoba – rovněž považován za spotřebitele.

Při posuzování a zvažování relevance účelu konkrétní smlouvy se však mnohdy lze dostat k posuzování jednotlivých subjektivních hledisek, což někteří autoři zásadně a bez dalšího odmítají¹⁴³. Stanovení obecných objektivních kritérií však zřejmě není účelné (byť by zcela jistě bylo přiléhavé), neboť by vedlo k negativnímu kazuistickému přístupu a nežádoucí komplikovanosti předmětné právní úpravy. Při posouzení účelu by rovněž nebylo možné zohlednit všechny okolnosti případu a výsledek příslušného rozhodování přizpůsobit i spravedlivému očekávání smluvních stran (zejména pak slabší smluvní strany – spotřebitele).

Mnohem účelnější by tedy dle mého názoru bylo sledovat pouze fakt, zda je v příslušné mezinárodní kupní smlouvě dán účel alespoň částečně spadající mimo rámec obchodní činnosti fyzické osoby – kupujícího. V případě kladné odpovědi na takovou otázku by pak bylo bez dalšího nutné považovat danou mezinárodní kupní smlouvu za smlouvu uzavíranou se spotřebitelem na straně kupujícího a poskytnout mu z tohoto důvodu odpovídající a předvídanou ochranu.

¹⁴³ Viz např. TICHÝ, Luboš. *Pojem spotřebitele jako smluvní strany v evropském a českém právu*. in: MINK, Georges, Solange GRONDIN a Václav LIBÁNSKÝ. *Spotřebitelská legislativa EU a její implementace do práva členského a kandidátského státu (na příkladu Francie a České republiky): the law applicable to contractual obligations in Europe*. Praha: CEFRES, 2001, str. 11.

Příčiny ochrany spotřebitele

Jak bylo již uvedeno výše, řada předpisů obsahujících přímé anebo kolizní normy, a to národního i nadnárodního původu, upravuje otázky týkající se spotřebitelských (nejen) kupních smluv vzhledem k jejich specifičnosti odděleně. Domnívám se, že zejména v souvislosti s definicemi spotřebitele uvedenými v předchozí kapitole této práce je účelné v rámci této části práce zdůraznit některé atributy osoby spotřebitele ve vztahu k jemu poskytovanému vyššímu standardu ochrany¹⁴⁴.

Skutečnost, že osobu spotřebitele je nezbytné vnímat nejen z čistě objektivního (resp. právního) úhlu pohledu, ilustruje např. i Blackův právní slovník¹⁴⁵, který jako vysvětlení hesla „Spotřebitel“ mj. uvádí, že tímto je: „Člen široké vrstvy lidí, kteří jsou dotčeni cenovou politikou, finančními praktikami, kvalitou výrobků a služeb, informacemi o úvěruschopnosti, vymáháním pohledávek a jinými obchodními praktikami, a pro něž jsou vydávány ... zákony o ochraně spotřebitele.“

Ondřej k dále ve vztahu k předchozí citaci uvádí, že jednání spotřebitele je ovlivněno nejen jeho vnitřními hodnotami, ale také sociálními charakteristikami. Jako základy nebezpečí plynoucího pro spotřebitele z uzavíraných smluv vidí informační asymetrii, predátorské chování obchodníků a triky obchodníků¹⁴⁶. K tomuto výčtu lze podle mého názoru doplnit i aspekt vyšší zkušenosti obchodníka na transakčním poli a jeho ekonomickou sílu. Zmíněné problematické okruhy však nelze v žádném případě vnímat izolovaně, neboť se v praxi v zásadě projevují ve své vzájemné souvislosti či kombinaci¹⁴⁷.

¹⁴⁴ Řada z těchto atributů má totiž na zákonodárce bezprostřední vliv při utváření koncepcí ochrany spotřebitele. Jedná se přitom o vliv jak na zákonodárce na národní úrovni, tak o vliv na zákonodárce na nadnárodní úrovni.

¹⁴⁵ Srov. BLACK, Henry Campbell. *Blackův právní slovník: ekonomické, právní a sociální aspekty*. 1. vydání. Praha: Victoria Publishing, 1993, str. 299.

¹⁴⁶ Srov. ONDŘEJ, Jan. *Spotřebitelské smlouvy a ochrana spotřebitele: ekonomické, právní a sociální aspekty*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, c2013, str. 49.

¹⁴⁷ Obdobně k tomu i CSACH, Kristián. *Štandardné zmluvy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, str. 154.

V nejobecnější rovině zmínil příčiny vedoucí k ochraně spotřebitele v jednom ze svých rozhodnutí i Ústavní soud České republiky, který explicitně uvedl¹⁴⁸: „*Východiskem spotřebitelské ochrany je postulát, podle něhož se spotřebitel ocitá ve fakticky nerovném postavení s profesionálním dodavatelem, a to s ohledem na okolnosti, za nichž dochází ke kontraktaci, s ohledem na větší profesionální zkušenost prodávajícího, lepší znalost práva a snazší dostupnost právních služeb ...*“.

Na druhou stranu však nelze ani spotřebitele jakožto slabší smluvní stranu ve spotřebitelských smlouvách enormně protěžovat. Takový přístup někteří autoři¹⁴⁹ hodnotí jako kontraproduktivní a vedoucí ve svém důsledku ke snížení pocitu odpovědnosti a zodpovědnosti spotřebitele.

I když se jedná vesměs o obecně uchopitelné a použitelné teze, jejich analýza by byla značně rozsáhlá a pro potřeby této práce nadbytečná. Vzhledem k tematickému zaměření této práce jsou tak dále zmíněny zejména takové atributy, které se projevují v nejužším spojení s mezinárodní kupní smlouvou a se zřetelem k samotné povaze mezinárodní kupní smlouvy.

Informační asymetrie

Za jeden z hlavních handicapů a znevýhodňujících faktorů vyplývajících pro spotřebitele ze smluvního vztahu bývá považována omezená informovanost spotřebitele¹⁵⁰. Přístup k relevantním informacím, resp. jejich případné zatajování, může mít na kontraktační proces enormní vliv.

Termínem informační asymetrie bývá označována situace, kdy ekonomické subjekty na jedné straně trhu (potažmo smluvního vztahu) mají

¹⁴⁸ Viz nálezn Ústavního soudu České republiky ze dne 15. června 2009, sp. zn. I. ÚS 342/09.

¹⁴⁹ Srov. VÍTOVÁ, Blanka. *Nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských smlouvách*. 1. vydání. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, 2012, str. 13.

¹⁵⁰ TOMANČÁKOVÁ, Blanka. *Ochrana spotřebitele v praxi se vzory a příklady*. 2. vydání. Praha: Linde, 2011, str. 11.

mnohem lepší informace než subjekty na druhé straně trhu. Informační asymetrie se přitom netýká jen kvality a kvantity relevantních informací, lze ji hodnotit mimo jiné i z hlediska rozsahu a dostupnosti informací¹⁵¹.

Ve vztahu ke kupní smlouvě má obchodník jakožto prodávající zpravidla k dispozici rozsáhlý, specializovaný a detailní soubor informací o prodávaném zboží. Kupující se pak od obchodníka přirozeně snaží dílčí informace získat¹⁵². S ohledem na transakční náklady ale spotřebitel mnohdy ani nemá možnost či ekonomickou motivaci si tyto informace opatřit od třetí strany.

V praxi tedy ve výsledku dochází k situacím, kdy po vyhodnocení určité informace obchodníkem ve vztahu k jejímu případnému sdělení spotřebiteli se tato jeví jako negativní pro obchodníkův záměr (např. potenciálně vedoucí k tomu, že spotřebitel kupní smlouvu s obchodníkem neuzavře, popř. ji uzavře za podmínek pro obchodníka méně výhodných, a obchodník tak přijde o cílený zisk potenciálně mu plynoucí z příslušné obchodní operace), jednoduše tyto informace spotřebiteli neposkytne. Spotřebitel tak může vstoupit do právního poměru za okolností, za jejichž předchozí vědomosti by z jeho strany k uzavření kupní smlouvy nedošlo, popř. by k němu došlo za zcela odlišných podmínek¹⁵³.

Ve vztahu ke smlouvám uzavíraným na dálku se informační asymetrie projevuje o to více, že spotřebitel jako kupující zboží zpravidla reálně fyzicky nevidí, nemůže si jej fyzicky vjemově přezkoušet apod. Až do okamžiku dodání zboží je tedy zcela závislý na informacích poskytnutých právě ze strany obchodníka. V případě mezinárodní kupní smlouvy se dále ze strany spotřebitele lze velmi často setkat s neznalostí zahraničních poměrů, cizího práva a i neznalostí jazykovou. Není navíc ani neobvyklé, že spotřebitel jedná v představě značně zkreslené či vychází z faktů neodpovídajících dané situaci.

¹⁵¹ Srov. ONDŘEJ, Jan. *Spotřebitelské smlouvy a ochrana spotřebitele: ekonomické, právní a sociální aspekty*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, c2013, str. 99.

¹⁵² Nejčastěji se tak děje v souvislosti se sjednáváním výše kupní ceny a podmínek jejího placení. Bohužel, řada spotřebitelů se mnohdy zcela opomíná informovat o dalších aspektech (zejména týkajících se právních otázek jako např. možnosti odstoupení od smlouvy, záruky za vady zboží apod.), což jim následně způsobuje nemalé komplikace.

¹⁵³ Avšak nedochází přitom k tzv. klamání spotřebitele (spotřebiteli nejsou poskytovány lživé či vědomě zavádějící informace) a ani k jednání spotřebitele v omylu v právním slova smyslu.

Cílem zákonodárce by tedy mělo být zakotvení takových opatření, která by vedla k zamezení či alespoň zmírnění negativních dopadů výše uvedených aspektů. Dle mého názoru je toto možné prostřednictvím stanovení okruhů základní spotřebitelské informovanosti. Základní spotřebitelská informovanost by pak ve vztahu k mezinárodní kupní smlouvě měla obsahovat i odpovědi na relevantní otázky spojené s existencí mezinárodního prvku v příslušném právním poměru.

Požadované informační okruhy by měl sdělovat spotřebiteli právě obchodník, a to již v rámci samotného jednání o uzavření příslušné mezinárodní kupní smlouvy. Problematické a v praxi často akcentované nicméně zůstává krytí případných nákladů na získávání a poskytování předepsaných údajů¹⁵⁴.

Navzdory zájmu na co nejvyšší míře informovanosti a tím i ochraně spotřebitele se nelze dožadovat, aby jednotlivé informační povinnosti uložené obchodníkovi byly enormně kazuistické či podrobné. Tím by jejich zcela jistě mohlo docházet k nežádoucími neúměrnému zatěžování obchodníků¹⁵⁵. Lze však vyjít z konceptu „rámcového poučení“, které by obchodník měl odpovídajícím způsobem ke konkrétnímu dotazu spotřebitele upřesnit a případně mu podat doplňující informace.

Predátorské chování

Pod pojem predátorské chování lze zařadit takové způsoby jednání obchodníka, které nejsou právními předpisy zakázané, nicméně ve vztahu k určitým skupinám subjektů (např. právě ve vztahu ke spotřebitelům) jsou považovány za způsoby nemorální a nespravedlivé. Ondřej¹⁵⁶ predátorské

¹⁵⁴ Domnívám se, že z povahy své činnosti by v případě spotřebitelské mezinárodní kupní smlouvy měl obchodník spotřebiteli předepsané informace poskytovat na své náklady. Přirozeně je však může sekundárně promítnout i do výsledné kupní ceny zboží.

¹⁵⁵ Opomínat nelze ani aspekty možného zneužití ze strany spotřebitele získaných informací např. v rámci konkurenčního boje apod.

¹⁵⁶ ONDŘEJ, Jan. *Spotřebitelské smlouvy a ochrana spotřebitele: ekonomické, právní a sociální aspekty*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, c2013, str. 101.

chování vymezuje zejména v závislosti na spotřebitelském uvěřování, nicméně problematiku obsáhlosti a srozumitelnosti smluvní dokumentace předkládané spotřebiteli anebo otázek spojených se sankcemi a zajištěním vzájemných závazků lze promítnout i na případy vyplývající z mezinárodní kupní smlouvy.

Schopnost spotřebitele orientovat se ve smluvních podmínkách do značné míry ovlivňuje obsáhlost a srozumitelnost smluvní dokumentace, která je mu předkládána. Na zřeteli je přitom nutné mít zejména požadavek na posouzení ve vztahu k právní a stylistické formulaci a ve vztahu k potenciální, popř. obvyklé, jazykové vybavenosti spotřebitele¹⁵⁷.

Rovněž sjednávání enormně vysokých sankcí za sebemenší porušení smluvních podmínek ze strany spotřebitele je obecně vnímáno jako nežádoucí predátorská praktika.

Vidina dalších transakčních nákladů spojených s vyhledáním právní či jiné odborné konzultace¹⁵⁸ nicméně spotřebitele často vede k tomu, že smlouvu uzavře i za předpokladu, že tímto podstupuje rizika, o nichž v daný okamžik nemá ani tušení.

V dané oblasti však neshledávám reálný prostor pro ingerenci prostřednictvím vnitrostátních právních předpisů, a tím spíše i předpisů mezinárodního práva soukromého. Právní regulace uvedeného by totiž dle mého názoru vedla k až přílišnému omezování smluvní volnosti¹⁵⁹. Jedinou cestou je tak apelovat na koncové spotřebitele a všeobecnou osvětou zamezovat negativním dopadům, které s sebou predátorské praktiky nesou.

¹⁵⁷ Za nežádoucí lze považovat právě i příliš podrobné plnění informační povinnosti obchodníka, resp. poskytování se zbožím a uzavíraným právním poměrem nesouvisejících informací, které průměrného spotřebitele „zahltí“ a znemožní mu jakoukoliv orientaci v daných podmínkách. Obdobou uvedeného je záměrné uvádění složitých formulací, odborných názvů apod., které průměrný spotřebitel běžně nezná.

¹⁵⁸ Které jsou ve vztahu k cizímu právu zpravidla mnohem vyšší než k tuzemskému právu apod.

¹⁵⁹ Stranou ponechávám i již zmíněný názor Vítové o možném vyvolání pocitu neodpovědnosti spotřebitele, srov. VÍTOVÁ, Blanka. *Nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských smlouvách*. 1. vydání. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, 2012, str. 13.

Co se zvláštní kategorie tzv. triků obchodníků¹⁶⁰ týče, jsem toho názoru, že spíše než o samostatnou kategorii se jedná o další typizované predátorské praktiky, byť spojené zejména s marketingovými praktikami. Platí pro ně tedy to samé, co bylo řečeno již výše.

Geneze spotřebitelské ochrany v evropském právu

Ačkoliv byl pojem ochrana spotřebitele do relativně nedávné doby mezinárodnímu právu soukromému v podstatě cizí, v současné době patří k nejdiskutovanější a nejaktuálnějším tématům soukromého práva vůbec. Ve vztahu k České republice nelze nezmínit, že na minimalizaci mezinárodního obchodu na úrovni koncových příjemců – spotřebitelů – se podepsalo zejména politické klima. Teprve s jeho změnou na konci 80. let 20. století se plně otevřela možnost všeobecné hospodářské interakce, čímž byl položen i základ pro všestranný rozvoj mezinárodního obchodu i na „neprofesionálních úrovních“. V současné době pak nelze zapomínat i na vliv moderních trendů v oblasti mezinárodní kupní smlouvy, jako je uzavírání smluv na dálku, zejména pak tzv. e-obchod, jehož se účastní v podstatné míře právě spotřebitelé.

Nutností kompenzace nevýhod postavení spotřebitele coby slabší smluvní strany v právním poměru z (nejen mezinárodní) kupní smlouvy si začali být vědomi nejen zákonodárci na úrovni národní, ale i nadnárodní. Vedle ochrany spotřebitele nejen z hlediska bezpečnosti produktů a zdraví se jednotlivé státy začaly zaměřovat i na ochranu právní, a to postupně i ve vztahu k rozvoji mezinárodního obchodu.

¹⁶⁰ Alespoň tak, jak je uvádí Ondřej, viz ONDŘEJ, Jan. *Spotřebitelské smlouvy a ochrana spotřebitele: ekonomické, právní a sociální aspekty*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, c2013 str. 105.

V mezinárodním měřítku se totiž zranitelnost spotřebitele v právním slova smyslu významně zvyšuje. Spotřebitelská kupní smlouva bývala donedávna svou povahou spíše vnitrostátním kontraktem a nepředpokládalo se proto, že by spotřebitelé ve větší míře přicházeli jako strana kupující do kontaktu s cizím profesionálním prodávajícím. Ačkoliv od spotřebitele v rámci vnitrostátní koupě lze jistě očekávat určitou míru znalosti a obezřetnosti s ohledem na úroveň jeho právního povědomí a dostupnosti informací, vystavením vlivu mezinárodních aspektů koupě dochází zejména ve vztahu ke spotřebiteli k tomu, že se výrazně snižuje i úroveň tohoto očekávání.

Smyslem a účelem ochrany spotřebitele by však nemělo být stanovit pouze katalog zákazů a příkazů adresovaných obchodníkům či spotřebitelům. Omezení volné kontraktace a autonomie vůle stran právního poměru by dle mého názoru mělo být co nejužší. Regulační opatření by měla být aplikována jen v nejnútnejší možné míře a jen za účelem dosažení účinné ochrany spotřebitele jako slabší smluvní strany. Na druhou stranu je však zcela zásadní setrvat na požadavku co nejefektivnější ochrany spotřebitele. Složitost právní úpravy by spotřebitele¹⁶¹ neměla především odrazovat, aby ustupoval od uzavírání kupních smluv s cizími obchodníky či aby snad rezignoval na vynucování svých práv.

Domnívám se proto, že ochrana spotřebitele v rovině kolizních a přímých norem mezinárodního práva soukromého by měla jít i ruku v ruce s ochranou procesní a v neposlední řadě by měla reflektovat i národní ochranu.

Jak zcela správně zdůrazňují někteří autoři¹⁶², obsahy pojmů spotřebitel a ochrana spotřebitele se nejen na mezinárodní úrovni v průběhu doby vyvíjely a svůj vývoj prodělávají i dnes. Je přitom nesporné, že se jejich chápání podstatným způsobem dotklo také komunitární, resp. unijní právo.

Zakládající smlouvy Evropských společenství přitom se spotřebitelskou rovinou svého působení vůbec nepočítaly. Smlouva o založení Evropského

¹⁶¹ Obdobné platí samozřejmě i pro obchodníka.

¹⁶² ONDŘEJ, Jan. *Spotřebitelské smlouvy a ochrana spotřebitele: ekonomické, právní a sociální aspekty*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, c2013, str. 7.

hospodářského společenství¹⁶³ sice obsahovala pravidla pro výrobu, obchod, distribuci, nikoli ale pro přímou spotřebu zboží. Lze tedy konstatovat, že spotřebitel v evropském právu zpočátku byl považován za okrajové téma a spíše než jako na aktivního účastníka na něj bylo pohlíženo jako na individuální „předmět trhu“.

Zásadní a z hlediska evropské ochrany spotřebitele klíčový dopad tak měly zejména následné smlouvy provádějící změny dosavadních zakládajících smluv – zejména Jednotný evropský akt¹⁶⁴, Maastrichtská smlouva¹⁶⁵, Amsterodamská smlouva¹⁶⁶, Niceská smlouva¹⁶⁷ a Lisabonská smlouva¹⁶⁸.

Právě Maastrichtská smlouva zavedla nové oblasti spolupráce členských zemí a vytvořila novou politickou a zároveň hospodářskou strukturu sestávající z tzv. „tří pilířů“. Ve vztahu k mezinárodněprávní ochraně spotřebitele bylo jejím prostřednictvím klíčové zavedení ochrany spotřebitele do Smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství¹⁶⁹. Evropská unie tak jasně definovala nové cíle své činnosti a zaměřila se na dosud nepřilíš řešenou oblast. Lze tedy hovořit o tom, že Maastrichtská smlouva položila základy tzv. europeizace spotřebitelského práva.

Význam ochrany spotřebitele tak v právu Evropské unie získal z hlediska jejích priorit naléhavější formát a v současné politice Evropské unie proto patří ochrana spotřebitele dokonce k prioritám stěžejním¹⁷⁰. Ochrana spotřebitele je v rámci evropského práva prosazována zejména prostřednictvím

¹⁶³ Smlouva byla podepsána 25. března 1957 v Římě a v platnost vstoupila 1. ledna 1958.

¹⁶⁴ Smlouva byla podepsána 17. února 1986 v Lucemburku a 28. února 1986 v Haagu, v platnost vstoupila 1. července 1987. Hlavním cílem Jednotného evropského aktu bylo především odstranění zbývajících překážek obchodu.

¹⁶⁵ Smlouva byla podepsána 7. února 1992 v Maastrichtu a v platnost vstoupila 1. listopadu 1993.

¹⁶⁶ Smlouva byla podepsána 2. října 1997 v Amsterdamu a v platnost vstoupila 1. května 1999. Jejím hlavním tématem byly strukturální aspekty Evropské unie a její fungování.

¹⁶⁷ Smlouva byla podepsána 26. února 2001 v Nice a v platnost vstoupila 1. února 2003. Rovněž ona se zabývala strukturálními aspekty a fungováním Evropské unie do budoucna.

¹⁶⁸ Smlouva byla podepsána 13. prosince 2007 v Lisabonu a v platnost vstoupila 1. prosince 2009.

¹⁶⁹ Jednalo se o ustanovení čl. 153 Smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství. V současné době jde o ustanovení čl. 169 Smlouvy o fungování Evropské unie.

¹⁷⁰ ONDŘEJ, Jan. *Spotřebitelské smlouvy a ochrana spotřebitele: ekonomické, právní a sociální aspekty*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, c2013, str. 8.

tzv. sekundárního práva¹⁷¹, zejména četných směrnic a nařízeních. Směrnice zaměřené je v této oblasti přítom dominující.

Ve vztahu k této práci je tedy jako základní normy práva Evropské unie obsahující významná ustanovení chránící spotřebitele jako stranu (nejen) mezinárodní kupní smlouvy nutné zmínit zejména:

- směrnici Rady č. 85/577/EHS o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených mimo obchodní prostory,
- směrnici Rady č. 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách,
- směrnici Evropského parlamentu a Rady č. 97/7/ES o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených na dálku,
- směrnici Evropského parlamentu a Rady č. 1999/44/ES o některých aspektech prodeje spotřebního zboží a záruk na toto zboží,
- směrnici Evropského parlamentu a Rady č. 2000/31/ES o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu („směrnice o elektronickém obchodu“),
- směrnici Evropského parlamentu a Rady č. 2005/29/ES o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 („směrnice o nekalých obchodních praktikách“),
- směrnici Evropského parlamentu a Rady č. 2011/83/EU o právech spotřebitelů, kterou se mění směrnice Rady 93/13/EHS a směrnice

¹⁷¹ K charakteru sekundárního práva Evropské unie více viz TICHÝ, Luboš, Rainer ARNOLD, Jiří ZEMÁNEK, Richard KRÁL a Tomáš DUMBROVSKÝ. *Evropské právo*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, str. 132.

Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES a zrušuje směrnice Rady 85/577/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES,

- Nařízení Řím I.

Ačkoliv lze většinu výše uvedených směrnic považovat s ohledem na jejich charakter a zaměření za relevantní spíše ve vztahu k národnímu právu a jeho případným úpravám s cílem dosáhnout směrnicemi vytyčených výsledků, jak vyplývá z dále uvedeného výkladu (zejména ve vztahu k Návrhu CESL), lze je považovat za relevantní i k mezinárodnímu právu soukromému.

Evropská unie při úpravě spotřebitelského práva kráčí zejména cestou harmonizace. Řada autorů¹⁷² se pak shoduje na tom, že k harmonizaci právních řádů členských států dochází na pozadí zkušeností, které Evropská unie čerpá v národních právních řádech. S ohledem na to, že v rámci národních právních řádů členských států se úroveň ochrany spotřebitele stále ještě různí a že tyto odlišnosti mohou do jisté míry negativně ovlivňovat vnitřní obchod, měla by se dle mého názoru Evropská unie snažit prosazovat v této oblasti nástroje unifikace, a to ideálně unifikace přímých norem nejen mezinárodního práva soukromého¹⁷³. Právě tímto způsobem by dle mého názoru totiž mohlo být dosaženo kýžené jednotnosti úrovně ochrany spotřebitele.

¹⁷² CAMPUZANO DIAZ, Beatriz. *Latest developments in EU private international law*. Cambridge: Intersentia, 2011, str. 48.

¹⁷³ Jako je tomu právě v případě Návrhu CESL, k tomuto více viz příslušná kapitola této práce.

3.3 Shrnutí

Jak vyplývá z výše uvedeného obsáhlého výkladu, generalizace pojmů spotřebitel a podnikatel je ve sféře mezinárodního práva soukromého značně komplikovaná a nese s sebou těžkosti vyplývající nejen z přístupu k uvedeným subjektům z pohledu národních právních řádů.

Obecně se však lze shodnout, že podle všech výše uvedených a analyzovaných právních předpisů jako definiční znaky pojmu spotřebitel, který je stranou kupující v čistě spotřebitelské mezinárodní kupní smlouvě¹⁷⁴, je možné spatřovat, že se jedná o fyzickou osobu, která uvedenou kupní smlouvu uzavírá mimo rámec své profesionální činnosti¹⁷⁵.

Dále se domnívám, že odpověď na otázku, zda je „vlastnost spotřebitele“ dána rovněž v případě mezinárodních kupních smluv, jejichž účel zahrnuje jak profesionální, tak spotřebitelský účel¹⁷⁶, by měla být vždy kladná, a to zejména vzhledem k absenci objektivních, k posouzení vhodných, kritérií. Jen tak lze dle mého názoru vždy zajistit úplné a přesné naplnění pojmu spotřebitel, jak je to z hlediska jednotlivých předpisů (nejen) mezinárodního práva soukromého požadováno.

Pojem podnikatele je pak nutné vykládat párově s pojmem spotřebitele, resp. jako jeho materiální protiklad. Za podnikatele tedy bude možné označit jakoukoliv osobu, která příslušnou kupní smlouvu uzavírá v rámci své obchodní či jinak profesionální činnosti.

V souvislosti s výše uvedeným rovněž považuji za nutné zmínit roli, kterou sehrává při interpretaci jednotlivých předpisů práva Evropské unie i mezinárodních smluv i jejich překlad. Zejména v případě Evropské unie, kdy je

¹⁷⁴ Uvedená teze se netýká smluv s tzv. smíšeným účelem.

¹⁷⁵ Jsem si však vědoma četných výhrad, které lze vznést k tomuto vyjádření, a to zejména vzhledem k omezené věcné působnosti jednotlivých předpisů (nejen) mezinárodního práva soukromého.

¹⁷⁶ Jde tedy o případy tzv. smíšených smluv.

jako oficiálních stanoveno 23 úředních jazyků, je prakticky nemožné účinně odstranit nesoulady a významové rozpory v jednotlivých jazykových verzích.

Při výkladu jednotlivých pojmů tak mají svůj význam a vliv nejen samotné limity vyjadřovacích možností a schopností konkrétního jazyka jakožto esenciálního komunikačního nástroje, ale nepřímo se projevuje rovněž tradice a terminologická čistota právního jazyka konkrétního státu. Bohužel, mnohdy se lze setkat s různými odlišnostmi překladů i na úrovni jednotlivých překladatelů z téhož státu. Tyto aspekty bezesporu negativně ovlivňují další používání jednotlivých právních textů a práci s nimi jejich adresátům relativně ztěžují.

4. Základní metody úpravy poměrů z mezinárodní kupní smlouvy

Specifikem, kterým se mezinárodní kupní smlouva odlišuje od kupní smlouvy jakožto čistě vnitrostátního právního poměru, je skutečnost, že první uvedený poměr se dostává do vztahu k určitému (z pohledu tuzemského práva) cizímu státu. Takto v určité míře dochází ke konfliktu právních řádů dotčených států. Vzniklý konflikt je pak nezbytné vyřešit prostřednictvím k tomu určených pravidel¹⁷⁷, která by v ideálním případě měla být stanovena předem a v rámci všech potenciálně dotčených právních řádů aplikována stejným způsobem.

I když má mezinárodní kupní smlouva mezinárodní povahu v důsledku existence mezinárodního prvku jako své součásti, jedná se o kontrakt spadající tradičně do oblasti práva soukromého. Na mezinárodní kupní smlouvu jakožto soukromoprávní poměr spadající do oblasti mezinárodního práva soukromého proto nelze aplikovat normy mezinárodního práva veřejného¹⁷⁸ a postupovat při řešení konfliktů právních řádů podle norem určených pro řešení konfliktů mezi subjekty mezinárodního práva veřejného¹⁷⁹.

Řada autorů, k nimž se názorově přikláním, ve shodě považuje za nezbytné odmítnout představu, že by se pro soukromoprávní vztahy s mezinárodním prvkem měly v daném státě zásadně a případně i bez jakékoliv změny aplikovat právní normy, které jsou určeny čistě k regulaci vnitrostátních právních vztahů. Např. Kučera svůj názor odůvodňuje tím, že: „... *Takový*

¹⁷⁷ Lze přitom hypoteticky uvažovat o vzniku tzv. „pozitivního“ konfliktu, kdy by se na daný právní poměr měla vztahovat právní úprava vícero různých nebo všech dotčených právních řádů, ale i o vzniku tzv. „negativního“ konfliktu, kdy by se na daný právní poměr neměla vztahovat úprava právního řádu žádného, popř. ani jednoho z dotčených států.

¹⁷⁸ Mezinárodní právo veřejné upravuje poměry mezi státy a dalšími subjekty mezinárodního práva veřejného (např. vládními mezinárodními organizacemi apod.). Smluvní stranou mezinárodní kupní smlouvy mohou být samozřejmě i tyto subjekty. Pokud tomu tak je, vzniká tzv. diagonální vztah, ve kterém státy vystupují zpravidla jako soukromoprávní subjekty. Více k tomu viz např. SVATOŠ, Miroslav. *Zahraniční obchod: teorie a praxe*. 1. vydání. Praha: Grada, 2009.

¹⁷⁹ O vztazích mezi mezinárodním právem veřejným a soukromým viz např. ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. 5. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014.

přístup k úpravě vztahů s mezinárodním prvkem by byl nežádoucí. Vedl by ... k nespravedlivým důsledkům pro účastníky; ... narušoval by jejich právní jistotu, neboť v případě sporu by rozhodnutí o jejich právech a povinnostech záleželo na tom, ve kterém státě by se rozhodovalo¹⁸⁰“.

Pokud se tedy v soukromoprávním vztahu vyskytuje mezinárodní prvek, je nutné provést výběr či určení příslušného aplikovatelného právního řádu – tzv. rozhodného práva – kterým se bude poměr mezi smluvními stranami řídit. Z uvedeného důvodu jsou pro regulaci soukromoprávních poměrů s mezinárodním prvkem určeny tzv. zvláštní metody úpravy.

V současnosti jsou v právních řádech jednotlivých států zpravidla obsaženy dva základní způsoby úpravy soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem¹⁸¹. Jedná se o tzv. metodu přímou a metodu kolizní. Citované metody v zásadě doplňuje možnost, aby si smluvní strany rozhodné právo zvolily – tedy provedly tzv. volbu práva. Jednotlivé předpisy mezinárodního práva soukromého pak obvykle ve formě více či méně úplného kodexu shrnují normy charakteristické pro příslušné metody¹⁸².

Vedle výše zmíněných způsobů úpravy poměrů vyplývajících z mezinárodní kupní smlouvy rozeznává mezinárodní obchodní praxe i další, tzv. specifické, prostředky vzniklé a akceptované k aplikaci na poměr mezi kupujícím a prodávajícím. Jedná však o prostředky užívané především ve sféře mezinárodního obchodu uskutečňovaného mezi obchodníky jakožto profesionály v daném oboru. Ačkoliv nelze použití specifických prostředků úpravy *a priori* a bez dalšího vyloučit ani v případech, kdy je stranou (kupujícím) dotyčné kupní smlouvy spotřebitel, v praxi se s ním lze setkat bezesporu jen výjimečně.

¹⁸⁰ Srov. KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. Brno: Doplněk, 2009, str. 20.

¹⁸¹ Uvedené se tedy týká přirozeně i mezinárodní kupní smlouvy.

¹⁸² Např. za kodex tzv. unifikované kolizní úpravy smluvních závazkových vztahů s mezinárodním prvkem lze považovat Nařízení Řím I, za kodex přímých norem upravujících mezinárodní kupní smlouvu lze označit Vídeňskou úmluvu apod. Samozřejmě však nelze vyloučit, že se v rámci jednoho právního předpisu vyskytnou normy typické pro odlišné metody úpravy (např. ustanovení čl. 1 odst. 1 písm. b) Vídeňské úmluvy bývá označováno za tzv. kolizní ustanovení, viz BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Římská úmluva a Nařízení Řím I: komentář v širších souvislostech evropského a mezinárodního práva soukromého*. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1922).

4.1 Přímá metoda

Přímá metoda úpravy soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem je charakteristická tím, že používá zvláštní normy, které mají hmotněprávní povahu. Tyto normy, které se aplikují pouze na soukromoprávní vztahy s mezinárodním prvkem, mohou obsahovat buď úplnou, nebo dílčí úpravu práv a povinností plynoucích z daného právního poměru – ve vztahu k této práci tedy zejména úpravu mezinárodní kupní smlouvy. Teorie je tradičně označuje jako tzv. přímé normy mezinárodního práva soukromého¹⁸³.

Přímé normy mezinárodního práva soukromého jsou charakteristické tím, že do jejich věcné působnosti spadají jen soukromoprávní poměry, v nichž se vyskytuje mezinárodní prvek, přičemž se jedná normy, které jsou ve velké většině mezinárodního původu¹⁸⁴.

Úpravou poměrů s mezinárodním prvkem se však přímé normy odlišují např. od norem, které jsou rovněž mezinárodního původu, ale upravují práva a povinnosti účastníků ve vnitrostátních soukromoprávních poměrech¹⁸⁵. Přímé normy nicméně stanovují práva a povinnosti smluvních stran bezprostředně a jako takové mají být proto také bez dalšího aplikovány.

Přímé normy, resp. mezinárodní smlouvy, v nichž jsou tyto přímé normy obsaženy, si mezi sebou sjednávají zpravidla státy za účelem odstranění rozdílů, které existují mezi jejich národními právními řády¹⁸⁶. S ohledem na to, že jeden stát nemůže vnucovat druhému suverénnímu státu, aby tento aplikoval jeho právní úpravu, je třeba zdůraznit nutnost toho, aby státy byly motivovány přímé normy sjednat a tyto pak odpovídajícím způsobem aplikovat. Takovou motivací může být zejména usnadnění či prohloubení mezinárodních

¹⁸³ KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. Brno: Doplněk, 2009, str. 41.

¹⁸⁴ KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. Brno: Doplněk, 2009, str. 204.

¹⁸⁵ Státy však zpravidla závazky z těchto smluv zakotvují do svého vnitrostátního zákonodárství tak, aby dotčené soukromoprávní subjekty nebyly nuceny čerpat dílčí pravidla z vysokého počtu mezinárodních pramenů.

¹⁸⁶ Není neobvyklé, že se tak děje i na popud mezinárodních organizací sledujících ekonomickou či jinou hospodářskou spolupráci.

hospodářských vztahů a nejen obchodních styků, ke kterým dochází mezi státy (resp. obyvateli těchto států).

Po sjednání mezinárodní smlouvy obsahující přímé normy se pravidla v nich obsažená příslušnými prostředky, stanovenými ústavním právem konkrétního státu, stávají součástí národního právního řádu. Přímé normy přijaté takovým způsobem jsou tedy postaveny naroveň národním vnitrostátním normám a jako takové by je stát měl používat¹⁸⁷.

Sjednání mezinárodní smlouvy obsahující přímé normy má ovšem svá pozitiva i negativa. Prvním pozitivem je skutečnost, že úprava vztahů mezi smluvními stranami konkrétní smlouvy se de facto stává jednotnou. Takovým způsobem lze významně omezit problémy spojené s otázkou možných rozdílů mezi vnitrostátními předpisy jednotlivých států, jejichž aplikace by jinak přišla v úvahu.

Dalším pozitivem aplikace přímých norem mezinárodního práva soukromého je, že se z pohledu adresátů těchto norem již nejedná o aplikaci cizího práva. Smluvní strany tak mají obvykle rozsáhlejší možnost seznámit se bez větších těžkostí s obsahem těchto norem. Díky tomu dochází k minimalizaci nákladů vynakládaných na komplikované zjišťování obsahu cizích norem (včetně obsahu jejich výkladu rozhodujícími soudy v praxi, neboť i ten ve značné míře ovlivňuje výsledky aplikace příslušné normy), které by na daný smluvní vztah mohly být eventuálně aplikovány¹⁸⁸, resp. k vyrovnání těchto nákladů ve vztahu ke zjišťování obsahu „vlastního“ vnitrostátního, resp. národního, práva.

Jak nastiňuje předchozí odstavec, možný aplikační problém může nastat při řešení otázek interpretace jednotlivých ustanovení mezinárodní smlouvy obsahující přímé normy. V návaznosti na tuto problematiku tedy může nastat potíže i v případě výkladu jednotlivých práv a povinností plynoucích

¹⁸⁷ Z této premisy pak vyplývá i skutečnost, že takovou přímou normu by měl použít i nesmluvní stát, více viz KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. Brno: Doplněk, 2009, str. 217.

¹⁸⁸ Problematice nákladů ve vztahu k právní nejistotě se věnuje např. Jan Smits. Viz. SMITS, Jan. *The need for a European contract law: empirical and legal perspectives*. Groningen: Europa Law Pub., 2005, str. 30.

z příslušného právního poměru – např. právě mezinárodní kupní smlouvy – soudem či obdobným orgánem, který rozhoduje spor z takové mezinárodní kupní smlouvy.

Neexistuje bohužel instituce, která by sjednocovala rozhodovací praxi soudů v jednotlivých otázkách mezinárodních kupních smluv, takže zcela závisí na příslušném národním soudu či jiném orgánu příslušnému k rozhodování, jak případné „sporné“ ustanovení vyloží. V rámci jednotlivých pramenů evropského mezinárodního práva soukromého je sice orgánem sjednocujícím výklad práva Soudní dvůr Evropské unie, i ten má ale jen omezené pravomoci¹⁸⁹.

V potaz je nutné vzít i tzv. vnitřní meze přímé úpravy. Přímé normy zpravidla neupravují všechny otázky spojené s daným právním poměrem a naopak obsahují vymezení okruhů, na něž se nevztahují¹⁹⁰. V rámci jednoho právního poměru tak může dojít k tomu, že se pro jeho jednotlivé prvky použije odlišná právní úprava¹⁹¹.

Aplikační obtíže mohou dále nastat za situace, kdy smluvní státy do mezinárodní smlouvy zakotví tzv. odpojovací klauzuli¹⁹². Odpojovací klauzule dávají smluvním státům mnohostranné mezinárodní smlouvy možnost uzavírat mezi sebou dohody, které v jejich vzájemných vztazích pozměňují původní dohodu a umožňují tak sjednání individuálních pravidel¹⁹³. Uzavření takové dohody může ve svém důsledku znamenat oslabení unifikační

¹⁸⁹ Pravomoci Soudního dvora Evropské unie jsou založeny prostřednictvím příslušných článků Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie a týkají se zejména výkladu pramenů evropského práva. Např. v případě Římské úmluvy sice došlo k tomu, že pravomoci k jejímu výkladu byly Soudnímu dvoru Evropské unie svěřeny, bez dalšího však nelze dovozovat obdobné pravomoci i v případě jiných mezinárodních instrumentů (zejména smluv – kupříkladu Vídeňské úmluvy – apod.).

¹⁹⁰ Např. Vídeňská úmluva ustanovením čl. 4 písm. b) ze své věcné působnosti výslovně vylučuje účinky v jejím režimu uzavírané kupní smlouvy na vlastnické právo k prodávanému zboží. Takové účinky by proto bylo nutné posoudit podle jiného právního předpisu (např. jiné mezinárodní smlouvy upravující tyto otázky nebo podle právního předpisu rozhodného práva určeného na základě aplikovatelné kolizní normy).

¹⁹¹ Odlišnou právní úpravou v tomto případě rozumím odlišnost ve smyslu aplikace jediné přímé normy i ve smyslu původu a charakteru normy. K tomuto více viz KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. Brno: Doplněk, 2009, str. 215.

¹⁹² Odpojovací klauzuli obsahuje např. Vídeňská úmluva v ustanovení čl. 90.

¹⁹³ Odpojovacími klauzulemi se blíže zabývá např. Monika Pauknerová. Viz. PAUKNEROVÁ, Monika. Odpojovací klauzule v mezinárodních smlouvách a v evropském mezinárodním právu soukromém. In: *AUC: Pocta Zdeňku Kučerovi k 80. narozeninám*. Praha: Karolinum, 2008, Iuridica, 1/2008, str. 89.

schopnosti dané smlouvy a ve vztazích k ostatním států rozmělnění jejich účinků. Domnívám se, že sekundárním následkem je i rozmělnění účelu takové mezinárodní smlouvy obsahující přímé normy - koneční adresáti příslušných norem se mohou dostat do spleti výjimek a odlišností od základních pravidel, což je vzhledem k požadavku na právní jistotu a cílenou jednotu právních úprav značně nežádoucí. Na druhou stranu se však řada odpojovacích klauzulí vztahuje zejména na instrumenty, které byly sjednány před přijetím unifikované úpravy. Nastává tak opačná situace, kdy je umožněno podílet se na širší unifikaci i smluvním stranám jinak specifických úprav.

Obdobný účinek rozmělnění unifikačního účinku mezinárodní smlouvy může nastat rovněž za situace, kdy mezinárodní smlouva umožní smluvnímu státu vyslovit výhradu ke konkrétnímu ustanovení a tím pro uvedené smluvní vztahy např. vyloučit jeho aplikaci¹⁹⁴. Smluvní strany z dotčených států se tudíž mohou i v tomto případě ocitnout v situaci, kdy teprve následně dojde ke zjištění, že jimi původně očekávaná úprava se na jejich právní poměr aplikovat nebude, a to právě z důvodu existence konkrétní výjimky.

Odpojovací klauzule a výhrady zakotvené v rámci mezinárodních smluv unifikujících normy mezinárodního práva soukromého z výše uvedených důvodů lze vnímat jako značně negativní jev, kterému by se mělo v praxi při sjednávání takových smluv předcházet. Státy by se měly v první řadě snažit nalézt co nejpříjemnější věcný kompromis, aby se dílčích výjimek v konkrétních předpisech nacházelo co nejméně. Nelze však opomínat ani skutečnost, že dosažení kompromisu na poli mezinárodního práva veřejného i soukromého je ze strany suverénních států, hájících především své vlastní zájmy, mnohdy velmi obtížné. Přímé normy však přes všechny výše uvedené výhrady dle mého názoru zůstávají vzhledem ke své povaze nejúčinnějším prostředkem unifikace mezinárodního práva soukromého¹⁹⁵.

¹⁹⁴ Viz např. čl. 92 a čl. 95 Vídeňské úmluvy.

¹⁹⁵ Ve vztahu k tématu této práce pak považuji za nejrelevantnější unifikaci přímých norem mezinárodního práva soukromého Vídeňskou úmluvu, které se věnuje i celá samostatná pátá kapitola.

4.2 Kolizní metoda

Vzhledem k tomu, že v případě mezinárodní kupní smlouvy je založen její vztah ke dvěma nebo i více státům, prostřednictvím nichž je sekundárně založen i vztah ke dvěma nebo více právním řádům, je nutné určit, podle kterého z dotčených právních řádů se poměry účastníků mezinárodní kupní smlouvy budou potenciálně posuzovat¹⁹⁶.

Pro určení konkrétního rozhodného právního řádu se v národních právních řádech jednotlivých států vyskytují speciální normy označované vědou mezinárodního práva soukromého jako tzv. kolizní normy¹⁹⁷. I způsob úpravy používající těchto zvláštních kolizních norem jako svého prostředku se proto označuje jako metoda kolizní¹⁹⁸.

Kolizní norma (na rozdíl od normy přímé) neobsahuje hmotněprávní úpravu práv a povinností plynoucích z daného právního poměru, ale pouze odkazuje na rozhodný právní řád jako celek. Teprve následně se na řešení vyvstalých otázek a k identifikaci konkrétních práv a povinností aplikují hmotněprávní normy, které obsahuje konkrétní – právě kolizní normou – určený právní řád. Kolizní metoda úpravy poměrů s mezinárodním prvkem má tedy tzv. subsidiární charakter a uplatní se pouze tehdy, pokud smluvní strany rozhodné právo pro svůj poměr nezvolily anebo pokud se na tento poměr neaplikují normy přímé.

V souladu s dnešní právní teorií a praxí lze tedy hovořit o tom, že prostřednictvím kolizní metody se na základě tzv. kolizního kritéria uskutečňuje pouze výběr rozhodného práva, nikoliv však primární určení konkrétních práv a povinností. Nejčastějším kolizním kritériem, jak lze konstatovat alespoň

¹⁹⁶ To ovšem za předpokladu, že daný právní poměr není upraven přímými normami mezinárodního práva soukromého, více viz předchozí podkapitola.

¹⁹⁷ KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. Brno: Doplněk, 2009, str. 23.

¹⁹⁸ Je vhodné připomenout, že kolizní metoda patří mezi nejčastěji používané, a to nejen v rámci evropských zemí, více k tomu viz např. ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Vladimír TÝČ a Monika NOVOTNÁ. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1998, str. 13.

v případě mezinárodní kupní smlouvy, je místo obvyklého pobytu nebo bydliště fyzické osoby či sídlo právnické osoby¹⁹⁹.

S odkazem na shora uvedené lze rovněž konstatovat, že kolizní norma má *de facto* organizačně-technickou úlohu. Kolizní norma se jako taková omezuje výlučně na dosažení kolizně správného řešení v případě kolize více právních řádů, nicméně nijak nerozlišuje mezi „svým národním“ a „cizím zahraničním“ právním řádem, popř. mezi jednotlivými, ze svého pohledu rovněž cizími, právními řády navzájem. Lze proto bez dalších výhrad souhlasit s názorem Kučery²⁰⁰, že kolizní norma zachází s dotčenými právními řády jako s navzájem sobě rovnými. Výhoda aplikace kolizních norem na institut mezinárodní kupní smlouvy pak spočívá v tom, že kolizní norma odkáže na jediný právní řád, který zpravidla obsahuje vlastní komplexní hmotněprávní úpravu.

Použití kolizní normy v případě mezinárodní kupní smlouvy tedy bude primárně znamenat určení rozhodného právního řádu, pomocí jehož hmotněprávních norem dojde sekundárně ke stanovení konkrétních práv a povinností plynoucích smluvním stranám z příslušné mezinárodní kupní smlouvy. V souvislosti s tím nelze nepřipomenout otázku tzv. kvalifikačního problému, který bezprostředně souvisí s výkladem – nejen právních – pojmů obsažených v kolizní normě²⁰¹. Jeho řešení je v určitých případech způsobilé do jisté míry ovlivnit i výběr rozhodného práva a tím i právní hodnocení posuzovaného smluvního poměru.

I kolizní normy postupem času, vývojem vědy mezinárodního práva soukromého a stále větším významem hospodářské spolupráce mezi státy podlely trendu unifikace, a to jak ve formě mezinárodních smluv²⁰², tak

¹⁹⁹ Ke kolizním kritériím více např. viz ŠTEFANKOVÁ, Natália a Peter LYSINA. *Mezinárodné právo súkromné*. Praha: C. H. Beck, 2011, str.17.

²⁰⁰ KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. Brno: Doplněk, 2009, str. 23.

²⁰¹ Bylo by nicméně vzhledem k tematickému zaměření této práce nadbytečně hlouběji se zabývat problematikou kvalifikačního problému a jeho eventuálního řešení. V uvedeném tedy odkazují např. na Kučerův výklad in KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. Brno: Doplněk, 2009, str. 141 an. a na výklad Pauknerové in PAUKNEROVÁ, Monika a Květoslav RŮŽIČKA. *Rekodifikované mezinárodní právo soukromé*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2014, str. 46 an.

²⁰² Např. významnou úmluvou unifikující kolizní normy a zároveň dotýkající se i mezinárodní kupní smlouvy je Římská úmluva.

předpisů práva Evropské unie²⁰³. Rovněž v případě mezinárodních smluv unifikujících kolizní normy se setkáváme s problematikou odpojovacích klauzulí - k problémům s nimi spojenými pak lze uvést totéž, co již bylo řečeno u výkladu o přímých normách.

Věcné normy mezinárodního práva soukromého

V kontextu kolizní metody úpravy vztahů v mezinárodním právu soukromém a ve vztahu k dalšímu výkladu²⁰⁴ považuji za účelné ve stručnosti uvést problematiku týkající se tzv. věcných norem mezinárodního práva soukromého.

Pod pojmem „věcná norma“ se z hlediska teorie mezinárodního práva soukromého rozumí taková právní úprava, která je určena výlučně či převážně pro úpravu soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem. Tato právní úprava se ovšem použije na právní poměry, které spadají do rozsahu její působnosti, nikoliv bezprostředně, ale teprve tehdy, jestliže kolizní norma odkáže na právní řád, jehož je tato věcná norma součástí.

Jedná se tedy o právní úpravu vnitrostátní povahy, která se uplatní pouze v případě soukromoprávních poměrů s mezinárodním prvkem. Věcné normy mezinárodního práva soukromého vzhledem k výše uvedenému tedy nemají charakter přímých norem, neboť k jejich konečné aplikaci je nutné předchozí použití kolizní normy (resp. provedení výběru rozhodného práva na jejím

²⁰³ Tímto předpisem je typicky Nařízení Řím I.

²⁰⁴ Zejména ve vztahu k výkladu týkajícímu se Návrhu CESL a názoru některých autorů o jeho povaze, více viz podkapitola 5.3 této práce.

základě). Sledují však obdobný cíl, totiž zvláštní úpravu vztahů s mezinárodním prvkem v rámci rozhodného vnitrostátního práva²⁰⁵.

²⁰⁵ Za věcné normy mezinárodního práva soukromého byla označována např. ustanovení § 729 až ustanovení § 755 Obchodního zákoníku. Citovaná ustanovení však v rámci rekodifikace ztratila svou povahu věcných norem – některé normy byly v rámci nové právní úpravy Občanského zákoníku zcela vypuštěny nebo z nich zákonodárce učinil ustanovení s obecným charakterem aplikovatelná na jakékoliv právní poměry (jedná se např. o ustanovení § 730 Obchodního zákoníku, které zákonodárce převtělil do ustanovení § 558 odst. 2 Občanského zákoníku). Rozlišování věcných norem mezinárodního práva soukromého tak oproti dříve účinné právní úpravě v podstatě ztratilo svůj smysl.

4.3 Volba práva

Výklad podaný v rámci této kapitoly se odděleně zabývá další metodou řešení otázek spojených s určením rozhodného práva, a to metodou označovanou jako volba práva. Volba práva spočívá v tom, že si strany konkrétního soukromoprávního právního poměru s mezinárodním prvkem vzájemnou dohodou vyberou rozhodné právo, podle něhož se bude jejich právní poměr posuzovat a jímž se bude řídit výkon jejich práv a povinností plynoucích z tohoto poměru²⁰⁶.

Možnost volby rozhodného práva je tuzemskými i zahraničními teoretiky mezinárodního práva soukromého shodně považována za základní a od mezinárodního práva soukromého neoddelitelného umožnění projevu autonomie vůle smluvních stran²⁰⁷. Jak zcela přílehavě upozorňuje např. Rozehnalová, volba práva se kromě oblasti smluvních závazkových vztahů (a nejčastěji tedy mezinárodní kupní smlouvy) promítá do dalších právních oblastí²⁰⁸ a jako taková je z hlediska úpravy poměrů v mezinárodním právu soukromém na vzestupu.

Stejně jako v případě kolizní metody i volba práva má primárně organizačně-technickou úlohu. Smluvní strany prostřednictvím konkrétních ujednání o volbě práva neupravují svá vzájemná práva a povinnosti – k tomu

²⁰⁶ Rozhodným právem je tak tzv. *lex electa, lex voluntatis*). Volba práva bývá zákonodárcem tradičně umožňována v případě smluvních závazkových poměrů, nicméně kupříkladu v současném Zákoně o MPS se s ní můžeme setkat např. i v oblasti úpravy manželských majetkových poměrů (srov. ustanovení § 87 odst. 1 anebo ustanovení § 49 odst. 4 Zákona o MPS anebo PAUKNEROVÁ, Monika a Květoslav RŮŽIČKA. *Rekodifikované mezinárodní právo soukromé*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2014, str. 22.

²⁰⁷ Srov. např. ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Závazky ze smluv a jejich právní režim: (se zvláštním zřetelem na evropskou kolizní úpravu)*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2010, str. 76; FAWCETT, James J, Jonathan HARRIS a M BRIDGE. *International sale of goods in the conflict of laws*. Oxford: Oxford University Press, 2005.

²⁰⁸ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Závazky ze smluv a jejich právní režim: (se zvláštním zřetelem na evropskou kolizní úpravu)*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2010, str. 77. Tento trend se, jak je uvedeno i výše, projevil rovněž v případě rekodifikace mezinárodního práva soukromého v České republice – jak již bylo poukázáno výše, srov. např. ustanovení § 87 odst. 1 anebo ustanovení § 49 odst. 4 Zákona o MPS.

dochází teprve následně, právě skrze konkrétní hmotněprávní normy, jež jsou součástí právního řádu, který si smluvní strany zvolily jako rozhodné právo.

Pro úplnost je vhodné podotknout, že existence volby práva bývá v teorii mezinárodního práva soukromého tradičně označována jako hraniční určovatel, který je jinou skutečností mající význam pro právní poměr sjednaný mezi smluvními stranami.

Ujednání o volbě práva je nicméně třeba posuzovat separátně od tzv. smlouvy hlavní. Kučera²⁰⁹ k tomu výslovně uvádí, že: „*Ujednání účastníků o volbě práva je samostatné smluvní ujednání, které je právně nezávislé na smlouvě, kterou byl založen právní vztah, pro který účastníci zvolili právo. ... Může se stát, že toto ujednání o volbě práva bude platné a základní smlouva bude neplatná, a naopak ...*“ Uvedený přístup plně odpovídá historickým i současným tendencím, které jako výsostnou a v oblasti soukromého práva nezpochybnitelnou považují zásadu zachování respektu k autonomii vůle stran²¹⁰. Celá škála předpisů mezinárodního práva soukromého, které jsou obecně použitelné i v případě mezinárodní kupní smlouvy, proto stranám této smlouvy volbu rozhodného práva bez dalšího umožňuje²¹¹.

V jednotlivých předpisech mezinárodního práva soukromého se pak lze setkat se specifickými aspekty volby práva, díky kterým ji lze rozlišovat podle určitých typů hledisek. Následující výklad tak ve stručnosti shrnuje některé kategorie volby práva, které jsou nejrelevantnější zejména ve vztahu k mezinárodní kupní smlouvě.

²⁰⁹ KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. Brno: Doplněk, 2009, str. 131.

²¹⁰ Ze starších publikací srov. např. NYGH, Peter. *Autonomy in international contracts*. Oxford: Clarendon Press, 1999, str. 2 a násl., z novějších akademických prací srov. např. ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Závazky ze smluv a jejich právní režim: (se zvláštním zřetelem na evropskou kolizní úpravu)*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2010, str. 78.

²¹¹ Volbu práva umožňuje Římská úmluva, Nařízení Řím I, i Zákon o MPS a de facto i Vídeňská úmluva.

Kolizní a materiální volba práva

Kolizní volbou práva se tradičně rozumí volba práva, v jejímž případě je stranami zvolené rozhodné právo aplikováno tak, jak by bylo aplikováno rozhodné právo určené na základě jinak použitelné kolizní normy určené pro daný právní poměr²¹². Ujednání smluvních stran o rozhodném právu má tedy bez dalšího charakter hraničního určovatele.

Při aplikaci rozhodného práva se u kolizní volby práva nijak nepřihlíží ke skutečnosti, že rozhodné právo bylo určeno na základě shodného projevu vůle smluvních stran a ani se z tohoto pohledu nezkoumá jeho případný obsah. V případě kolizní volby práva jsou navíc zcela irelevantní dopady rozhodného práva na daný právní poměr a povolávají se k aplikaci jak kogentní, tak i dispozitivní normy zvoleného právního řádu. Aplikace kogentních norem jinak rozhodného právního řádu na dotčený právní poměr je tak bez dalšího vyloučena.

Proti kolizní volbě práva bývá stavěna tzv. materiální volba práva, kterou zcela přesně charakterizuje Kučera, jako volbu práva: „... *upravenou tak, že její platnost závisí na hmotněprávních ustanoveních právního řádu, který by byl jinak – na základě příslušné kolizní normy, kdyby k volbě práva nedošlo – rozhodný pro daný právní poměr*²¹³.“ S citovaným autorem pak lze souhlasit, i co se týče jeho názoru, že v případě materiální volby práva nejde fakticky o skutečnou volbu práva²¹⁴.

Materiální volba práva přináší významné omezení aplikace zvoleného práva a tím i omezení autonomie vůle smluvních stran. Jimi zvolené rozhodné právo je totiž aplikováno pouze ve stanovených mezích – není sice vyloučena

²¹² KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. Brno: Doplněk, 2009, str. 132.

²¹³ Tamtéž, str. 132.

²¹⁴ Tamtéž, str. 133. Dílčími aspekty a specifiky kolizní a materiální volby práva se mimo jiné zabývá i Rozehnalová in ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Závazky ze smluv a jejich právní režim: (se zvláštním zřetelem na evropskou kolizní úpravu)*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2010, str. 96. Pro potřeby této práce je však nadbytečné uvedenou problematiku dále rozvádět, proto v detailech odkazují na oba uvedené autory a jejich výklad v citovaných publikacích.

jeho aplikace jako celku, nicméně se konkrétní ustanovení uplatní např. pouze v mezích kogentních norem jinak rozhodného práva²¹⁵.

Ke stanovení materiální volby práva zákonodárce přistupuje zpravidla v případech, ve kterých je vhodné či přímo nutné dosáhnout specifické ochrany smluvních stran²¹⁶. Typicky se materiální volba práva využívá právě při úpravě vztahů, jejichž účastníci mezi sebou nemají zcela rovné postavení – např. spotřebitelských mezinárodních kupních smluv.

Výslovná a nevýslovná volba práva

Výslovná volba práva znamená, že smluvní strany projeví svoji jasnou vůli, aby se jejich právní poměr řídil konkrétním, právě jimi určeným právním řádem. Smluvní strany v případě mezinárodní kupní smlouvy volbu práva činí obvykle prostřednictvím zvláštní explicitní doložky, která je součástí takové smlouvy. Co do formy takové volby práva, lze připustit jak její písemnou, tak ústní variantu²¹⁷.

Lze však připustit a v praxi se relativně často setkat i s případy, kdy smluvní strany volbu práva provedou tzv. implicitně. Jedná se přitom o situace, kdy příslušná volba rozhodného práva nebyla ve smlouvě explicitně sjednána a ačkoliv tedy vůle smluvních stran nebyla slovně jasně vyjádřena, předpokládá se nicméně, že zde nějaká volba rozhodného práva přesto byla mezi smluvními

²¹⁵ Což v konečném důsledku znamená, že pro úpravu práv a povinností z právního poměru se použijí pouze ta ustanovení zvoleného rozhodného práva, která svým obsahem neodporují aplikovatelným kogentním normám práva jinak rozhodného.

²¹⁶ ROZEHNALOVÁ, Naděžda a Vladimír TÝČ. *Evropský justiční prostor: (v civilních otázkách)*. 2. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006, str. 58.

²¹⁷ Srov. např. ustanovení čl. 3 odst. 1 Nařízení Řím I, které žádnou kvalifikovanou formu pro provedení volby rozhodného práva nepředepisuje. Otázka prokazování existence volby práva v ústní podobě je však již věcí odlišnou a v praxi mnohdy složitou.

stranami provedena. Někteří autoři pak výslovně pochybují o vhodnosti zavedení možnosti připuštění implicitní volby rozhodného práva²¹⁸.

Řada autorů²¹⁹ pak považuje za možnou takovou volbu práva v situaci, kdy smluvní strany ve smlouvě odkážou na určité ustanovení vnitrostátního právního předpisu. S uvedeným tvrzením lze v zásadě souhlasit, avšak při posuzování implicitní volby práva by mělo zároveň dojít i ke zhodnocení charakteru konkrétního ustanovení, na které strany mezinárodní kupní smlouvy odkázaly.

Pokud by totiž smluvní strany odkázaly na obecné ustanovení, pod které *de facto* nebo i *de iure* lze zahrnout „komplexní“ úpravu práv a povinností z této smlouvy, lze takové ustanovení považovat za implicitní volbu práva pro celý závazkový poměr (tedy souhrnně všechna práva povinnosti).

Oproti tomu, pokud by bylo ve smlouvě odkázáno na ustanovení, které řeší jen dílčí, resp. konkrétní, právo či povinnost smluvní strany, nelze tento postup považovat za volbu práva pro celý právní poměr, ale jen pro toto konkrétní právo či povinnost²²⁰.

Pokud provedením výše nastíněného posouzení lze dojít k závěru, že volba práva byla provedena jen pro konkrétní část právního poměru, pro ostatní části by mělo dojít k určení rozhodného práva obecným postupem (tedy aplikací přímé normy, určením rozhodného práva prostřednictvím příslušné kolizní normy apod.).

Podle nastíněného pravidla by však mělo být postupováno zejména s přihlédnutím ke všem okolnostem konkrétního případu. Každá potenciální implicitní volba práva by měla být hodnocena *ad hoc* a zejména by měla být chráněna oprávněná očekávání slabší smluvní strany – spotřebitele.

²¹⁸ Srov. např. JEUNGER, Friedrich K. Appendix A: Letter from Friedrich K. Juenger to Harry C. Sigman, Esq. June 23, 1994. *Vanderbilt Journal of Transnational Law* [online]. Nashville: Vanderbilt University, School of Law 1995, roč. 28, č. 455, str. 451 [cit. 2015-04-13].

²¹⁹ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. Praha: C. H. Beck, 2008, str. 222.

²²⁰ Požadavek nastíněného posouzení dle mého názoru vystává o to naléhavěji v případech, kdy je smluvním stranám, aby si zvolily právo rozhodné smlouvy pro celou nebo pouze pro její část. Tak je tomu např. v případě ustanovení čl. 3 odst. 1 věty poslední Římské úmluvy.

Principiálně by tedy nemělo být dotčeným smluvním stranám vnucováno „jiné rozhodné právo“, než jaké původně očekávaly a v jehož rámci při plnění závazků z dané kupní smlouvy postupovaly²²¹

Dodatečná volba práva a změna volby práva

Z časového hlediska lze hovořit o tzv. dodatečné volbě práva, k níž mezi smluvními stranami dochází až poté, co byla uzavřena smlouva hlavní²²².

Dodatečnou volbu práva je dále možné diferencovat na volbu práva před vznikem eventuálního sporu mezi smluvními stranami a po jeho vzniku. Sjednání rozhodného práva před vznikem sporu nebývá obvykle nijak problematické. Smluvní strany tak činí samostatnou dohodou spojenou s hlavní smlouvou²²³

Druhou variantou dodatečné volby práva je volba práva následně po vzniku sporu mezi smluvními stranami. Ta přirozeně předpokládá vůli a

²²¹ Zachováno by však mělo být vyloučení tzv. hypotetické volby práva, kdy by soudce zjišťoval úmysl stran takovou volbu učinit, ke srovnání viz např. PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 156.

²²² Oproti provedení volby práva současně se vznikem hlavní smlouvy však smluvní strany *de facto* nemají právní jistotu o obsahu takové smlouvy a ani možnost cíleně upravovat svá práva a povinnosti v mezích dispozitivních ustanovení rozhodného práva, resp. v mezích kogentních ustanovení rozhodného práva.

²²³ Vhodné je pak v této dohodě určit i okamžik účinnosti volby práva – zda volba práva vyvozuje své účinky na smlouvu od okamžiku jejího uzavření (tzn. účinnost *ex tunc*) nebo zda volba práva vyvozuje své účinky na smlouvu teprve od okamžiku uzavření dohody o volbě práva (tzn. účinnost *ex tunc*). Příslušný instrument mezinárodního práva soukromého však může současně s připuštěním dodatečné volby práva stanovit specifická omezení, např. že dodatečně učiněná volba nesmí mít vliv na platnost hlavní smlouvy, ručení třetích osob aj. K tomu srov. KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 6. vydání. Brno: Nakladatelství Doplněk, 2004. s. 134.

ochotu smluvních stran dosáhnout dohody, což v praxi s ohledem na již existující reálný spor mezi stranami bývá mimořádné²²⁴.

V souvislosti s dodatečnou volbou práva vyvstává i otázka, zda lze již jednou učiněnou volbu práva dodatečně změnit, tzn. zda lze v průběhu trvání smluvního poměru změnit právní řád, kterým se tento poměr a z něj plynoucí práva a povinnosti řídí. Například Kučera tuto možnost bez dalšího připouští²²⁵. S odkazem na to, že se jedná o shodný projev autonomní vůle smluvních stran na změně rozhodného práva, který je obecně třeba respektovat, nelze než s citovaným autorem souhlasit²²⁶.

Omezená a neomezená volba práva

Navzdory tomu, že je volba práva jako metoda regulace závazkových poměrů s mezinárodním prvkem jakožto projev autonomie vůle smluvních stran hojně užívaným a jednotlivými instrumenty mezinárodního práva soukromého respektovaným řešením, není vždy tato volba umožněna bez jakýchkoliv limitů. Příslušný aplikovatelný právní předpis tedy může stanovit, zda si smluvní strany mohou pro úpravu vzájemných práv a povinností zvolit jakákoliv pravidla nebo zda jsou *a priori* při jejich volbě nějak omezeni.

²²⁴ Ze zkušenosti autorky tomu tak bývá zpravidla v případě, kdy je příslušným soudem v průběhu zahájeného soudního řízení jako rozhodné určeno právo, s nímž smluvní strany při sjednávání kupní smlouvy „nepočítaly“. Sporné strany tedy takovou dodatečnou volbou eliminují aplikaci jinak rozhodného práva, jež je pro ně neznámé, resp. překvapivé.

²²⁵ Srov. KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. Brno: Doplněk, 2009, str. 136. V dostupné literatuře se autorce nepodařilo dohledat žádný přesvědčivě odůvodněný názor stojící proti připuštění takové možnosti.

²²⁶ I v tomto případě však příslušný instrument mezinárodního práva soukromého může současně s připuštěním změny volby práva stanovit omezení, např. že změnou předešlého zvoleného rozhodného práva nemohou být dotčena práva třetích osob apod., srov. například ustanovení čl. 3 odst. 2 Nařízení Řím I.

Jako neomezená bývá doktrínou mezinárodního práva soukromého tradičně označována možnost volby práva taková, která umožňuje účastníkům právního poměru zvolit si jako rozhodné právo kterýkoliv právní řád²²⁷.

V opozici proti neomezené volbě práva stojí omezená volba práva. Ta umožňuje smluvním stranám zvolit si pouze z určitého okruhu právních řádů²²⁸.

Zejména ve vztahu ke spotřebiteli mohou být v konkrétních předpisech mezinárodního práva soukromého stanovena jistá opatření, zohledňující tzv. slabší postavení spotřebitele a modifikující účinky provedené volby práva²²⁹. Domnívám se však, že tato opatření nelze vnímat jako omezení možnosti volby práva, neboť ta ve své podstatě zůstává zpravidla nedotčena²³⁰. Smluvní strany mají navzdory dílčím limitům stále možnost, aby si v rámci stanovených mezí vybraly normy, které se jim jeví jako nejvýhodnější pro jejich závazkový právní poměr²³¹.

Pokud však již smluvní strany mezinárodní kupní smlouvy učiní volbu rozhodného práva, měly by zohlednit všechna ustanovení zvoleného právního řádu, protože ten se ve výsledku bude aplikovat jako celek²³².

²²⁷ KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. Brno: Doplněk, 2009, str. 133.

²²⁸ Tamtéž, str. 133.

²²⁹ K postavení spotřebitele jako strany mezinárodní kupní smlouvy viz třetí kapitola této práce. Ke konkrétním ustanovením modifikujícím účinky provedené volby práva viz výklad v kapitolách týkajících se příslušných právních předpisů.

²³⁰ Obdobně k tomu i VEČEŘA, Jiří. *Ochrana spotřebitele v České republice a Evropské unii: (včetně úpravy podle nového občanského zákoníku 2014)*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, str. 86 an.

²³¹ Což ostatně řada autorů vidí jako jeden z hlavních motivů volby práva, viz např. Christian Kirchner in: BASEDOW, Jürgen a Toshiyuki KONO. *An economic analysis of private international law*. Tübingen: Mohr Siebeck, c2006, str. 42.

²³² Volbou práva ve sféře mezinárodního obchodu se podrobně dále zabývá např. Bříza in BŘÍZA, Petr. *Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012; Symeonides in SYMEONIDES, Symeon. *Codifying choice of law around the world: an international comparative analysis*. Oxford: Oxford University Press, 2014; či Briggs in BRIGGS, Adrian. *Agreements on jurisdiction and choice of law*. Oxford: Oxford University Press, 2008. Ze starších prací lze uvést např. dílo PLENDER, Richard a Michael WILDERSPIN. *The European contracts convention: the Rome convention on the choice of law for contracts*. 2nd ed. London: Sweet and Maxwell, 2001. Jak je patrné, volba práva je nejen v akademické oblasti poměrně aktuálním a diskutovaným tématem. V detailech a k dalšímu výkladu proto odkazují zejména na výše citovanou literaturu.

4.4 Specifické prostředky

Vedle výše zmíněných, resp. základních, způsobů úpravy vztahů (nejen) z mezinárodní kupní smlouvy akceptuje právní teorie i aplikační praxe další, tzv. specifické prostředky. Jedná se přitom o prostředky vzniklé a aplikované primárně na úpravu poměrů mezi obchodníky v rámci mezinárodního obchodu. Vzhledem ke komplikovanosti a obsáhlosti problematiky specifických prostředků úprav by bylo nad rámec tematického zaměření této práce rozebírat všechny takové prostředky, resp. se jimi hlouběji zabývat, proto se následující text omezuje pouze na souhrnný výklad týkající tzv. světového práva mezinárodního obchodu, které bývá označováno rovněž jako *lex mercatoria*²³³.

Lex mercatoria je označení používané pro prostředky vytvořené a používané v mezinárodní obchodní praxi k odstranění potíží způsobených rozdíly mezi jednotlivými právními řády. Tyto prostředky konkrétní rozdíly neodstraňují jako např. přímé normy, ale v konkrétních právních vztazích je překlenují a zabraňují jejich nepříznivým důsledkům pro právní jistotu smluvních stran²³⁴. Kučera²³⁵ pak mezi tyto prostředky řadí mezinárodní obchodní zvyklosti, vykládací pravidla, vzorové smlouvy a obchodní podmínky, což v zásadě odpovídá i názoru některých dalších autorů²³⁶. Zároveň však citovaní autoři v zásadě shodně uvádějí, že je nutné odmítnout názory vyslovující tezi, že tyto prostředky spolu s rozhodovací praxí soudů tvoří zvláštní právní systém, nezávislý na právních řádech států.

Východiskem vedoucím k uvedenému odmítnutí představy o „zvláštním právním systému“ je zejména skutečnost, že právo jakožto soubor obecně závazných pravidel chování mohou vytvářet pouze státy. Tato pravidla se pak

²³³ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Závazky ze smluv a jejich právní režim: (se zvláštním zřetelem na evropskou kolizní úpravu)*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2010, str. 228.

²³⁴ KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. Brno: Doplněk, 2009, str. 218.

²³⁵ Srov. tamtéž, str. 218

²³⁶ Např. ŠTEFANKOVÁ, Natália a Peter LYSINA. *Medzinárodné právo súkromné*. Praha: C.H. Beck, 2011, str. 25; ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Závazky ze smluv a jejich právní režim: (se zvláštním zřetelem na evropskou kolizní úpravu)*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2010, str. 237 an., BERGER, Klaus Peter. *The creeping codification of the lex mercatoria*. Kluwer Law International, 1999, str. 376.

mohou vyskytovat ve formě vnitrostátních zákonů, mezinárodních smluv anebo jiných pramenech, které stát jako takové uzná. Jedná se o veskrze tradicionalistický přístup, který však vzhledem ke stále zachovávanému principu suverenity států má v doktríně mezinárodního práva soukromého své místo²³⁷.

Prostředky, které lex mercatoria zahrnuje, bývají pro smluvní strany obvykle závazné tehdy, pokud na ně smluvní strany v konkrétní smlouvě odkážou nebo je do smlouvy explicitně zakotví. Příslušná smlouva se však přirozeně musí řídit právním řádem konkrétního státu, který musí aplikaci pravidel tvořících lex mercatoria připustit²³⁸. Není však neobvyklé, aby se některé prostředky lex mercatoria staly součástí vnitrostátního právního řádu a tím získaly přímou normativní povahu. Rovněž mezinárodně unifikované přímé normy mohou recipovat do své úpravy některé součásti lex mercatoria²³⁹.

²³⁷ Samozřejmě se lze setkat i s kritikou takového přístupu, který proti němu staví princip tzv. jurisprudence právního pluralismu, podle něhož nejen státy, ale i jiné společenské skupiny mohou vytvářet právo, k tomu viz např. SALAČ, Jaroslav. Lex mercatoria – nástin vývoje a význam. *Právník*, 1998, roč. 137, č. 5, str. 412.

²³⁸ Tak je tomu i v případě českého právního řádu. Ten v minulosti výslovně upravoval např. aplikaci mezinárodních obchodních zvyklostí, a to konkrétně v ustanovení § 730 Obchodního zákoníku ve spojení s ustanovením § 264 Obchodního zákoníku. Podle těchto ustanovení platilo, že se při určení práv a povinností ze závazkového vztahu (a tedy i mezinárodní kupní smlouvy): „... přihlíží i k obchodním zvyklostem zachovávaným obecně v příslušném obchodním odvětví, pokud nejsou v rozporu s obsahem smlouvy nebo se zákonem.“ Srov. dále KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ a Květoslav RŮŽIČKA. *Právo mezinárodního obchodu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, str. 206.

V rámci rekodifikace soukromého práva zákonodárce v České republice zachoval možnost aplikace mezinárodních obchodních zvyklostí ve vztazích mezi podnikateli, když v ustanovení § 558 odst. 2 Občanského zákoníku stanovil, že: „V právním styku podnikatelů se přihlíží k obchodním zvyklostem zachovávaným obecně, anebo v daném odvětví, ledaže to vyloučí ujednání stran nebo zákon. Není-li jiné ujednání, platí, že obchodní zvyklost má přednost před ustanovením zákona, jež nemá donucující účinky, jinak se může podnikatel zvyklostí dovolat, prokáže-li, že druhá strana určitou zvyklost musela znát a s postupem podle ní byla srozuměna.“ Srov. dále KINTR, Tomáš. Hierarchie pramenů práva ve vztazích mezi podnikateli dle NOZ a její dopad na praxi. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 2014, č. 6, str. 74 – 76 anebo ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Jiří VALDHANS a Tereza KYSELOVSKÁ. *Nový občanský zákoník pohledem mezinárodních obchodních transakcí*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2014.

²³⁹ KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. Brno: Doplněk, 2009, str. 219.

4.5 Shrnutí

Ve vztahu k výše uvedenému lze konstatovat, že vhodnost a praktičnost aplikace konkrétní metody úpravy poměrů s mezinárodním prvkem je třeba posuzovat samostatně v případě mezinárodní kupní smlouvy uzavírané mezi dvěma podnikateli a samostatně v případě spotřebitelské mezinárodní kupní smlouvy. V případě obou těchto skupin, resp. zejména v případě spotřebitele, je totiž třeba zohlednit specifika, která konkrétní metoda zahrnuje, resp. jaké prostředky může volit k vyrovnání spotřebitelova slabšího postavení.

Přímá metoda, zvláště jsou-li příslušné normy mezinárodního původu, poskytuje jak podnikateli, tak spotřebiteli přehled o pravidlech, která jsou ze své povahy na jeho práva a závazky aplikována přímo a bez dalšího. Odpadá tak nutnost zjišťování obsahu cizího práva a okolností jeho výkladu a aplikace cizími soudy.

Smluvní strany prostřednictvím přímé metody získávají k dispozici soubor norem „sobě vlastních“, které jsou jim relativně snadno dostupné, jichž se *a priori* nemusejí obávat. Z hlediska spotřebitele jakožto strany mezinárodní kupní smlouvy tak lze jako nejvhodnější a nejúčelnější metodu úpravy vztahů z této smlouvy označit právě metodu přímou, která může plně reflektovat potřeby jeho ochrany a prostřednictvím kogentních ustanovení tuto zajistit.

V případě kolizní metody se lze domnívat, že se smluvní strany – zejména jakožto právní laici – při zanedbání či podcenění příslušných kolizních kritérií mohou dostat do situace, kdy kolizní norma nakonec určí za rozhodné jiné právo, než jaké původně očekávaly. Sama kolizní norma totiž žádnou představu o skutečném obsahu rozhodného práva neposkytuje. Ačkoliv, jak je již zmíněno výše, konkrétní předpisy mezinárodního práva soukromého pamatují na zesílenou ochranu spotřebitele, může tento pro spotřebitele „překvapivý výsledek“ být do značné míry fatální a otřást s jeho pocitem právní jistoty. Do budoucna navíc může taková zkušenost spotřebitele odradit od další

kontraktace na poli mezinárodního práva soukromého²⁴⁰. Obdobné pak přirozeně i v případě podnikatele.

Ve vztahu k podnikateli lze jako nejvhodnější a nejúčelnější považovat co nejširší umožnění volby práva. Podnikatelům jakožto profesionálům na poli mezinárodního obchodu by měl být poskytnut prostor pro to, aby si co nejvíce autonomně upravili své poměry. Na rozdíl od spotřebitele by totiž podnikatel měl být obvykle schopen a ochoten nést vyšší náklady. Ty pak při zajištění co nejširší variability právního poměru, do něhož vstupuje, mohou být na druhou stranu vyváženy příslušným ziskem.

²⁴⁰ Což je již samo o sobě negativním dopadem, neboť může vést ke zbrzdování hospodářských interakcí a ekonomickému růstu.

5. Aktuální otázky právní úpravy mezinárodní kupní smlouvy

Jak již bylo řečeno v úvodu této práce, kupní smlouva je v soukromoprávní oblasti jeden z nejvýznamnějších a v praxi nejčastěji uplatňovaných institutů závazkového práva. Totéž se přirozeně promítá i do oblasti mezinárodního obchodování, kde je mezinárodní kupní smlouva rovněž jedním z nejčastějších smluvních typů, s nimiž se můžeme setkat. Právě častá frekvence tohoto institutu v aplikační praxi pak zapříčiňuje to, že – ačkoliv se v případě mezinárodní kupní smlouvy jedná o institut bezesporu ustálený – je mezinárodní kupní smlouva, resp. její právní úprava, neustálým terčem legislativních snah o dílčí i zásadní změny.

Naneštěstí, namísto snahy o prohlubování, zdokonalování a v praxi co nejefektivnější prosazování zejména ve vztahu k v současnosti již existujícím unifikovaným úpravám se právní doktrína i nejrůznější orgány a organizace vydaly vesměs cestou vytváření návrhů dalších, popř. odlišných, právních úprav. Je však na druhou stranu nutné připustit, že dosavadní právní úprava mezinárodní kupní smlouvy mnohdy nereflektuje nejnovější trendy na poli mezinárodního obchodu²⁴¹ a jeho nesmírný posun²⁴², nicméně se domnívám, že vytváření partikulárních anebo regionálních právních úprav jednotlivých smluvních typů (a mezi nimi samozřejmě i mezinárodní kupní smlouvy) není zcela na místě. Domnívám se, že řadu otázek lze efektivně řešit zejména interpretací jednotlivých současných právních pramenů a že není nutné pro ten onen konkrétní jev vytvářet zvláštní právní úpravu²⁴³. Přílišná pluralita,

²⁴¹ Jedná se především o rozmach obchodování na internetu, prohlubování mezinárodní spolupráce a v neposlední řadě i stále širší zaměření spotřebitelů na nakupování v zahraničí.

²⁴² Nejen ve vztahu k mezinárodnímu právu soukromému více viz např. PAUKNEROVÁ, Monika, Jan BRODEC, Miroslav BĚLINA, Jan DVOŘÁK, Kateřina EICHLEROVÁ, David ELISCHER, Ondřej FRINTA, Dita FRINTOVÁ, Aleš GERLOCH, Petr HŮRKA, Zdeněk KUČERA, Alena MACKOVÁ, Ivana MRÁZOVÁ, Daniel PATĚK, Jan PICHRT, Senta RADVANOVÁ, Josef SALAČ, Petr SMOLÍK, Luboš TICHÝ, Michal TOMÁŠEK, Petr TÉGL, Alena WINTEROVÁ, František ZOULÍK, Michaela ZUKLÍNOVÁ, Petr ČECH, Stanislava ČERNÁ a Martin ŠTEFKO. *Nové jevy v právu na počátku 21. století*. Praha: Karolinum, 2009.

²⁴³ Opět se jedná zejména o oblast on-line obchodu.

roztříštěnost a členitost jednotlivých typů právních úprav povede k nežádoucí nepřehlednosti a ztrátě orientace nejen ze strany laiků, ale – bohužel – i ze strany profesionálních právníků.

Je nesporné, že v posledních letech míra regulace mezinárodního práva soukromého obrovským způsobem vzrostla a že úměrně tomu vzrostl i počet jednotlivých právních předpisů, které této regulaci slouží. V souvislosti s tím nelze nepřipomenout zvláště legislativní činnost Evropských společenství, resp. Evropské unie. Jak poznamenává např. Pauknerová ve vztahu ke kolizním normám určujícím rozhodné právo: „... tato oblast byla v nedávné době rozšířena o řadu významných evropských předpisů a přijetí dalších předpisů se očekává v blízké budoucnosti.“²⁴⁴. Zohlednit pluralitu předpisů v mezinárodním právu soukromém pak nutně musel i český zákonodárce v rámci tvorby koncepce Zákona o MPS²⁴⁵.

Jak uvedla Rozehnalová²⁴⁶: „Pro právníka, který se orientuje výlučně na oblast vnitrostátní, představuje svět vztahů pokrytých mezinárodním právem soukromým a procesním paradoxní mozaiku s obtížně uchopitelnými vazbami jednotlivých zdrojů úpravy.“ Domnívám se pak, že pro právního laika – který je přitom primárním adresátem, resp. cílem, stanovených pravidel chování, je rozhled a pohyb v této oblasti prakticky nemožný. Vystává tedy nejen právní, ale i ekonomická otázka²⁴⁷ případné unifikace co nejširších oblastí (nejen) mezinárodního práva soukromého. Ta však v realitě naráží na nechuť států nahrazovat svoji národní úpravu úpravou „cizí“, která má by měla nadnárodní charakter a vždy by tedy z tohoto důvodu znamenala určité „kompromisní řešení“.

²⁴⁴ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, str. V. Na téže místě pak citovaná autorka připomíná i trefný výrok Prof. Michaela Bogdana z dubna 2013, který pronesl při jedné ze svých přednášek na půdě Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, že se jedná přímo o „tsunami“.

²⁴⁵ K tomu srov. výklad v kapitole 5.4 této práce.

²⁴⁶ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Závazky ze smluv a jejich právní režim: (se zvláštním zřetelem na evropskou kolizní úpravu)*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010, str. 18.

²⁴⁷ Z mnoha autorů kladoucích si tuto otázku uvádím např. Zellera, viz ZELLER, Bruno. *Uniformity of Laws: A Reality or Just a Myth? International Journal of Private Law*. Oxford, England: Hart Publishers, 2009, Volume 2, Number 1, str. 231 – 242.

Nelze však – ani navzdory výše uvedenému – bezesporu rezignovat na jakoukoliv snahu o evoluci a opomínat proměny, které zaznamenal charakter právních poměrů mezi smluvními stranami nejen v případě mezinárodní kupní smlouvy. I právní úprava mezinárodní kupní smlouvy se dále aktuálně vyvíjí a bezesporu vyvíjet bude. Otázkou však zůstává, jakými prostředky k tomu dojde, jak se k inovacím postaví zejména aplikační praxe a jaká bude efektivita případných změn²⁴⁸.

²⁴⁸ K možným odpovědím na některé z těchto otázek viz následující kapitoly této práce.

5.1 Vídeňská úmluva

Vídeňská úmluva je jeden z nejvýznamnějších a zároveň neúspěšnějších instrumentů, který unifikoval přímé normy regulující jednotlivé otázky ve vztahu k mezinárodní kupní smlouvě. Státy a mezinárodní organizace za účelem dosažení co nejvyššího stupně kooperace a hospodářského pokroku projevíly respekt k zájmu na předvídatelnosti právních vztahů a s ním související právní jistotě. Díky tomu mohlo dojít ke sjednání přímé normy ve formě mnohostranné mezinárodní smlouvy, která je jistě nesporným dokladem vysoké míry spolupráce mezi státy a příslušnými mezinárodními organizacemi. Nicméně i tento konsenzus, jak vyplývá z dalšího výkladu podaného v této práci, je materiálně relativně omezený.

Vytvoření a přijetí Vídeňské úmluvy lze neoddiskutovatelně považovat za mimořádně významnou událost, která vyplynula především z potřeby jednotné regulace mezinárodního obchodu. Snahy o vytvoření společných obchodních pravidel, jejichž vyústěním je Vídeňská úmluva, můžeme vystopovat až na počátek 20. století. Neodmyslitelně jsou pak spojeny zejména s osobou rakouského juristy Ernesta Rabela²⁴⁹, který nejen svými tezemi inspiroval Mezinárodní institut pro sjednocení soukromého práva.

Mezinárodní institut pro sjednocení soukromého práva následně unifikaci práva mezinárodního obchodu pojal jako jeden ze svých esenciálních cílů a v roce 1930 sestavil za účelem jeho dosažení zvláštní výbor, který měl za úkol vypracovat návrh jednotného práva mezinárodního obchodu. Je vhodné zmínit, že v této době byl záběr pozornosti vytvářených předkládaných návrhů určen primárně na obchodníky jakožto profesionály a že o případném propojení se spotřebitelskými aspekty mezinárodní koupě zboží nelze hovořit²⁵⁰.

²⁴⁹ Ernest Rabel, 1874 – 1955.

²⁵⁰ Ochrana spotřebitele byla v této době totiž pojmem fakticky neznámým. S účastí spotřebitele tak, jak je definován v rámci této práce, se ve sférách mezinárodního obchodu prakticky nepočítalo.

Další práce na výsledném textu a snahy o unifikaci práva obecně však byly přerušeny druhou světovou válkou. Následně se na ně nicméně podařilo navázat, čehož je dokladem, že v roce 1964 se uskutečnila konference v nizozemském Haagu²⁵¹. Zde došlo k přijetí dvou úmluv obsahujících text dvou tzv. jednotných zákonů – Úmluva o jednotném zákonu o mezinárodní koupi zboží (tzv. ULIS)²⁵² a Úmluva o jednotném zákonu o uzavírání smluv o mezinárodní koupi zboží (tzv. ULFC)²⁵³. I ty pak byly přirozeně zaměřeny na profesionální koupi a prodej, tedy primárně na obchodníky.

Avšak přes všechny naděje a očekávání ve sféře „profesionálního mezinárodního obchodu“ citované úmluvy nesplnily četná očekávání²⁵⁴. Potřeba unifikace norem upravujících mezinárodní kupní smlouvu tak zůstala aktuální a promítala se do činnosti řady mezinárodních organizací snažících se dosáhnout příslušné legislativní změny.

Rezolucí Valného shromáždění OSN č. 2202 (XXI.) ze dne 17. prosince 1966 došlo k založení Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo. Stěžejním a zásadním objektem její činnosti mělo být: „...*povzbuzovat harmonizaci a postupnou unifikaci práva mezinárodního obchodu ...*“²⁵⁵. Jak z tohoto prohlášení plyne, ještě ani v této době se nijak významněji neuvažovalo o činnosti mezinárodních institucí v oblasti spotřebitele a jemu případně poskytované ochraně. Pozornost při tvorbě pravidel aplikovatelných na mezinárodní kupní smlouvy zůstala stále zaměřena primárně na profesionální koupi zboží.

²⁵¹ SCHLECHTRIEM, Peter. Uniform Sales Law - The UN-Convention on Contracts for the International Sale of Goods. Vienna: Manz, 1986: [online]. Pace Law School Institute of International Commercial Law, 2000 [cit. 2015-03-13]. Dostupné z www: <<http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/schlechtriem.html>>.

²⁵² Zkratka ULIS je zkratkou anglického názvu „*The Convention on a Uniform Law of International Sales*“.

²⁵³ Zkratka ULFC je zkratkou anglického názvu „*The Convention on a Uniform Law on the Formation of Contracts for the International Sale of Goods*“.

²⁵⁴ Hlavním problémem byl značně zdoluhavý ratifikační proces a to, že obě úmluvy vstoupily v platnost jen pro omezený počet států. To navíc až po osmi letech od přijetí obou zmíněných úmluv. Jejich efektivita tak nebyla v aplikační praxi nijak významná a navíc byla omezena skutečností, že většina smluvních států, která obě úmluvy ratifikovala, vznesla k dílčím ustanovením velké množství výhrad, jež úmluvy umožňovaly.

²⁵⁵ KANDA, Antonín. K některým otázkám unifikace práva mezinárodní koupě. *Právní zpravodaj čs. zahraničního obchodu*. 1972, roč. 17, č. 6-7, s. 2.

Výsledné legislativní snahy se nicméně projevily jako obecně úspěšné a návrh úmluvy, jejímž účelem byla regulace pravidel mezinárodní koupě zboží, byl předložen ke konečnému schválení v roce 1980 ve Vídni na diplomatické konferenci. V roce 1986 pak bylo dosaženo potřebného počtu deseti ratifikací, takže Vídeňská úmluva dne 1. ledna 1988 mohla úspěšně nabýt platnosti²⁵⁶.

Ani Vídeňská úmluva jako taková však nezůstala ušetřena četných výhrad, které k ní státy mohly, resp. mohou, učinit v souladu s ustanovením čl. 98 Vídeňské úmluvy²⁵⁷.

Ke struktuře výsledného instrumentu lze uvést, že Vídeňská úmluva se skládá z Preambule a čtyř částí, přičemž části první a třetí jsou rozdělené na dílčí kapitoly. Část první Kapitoly I Vídeňské úmluvy vymezuje předmět úpravy – tedy mezinárodní kupní smlouvu a stanovuje základní pravidla interpretace a vyplnění mezer Vídeňské úmluvy.

Působnost Vídeňské úmluvy ve vztahu k podnikateli

Základní rámec působnosti Vídeňské úmluvy relevantní ve vztahu k podnikateli obsahuje čl. 1 odst. 1 Vídeňské úmluvy, podle něhož: „*Tato Úmluva upravuje smlouvy o koupi zboží mezi stranami, které mají místa podnikání v různých státech.*“. Vídeňská úmluva pak explicitně stanovuje, že není podstatné, zda se jedná o smlouvu mající obchodněprávní nebo

²⁵⁶ KANDA, Antonín. K nabytí platnosti úmluvy OSN upravující smlouvy o mezinárodní koupi zboží. Právní zpravodaj čs. zahraničního obchodu. 1988, roč. 33, č. 3, str. 3.

²⁵⁷ Srov. ustanovení čl. 98 Vídeňské úmluvy: „*Připouští se pouze výhrady, které tato Úmluva výslovně dovoluje.*“ Jedná se celkem o pět různých výhrad zakotvených v ustanoveních čl. 92 až 96 Vídeňské úmluvy. Ve vztahu k České republice je v současnosti relevantní pouze jediná z nich, a to výhrada podle ustanovení čl. 95 Vídeňské úmluvy; více viz dále subkapitola Odvolání výhrady podle ustanovení čl. 95 Vídeňské úmluvy.

občanskoprávní povahu²⁵⁸. V doktríně mezinárodního práva soukromého dále panuje obecná shoda²⁵⁹ na tom, že vnitrostátní požadavky nebo definice obchodníka, spotřebitele, podnikatele či jiné možné kategorizace smluvních stran nemohou použitelnost Vídeňské úmluvy žádným způsobem ovlivnit²⁶⁰.

Z definice podnikatele jakožto subjektu mezinárodní kupní smlouvy²⁶¹ a samotné mezinárodní kupní smlouvy²⁶² tak, jak je již vymezena v rámci této práce, vše ve spojení s výše citovaným ustanovením, pak jasně vyplývá, že Vídeňská úmluva se ve vztahu k podnikateli aplikuje bez jakýchkoliv výhrad²⁶³. Ostatně teorie mezinárodního práva soukromého²⁶⁴ ani aplikační praxe nepřišla s opačným aktuálním názorem, resp. názorem vedoucím k tomu, aby byla některá „skupina podnikatelů“ z působnosti Vídeňské úmluvy vylučována²⁶⁵. Právě naopak, působnost Vídeňské úmluvy bývá relativně nově dovozována a

²⁵⁸ Srov. čl. 1 odst. 3 Vídeňské úmluvy: „Při určování použitelnosti ... se nepřihlíží k státní příslušnosti stran a ani k tomu, zda strany nebo smlouva mají občanskoprávní nebo obchodní povahu.“

²⁵⁹ Srov. např. Schwenzler, viz SCHWENZER, Ingeborg H a Peter SCHLECHTRIEM. *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*. Oxford: Oxford University Press, 2010, str. 31; nebo Ferrari, viz SCHLECHTRIEM, Peter, Klaus BACHER a Ingeborg H. SCHWENZER. *Kommentar zum einheitlichen UN-Kaufrecht: das Übereinkommen der Vereinten Nationen über Verträge über den internationalen Warenkauf : CISG*. 5., völlig neubearbeitete Aufl. München: Beck, 2008, str. 56.

²⁶⁰ SCHWENZER, Ingeborg H a Peter SCHLECHTRIEM. *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*. Oxford: Oxford University Press, 2010, str. 31 anebo KRÖLL, Stefan, Loukas A MISTELIS a Maria del PILAR PERALES VISCACILLAS. *UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG): commentary*. München: C. H. Beck, c2011, str. 35.

²⁶¹ Srov. kapitolu 3.1 Podnikatel této práce.

²⁶² Srov. kapitolu 2.2 Pojem kupní smlouvy v mezinárodněprávním kontextu této práce.

²⁶³ Požadavek toho, aby se jednalo o mezinárodní kupní smlouvu uzavíranou mezi dvěma podnikateli s místem podnikání v různých státech, samozřejmě zůstává nedotčen. Rovněž nehovořím např. o případech, kdy podnikatelé aplikaci Vídeňské úmluvy na jejich mezinárodní kupní smlouvu vyloučí v souladu s ustanovením čl. 6 Vídeňské úmluvy.

²⁶⁴ Srov. např. SCHWENZER, Ingeborg H a Peter SCHLECHTRIEM. *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*. Oxford: Oxford University Press, 2010, str. 37 an.; KRÖLL, Stefan, Loukas A MISTELIS a Maria del PILAR PERALES VISCACILLAS. *UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG): commentary*. München: C. H. Beck, c2011, str. 25 an.; KANDA, Antonín. *Kupní smlouva v mezinárodním obchodním styku: (úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží)*. Praha: Linde, 1999, str. 15 anebo KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ a Květoslav RŮŽIČKA. *Právo mezinárodního obchodu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, str. 216 an.

²⁶⁵ Alespoň dostupná literatura žádný takový názor neuvádí a ani osobně jsem se s ním dosud nesešla.

potvrzována i ve vztahu k výkonu profesí, které v některých státech teorie za výkon podnikání nepovažuje²⁶⁶.

Navzdory tomuto trendu však v aplikační praxi Vídeňská úmluva příliš využívána není. Obchodníci obvykle směřují k explicitní volbě svého národního právního řádu a tímto způsobem aplikaci Vídeňské úmluvy vylučují²⁶⁷. Důvody k tomu vedoucí byly již opakovaně analyzovány českou i zahraniční právní teorií a praxí²⁶⁸, přičemž rozdělit je lze na dva okruhy.

Prvním uváděným okruhem jsou podle Rozehnalové²⁶⁹ důvody právní, podle níž: *„Mezery v úpravě, nutnost aplikace metody kolizní spolu s úmluvou, otevřená vazba na nestátní právo před soudy obecnými, neexistence obecné úpravy závazkového práva včetně neexistence úpravy institutu typu započtení, postup dluhu či postup pohledávky atd., to vše může ovlivnit užití úmluvy v konkrétním případě tam, kde se jedná o informovaného uživatele, který je schopen si obtíže vyhodnotit.“* S uvedenými důvody bez dalšího souhlasím a považuji je za zcela oprávněné.

Mezi důvody mimoprávní je pak tradičně zařazována materiální neznalost Vídeňské úmluvy a obecná nedůvěra k „nestátnímu“ resp. „cizímu“ právu, jak z pohledu ekonomického, tak z pohledu mezinárodně-politického²⁷⁰.

²⁶⁶ Srov. kapitolu 3.1 Podnikatel a např. v ní uvedený výklad týkající se německého přístupu k výkonu advokacie.

²⁶⁷ Toto lze mj. vyzorovat i v rovině procesní, kdy k vylučování Vídeňské úmluvy dochází nejčastěji v arbitrážních řízeních. Při formulaci tohoto tvrzení přitom vycházím i ze zkušeností své školitelky, prof. JUDr. Moniky Pauknerové, CSc., DSc., která je dlouholetou rozhodkyní působící nejen v rámci Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky (viz seznamy rozhodců Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, dostupné z [www: <http://www.soud.cz/seznamy-rozhodcu>](http://www.soud.cz/seznamy-rozhodcu)). Bohužel, vzhledem k zásadě neveřejnosti arbitrážního řízení a rozhodčích nálezů nelze citovat konkrétní případ.

²⁶⁸ Příkladem lze uvést např. ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží - ano či ne?* 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2012; FERRARI, Franco. *The CISG and its impact on national legal systems*. Munich: Sellier, 2008; JANSSEN, André Olaf Meyer. *CISG methodology*. Munich: Sellier European Law Publishers, 2009; KRÖLL, Stefan, Loukas A MISTELIS a Maria del PILAR PERALES VISCACILLAS. *UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG): commentary*. München: C. H. Beck, c2011, str. 13 an.

²⁶⁹ Na těchto důvodech pak panuje shoda mj. i mezi dalšími autory, viz předchozí poznámka pod čarou.

²⁷⁰ Srov. např. BASEDOW, J. Worldwide Harmonisation of Private Law and Regional Economic Integration - General Report. *Uniform Law Review - Revue de droit uniforme* [online]. 2003,

Souhlasit lze nicméně s názorem, že neaplikace Vídeňské úmluvy a její praktické odmítání je paradoxní. Podle Rozehnalové: „*Využití jednotného hmotného práva – byť mezerovitého, spojeného s interpretačními problémy – je přesto oproti využití kolizní metody ... jednodušší a bližší úpravě vztahů mezi obchodníky ... rovněž aplikace sjednoceného práva je oproti aplikaci cizího práva povolaného kolizní normou bližší rozhodování před soudy obecnými i rozhodci.*²⁷¹“ Domnívám se však, že je vhodné učinit k němu jednu výhradu – citované se bezesporu uplatní v případě obchodníků, kteří se odpovídajícím způsobem orientují ve spleti právní regulace mezinárodní kupní smlouvy a teorie mezinárodního práva soukromého, potažmo i rozhodovací praxi soudů aneb arbitráž²⁷². Ve vztahu k obchodníkovi – právnímu laikovi – který zpravidla šetří transakční náklady a nevyhledává proto právní pomoc, je proto zcela nerozhodné, zda by se měla uplatnit přímá právní úprava sjednaná Vídeňskou úmluvou, či zda by mělo dojít k určení rozhodného práva na základě metody kolizní. Takový subjekt bude principiálně cílit na aplikaci práva, které je mu vlastní a ve kterém se již dobře orientuje, obvykle tedy svého národního práva. V brzké budoucnosti nicméně nevidím vyhlídky na změnu tohoto „negativistického přístupu“ k Vídeňské úmluvě²⁷³.

vol. 8, 1-2, str. 31-49 [cit. 2015-04-15]; KOZUKA, S. The Economic Implications of Uniformity in Law. *Uniform Law Review - Revue de droit uniforme* [online]. 2007, vol. 12, issue 4, str. 683-695 [cit. 2015-04-15].

²⁷¹ ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží - ano či ne?* 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2012, str. 14.

²⁷² Čistě řečnickou otázkou pak zůstává, kolik takových subjektů v reálu lze nalézt?

²⁷³ Jak trefně poznamenává Rozehnalová, zvýšení frekvence aplikace Vídeňské úmluvy by bylo možné dosáhnout osvětou a cíleným vzděláváním, které by nedůvěru ve Vídeňskou úmluvu alespoň částečně eliminovaly (srov. ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží - ano či ne?* 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2012, str. 14). Dle mého názoru by se však – zejména vzhledem k rozsahu mezinárodního obchodu a počtu subjektů v něm činných – jednalo o mimořádně zdlouhavý a komplikovaný proces, o jehož efektivnosti lze ze stejných důvodů pochybovat a lze jej hodnotit jako ne příliš perspektivní.

Působnost Vídeňské úmluvy ve vztahu ke spotřebiteli

Základní vymezení působnosti Vídeňské úmluvy mající význam s ohledem na spotřebitele jakožto stranu mezinárodní kupní smlouvy, nalezneme opět v jejím ustanovení čl. 1 odst. 1. I v tomto případě přirozeně platí, že není podstatné, zda se jedná o smlouvu mající obchodněprávní nebo občanskoprávní povahu²⁷⁴.

V souvislosti s citovanými ustanoveními však považuji za účelné poukázat na to, že zmínka o rozdílných povahách uzavíraných smluv nemá primární souvztažnost k dělení kontraktů na „profesionální“ a „čistě spotřebitelské“, ale ke skutečnosti, že řada právních řádů vychází z dualismu občanského a obchodního závazkového práva. Nelze tedy podle tohoto článku hovořit o směřování pozornosti Vídeňské úmluvy ve vztahu ke „spotřebitelské koupě“ – z tohoto hlediska je dle mého názoru za klíčové a vysvětlující nutné považovat až ustanovení čl. 2 písm. a) Vídeňské úmluvy.

Pojmem „kupní smlouva“ a jeho definičními znaky ve smyslu Vídeňské úmluvy se tato práce zabývá v první kapitole, proto jej v této části práce již rozvádět nebudu. Co se upřesnění personální působnosti týče, je třeba zabývat se jí v širších souvislostech, zejména i s ohledem na věcnou působnost Vídeňské úmluvy.

Ve vztahu pojmu „zboží“, i jeho explicitní definice ve Vídeňské úmluvě chybí. Teorie i aplikační praxe nicméně shodně dovodila, že z působnosti Vídeňské úmluvy je vyloučena koupě nemovitostí, know-how, obchodního závodu a převod práv k nehmotným statkům²⁷⁵. Z působnosti Vídeňské úmluvy

²⁷⁴ Srov. čl. 1 odst. 3 Vídeňské úmluvy: „Při určování použitelnosti ... se nepřihlíží k státní příslušnosti stran a ani k tomu, zda strany nebo smlouva mají občanskoprávní nebo obchodní povahu.“ Domnívám se však, že tento výklad má pramen spíše v dualismu občanského a obchodního závazkového práva v jednotlivých právních řádech členských států Vídeňské úmluvy než v rozlišování spotřebitelské a profesionální koupě.

²⁷⁵ SCHWENZER, Ingeborg H a Peter SCHLECHTRIEM. *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*. Oxford: Oxford University Press, 2010, str. 35; BRIDGE, Michael, Klaus BACHER a Ingeborg H SCHWENZER. *The international sale of goods: law and practice*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2007, str. 519.

jsou dále výslovně vyloučeny koupě cenných papírů nebo peněz²⁷⁶, lodí, člunů, vznášedel nebo letadel²⁷⁷ a elektrické energie²⁷⁸.

Věcně vyloučen je z působnosti Vídeňské úmluvy i okruh dvou specifických způsobů koupě věci – dražba a koupě zboží při výkonu rozhodnutí nebo podle rozhodnutí soudu²⁷⁹. Další okruhy negativní věcné působnosti Vídeňské úmluvy stanovují její ustanovení čl. 4 a 5²⁸⁰.

Jak jsem uvedla výše, ve vztahu ke „spotřebitelské koupi“ je dle mého názoru klíčové ustanovení čl. 2 písm. a) Vídeňské úmluvy, podle kterého se Vídeňská úmluva nepoužije v případě kupních smluv týkajících se „... zboží kupovaného pro osobní potřebu, potřebu rodiny nebo domácnosti, ledaže prodávající před uzavřením smlouvy nebo při jejím uzavření nevěděl a ani neměl vědět, že zboží je kupováno k takovému účelu“.

Rozhodujícím faktorem pro aplikaci Vídeňské úmluvy tak je zamýšlené použití, nikoliv však výsledné (skutečné) použití, kupovaného zboží. V tomto se

²⁷⁶ Srov. ustanovení čl. 2 písm. d) Vídeňské úmluvy. K vyloučení koupě cenných papírů vedlo to, že její tvůrci brali v úvahu fakt, že cenné papíry nelze považovat za zboží, ale za zvláštní práva. Obdobně je tomu u tzv. finančních derivátů. V případě peněz se Vídeňská úmluva bude vztahovat na koupi tzv. nefunkčních peněz, tedy takových, které již neslouží jako měna. Více viz např. KRÖLL, Stefan, Loukas A MISTELIS a Maria del PILAR PERALES VISCACILLAS. *UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG): commentary*. München: C. H. Beck, c2011, str. 49.

²⁷⁷ Srov. ustanovení čl. 2 písm. e) Vídeňské úmluvy. Uvedené prostředky byly z působnosti Vídeňské úmluvy vyloučeny z toho důvodu, že zpravidla podléhají zvláštním typům veřejných evidencí a v některých zemích jejich prodej podléhá podobnému registračnímu režimu jako prodej nemovitostí. Více viz např. SCHWENZER, Ingeborg H a Peter SCHLECHTRIEM. *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*. Oxford: Oxford University Press, 2010, str. 58.

²⁷⁸ Srov. ustanovení čl. 2 písm. f) Vídeňské úmluvy. Vyloučením prodeje elektrické energie z působnosti Vídeňské úmluvy vyústilo to, že v řadě smluvních států nebyla považována věc v právním smyslu. Více viz např. ZIEGEL, Jacob S. Report to the Uniform Law Conference of Canada on Convention on Contracts for the International Sale of Goods [online]. Pace Law School Institute of International Commercial Law, 2012 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z [www: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/text/ziegel2.html>](http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/text/ziegel2.html).

²⁷⁹ Srov. ustanovení čl. 2 písm. b) a c) Vídeňské úmluvy. Tyto jsou z působnosti Vídeňské úmluvy vyloučeny, protože mají jiný charakter než běžná koupě a jsou typické zvláštním způsobem kontraktace. Více viz např. ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Právo mezinárodního obchodu*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, str. 265.

²⁸⁰ Citovaná ustanovení stanovují, že Vídeňská úmluva se neaplikuje na řešení otázek týkajících se platnosti smlouvy nebo či jejích ustanovení, popř. zvyklostí, účinků smlouvy na vlastnické právo k prodávanému zboží a odpovědnost prodávajícího za smrt nebo ublížení na zdraví způsobených prodávaným zbožím.

ostatně shodují s dalšími autory²⁸¹. K obdobnému závěru mimo to došla i četrná aplikační praxe, konkrétně např. v případě sporu mezi německým prodávajícím a litevským kupujícím, který posuzoval německý odvolací soud ve Stuttgartu²⁸². Uvedený kupující po předchozích telefonických jednáních zakoupil automobil (smlouva byla bez předchozího osobního kontaktu smluvních stran uzavřena výměnou faxů). Kupující však nijak neuvedl, že by jeho zaměstnanec vozidlo v budoucnu také mohl a měl využívat pro osobní účely. Soud proto konstatoval, že vzhledem k tomu, že prodávající v okamžiku uzavření kupní smlouvy oprávněně předpokládal, že kupující předmětný automobil nabývá jako služební vůz a za pouze účelem profesionálního využití (což ostatně následně vyplynulo v rámci kontrakčního procesu), pozdější využití automobilu pro osobní účely zaměstnance ve vztahu k vyloučení působnosti Vídeňské úmluvy podle jejího ustanovení čl. 2 písm. a) nebylo shledáno jako relevantní. Soud proto Vídeňskou úmluvu v posuzovaném případě bez dalšího aplikoval.

Nesouhlasím však s názorem, že k vyloučení aplikace Vídeňské úmluvy musí být předmět koupě určen k osobní potřebě výlučně²⁸³ a že v opačném případě (tzv. účelově smíšené smlouvy, kdy je zboží kupujícím kupováno jak za účelem profesionálního, tak osobního využití) je třeba Vídeňskou úmluvu aplikovat. Domnívám se, že s ohledem na požadavek zvýšené ochrany spotřebitele (přičemž Vídeňská úmluva spotřebiteli žádnou takovou neposkytuje) a právní jistoty spotřebitele, je třeba na účelově smíšené smlouvy pohlížet jako na smlouvy nespádající do věcné působnosti Vídeňské úmluvy a aplikovat ustanovení jinak rozhodného práva.

²⁸¹ Viz např. Spohnheimer (KRÖLL, Stefan, Loukas A MISTELIS a Maria del PILAR PERALES VISCACILLAS. *UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG): commentary*. München: C. H. Beck, c2011, str. 41) či Schwenger a Hachem (SCHWENZER, Ingeborg H a Peter SCHLECHTRIEM. *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*. Oxford: Oxford University Press, 2010, str. 50).

²⁸² Rozhodnutí soudu - odvolací soud: Německo, Oberlandesgericht Stuttgart ze dne 31. března 2008: 6 U 220/2007 [online]. Pace Law School Institute of International Commercial Law, 2014 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z [www: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/080331g1.html>](http://cisgw3.law.pace.edu/cases/080331g1.html).

²⁸³ Viz např. Schwenger a Hachem: SCHWENZER, Ingeborg H a Peter SCHLECHTRIEM. *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*. Oxford: Oxford University Press, 2010, str. 51; a dále i Siehr: HONSELL, Heinrich a Christoph BRUNNER. *Kommentar zum UN-Kaufrecht: Übereinkommen der Vereinten Nationen über Verträge über den Internationalen Warenkauf (CISG)*. 2. Aufl. Berlin: Springer, 2008, str. 68.

První důvod spatřuji ve skutečnosti, že směrnice a nařízení vydávané v gesci Evropské unie za účelem ochrany spotřebitele nelze považovat za mezinárodní dohody ve smyslu ustanovení čl. 90 Vídeňské úmluvy²⁸⁴ a přiznat jim proto příslušné účinky. Pouhá skutečnost, že členské státy Evropské unie mají na základě primárního práva povinnost provést směrnice do vnitrostátního práva, neznamená, že směrnice a nařízení jsou mezinárodními smlouvami. Domnívám se proto, že ochrana poskytovaná směrnice právem, resp. nařízeními, spotřebitelům nemůže převážit nad aplikací Vídeňské úmluvy.

Dalším důvodem vedoucím k takovému názoru je pro mě vyjádření ustanovení čl. 2 písm. a) Vídeňské úmluvy, kdy je za rozhodující kritérium považováno, že prodávající před uzavřením smlouvy nebo při jejím uzavření nevěděl a ani neměl vědět, že zboží je kupováno za účelem osobní potřeby kupujícího, jeho rodiny nebo domácnosti.

Pro spotřebitele může být obzvláště na poli mezinárodního obchodu značně obtížné prokázat, že prodávající o nabytí zboží za účelem osobního užití kupujícího nevěděl²⁸⁵. Ukazatelem sice může být např. hodnota uzavírané transakce, charakter a množství kupovaného zboží, nicméně ani ten nemusí být ve výsledku rozhodný a může i navodit klamný dojem (např. pokud si kupující pro své vlastní užití koupí neobvykle velké množství daného zboží apod., z čehož prodávající usoudí, že se jedná především o koupi profesionální).

Osobní potřebou se ve smyslu ustanovení čl. 2 písm. a) Vídeňské úmluvy rozumí koupě pro bezprostřední spotřebu, darování, sběratelský účel apod.²⁸⁶, přičemž v teorii i aplikační praxi panuje všeobecná shoda na tom, že

²⁸⁴ Obdobná názor sdílí i Ferrari, viz FERRARI, Franco. *What Sources of Law for Contracts for the International Sale of Goods?: Why One has to Look Beyond the CISG*. International Review of Law and Economics, 2005, č. 3, str. 314, a nově i Di Matteo, viz DI MATTEO, Larry A. *International sales law: a global challenge*. Cambridge: Cambridge University Press, 2014, str. 168.

²⁸⁵ Otázky týkající se toho, kdo v tomto případě nese důkazní břemeno, totiž nejsou v teorii uspokojivě zodpovězeny a v praxi se jejich řešení liší často případ od případu.

²⁸⁶ SCHWENZER, Ingeborg H a Peter SCHLECHTRIEM. *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*. Oxford: Oxford University Press, 2010, str. 50.

pojmy potřeba rodiny či domácnosti jsou srovnatelné s pojmem osobní potřeba²⁸⁷.

Jak je však patrné, Vídeňská úmluva má značně dispozitivní charakter. Podle ustanovení čl. 6 Vídeňské úmluvy totiž „*Strany mohou vyloučit použití této Úmluvy nebo ... kteréhokoli jejího ustanovení nebo jeho účinky změnit.*“ Smluvním stranám je tak explicitně umožněno, aby použití Vídeňské úmluvy v konkrétním případě sjednaného kontraktu vyloučily. Z tohoto ustanovení pak lze dále logickou interpretací dovodit, že smluvní strany i v případech, kdy se ustanovení Vídeňské úmluvy na jejich smluvní poměr *ex lege* neaplikují, mohou do režimu pravidel Vídeňské úmluvy optovat a podřít jí tak svoji mezinárodní kupní smlouvu.

Vzhledem k výše uvedenému proto nelze *a priori* vyloučit aplikaci Vídeňské úmluvy na mezinárodní kupní smlouvy, jejichž jednou smluvní stranou (kupujícím) bude spotřebitel, resp. osoba, která nabývá zboží pro svou osobní potřebu, potřebu rodiny nebo domácnosti²⁸⁸. V žádném z ustanovení Vídeňské úmluvy však nespátřuji východisko, které by jakkoliv motivovalo spotřebitele, aby se snažil o optaci pravidel stanovených Vídeňskou úmluvou. I vzhledem k dosavadní aplikační praxi v oblasti profesionálního mezinárodního obchodu se tak dle mého názoru nelze domnívat, že by úprava stanovená Vídeňskou úmluvou v budoucnosti měla zaznamenat na poli spotřebitelské koupě významnější aplikační posun²⁸⁹ a že by tento posun mohl či měl vést k případné revizi Vídeňské úmluvy.

²⁸⁷ SCHWENZER, Ingeborg H a Peter SCHLECHTRIEM. *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*. Oxford: Oxford University Press, 2010, str. 51.

²⁸⁸ Tamtéž, str. 116. Navzdory provedené rozsáhlé rešerši tuzemských i zahraničních zdrojů se mi bohužel nepodařilo nalézt případ dokladující, že by k takové volbě ve spotřebitelské smlouvě kdy došlo.

²⁸⁹ Důvody k tomu vedoucí se v podstatě kryjí s těmi uvedenými v předchozí kapitole, nicméně je navíc ještě doplňuje právě aspekt spotřebitelské ochrany,

Odvolání výhrady podle ustanovení čl. 95 Vídeňské úmluvy

Podle ustanovení čl. 95 Vídeňské úmluvy může kterýkoliv stát: „...*prohlásit při uložení svých listin o ratifikaci, přijetí, schválení nebo přístupu, že nebude vázán ustanovením článku 1 odst. 1 písm. b) této Úmluvy.*“ Jak je uvedeno v textu výše, Česká republika, resp. tehdejší Československá socialistická republika, této výhrady z níže nastíněných důvodů využila, resp. byla dokonce iniciátorem této výhrady.

Citované ustanovení čl. 1 odst. 1 písm. b) Vídeňské úmluvy přitom upravuje aplikaci Vídeňské úmluvy u mezinárodních kupních smluv v případech, kdy se má podle ustanovení mezinárodního práva soukromého použít právního řádu některého smluvního státu, nicméně použití pravidel podle Vídeňské úmluvy na základě uvedeného článku připadá v úvahu i u mezinárodních kupních smluv uzavíraných kontrahenty, kteří přitom nejsou ze smluvního státu Vídeňské úmluvy²⁹⁰. Zjednodušeně řečeno, ustanovením čl. 1 odst. 1 písm. b) Vídeňské úmluvy dochází k rozšíření jejího aplikačního rozsahu i na nečlenské státy Vídeňské úmluvy²⁹¹.

S uvedeným rozšířením aplikačního rozsahu však při sjednávání konečného textu Vídeňské úmluvy řada tehdejších států nesouhlasila, a proto Luděk Kopáč jakožto delegát Československé socialistické republiky navrhl začlenit do textu Vídeňské úmluvy právě její ustanovení čl. 95²⁹².

²⁹⁰ Srov. ustanovení čl. 1 odst. 1 písm. b) Vídeňské úmluvy a komentář Kandy, viz KANDA, Antonín. Úmluva OSN upravující smlouvy o mezinárodní koupi zboží (Vídeňská konvence). *Právní zpravodaj čs. zahraničního obchodu*. 1984, roč. 29, č. 1.

²⁹¹ Jednotlivými aspekty této aplikace se detailně zabývá např. Winship (srov. WINSHIP, Peter: The Scope of the Vienna Convention on International Sales Contracts. In BENDER, Matthew.: *International Sales: The United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods*. [online] New York: Juris Publishing, 1984. [cit. 2014-03-01], dostupné z [www: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/winship5.html>](http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/winship5.html). Poukázat lze i na poměrně obsáhlou Petráčkovu analýzu, viz PETRÁČEK, Vladimír. *Mezinárodní kupní smlouva* [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2012, str. 44 an. Vzhledem k tematickému zaměření se však touto problematikou jakožto nadbytečnou pro tuto práci dále nezabývám.

²⁹² Nešlo přitom o jedinou variantu, srov. United Nations Conference on Contracts for Contracts for the International Sale of Goods, Vienna, 10 March-11 April 1980. Official Records: Documents of the Conference and SummaryRecords of the Plenary Meetings and

K otázkám zakotvení uvedené výhrady však existovala rozporná stanoviska, např. Pelichet²⁹³ uvedl, že: „... je třeba litovat přijetí možnosti výhrady obsažené v čl. 95, které tak podstatně umožňuje zúžit rozsah použitelnosti Vídeňské konvence jako univerzální unifikované právní úpravy mezinárodní kupní smlouvy.“ Naopak např. Kahn²⁹⁴ se vyjádřil v tom smyslu, že ačkoliv považuje výhradu podle čl. 95 Vídeňské úmluvy za neúčinnou z hlediska univerzality aplikace, uvědomuje si, že dotyčná výhrada umožní ratifikovat Vídeňskou úmluvu celé řadě států, které by ji nechtěly akceptovat v plném znění²⁹⁵.

Hlavním důvodem pro uplatnění výhrad ze strany tehdejší Československé socialistické republiky byla obava z nahrazování tuzemské právní regulace mezinárodní kupní smlouvy málo známou a na československé poměry poněkud abstraktní úpravou²⁹⁶. V současnosti však lze bezesporu úpravu ve Vídeňské úmluvě považovat za zavedenou a relativně dobře známou.

Již v roce 2012 proto na půdě Ministerstva průmyslu a obchodu České republiky vznikl záměr, aby současná Česká republika jakožto právní nástupce Československé socialistické republiky výhradu podle ustanovení čl. 95

of the Meetings of the Main Committees. Vídeň, 1991, str. 229. Dostupné z [www: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/sales/cisg/a-conf-97-19-ocred-e.pdf>](http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/sales/cisg/a-conf-97-19-ocred-e.pdf).

²⁹³ PELICHET, Michel. La vente internationale de marchandises et le conflit de lois. *Recueil des Cours de L'Academie de Droit International de la Haye*. 1987, citováno dle KANDA, Antonín. *Mezinárodní kupní smlouva*. 12. vydání. Praha: Academia, 1988. str. 50.

²⁹⁴ KAHN, Philippe. La Convention de Vienne du 11 avril 1980. *Revue internationale de droit comparé*. 1981, č. 4, str. 960, citováno dle KANDA, Antonín. Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží jako součást našeho právního řádu. *Právník*. 1999, roč. 138, č. 1, str. 6.

²⁹⁵ Z 85 států, které se Vídeňské úmluvy v současné době účastní, učinilo výhradu podle ustanovení čl. 95 Vídeňské úmluvy vedle České republiky dalších 6 států – Spojené státy Americké, Slovensko, Singapur, Svatý Vincent a Grenadiny, Čína a Arménie. Srov. Status United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (Vienna, 1980). *United Nations Commission on International Trade Law* [online]. 2015 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z [www:](http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/sale_goods/1980CISG_status.html)

[<http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/sale_goods/1980CISG_status.html>](http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/sale_goods/1980CISG_status.html).

²⁹⁶ Kapitán o toto označil výslovně jako: „...způsob, jak je jednostranně nucen subjektům podnikajícím ve státech, které nechtěly regulovat tento typ závazků způsobem vlastním Vídeňské úmluvě, právě režim Vídeňské úmluvy.“; srov. KAPITÁN, Zdeněk. Má vždy metoda přímá přednost před metodou kolizní? *Vztah kolizního práva a Vídeňské úmluvy OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží*. In *Acta Universitatis Carolinae*. Praha: Univerzita Karlova, 2008, str. 63.

Vídeňské úmluvy odvolala²⁹⁷. Záměr Ministerstva průmyslu a obchodu České republiky v tehdejší době bohužel nevyvolal větší ohlas na poli právní teorie ani praxe a vlivem politických událostí a přeskupování priorit došlo ke zdržení celého procesu. Na původní záměr však Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky nerezignovalo a v současnosti proto připravuje, resp. uskutečňuje, příslušné legislativní kroky vedoucí k odvolání výhrady podle ustanovení čl. 95 Vídeňské úmluvy ze strany České republiky²⁹⁸.

Podle předkládací zprávy pro Parlament České republiky: „... V současnosti tedy nejsou důvody nadále trvat na výhradě a prohlášení k uvedené Úmluvě ... Jejich odstranění přispěje k dalšímu rozšíření unifikovaného práva upravujícího kupní smlouvu ... Současným světovým trendem ve vztahu k uvedeným smluvním dokumentům je prohloubení unifikace, což se v praxi projevuje odvoláním různých výhrad jednotlivými státy. Odvolání výhrady podle čl. 95 Úmluvy se podle dostupných informací projednává a zvažuje ve Spojených státech amerických a na Slovensku.“²⁹⁹

S výše uvedeným odůvodněním lze v zásadě souhlasit. S rostoucím počtem smluvních států může docházet k aplikaci Vídeňské úmluvy se stále rostoucí frekvencí na základě jejího ustanovení čl. 1 odst. 1 písm. a)³⁰⁰. Důvody vedoucí k přijetí výhrady podle ustanovení čl. 95 Vídeňské úmluvy ve vztahu k České republice jsou navíc obecně považovány za obsoletní, neboť současná

²⁹⁷ Jako první o tomto neoficiálně informoval Kordač, viz. KORDAČ, Zbyšek. Odvolání výhrady dle čl. 95 Vídeňské úmluvy: chvályhodný návrh MPO. [Http://jinepravo.blogspot.cz](http://jinepravo.blogspot.cz) [online]. 2012 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z www: <<http://jinepravo.blogspot.cz/2012/06/odvolani-vyhrady-dle-cl-95-videnske.html>>.

²⁹⁸ Dle autorce dostupných informací v již uskutečněném standardním meziresortním připomínkovém řízení nebyly ze strany kompetentních připomínkových míst vzneseny námitky vůči samotnému záměru výhradu stáhnout. Z důvodu dílčích formulačních nesrovnalostí však dochází k materiálně nepodstatným opravám příslušných návrhů a prohlášení, po jejichž administraci bude procedura s největší pravděpodobností dále pokračovat, a to na poli vlády České republiky.

²⁹⁹ MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU ČESKÉ REPUBLIKY. *Předkládací zpráva pro Parlament*. Praha, březen 2015. V době uzavření rukopisu této práce se jedná o nepublikovaný dokument připravovaný v gesci Ministerstva průmyslu a obchodu České republiky a Ministerstva spravedlnosti České republiky.

³⁰⁰ SCHWENZER, Ingeborg H a Peter SCHLECHTRIEM. *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*. Oxford: Oxford University Press, 2010, str. 1190.

česká právní úprava relevantní mezinárodní kupní smlouvě již vychází z obsahu Vídeňské úmluvy³⁰¹.

Citovaná předkládací zpráva vedle dalšího uvádí, že odvolání výhrady přispěje ke sjednocení a zefektivnění právní úpravy mezinárodní kupní smlouvy v České republice, přičemž samo o sobě je v souladu se snahami České republiky o odstraňování překážek a sblížování právních úprav v oblasti mezinárodního obchodu. Odvolání výhrady podle ustanovení čl. 95 Vídeňské úmluvy by dle názoru zákonodárce mělo dále vést i k poklesu transakčních nákladů pro podnikatele a ke zjednodušení právního prostředí.

Kordač pak v případném odvolání výhrady podle ustanovení čl. 95 Vídeňské úmluvy vidí i další pozitiva³⁰²: „... *Po nabytí účinnosti nového občanského zákoníku nebude po určitou dobu k dispozici judikatura soudů, která by byla vodítkem pro výklad právní úpravu kupní smlouvy. Tuto judikaturu bude potřeba teprve vytvořit. Čeká nás tedy období zvýšené právní nejistoty. V mezinárodním obchodu (kde je právní nejistota velmi nepříjemným jevem) máme jedinečnou možnost se jí vyhnout tím, že v co nejširší míře využijeme harmonizované úpravy ...*“ a „...*odvolání této výhrady je již diskutováno i v dalších státech (Čína, USA, Singapur). Pokud by se nám podařilo být prvním státem, který odvolání výhrady uskuteční, mohlo by to zvýšit naši prestiž na mezinárodním poli.*“

Uvedené pohledy jsou jistě ve vztahu k otázkám týkajícím se aplikace Vídeňské úmluvy relevantní a oprávněné. Nedomnívám se však, že odvolání výhrady podle ustanovení čl. 95 Vídeňské úmluvy ze strany České republiky povede ve vztahu k českému mezinárodnímu obchodu ke skutečnému rozsáhlejšímu využívání právní úpravy obsažené ve Vídeňské úmluvě na příslušné mezinárodní kupní smlouvy. Jsem totiž toho názoru, že právní i mimoprávní důvody odmítání ustanovení Vídeňské úmluvy, popsané

³⁰¹ Obdobně i MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU ČESKÉ REPUBLIKY. *Předkládací zpráva pro Parlament*. Praha, březen 2015.

³⁰² KORDAČ, Zbyšek. Odvolání výhrady dle čl. 95 Vídeňské úmluvy: chvályhodný návrh MPO. [Http://jinepravo.blogspot.cz](http://jinepravo.blogspot.cz) [online]. 2012 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z [www: <http://jinepravo.blogspot.cz/2012/06/odvolani-vyhrady-dle-cl-95-videnske.html>](http://jinepravo.blogspot.cz/2012/06/odvolani-vyhrady-dle-cl-95-videnske.html).

v předchozích dvou kapitolách, zůstanou nadále zachovány. Efektivita aplikace a ochota obchodníků regulovat sjednávané mezinárodní kupní smlouvy se totiž odvíjí právě od těchto aspektů, na jejichž případné odstranění či alespoň zmírnění nebude mít odvolání výhrady podle ustanovení čl. 95 Vídeňské úmluvy ze strany České republiky vliv. Lze tedy i nadále očekávat, že ze strany obchodníků bude aplikace Vídeňské úmluvy obecně odmítána a vylučována.

Pro úplnost je vhodné doplnit, že odvolání výhrady (nejen) podle ustanovení čl. 95 Vídeňské úmluvy je smluvním státům umožněno ustanovením čl. 97 odst. 4 Vídeňské úmluvy³⁰³. Znění Návrhu textu samotného odvolání výhrady ze strany České republiky³⁰⁴ pak vychází právě z tohoto ustanovení, podle něhož *„Česká republika oznamuje, v souladu s článkem 97 odst. 4 Úmluvy OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží, že odvolává svou výhradu, kterou učinila při její ratifikaci dne 5. března 1991 ve vztahu k článku 1 odst. 1 písm. b) Úmluvy OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží přijaté dne 11. dubna 1980.“*³⁰⁵

³⁰³ Srov. ustanovení čl. 97 odst. 4 Vídeňské úmluvy: *„Každý stát, který učiní prohlášení podle této Úmluvy, může je kdykoli zrušit formálním písemným oznámením zaslaným deponitářem.“*

³⁰⁴ MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU ČESKÉ REPUBLIKY. *Návrh textu odvolání výhrady a prohlášení*. Praha, březen 2015. V době uzavření rukopisu této práce se jedná o nepublikovaný dokument připravovaný v gesci Ministerstva průmyslu a obchodu České republiky a Ministerstva spravedlnosti České republiky.

³⁰⁵ Jak je patrné, při přípravách citovaného textu došlo k formulačním nepřesnostem – v návrhu textu je uvedeno datum 5. března 1991, přičemž správně má být uveden 5. březen 1990.

5.2 Nařízení Řím I

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I) je jedním z nejvýznamnějších legislativních unifikačních instrumentů práva Evropské unie. Nařízení Řím I sjednocuje kolizní úpravu rozsáhlé řady otázek týkajících se smluvních závazkových vztahů s mezinárodním prvkem. Nařízení Řím I je součástí okruhu³⁰⁶ tzv. evropského mezinárodního práva soukromého³⁰⁷.

Nařízení Řím I navazuje, resp. přímo vychází z Římské úmluvy o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy³⁰⁸. Římská úmluva přitom byla ještě v poměrně nedávné době jedním z nemnoha prostředků v právu Evropské unie, resp. Evropských společenství, majících podobu mezinárodní smlouvy³⁰⁹.

Jedním z cílů Evropské unie je udržet a rozvíjet prostor svobody, bezpečnosti a práva, přičemž k vytvoření tohoto prostoru mají ze strany Evropské unie sloužit odpovídající opatření týkající se soudní spolupráce v občanských věcech, a to v míře nezbytné pro řádné fungování vnitřního trhu. Evropská komise jako součást výsledků své činnosti připravila na konci roku 2002 tzv. „Zelenou knihu o transformaci Římské úmluvy z roku 1980

³⁰⁶ Nařízení Řím I patří mezi akty tzv. sekundárního práva Evropské unie, je tudíž závazné v celém svém rozsahu a ve vztahu k právním řádům členských států Evropské unie je přímo aplikovatelné. K této problematice více např. TICHÝ, Luboš. *Evropské právo*. Praha: C.H.Beck, 2011, str. 92 a násl.

³⁰⁷ Srov. PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013; anebo ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie: (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013.

³⁰⁸ Římská úmluva byla otevřena k podpisu v Římě dne 19. června 1980.

³⁰⁹ Římskou úmluvu však navzdory výše uvedenému nelze považovat za součást tzv. terciárního práva Evropské unie. Římská úmluva *de iure* není instrumentem terciárního práva, byť je jako taková považována za součást evropského práva v širším smyslu. Římská úmluva platí mezi členskými státy Evropské unie, k Evropské unii nově přistupující státy mají povinnost se k ní připojit a na základě zvláštních doprovodných protokolů je založeno právo Soudního dvora Evropské unie k výkladu jednotlivých ustanovení Římské úmluvy; více viz např. PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. Praha: C. H. Beck, 2008, str. 44.

v komunitární nástroj Společenství a o její modernizaci³¹⁰. K aktivnímu pokračování v práci přípravě kolizních norem ve sféře smluvních závazkových poměrů následně vyzval i tzv. Haagský program³¹¹. Výsledkem uvedeného legislativního úsilí pak byla právě přeměna Římské úmluvy do podoby nařízení Evropské unie, tedy Nařízení Řím I.

Cílem Nařízení Řím I, plně korespondujícím s výše zmíněnými cíli Evropské unie, je udržet a dále rozvíjet právní jistotu v evropském prostoru práva³¹², čímž bude sekundárně přispívat k volnému pohybu osob, zboží a služeb. Podle Bělohlávka³¹³ se tomu tak v případě Nařízení Řím I děje formou harmonizace kolizních norem v oblasti smluvních závazkových vztahů.

Nařízení Řím I partikulárně přejalo právní úpravu zakotvenou v Římské úmluvě³¹⁴, nicméně u řady ustanovení učinil evropský zákonodárce upřesnění a modifikace, zejména v závislosti na dosavadních zkušenostech s používáním Římské úmluvy ze strany právní teorie a aplikační praxe. Z toho pak vyplývá, že interpretaci Nařízení Řím I přirozeně významně ovlivňuje i interpretace Římské úmluvy, přičemž pro oboje je tedy současně klíčová i tzv. „Zpráva Giuliano-Lagarde“³¹⁵. Na tom, že zpráva Giuliano-Lagarde zůstala významnou

³¹⁰ COM (2002) 654 final Green paper on the conversion of the Rome Convention of 1980 on the law applicable to contractual obligations into a Community instruments and its modernisation. Dostupné z:

<<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52002DC0654:EN:HTML>>.

³¹¹ Srov. Haagský program: Posílení svobody, bezpečnosti a práva v Evropské unii, *Úřední věstník C 50/1*, 3. 3. 2005. Haagský program přijala Evropská rada dne 5. Listopadu 2004.

³¹² Srov. ustanovení bodu (1) Recitálu Nařízení Řím I.

³¹³ Srov. BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Římská úmluva a Nařízení Řím I: komentář v širších souvislostech evropského a mezinárodního práva soukromého*. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 19. V případě Nařízení Řím I se však nedomnívám, že je příléhavé hovořit o harmonizaci, když vzhledem k jeho charakteru a aplikačním aspektům lze bezesporu výstižněji hovořit o přímé unifikaci.

³¹⁴ Ve shodě s dalšími autory lze hovořit o tom, že Nařízení Řím I plně vychází z osvědčených základů položených Římskou úmluvou. Viz např. BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Římská úmluva a Nařízení Řím I: komentář v širších souvislostech evropského a mezinárodního práva soukromého*. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 17.

³¹⁵ Viz Report on the Convention on the law applicable to contractual obligations by Mario Giuliano, Professor, University of Milan, and Paul Lagarde, Professor, University of Paris I, *Úřední věstník C 282, 31.10.1980*, s. 1—50. Vzhledem ke skutečnosti, že Úřední věstník z této doby není dostupný a že v případě Zprávy Giuliano-Lagarde nebyl ani pořízen český úřední překlad, odkazují na autorský neoficiální Bělohlávkův překlad dostupný in BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Římská úmluva a Nařízení Řím I: komentář v širších souvislostech evropského a mezinárodního práva soukromého*. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 2054 a násl., popř. na oficiální verzi tohoto dokumentu v příslušných jazykových mutacích.

interpretační pomůckou i ve vztahu k Nařízení Řím I, se ostatně shoduje i doktrína (nejen) mezinárodního práva soukromého³¹⁶.

Působnost Nařízení Řím I ve vztahu k podnikateli

Podle ustanovení (6) recitálu Nařízení Řím I bylo toto nařízení mimo jiné přijato, neboť: *„Řádné fungování vnitřního trhu vyžaduje v zájmu zlepšení předvídatelnosti výsledku sporů, jistoty ohledně rozhodného práva a volného pohybu soudních rozhodnutí, aby kolizní normy platné v členských státech určovaly stejný právní řád bez ohledu na zemi soudu ...“* a podle ustanovení recitálu (7) Nařízení Řím I by: *„Věcná působnost a ustanovení ... nařízení by měly být v souladu s nařízením Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech („Brusel I“) a nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro nesmluvní závazkové vztahy (Řím II)“*.

Z citovaných ustanovení tedy jasně vyplývá zájem evropského zákonodárce na komplexním a spolu s procesní problematikou provázaném řešení otázek spojených s určováním rozhodného práva regulujícího smluvní závazkové poměry obecně. V Nařízení Řím I se obdobně jako v Římské úmluvě projevují základní východiska úpravy poměrů mezi smluvními stranami (nejen) mezinárodní kupní smlouvy, a to především zásady umožnění volby rozhodného práva smluvními stranami, zásady stanovení jasných pravidel

³¹⁶ Srov. LANDO, Ole a Peter Arnt NIELSEN. The Rome I Regulation. *Common Market Law Review*, č. 45, s. 1687-1705, str. 1688 [online]. kluwerlawonline, 2008 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z [www.kluwerlawonline.com](http://www.kluwerlawonline.com/toc.php?area=Journals&mode=bypub&level=5&values=Journal~Common+Market+Law+Review~Volume+45+%282008%29): <<http://www.kluwerlawonline.com/toc.php?area=Journals&mode=bypub&level=5&values=Journal~Common+Market+Law+Review~Volume+45+%282008%29>>.

určování rozhodného práva v případě absence jeho volby, zásady maximální procesní flexibility a zásady ochrany slabší smluvní strany.

Oblast věcné působnosti Nařízení Řím I je vymezena jak negativně³¹⁷, tak pozitivně³¹⁸. V zásadě lze konstatovat, že pozice podnikatelů jakožto stran mezinárodní kupní smlouvy, jejíž smluvní stranou není spotřebitel, není v Nařízení Řím I primárně oproti obecně stanoveným pravidlům³¹⁹ regulována nijak zvláštním způsobem. Na podnikatele v postavení strany mezinárodní kupní smlouvy, kde druhou smluvní stranou není spotřebitel, nejsou Nařízením Řím I kladeny žádné specifické požadavky a ani mu nejsou přiznávána žádná zvláštní práva.

Ve vztahu k evropskému zákonodárství a jeho protekcionistickému přístupu ve vztahu ke slabší smluvní straně však lze očekávat posun postoje, resp. legislativní změny, i ve výše uvedené oblasti. Lze se důvodně domnívat, že zásada poskytování ochrany obdobné ochraně poskytované tradičně spotřebitelům se do budoucna prosadí i v oblasti „čistě podnikatelských poměrů“.

Pozornost evropského zákonodárce se totiž opakovaně zaměřila na tzv. malé a střední podnikatele, kteří se mnohdy fakticky nacházejí v postavení shodném s postavením spotřebitele³²⁰. V případě mezinárodní kupní smlouvy, jejíž smluvní stranou není spotřebitel, jako jednoho z nejfrekventovanějších smluvních typů mezi mezinárodními transakcemi se totiž tato možnost nabízí jako jedna s největším potenciálem a výhledem na nejefektivnější prosazení v praxi.

³¹⁷ Srov. ustanovení čl. 1 odst. 1 Nařízení Řím I.

³¹⁸ Srov. ustanovení čl. 1 odst. 2 a 3 Nařízení Řím I.

³¹⁹ To se samozřejmě netýká spotřebitelské mezinárodní kupní smlouvy, k této problematice srov. kapitulu Působnost Nařízení Řím I ve vztahu ke spotřebiteli.

³²⁰ K tomuto více viz kapitola Působnost Návrhu CESL ve vztahu ke spotřebiteli v následující části této práce.

Aspekty volby práva

Nařízení Řím I v široké míře respektuje autonomii vůle smluvních stran a zachovává možnost svobodné volby práva. Volbu práva je přitom v koncepci systému Nařízení Řím I možné bez dalšího považovat za základ systému kolizních norem v oblasti věcně řešených smluvních závazků³²¹. Někteří autoři stran možnosti volby práva ve vztahu k evropskému zákonodárství dokonce hovoří o tom, že se jedná *de facto* o evropskou právní zásadu³²².

Volbu práva upravuje ustanovení čl. 3 Nařízení Řím I, na něž lze pohlížet jako na *lex generalis*. Pokud tedy Nařízení Řím I³²³ nebo jiný, před Nařízením Řím I přednostně aplikovatelný právní předpis³²⁴, nestanoví jako *lex specialis* jinak, mají smluvní strany mezinárodní kupní smlouvy, jejíž smluvní stranou není spotřebitel, naprostou smluvní volnost. Volba práva je tak v Nařízení Řím I v zásadě koncipována jako neomezená³²⁵, přičemž smluvní strany mají možnost zvolit si rozhodné právo dodatečně, popř. mají možnost provést změnu jeho volby³²⁶. Nařízení Řím I pak v ustanovení čl. 3 odst. 1 upravuje vedle

³²¹ Srov. ustanovení bodu (11) Recitálu Nařízení Řím I: „Možnost svobodné volby, kterou mají smluvní strany při výběru rozhodného práva, by měla být základem systému kolizních norem v oblasti smluvních závazků.“ Možnost volby práva se navzdory některým návrhům v rámci legislativního procesu podařilo zachovat i ve spotřebitelských smlouvách, byť došlo k dílčím modifikacím cílícím na ochranu spotřebitele jakožto slabší smluvní strany; k tomuto více viz následující kapitola této práce.

³²² LEIBLE, Stefan a Matthias, LEHMANN. Die verordnung über das auf vertragliche Schuldverhältnisse anzuwendende Recht ("Rom I). *Recht der Internationalen Wirtschaft*, 2008, č. 8, str. 532.

³²³ Srov. např. ustanovení čl. 7 odst. 3 Nařízení Řím I.

³²⁴ Srov. např. ustanovení čl. 23 a 25 Nařízení Řím I.

³²⁵ Srov. ustanovení čl. 3 odst. 1 Nařízení Řím I: „Smlouva se řídí právem, které si strany zvolí.“ a BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Římská úmluva a Nařízení Řím I: komentář v širších souvislostech evropského a mezinárodního práva soukromého*. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 594.

³²⁶ Srov. ustanovení čl. 3 odst. 2 Nařízení Řím I: „Strany se mohou kdykoli dohodnout, že se smlouva bude řídit jiným právem, než kterým se dosud řídila v důsledku předchozí volby ... nebo na základě jiných ustanovení tohoto nařízení.“ a BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Římská úmluva a Nařízení Řím I: komentář v širších souvislostech evropského a mezinárodního práva soukromého*. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 595 a násl.

tradiční výslovné volby práva i volbu práva jinou než výslovnou³²⁷, která však musí vyplývat z dané smlouvy či z okolností konkrétního případu³²⁸.

Určení rozhodného práva

Nařízení Řím I pamatuje i na situace, kdy smluvní strany volbu rozhodného práva neučinily, a z tohoto důvodu pro jednotlivé smluvní typy stanovuje tzv. navázání. Podle navázání platného v případě mezinárodní kupní smlouvy uzavřené nikoliv se spotřebitelem se podle ustanovení čl. 4 odst. 1 písm. a) Nařízení Řím I: „*V míře, ve které nebylo právo rozhodné pro smlouvu zvoleno ... smlouva o koupi zboží řídí právem země, v níž má prodávající obvyklé bydliště.*“ Toto pravidlo umožňuje přímé určení rozhodného práva a vzhledem k povaze mezinárodní kupní smlouvy, jejíž smluvní stranou není spotřebitel, *de facto* vylučuje aplikaci ustanovení čl. 4 odst. 2 Nařízení Řím I. Citované ustanovení totiž stanovuje subsidiární pravidlo³²⁹ pro určení jiných, než podle ustanovení čl. 4 odst. 1 Nařízení Řím I kvalifikovatelných smluvních typů.

³²⁷ Srov. ustanovení čl. 3 odst. 1 Nařízení Řím I: „*Volba musí být vyjádřena výslovně nebo jasně vyplývat z ustanovení smlouvy nebo okolností případu.*“ a BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Římská úmluva a Nařízení Řím I: komentář v širších souvislostech evropského a mezinárodního práva soukromého*. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 596 a násl.

³²⁸ Pro potřeby této práce je však nadbytečné zabývat se dále uvedenými aspekty, proto odkazují na výše citovanou literaturu a dále např. na BŘÍZA, Petr. *Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012; nebo na ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Závazky ze smluv a jejich právní režim: se zvláštním zřetelem na evropskou kolizní úpravu*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2010.

³²⁹ Jedná se o užití kritéria tzv. charakteristického plnění; srov. ustanovení čl. 4 odst. 2 Nařízení Řím I: „*Pokud se na smlouvu nevztahuje odstavce 1 nebo pokud by se na prvky smlouvy vztahovalo více než jedno z písmen a) až h) odstavce 1, řídí se smlouva právem země, v níž má strana, která je povinna poskytnout plnění charakteristické pro smlouvu, své obvyklé bydliště.*“ Mezinárodní kupní smlouvu (uzavřenou nikoliv se spotřebitelem) tak, jak je vymezena pro potřeby této práce, však bude možné vždy příslušným způsobem kvalifikovat. Pro uplatnění kritéria charakteristického plnění tak není v případě této mezinárodní kupní smlouvy prostor a v rámci této práce se jím proto dále nezabýváme.

Jako tzv. úniková doložka určená pro případy, kdy má daná mezinárodní kupní smlouva uzavřená nikoliv se spotřebitelem užší vazbu k jiné zemi než stanovené podle obecných pravidel Nařízení Řím I, je pak určeno ustanovení čl. 4 odst. 3 Nařízení Řím I. Podle citovaného ustanovení: „*Vyplývá-li ze všech okolností případu, že je smlouva zjevně úžeji spojena s jinou zemí ... použije se právo této jiné země.*“ Je nasnadě, že pole pro aplikaci této doložky je však poměrně úzké a že ve vztahu k mezinárodní kupní smlouvě uzavřené nikoliv se spotřebitelem se použije jen zřídka.

Ačkoliv je úniková doložka v Nařízení Řím I teorií mezinárodního práva soukromého považována za pozitivní flexibilní element³³⁰, okolnosti pro její uplatnění by měly být vykládány co možná nejvíce restriktivně³³¹ a odklon od obecného pravidla podle ustanovení čl. 4 odst. 1 písm. a) Nařízení Řím I by měl být výjimkou³³². Uvedený přístup totiž plně zohledňuje zájem smluvních stran na zachování právní jistoty.

Aspekty použití ustanovení čl. 4 odst. 1 písm. a) Nařízení Řím I v praxi či právní teorii v zásadě nevyvolávají významnější problémy či sporné otázky. Aplikační sféra výše uvedeného ustanovení je dostatečně široká a pokrývá co možná nejširší hlediska mezinárodní kupní smlouvy, jejíž stranou není spotřebitel³³³. V současné době proto lze konstatovat, že zde nejsou reálné adekvátní důvody jeho změny, resp. prostor a účelnost pro jejich provedení.

³³⁰ MYŠÁKOVÁ, Petra. Nařízení Řím I - revoluce v oblasti rozhodného práva pro závazky ze smluv?. *Obchodněprávní revue: odborný recenzovaný časopis pro obchodní právo a právo finančních trhů*. 2009, č. 2, s. 39-44.

³³¹ Obdobně k tomu FERRARI, Franco. *Rome I regulation: pocket commentary*. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2015, str. 173 a násl.

³³² BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Římská úmluva a Nařízení Řím I: komentář v širších souvislostech evropského a mezinárodního práva soukromého*. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 705.

³³³ Shodně k tomu např. i Ferrari v FERRARI, Franco. *Rome I regulation: pocket commentary*. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2015, str. 133.

Působnost Nařízení Řím I ve vztahu ke spotřebiteli

Stejně jako jeho předchůdce, Římská úmluva, i Nařízení Řím I reflektuje zájem na ochraně slabší smluvní strany³³⁴. Tento protekcionistický přístup ostatně předesílá již v ustanovení bodu (23) recitálu Nařízení Řím I, podle něhož: „*Pokud jde o smlouvy uzavřené se stranami, které jsou pokládány za slabší, je vhodné je chránit kolizními normami, které jsou příznivější vůči jejich zájmům než obecné normy.*“ a ustanovení bodu (25) recitálu Nařízení Řím I, podle něhož by spotřebitelé za splnění určitých podmínek: „... *měli být chráněni takovými předpisy země jejich obvyklého bydliště, od kterých se nelze smluvně odchýlit ...*“³³⁵. Provedení těchto východisek se pak se zřetelem k mezinárodní kupní smlouvě uzavírané se spotřebitelem odráží v Nařízení Řím I zejména v podobě jeho ustanovení čl. 6.

Ustanovení čl. 6 Nařízení Řím I je ve své podstatě speciálním ustanovením ve vztahu k ustanovení čl. 3 Nařízení Řím I, které obecně upravuje podmínky volby práva smluvními stranami pro případ jejich smluvního závazkového poměru, a k ustanovení čl. 4 Nařízení Řím I, které obecně upravuje pravidla (hraniční určovatele) pro určení rozhodného práva v případě, že smluvní strany neučinily jeho volbu.

První zásadní limitací aplikace ustanovení čl. 6 Nařízení Řím I ve vztahu ke spotřebitelské kupní smlouvě je však sama skutečnost, zda fyzickou osobu uzavírající příslušnou smlouvu můžeme považovat za spotřebitele ve smyslu Nařízení Řím I³³⁶, tedy zejména zda příslušná fyzická osoba uzavírá konkrétní smlouvu za účelem, který se netýká její profesionální nebo podnikatelské činnosti. Rozhodující tedy je právě spotřebitelský účel uzavírané smlouvy.

³³⁴ Zohlednění vzrůstající potřeby ochrany spotřebitele ostatně považovali někteří akademici za klíčové již při transformaci Římské úmluvy do Nařízení Řím I, více viz MC PARLAND, Michael. *The Rome I regulation on the law applicable to contractual obligations*. 1. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2015, str. 57.

³³⁵ Srov. ustanovení bodů (23) a (25) recitálu Nařízení Řím I.

³³⁶ K definici spotřebitele jakožto subjektu mezinárodní kupní smlouvy podle Nařízení Řím I viz podkapitola Pojem spotřebitele podle Nařízení Řím I vedená ve třetí kapitole této práce.

Ačkoliv to z textu Nařízení Řím I explicitně nevyplývá, jsem toho názoru (a to ostatně ve shodě s dalšími autory³³⁷), že pro splnění podmínek aplikace ustanovení čl. 6 Nařízení Řím I tak, jak je omezena v odstavci 1, musí být neprofesionální účel koupě zboží druhé smluvní straně znám, potažmo jí musí být dostatečně evidentní. Tento subjektivní stav pak bude dle mého názoru nutné dokazovat z konkrétních okolností sjednávané smlouvy³³⁸. Požadované posouzení však s sebou bezesporu nese relativně vysokou míru právní nejistoty. Judikatura Evropského soudního dvora, resp. Soudního dvora Evropské unie, k nastíněné otázce mlčí a rovněž Zpráva Giuliano-Lagarde neposkytuje ani minimální rozsah hledisek vhodných k posouzení, která by mohla při takovém rozhodování příslušnému orgánu sloužit jako relevantní vodítko.

Ve vztahu k účelově smíšeným smlouvám, kdy je zboží spotřebitelem kupováno jak za účelem profesionálního, tak osobního využití kupujícím, se pak (obdobně jako v případě Vídeňské úmluvy) domnívám, že by se ochranná ustanovení čl. 6 Nařízení Řím I měla aplikovat vždy. Spotřebiteli by měla být dle mého názoru vždy poskytnuta odpovídající ochrana, neboť zájem na jeho ochraně by v této oblasti měl převážet nad ekonomickými zájmy obchodníka³³⁹. Důvodem, který mně vede k tomuto názoru je zejména nemožnost faktického oddělení účelů sjednávané kupní smlouvy.

Jak již bylo uvedeno v subkapitole Pojem spotřebitele podle Nařízení Řím I, judikatura Soudního dvora Evropské unie, resp. Evropského soudního dvora, se k otázkám postavení spotřebitele ve smlouvách uzavíraných se smíšeným účelem staví zcela opačně. Pro úplnost je vhodné na tomto místě připomenout rozhodnutí ve věci sp. zn. C-464/01 – již výše popsany případ Gruber – kdy Evropský soudní dvůr rozhodl, že subjekt, který uzavřel smlouvu týkající se zboží určeného z části k účelu podnikatelskému a z části k účelu, jež

³³⁷ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 164. Citovaná autorka se vyjadřuje k ustanovení čl. 5 Římské úmluvy, nicméně vyřčená premisa je plně aplikovatelná i v případě ustanovení čl. 6 Nařízení Řím I.

³³⁸ Např. z charakteru kupovaného zboží, jeho množství, formy uzavření smlouvy apod.

³³⁹ Byť připouštím, že v těchto případech je spotřebiteli nepřímo umožněno poměrně lehké zneužití domáhání se přiznané spotřebitelské ochrany. Domnívám se však, že obchodník by z povahy své činnosti měl nést předmětná rizika.

se netýká jeho podnikatelské činnosti, nemá právo dovolávat se prospěchu ze zvláštních pravidel. I na tomto místě je účelné zopakovat názor Evropského soudního dvora, který v citovaném případě formuloval závěr, že smlouvy uzavírané se smíšeným účelem nelze považovat za smlouvy spotřebitelské a že v relevanci ke konkrétním možným ukazatelům a měřítkům „spotřebitelského charakteru smlouvy“ případné ekonomické kritérium (tzn. určení převahy účelu dané smlouvy pomocí hodnoty převažujícího plnění) není pro dané posouzení významné a rozhodující.

Pro úplnost je dále vhodné zmínit, že Nařízení Řím I na rozdíl od Římské úmluvy obecně neomezuje ochranu spotřebitele pouze na smlouvy o koupi zboží a o poskytování služeb³⁴⁰. Věcná působnost Nařízení Řím I v této oblasti je však rovněž limitována³⁴¹.

Další významnou limitaci aplikace pravidel chránících spotřebitele v jeho právním poměru, který vznikl z jím uzavřené mezinárodní kupní smlouvy s obchodníkem, které reguluje Nařízení Řím I v ustanovení čl. 6 odst. 1, představuje existence dílčích podmínek stanovených na základě písm. a) a b) ustanovení čl. 6 odst. 1 Nařízení Řím I. Jedná se o stanovení podmínek, že obchodník buď provozuje svou profesionální nebo podnikatelskou činnost v zemi, kde má spotřebitel své obvyklé bydliště, nebo se jakýmkoli způsobem taková podnikatelská činnost obchodníka na tuto zemi (nebo na několik zemí včetně této země) zaměřuje. Zároveň však platí, že sjednávaná mezinárodní

³⁴⁰ Srov. ustanovení čl. 5 odst. 1 Římské úmluvy a ustanovení čl. 6 odst. 1. Zatímco Nařízení Řím I používá pouze obecný pojem „smlouva“ bez specifikace daného konkrétního smluvního typu, Římská úmluva obsahuje konkrétnější formulaci „smlouvy, jejichž předmětem je dodání zboží nebo poskytnutí služeb“. Z pohledu platného českého práva se tedy v případě věcné působnosti Římské úmluvou v oblasti řešené problematiky jedná obecně zejména o smlouvu kupní a smlouvu o dílo; uvedené se však nijak nedotýká ostatních omezení věcné působnosti Římské úmluvy.

³⁴¹ Viz ustanovení čl. 6 odst. 4 písm. a) až e), které vylučuje z režimu zvláštní regulace spotřebitelských vztahů určité druhy kontraktů týkajících se poskytování služeb, přepravních smluv, smluv o právech týkajících se nemovitostí a smluv týkajících se finančních a obdobných nástrojů. Uvedená omezení však s odkazem na tematické zaměření této práce nepovažují za relevantní a tato práce se jimi proto dále nezabývá.

kupní smlouva musí být uzavřena ve věcném rozsahu této činnosti obchodníka³⁴².

V případě, že tedy obchodník nevykonává svou podnikatelskou činnost v zemi obvyklého bydliště spotřebitele či sem tuto činnost nijak nezaměřuje, budou se aplikovat pouze obecná ustanovení Nařízení Řím I, resp. rozhodné právo regulující onu konkrétní mezinárodní kupní smlouvu, se určí podle ustanovení čl. 3 nebo čl. 4 Nařízení Řím I³⁴³.

Za jednoznačné provozování podnikatelské činnosti obchodníka lze bez dalšího považovat případy, kdy obchodník při své činnosti bude vystupovat vlastním jménem, za účelem dosažení zisku či jiného ekonomického výnosu a bude v rámci svých profesionálních aktivit určitým způsobem a po určitý čas přítomen v daném státě. Lze mít přitom za irelevantní, jestli obchodník svou podnikatelskou činnost *per se* bude provozovat v místě, kde se nachází jeho sídlo, nebo jen prostřednictvím své provozovny, pobočky apod., které budou situovány v zemi bydliště spotřebitele³⁴⁴. Takový způsob výkonu podnikatelské činnosti obchodníků je ostatně typický a zahrnuje i sociálně-ekonomický a komerční charakter jejich profesionální, resp. podnikatelské činnosti. Navíc jeho identifikace v aplikační praxi nečiní žádný problém³⁴⁵.

Nicméně pokud nedojde ke splnění podmínky „jasného a objektivního aktivního výkonu profesionální nebo podnikatelské činnosti obchodníka“ v zemi spotřebitele, je nezbytné v souladu s ustanovením čl. 6 odst. 1 písm. b) rozhodnout, zda se nejedná alespoň o „pasivní zaměření této činnosti obchodníka“ na danou zemi. Takové posouzení je však v právní teorii i aplikační praxi složitější a působí větší obtíže.

³⁴² Ve vztahu k podmínkám podle ustanovení čl. 6 odst. 1 písm. a) a b) Nařízení Řím I lze tedy v nadsázce hovořit o stanovení „třetí podmínky“.

³⁴³ Srov. ustanovení čl. 6 odst. 3 Nařízení Řím I.

³⁴⁴ Obdobně k tomu i BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Římská úmluva a Nařízení Řím I: komentář v širších souvislostech evropského a mezinárodního práva soukromého*. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1046.

³⁴⁵ BŘICHÁČEK, Tomáš. *Kolizní úprava spotřebitelských smluv v nařízení Řím I – aktuální otázky*. Právní rozhledy, 2012, č. 23-24, str. 830.

Podle ustanovení bodu (24) recitálu Nařízení Řím I je v zájmu ochrany spotřebitele třeba zajistit soulad výkladu pojmu „zaměřené činnosti“ s nařízením Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Nařízení Řím I tak činí právě odkazem na tento pojem v ustanovení čl. 6 odst. 1 písm. b), přičemž výše citované ustanovení recitálu Nařízení Řím I dále uvádí, že: „... je třeba brát v úvahu, že společné prohlášení Rady a Komise k článku 15 nařízení (ES) č. 44/2001 stanoví, že 'pro použití čl. 15 odst. 1 písm. c) nestačí, aby podnik zaměřil své činnosti na členský stát, v němž má spotřebitel bydliště, ..., je rovněž třeba, aby smlouva předtím byla uzavřena v rámci těchto činností'³⁴⁶.

Nařízení Řím I dále zohledňuje i prostředky prezentace obchodníka na dálku a v ustanovení bodu (24) recitálu Nařízení Řím I se dále uvádí, že podle citovaného společného prohlášení Rady a Komise: „... 'pouhá skutečnost, že internetové stránky jsou přístupné, nepostačuje k tomu, aby se použil článek 15, je rovněž třeba, aby tyto internetové stránky vybízely k uzavírání smluv na dálku a aby předtím skutečně byla nějaká smlouva jakýmkoli prostředky uzavřena na dálku. V tomto ohledu jazyk nebo použitá měna na internetových stránkách nejsou podstatným faktorem'³⁴⁷.

Ačkoliv se Nařízení Řím I ve vztahu k prezentaci obchodníka na dálku prostřednictvím internetu jeví jako více určité, neboť stanovuje negativní³⁴⁸ i pozitivní³⁴⁹ ukazatele, ohledně interpretace pojmu „zaměřené činnosti“ lakonicky odkazuje na nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000

³⁴⁶ Bělohlávek pak hovoří výslovně o vzniku hmotněprávní fikce provozovny z pohledu kolizněprávní vazby činnosti obchodníka na stát bydliště spotřebitele. Domnívám se však, že hovořit o vzniku hmotněprávní fikce je v této oblasti poměrně přehnané. Ke vzniku příslušné fikce by byla nutná existence konkrétní normy, prostřednictvím které by došlo k jejímu explicitnímu stanovení. V rovině akademické sice lze o vzniku „fikce provozovny obchodníka“ do určité míry polemizovat, jsem však toho názoru že případná aplikace tohoto přístupu v aplikační praxi, zejména v jiných souvislostech, by byla nepřijatelná. Srov. BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Římská úmluva a Nařízení Řím I: komentář v širších souvislostech evropského a mezinárodního práva soukromého*. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1050.

³⁴⁷ Srov. ustanovení bodu (24) recitálu Nařízení Řím I.

³⁴⁸ Jedná se např. o skutečnost, že jazyk nebo použitá měna na internetových stránkách se nepovažují za podstatný faktor, srov. ustanovení bodu 24 Preambule Nařízení Řím I.

³⁴⁹ Jedná se zejména o požadavek „aktivní“ nabídky obchodníka směřované vůči spotřebiteli s cílem uzavřít konkrétní smlouvu, srov. ustanovení bodu 24 Preambule Nařízení Řím I.

o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Byť lze pochopit pohnutky, které vedly evropského zákonodárce k takovému kroku, nelze s tímto přístupem bez dalšího zcela souhlasit.

Domnívám se, že za situace, kdy jsou jednotlivé normy evropského mezinárodního práva soukromého obsahující právní úpravu (nejen spotřebitelské) mezinárodní kupní smlouvy rozesety do řady právních předpisů, k jejichž interpretaci v rámci rozhodovací činnosti Soudního dvora Evropské unie může docházet samostatně, není takový odkaz za příliš žádoucí. Na jednu stranu evropský zákonodárce zřetelně cílí na vzájemnou pojmovou provázanost mezi jednotlivými instrumenty evropského mezinárodního práva soukromého, na druhou stranu však dle mého názoru omezuje soud při výkladu, který je dle mého názoru nutné činit vždy nejprve v duchu konkrétního instrumentu a teprve sekundárně tento výklad testovat ve vztahu k dalším právním předpisům.

Soudní dvůr Evropské unie nicméně kupříkladu ve spojené věci rozhodované pod sp. zn. C-585/08 a C-144/09 (tzv. případ Pammer a Hotel Alpenhof³⁵⁰) dovedl skutečnosti, které mohou být vodítkem pro posouzení okolností, zda činnost obchodníka zaměřena na stát bydliště spotřebitele je či není. Jedná se pak např. o skutečnosti: činnost obchodníka mající mezinárodní povahu; popis cesty do sídla obchodníka s počátkem v jiných členských státech; použití jiného jazyka nebo jiné měny, než jsou jazyk nebo měna, které jsou obvykle používány v členském státě, ve kterém má obchodník sídlo, s možností provést rezervaci a potvrdit ji v tomto jiném jazyce; uvedení telefonického spojení s mezinárodním předčíslem; vynaložení nákladů na službu sponzorovaných odkazů na internetu s cílem usnadnit spotřebitelům s bydlištěm v jiných členských státech přístup na stránku obchodníka nebo jeho zprostředkovatele; použití jiného jména domény prvního řádu, než je doména členského státu, ve kterém má obchodník sídlo; uvedení mezinárodní klientely

³⁵⁰ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 7. prosince 2010 ve spojených věcech C-585/08 a C-144/09, Peter Pammer proti Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG a Hotel Alpenhof GesmbH proti Oliver Heller.

složené ze zákazníků s bydlištěm v jiných členských státech. Oproti tomu pouhou dostupnost internetové stránky obchodníka nebo jeho zprostředkovatelské společnosti shledal Evropský soudní dvůr jako nepostačující k tomu, aby bylo činnost obchodníka možné považovat za zaměřenou na daný členský stát.

Jak Evropský soudní dvůr zároveň zdůraznil, výčet uvedený výše není taxativní a bude třeba jednotlivé, popř. další, dílčí okolnosti posuzovat případ od případu. V současnosti však takto judikovaná kritéria shledávám jako dostatečná a široká. Byť se na první pohled jeví jako orientovaná především na oblast internetového obchodu³⁵¹, jsou dle mého názoru plně aplikovatelná i ve vztahu k běžným transakcím.

Domnívám se však, že při posuzování otázek týkajících zaměření činnosti konkrétního obchodníka na zemi bydliště daného spotřebitele je a bude nezbytné klást požadavek na vysoce citlivý přístup a pečlivý postup soudu, aby účelně a odpovídajícím způsobem došlo k ověření, zda obchodník byl či nebyl fakticky a objektivně připraven obchodovat se spotřebitelem v daném státě. Toto posouzení s sebou přirozeně přináší relativně vysokou míru právní nejistoty, nemluvě o nákladech na samotné soudní řízení z hlediska času i peněžních prostředků. Soudy by však dle mého názoru v žádném případě neměly rezignovat na svou roli, přičemž se současně domnívám, že v relevanci k požadavku na ochranu spotřebitele jakožto slabší smluvní strany by mělo být v pochybnostech rozhodováno především tak, že činnost obchodníka bude shledána jako zaměřená na daný stát a spotřebiteli z tohoto důvodu bude poskytnuta odpovídající ochrana.

Ačkoliv problematika posuzování otázek, zda je či není činnost konkrétního obchodníka zaměřena na zemi bydliště daného spotřebitele, zahrnuje odpovědi na otázky značně komplikované a vyžaduje vysokou míru

³⁵¹ Což samo o sobě s jeho stále postupujícím rozvojem lze hodnotit kladně. Například Tereza Kyselovská však výsledky rozsudku ve věcech Pammer a Hotel Alpenhof vnímá spíše jako rozpačité, viz KYSELOVSKÁ, Tereza. *Online spotřebitelské smlouvy a hraniční určovateli „zaměřování činnosti“ ve světle judikatury Soudního dvora Evropské Unie*. Časopis pro právní vědu a praxi, 2011, č. 3, s. 224.

abstraktního uvažování, Nařízení Řím I nestanovuje žádné specifické postuláty, které by mohly sloužit jako východisko. Resp., Nařízení Řím I nepředkládá taková východiska, která by mohla sloužit jako vodítko při hledání odpovědi na otázku, zda je obchodník v zemi svého obvyklého bydliště v rámci své činnosti zaměřen dostatečně kvalifikovaným způsobem (tedy určitou kvalifikovanou činností, resp. druhem činnosti). Z dikce ustanovení čl. 6 odst. 1 písm. b) Nařízení Řím I totiž jasně vyplývá, že se může jednat o zaměření jakýmkoliv způsobem, resp. o činnost jakéhokoliv druhu. Domnívám se, že toto vyjádření zcela odpovídajícím způsobem pokrývá co nejširší spektrum podnikatelských a profesionálních činností, a lze jej hodnotit kladně. Lze bez dalšího konstatovat, že evropský zákonodárce díky němu evidentně předešel dalšímu možnému problematickému kladení „kaskádovitých podmínek“³⁵², popř. nutnosti revize Nařízení Řím I v tomto směru.

Dále lze učinit závěr, že konkrétní činnost obchodníka nemusí být prováděna v souladu s právními předpisy v zemi bydliště spotřebitele, tzn. může se jednat i o činnost zakázanou³⁵³. Překážku přiznání ochrany spotřebiteli ve smyslu ustanovení čl. 6 Nařízení Řím I tedy nebude představovat ani ten fakt, že obchodník předmětnou činnost vykonává v rozporu s předpisy státu svého sídla, popř. bydliště.

Jak nicméně vyplývá z výše uvedeného, nelze za obecně postačující považovat jakékoliv zaměření činnosti obchodníka. Je totiž nezbytné, aby předvídané zaměření dosahovalo relevantní kvality a intenzity. Jinými slovy vyjádřeno, je třeba naplnit požadavek, aby mezi prezentací obchodníka v zemi obvyklého bydliště spotřebitele a uzavřením finální mezinárodní kupní smlouvy se spotřebitelem existoval kauzální nexus.

³⁵² Za postačující lze považovat závěr, kdy soud dojde k úsudku, že činnost obchodníka na zemi bydliště spotřebitele zaměřena je a zároveň že smlouva byla uzavřena v rámci této činnosti. Pozitivum tak představuje skutečnost, že tuto konkrétní činnost obchodníka není nutné dále podrobovat přezkumu anebo zvláštním kvalifikačním testům.

³⁵³ Obdobné ostatně konstatuje i Bělohlávek, viz BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Římská úmluva a Nařízení Řím I: komentář v širších souvislostech evropského a mezinárodního práva soukromého*. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1054.

Smlouva tedy musí být primárně uzavřena buď přímo s obchodníkem při výkonu jeho aktivní činnosti v zemi bydliště spotřebitele nebo alespoň jakožto sekundární výsledek výkonu této činnosti³⁵⁴, nebo musí být sjednaná mezinárodní kupní smlouva reakcí spotřebitele na činnost obchodníka zaměřenou na zemi obvyklého bydliště spotřebitele³⁵⁵.

V případě prezentace obchodníka na dálku prostřednictvím internetu je pak Nařízením Řím I explicitně vyžadováno, aby to byla tato prezentace, která na spotřebitele působí a činí tímto faktickou nabídku uzavření konkrétní mezinárodní kupní smlouvy³⁵⁶. Zároveň však není nutná existence kauzálního nexu mezi uplatněním předmětného prostředku použitého k zaměření podnikatelské nebo profesionální činnosti obchodníka v zemi bydliště spotřebitele a uzavřením výsledné mezinárodní kupní smlouvy³⁵⁷.

³⁵⁴ Srov. ustanovení čl. 6 odst. 1 písm. a) Nařízení Řím I; jedná se tedy o naplnění předpokladu, že kontakt spotřebitele s obchodníkem v zemi bydliště spotřebitele přiměl tohoto konkrétního spotřebitele, aby obchodníka (a to třeba i v pozdější době) vyhledal a uzavřel s ním uvedenou mezinárodní kupní smlouvu. Domnívám se nicméně, že nepostačí náhodná návštěva obchodníka ze strany spotřebitele, obdobný náhled mimo jiné zastává i část teorie mezinárodního práva soukromého, viz např. BŘICHÁČEK, Tomáš. *Kolizní úprava spotřebitelských smluv v nařízení Řím I – aktuální otázky*. Právní rozhledy, 2012, č. 23-24, str. 831.

³⁵⁵ Viz ustanovení čl. 6 odst. 1 písm. b) Nařízení Řím I.

³⁵⁶ Viz bod č. 24 Recitálu Nařízení Řím I.

³⁵⁷ Soudní dvůr Evropské unie k tomuto závěru došel v řízení vedeném pod sp. zn. C-218/12 (tzv. případ Emrek), kdy konstatoval, že: „... *nevyžaduje existenci příčinné souvislosti mezi prostředkem použitým k zaměření podnikatelské nebo profesionální činnosti na členský stát bydliště spotřebitele, tj. internetovou stránkou, a uzavřením smlouvy s tímto spotřebitelem. Existence takové příčinné souvislosti však ukazuje na spojitost smlouvy s takovou činností.*“ srov. Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 17. října 2013 ve věci C-218/12, Lokman Emrek v. Vlado Sabranovic.

Analogický úsudek pak Soudní dvůr Evropské unie učinil i v případě rozsudku ze dne 6. září 2012 ve věci C-190/11, Daniela Mühlleitner proti Ahmad Yusufi a Wadat Yusufi. Jakkoliv by to však bylo účelné, Soudní dvůr Evropské unie nicméně nevyužil nabízející se možnosti a ve věci Emrek další požadavky na relevanci vztahu mezi prezentací obchodníka a uzavřením předmětné mezinárodní kupní smlouvy se spotřebitelem nespécifikoval. Lze proto zcela oprávněně očekávat, že se stále se rozvíjejícím obchodováním na internetu se zejména v tomto směru bude judikatura Soudního dvora Evropské unie intenzivně vyvíjet, byť tomu tak bude patrně vždy v úzké souvztáznosti k okolnostem konkrétního případu.

Aspekty volby práva

Je vhodné upozornit, že prvotní návrh Nařízení Řím I v případě spotřebitelské mezinárodní kupní smlouvy zcela vylučoval autonomii smluvních stran co do realizace svobodné volby práva. Podle původního návrhu Nařízení Řím I se na uzavřené spotřebitelské mezinárodní (nejen) kupní smlouvy mělo jakožto rozhodné bez dalšího aplikovat právo státu určené dle hraničního určovatele obvyklého bydliště spotřebitele. K návrhu takové právní úpravy, tedy k vyloučení svobodné volby práva ve spotřebitelských vztazích, vedly především aspekty spojené se spotřebiteli následně poskytovanou procesní ochranou³⁵⁸.

Navzdory výše popsaným snahám však byla ve výsledném textu Nařízení Řím I volba práva zachována, resp. zavedena její měnnost, i ve vztahu ke spotřebitelské mezinárodní kupní smlouvě. Toto se však neobešlo bez specifické limitace tak, jak se s ní setkáváme v současné dikci ustanovení čl. 6 odst. 2 Nařízení Řím I. Dotčená právní úprava je na jednu stranu považována za prospěšnou³⁵⁹, na druhou stranu se však lze setkat i s jejími kritiky³⁶⁰.

³⁵⁸ Evropská komise se ve směru k urychlení a obecnému zvýšení efektivity ochrany spotřebitele poskytované ze strany soudů a obdobných rozhodujících orgánů chtěla vydat cestou odstranění eventuální nutnosti, aby příslušné soudy a obdobné rozhodující orgány v probíhajících řízeních zjišťovaly obsah cizího rozhodného práva. Z dosavadních zkušeností (nejen na poli spotřebitelské ochrany) totiž vyplynulo, že tyto aspekty nezřídka znamenají navýšení nákladů vedeného sporu a rovněž jeho neúměrné prodlužování.

Ve vztahu k obvykle „nižší hodnotě spotřebitelských sporů“ rovněž původní návrh Nařízení Řím I reflektoval požadavek toho, aby spotřebitelé nebyli již samotnou povahou předmětné právní úpravy demotivováni, aby hájili svá práva, resp. aby se efektivně domáhali jejich ochrany před soudními orgány či jinými příslušnými rozhodujícími orgány.

Evropský parlament však v rámci legislativního procesu tyto argumenty a předpoklady vypořádal a i s ohledem na odpor k vyloučení svobodné volby práva vyvěrající z řad právních teoretiků i praktiků Evropská komise nakonec do Nařízení Řím I právo svobodné volby práva v případě sjednávané spotřebitelské mezinárodní kupní smlouvy zahrнула.

³⁵⁹ Více viz BRIGGS, Adrian. *Agreements on jurisdiction and choice of law*. New York: Oxford University Press, 2008, str. 391.

³⁶⁰ Více viz ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Závazky ze smluv a jejich právní režim: se zvláštním zřetelem na evropskou kolizní úpravu*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2010, str. 159.

Podle ustanovení čl. 6 odst. 2 Nařízení Řím I si spotřebitel s obchodníkem mohou v souladu s ustanovením čl. 3 Nařízení Řím I zvolit pro jejich mezinárodní kupní smlouvu *de facto* jakékoliv rozhodné právo. Prostřednictvím této volby ovšem nesmí dojít k tomu, že by provedenou volbou práva byl spotřebitel zbaven ochrany, kterou mu poskytují kogentní ustanovení práva rozhodného v případě, že by volba práva mezi smluvními stranami jinak nebyla provedena³⁶¹. Bělohlávek či jiní³⁶² v souvislosti s touto dikcí hovoří o tzv. materializaci kolizní úpravy práva či limitaci volby práva standardem ochrany spotřebitele. Omezení volby práva podle Nařízení Řím I tak nespočívá v generálním omezení volby jen na některý, resp. určitý, právní řád, jedná se o omezení volby práva co do jejích účinků.

Určité modifikace volby práva ve spotřebitelské kupní smlouvě ostatně v obecné rovině ochrany spotřebitele předesílá i sám Recitál Nařízení Řím I, podle jehož ustanovení bodu 25 by spotřebitelé: „... *měli být chráněni takovými předpisy země jejich obvyklého bydliště, od kterých se nelze smluvně odchýlit ...*“. Obdobně jako v případě pojetí ustanovení čl. 6 odst. 1 Nařízení Řím I tomu ale má tak být pouze *za předpokladu, že: „... spotřebitelská smlouva byla uzavřena s obchodníkem, který provozuje svou podnikatelskou nebo profesionální činnost v této konkrétní zemi (zemi místa obvyklého bydliště spotřebitele, pozn. autorky) ... „, anebo jestliže „... obchodník, ... nějakým způsobem zaměřuje svou činnost na tuto zemi nebo na několik zemí včetně této země a smlouva je uzavřena jako výsledek této činnosti“*.

Principiálně lze shrnout, že základním rámcem pro volbu práva ve spotřebitelských mezinárodních kupních smlouvách podle Nařízení Řím I nadále zůstává dikce ustanovení čl. 3 Nařízení Řím I. Volba práva tedy v souladu s tímto ustanovením Nařízení Řím I musí být vyjádřena výslovně nebo alespoň vyplynout s příslušnou jistotou z ustanovení uzavřené smlouvy nebo okolností daného případu. Rozhodné právo může být zvoleno pro celou

³⁶¹ Srov. ustanovení čl. 6 odst. 2 Nařízení Řím I.

³⁶² Viz např. BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Rome Convention and Rome I Regulation: Commentary*. New York: JURIS, 2010, str. 1159, nebo ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Závazky ze smluv a jejich právní režim: se zvláštním zřetelem na evropskou kolizní úpravu*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2010, str. 97.

smlouvu nebo jen některou část smlouvy. Obecně dovolena je rovněž změna zvoleného právního řádu aj.³⁶³

Jak již bylo avizováno výše, volbu práva podle ustanovení čl. 6 odst. 2 Nařízení Řím I lze považovat za volbu práva materializovanou³⁶⁴. Stanovení rozhodných pravidel a institutů ochrany spotřebitele tak neproběhne na úrovni právního řádu jako celku, ale právě na úrovni jednotlivých právních (resp. konkrétních hmotněprávních) norem. Provedení volby rozhodného práva smluvními stranami bude tedy v nejširší možné míře respektováno, nicméně výsledná aplikace zvoleného práva (resp. jeho konkrétních právních norem) bude omezena co do účinnosti, potažmo výsledného vlivu konkrétních ustanovení rozhodného právního řádu.

V teoretické rovině jsem pak v názorové shodě s Břicháčkem³⁶⁵, že kogentní ustanovení práva určeného podle hraničního určovatele státu bydliště konkrétního spotřebitele, které mu poskytují předvídanou ochranu, by se měla uplatnit výlučně v situaci, že spotřebiteli sama o sobě poskytují vyšší úroveň ochrany, než v uzavřené mezinárodní kupní smlouvě zvolené právo³⁶⁶. Nemělo by však dojít k jejich aplikaci bez dalšího uvážení, resp. pouze vzhledem k jejich kogentní povaze.

³⁶³ Specifickou relevanci si dle mého mínění zachovává i tzv. doložka o vnitřním trhu ve smyslu ustanovení čl. 3 odst. 4 Nařízení Řím I. Podle této doložky není v případě, že se všechny ostatní prvky významné v okamžiku volby práva nacházejí v jednom nebo více členských státech, „... volbou jiného rozhodného práva stranami, než je právo členského státu, dotčeno použití těch ustanovení práva Společenství, případně v podobě, v jaké je provedeno v členském státě sídla soudu, od nichž se nelze smluvně odchýlit.“ Záměrem této zvláštní úpravy je především vyloučit obcházení kogentních ustanovení práva Evropské unie. Více viz PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. Praha: C. H. Beck, 2008, str. 260.

³⁶⁴ Obdobný názor pak sdílí i Rozehnalová, která detailně rozepisuje její specifika oproti materiální volbě práva, viz ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Závazky ze smluv a jejich právní režim: (se zvláštním zřetelem na evropskou kolizní úpravu)*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2010, str. 156.

³⁶⁵ Srov. BŘICHÁČEK, Tomáš. *Kolizní úprava spotřebitelských smluv v nařízení Řím I – aktuální otázky*. Právní rozhledy, 2012, č. 23-24, s. 832 a v citovaném článku uvedenou argumentaci.

³⁶⁶ Co se hodnocení konkrétní úrovně týče, bude záležet na posouzení provedeném příslušným soudem, popř. jiným rozhodujícím orgánem. Příslušné právní posouzení by se přitom mělo odvíjet od konkrétních ukazatelů (např. okolností opravňujících spotřebitele odstoupit od uzavřené smlouvy, záručních a odpovědnostních podmínek na straně obchodníka, vzájemných informačních povinností a práv apod.) a tyto evaluovat jako celek. Nemělo by nicméně dle mého mínění docházet ke značně zjednodušujícímu mechanickému porovnávání např. číselných kritérií.

Poněkud komplikovanou nicméně pro aplikační praxi směrodatnou otázkou je to, jakým způsobem příslušný rozhodující orgán určí, které normy právního řádu země obvyklého bydliště spotřebitele jsou kogentními normami a které jsou dispozitivními normami.

Dotčená „ochranná kogentní ustanovení“ práva země obvyklého bydliště spotřebitele je dle mého názoru třeba posuzovat případ od případu, resp. podle konkrétních ustanovení právního řádu³⁶⁷. Bělohlávek k tomu ve vztahu k Římské úmluvě³⁶⁸ uvádí, že v rámci Evropské unie vyplývá kogentní charakter právní úpravy zejména z tzv. směrnice práva³⁶⁹. Souhlasit lze zřejmě i s názorem, že konkrétní směrnice zaměřené na ochranu spotřebitele jakožto strany mezinárodní kupní smlouvy lze označit za generální standard ochrany v evropském hospodářském prostoru.

Považuji však za nezbytné akcentovat, že finální provedení směrnice cílů ze strany jednotlivých členských států Evropské unie nemusí vždy spočívat v zajištění jejich provedení normami kogentními. Bude tedy do značné míry záležet na posouzení dílčích ustanovení hmotného práva příslušným soudem či jiným rozhodujícím orgánem a jeho výsledku, jinak řečeno bude záležet především na tom, jak soud nebo příslušný orgán vyhodnotí jejich kogentnost či dispozitivnost³⁷⁰. Toto hodnocení by dle mého názoru mělo probíhat v závislosti na ochranných ustanoveních směrnice práva i v závislosti na ostatních dispozitivních ustanoveních příslušného právního řádu. Je totiž nezbytné, aby nedocházelo k tomu, že dojde k vytržení

³⁶⁷ V případě českého právního řádu by se tudíž jednalo zejména o ustanovení § 1810 a násl. Občanského zákoníku.

³⁶⁸ Jedná se však o závěr plně aplikovatelný i na analyzované ustanovení Nařízení Řím I.

³⁶⁹ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Římská úmluva a Nařízení Řím I: komentář v širších souvislostech evropského a mezinárodního práva soukromého*. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1059.

³⁷⁰ Zakotvené řešení tedy klade značně vysoké nároky na přístup konkrétního orgánu a jeho interpretační dovednosti. Z hlediska požadavku na právní jistotu ve vztahu k jednotné interpretaci tak toto řešení není zcela optimální a ze strany evropského zákonodárce by si v budoucnu zasloužilo odpovídající legislativní pozornost.

jednotlivých dílčích ustanovení z kontextu hmotného práva a tím jejich finální faktické dezinterpretaci ve vztahu k požadované ochraně spotřebitele³⁷¹.

V kontextu výše uvedeného považuji za vhodné dále uvést, že s koncepcí intenzivní ochrany spotřebitele v rámci volby práva počítá i celá řada spotřebitelských směrnic přijatých Evropskou unií³⁷². Lze pak dle mého názoru bez výhrad souhlasit se stanoviskem, že dikce ustanovení čl. 6 Nařízení Řím I je velmi složitá a kazuistická³⁷³.

Určení rozhodného práva

Nařízení Řím I zohledňuje zvláštní postavení spotřebitele ve spotřebitelské mezinárodní kupní smlouvě i ve vztahu k určování rozhodného práva takových poměrů, v jejichž případě smluvní strany (spotřebitel a obchodník) neučinily jeho volbu. K aplikaci ustanovení čl. 4 Nařízení Řím I [resp. v případě spotřebitelské mezinárodní kupní smlouvy konkrétně ustanovení čl. 4 odst. 1 písm. a) Nařízení Řím I] jakožto kolizního

³⁷¹ Otázkou ovšem zůstává, do jaké míry lze při posuzování kogentních norem chránících spotřebitele v daném případě uvažovat i normy procesní. Např. Bělohlávek s odkazem na evropské směrnice právo uvádí, že kolizní předpisy chránící spotřebitele jako stranu mezinárodní kupní smlouvy je nutné vztáhnout nejen na případy práv, která lze z pohledu kontinentální právní kultury označit za oblast hmotněprávní, ale zásadně i na případy práv, která by spotřebitele mohla určitým způsobem omezovat v průběhu soudního či obdobného řízení. Viz BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Římská úmluva a Nařízení Řím I: komentář v širších souvislostech evropského a mezinárodního práva soukromého*. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1009.

³⁷² Viz např. ustanovení čl. 6 odst. 2 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, ustanovení čl. 12 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 97/7/ES o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených na dálku anebo bod 54 Preambule směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU ze dne 25. října 2011 o právech spotřebitelů.

³⁷³ Viz např. PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 165, nebo GARCIMARTIN ALFEREZ, Francisco. J. *The Rome I Regulation: Exceptions to the Rule on Consumer Contracts and Financial Instruments*. Journal of Private International Law, 2009, č. 1, str. 103.

lex generalis v případě spotřebitelské mezinárodní kupní smlouvy nedojde a jakožto *lex specialis* se uplatní pravidlo zakotvené v ustanovení čl. 6 odst. 1 Nařízení Řím I. Bez ohledu na poskytované charakteristické plnění [tedy princip aplikovaný v souladu s ustanovením čl. 4 odst. 1 písm. a) Nařízení Řím I] totiž uzavřená spotřebitelská mezinárodní kupní smlouva bude podle ustanovení čl. 6 odst. 1 Nařízení Řím I regulována právem země, v níž má spotřebitel obvyklé bydliště³⁷⁴.

Zároveň je však nutné, aby byly splněny podmínky stanovené v ustanovení čl. 6 odst. 1 písm. a) a b) Nařízení Řím I, tedy podmínky, že obchodník v zemi obvyklého bydliště spotřebitele provozuje svoji podnikatelskou či profesionální činnost anebo že obchodník do země obvyklého bydliště spotřebitele svoji podnikatelskou či profesionální činnost směřuje³⁷⁵.

³⁷⁴ Spotřebitelská mezinárodní kupní smlouva se tedy bez dalšího nebude řídit právem země, v níž má své obvyklé bydliště prodávající, byť tento poskytuje charakteristické plnění, ale právem země obvyklého bydliště spotřebitele.

³⁷⁵ Srov. ustanovení čl. 6 odst. 1 písm. a) a b) Nařízení Řím I a ustanovení čl. 6 odst. 2 Nařízení Řím I. K otázkám provozování aktivní činnosti obchodníka a zaměření jeho činnosti na zemi místa obvyklého bydliště spotřebitele pak lze uvést to samé, co již bylo uvedeno výše v rámci výkladu v kapitole Působnost Nařízení Řím I ve vztahu ke spotřebiteli.

5.3 Návrh CESL

Evropská unie se jako jeden z nejaktivnějších zákonodárců do doby relativně nedávné zaměřovala prostřednictvím sblížení národních právních řádů ve formě tzv. harmonizačních směrnic především na spotřebitelskou ochranu. S ohledem na aspekty harmonizace je však evidentní, že tímto způsobem nebylo ze strany evropského zákonodárce reálné dosáhnout odstranění všech relevantních divergencí právních řádů členských států. Přitom tyto hmotněprávní i procesněprávní divergence, které se nadále nacházejí v právních řádech jednotlivých členských států Evropské unie, s sebou neoddiskutovatelně nesou problémy nejen v oblasti mezinárodních transakcí uzavíraných např. právě se spotřebiteli.

Ačkoliv se v oblasti mezinárodního práva soukromého, resp. oblasti řešení otázek spojených s určováním rozhodného práva a kolizní ochrany spotřebitele, podařila prosadit v zásadě zdařilá právní úprava představovaná Nařízením Řím I, vyústily snahy evropského zákonodárce o posílení a modernizaci ochrany zejména slabších smluvních stran nejen mezinárodní kupní smlouvy i mimo již zavedenou kolizní ochranu. Na evropském legislativním poli se totiž v rovině mezinárodního práva soukromého zrodil koncept směřující k zakotvení jednotné právní úpravy spotřebitelských kupních smluv. S nadsázkou lze bohužel konstatovat, že tento průlomový koncept byl vzhledem ke svým nedostatkům, kritizovaným již v počátcích legislativního procesu, odsouzen k odložení, ne-li přímo k zániku³⁷⁶.

Evropská komise dne 11. října 2011 předložila návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje –

³⁷⁶ Evropská komise totiž ve svém Pracovním programu pro rok 2015 sdělila, že Návrh CESL stahuje z legislativního procesu; srov. bod 60 Přílohy II dokumentu Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Pracovní program Komise na rok 2015 Nový začátek (COM/2014/0910 final). Citovaná příloha je k dispozici na:
<http://ec.europa.eu/atwork/pdf/cwp_2015_withdrawals_cs.pdf>.

Návrh CESL³⁷⁷. Evropská komise prostřednictvím Návrhu CESL navrhovala vytvořit jednotnou právní úpravu mezinárodních kupních smluv týkajících se zboží, digitálního obsahu a služeb s nimi souvisejících. Tato právní úprava by pak byla zakotvena prostřednictvím samostatného nařízení Evropské unie.

Návrh CESL je právní teorií nejen mezinárodního práva soukromého považován za jeden z mnoha pokusů dlouhodobého úsilí Evropské unie o zavedení jednotné unijní úpravy smluvního závazkového práva, resp. vytvoření evropského občanského zákoníku³⁷⁸. Polemiky o problematice tzv. evropského smluvního práva jsou však jak na poli právní doktríny, tak na poli evropského zákonodárství, vedeny již mnohem delší dobu. Evropská komise se v minulosti opakovaně vyjádřila kriticky k tzv. minimální harmonizaci a v oblasti nejen ochrany spotřebitele se zaměřila především na posun k zavedení tzv. maximální harmonizace³⁷⁹.

Návrh CESL byl zařazován do oblasti mezinárodního práva soukromého, neboť se zaměřoval na regulaci právních poměrů s mezinárodním prvkem³⁸⁰. Na čistě vnitrostátní právní poměry (kupní smlouvy) bylo pravidla zakotvená v Návrhu CESL přípustné aplikovat teprve tehdy, pokud by se příslušný členský stát rozhodl tuto volbu smluvním stranám umožnit³⁸¹.

Ve vztahu k legislativnímu procesu týkajícího Návrhu CESL nelze nezopakovat, že Návrh CESL v podobě, v jaké byl předložen Evropskou komisí, čelil řadě pozměňovacích návrhů již v jeho nejranějších fázích. Nejrozsáhlejší a

³⁷⁷ Zkratka CESL vznikla zkrácením anglické verze názvu návrhu Common European Sales Law a jako taková se již zažila v české i světové teorii. V rámci této práce ji tedy užívám také. Návrh CESL včetně důvodové zprávy dostupný z:

<<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52011PC0635&qid=1399906319190&from=CS>>.

³⁷⁸ BŘICHÁČEK, Tomáš. *Návrh volitelné unijní úpravy kupní smlouvy*. Právní fórum, 2012, č. 12, s. 542, nebo BALTHASAR, Stephan. Das Gemeinsame Europäische Kaufrecht – eine Analyse aus unternehmerischer Sicht. *Recht der Internationalen Wirtschaft*, 2012, č. 6, str. 361.

³⁷⁹ Na údajné problémy, které by se touto cestou v rámci vnitřního trhu Evropské unie mohlo podařit odstranit, poukázala např. Viviane Redingová, srov. REDING, Viviane. *Warum Europa ein optionales Europäisches Vertragsrecht benötigt?* *Zeitschrift für Europäisches Privatrecht*, 2011, č. 1, str. 2.

³⁸⁰ V relevanci k této práci je tedy nutné zdůraznit především mezinárodní kupní smlouvu; srov. ustanovení čl. 4 Návrhu CESL.

³⁸¹ Srov. ustanovení čl. 13 Návrhu CESL.

nejvýznamnější změny, které se měly promítnout do *de facto* celého konceptu výsledného Návrhu CESL, s sebou přineslo především Legislativní usnesení Evropského parlamentu ze dne 26. února 2014 o návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje (COM (2011) 0635 – C7-0329/2011 – 2011/0284 (COD)). V případech, kdy pak byly navrhované změny Návrhu CESL ve vztahu k problematice řešené v rámci této práce relevantní, poukazují na ně v textu této práce přímo.

Geneze evropského smluvního práva a Návrh CESL

První snahy o prosazení tzv. „evropského smluvního práva“ ze strany Evropské unie spadají do roku 2001, kdy Evropská komise vydala „Sdělení o evropském smluvním právu“³⁸². Cílem tohoto sdělení bylo vyvolat veřejnou debatu o smluvním právu v evropském prostoru, která by byla co možná nejotevřenější, nejširší a nejpodrobnější. V rámci Sdělení o evropském smluvním právu pak Evropská komise přednesla k zamyšlení čtyři možné varianty působení Evropské unie v oblasti smluvního práva: první možná varianta předpokládala legislativní nečinnost orgánů Evropské unie, druhá varianta předpokládala vývoj společných zásad smluvního práva vedoucích k většímu sblížení národních právních úprav smluvního práva, podle třetí varianty se Evropská unie měla soustředit na zkvalitnění dosavadní právní úpravy provedené dosavadními legislativními akty v oblasti smluvních

³⁸² Sdělení o evropském smluvním právu je v databázi evropských dokumentů EUR-Lex vedeno pod označením COM (2001) 0398 final Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on european contract law (COM/2001/0398 final), dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52001DC0398&qid=1399906183510&from=CS>>.

závazkových poměrů a poslední, čtvrtá, varianta předkládala na úrovni Evropské unie možnost přijetí zcela nové právní úpravy³⁸³.

Na čtvrtou variantu je nahlíženo jako na úmysl, resp. splnění předpokladů vedoucích k přípravě společného celoevropského kodexu. Bezesporu by však tato varianta na úrovni Evropské unie *de facto* vedla k zahájení diskuzí o unifikaci přímých norem smluvního práva. Související polemiky v akademické i legislativní sféře se však vesměs shodovaly na závěru, že členské státy Evropské unie myšlenku unijní unifikace v této oblasti nepodporují. Evropská komise od ní proto, alespoň v této odmítané podobě, dočasně ustoupila.

Následující úsilí Evropské komise se tedy zaměřilo na přípravu tzv. „Sourodějššího evropského smluvního práva - Akčního plánu³⁸⁴“. V Akčním plánu pak došlo k rozpracování dvou koncepcí, které Evropská komise zmiňovala již v předešlém Sdělení o evropském smluvním právu – vytvoření tzv. Společného referenčního rámce pro evropské smluvní právo a tzv. opčního (volitelného) nástroje.

V případě Společného referenčního rámce se mělo jednat o zavedení příručky obsahující *de facto* doporučená řešení při úpravě dosavadních i při přípravě nových právních předpisů v oblasti smluvního práva ze strany jednotlivých orgánů Evropské unie. Primárním a hlavním záměrem Společného referenčního rámce tudíž bylo především zabezpečit odpovídající kvalitu a úroveň právních předpisů v oblasti smluvního závazkového práva, na nichž by se svou normotvorbou Evropské unie podílela. Konečným výsledkem nicméně

³⁸³ Srov. kapitola 4 Sdělení o evropském smluvním právu „Options for future EC initiatives in contract law“.

³⁸⁴ Sourodějšší evropské smluvní právo - Akční plán je vedeno v databázi evropských dokumentů EUR-Lex pod označením COM (2003) 0068 final Communication from the Commission to the European Parliament and the Council - A more coherent European contract law - An action plan (COM/2003/0068 final), dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52003DC0068&qid=1399906089034&from=CS>>.

bylo vytvoření „Návrhu společného referenčního rámce“³⁸⁵, tedy díla ve značné míře akademického charakteru.

Volitelný (opční) nástroj zmíněný ve Sdělení o evropském smluvním právu měl být oproti Společnému referenčnímu rámci koncipován jako právní úprava smluvních závazků. Tato pak měla existovat souběžně s vnitrostátními právními úpravami. Nemělo tedy dojít bez dalšího k nahrazení národních právních norem smluvního práva³⁸⁶.

Roku 2010 Evropská komise dále v rámci svých snah o vytvoření jednotného evropského smluvního práva předložila další obsáhlý dokument, tzv. „Zelenou knihu Komise o možnostech politiky pro pokrok směrem k evropskému smluvnímu právu pro spotřebitele a podniky“³⁸⁷. V souvislosti s prezentací Zelené knihy následně došlo k zahájení veřejných konzultací týkajících se možností a směřování politiky v oblasti evropského smluvního práva. Evropská komise rovněž opět předestřela různá východiska legislativního konání ze strany Evropské unie v této oblasti, resp. předestřela různé legislativní záměry v mnohem širších oblastech soukromého práva.

Sám Návrh CESL pak stavěl na výsledcích konzultací a souvisejících postojů právní doktríny i praxe k tomuto dokumentu. Nicméně, jak zcela přílehavě zdůrazňují někteří autoři, Evropská komise v rámci Návrhu CESL uplatnila i vlastní normotvornou iniciativu³⁸⁸.

³⁸⁵ Tzv. Draft of Common frame of reference. Jednalo se ale spíše o akademický modelový zákon smluvního závazkového práva, který se pro potřeby Evropské komise neujal. Podrobněji k vývoji agendy evropského smluvního práva viz např. BŘICHÁČEK, Tomáš. *Myšlenka volitelné právní úpravy smluvních závazků na úrovni EU*. Jurisprudence, 2010, č. 8, str. 3 – 10.

³⁸⁶ Národní právní předpisy by se nepoužily teprve v případě, že by si smluvní strany příslušného právního poměru zvolily zavedený volitelný (opční) nástroj jako rozhodné právo. Srov. odst. 4.3 kapitoly 4 Soudržejšího evropského smluvního práva - Akčního plánu „Further reflection on the opportuneness of non-sector specific measures such as an optional instrument in the area of European contract law“.

³⁸⁷ Zelená kniha je jako dokument vedena v databázi evropských dokumentů EUR-Lex pod označením COM (2010) 348 final Green Paper from the Commission on policy options for progress towards a European Contract Law for consumers and businesses (COM/2010/0348 final), dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52010DC0348&qid=1399903341519&from=CS>>.

³⁸⁸ Kupříkladu v ustanoveních čl. 3 až 12 Návrhu CESL se neodrážejí návrhy právních teoretiků mezinárodního práva soukromého, ale jsou autorským počinem samotné Evropské komise; srov. HESSELINK, Martijn W. *How to Opt into the Common European Sales Law? Brief*

Základní východiska Návrhu CESL

Podle Evropské komise bylo hlavním záměrem Návrhu CESL: „... lépe vytvořit vnitřní trh a zlepšit jeho fungování tím, že se podnikatelům zjednoduší rozšiřování přeshraničního obchodu a spotřebitelům přeshraniční nakupování. Tohoto cíle lze dosáhnout tím, že bude k dispozici samostatný a jednotný soubor pravidel smluvního práva, který bude obsahovat i ustanovení na ochranu spotřebitele, tj. společná evropská právní úprava prodeje, která by v rámci vnitrostátního práva členských států měla být považována za druhý systém smluvního práva.³⁸⁹“

Evropská komise akcentovala fakt, že ve smluvním právu jednotlivých členských států Evropské unie se vyskytují významné rozdíly, které omezují a odrazují obchodníky i spotřebitele od toho, aby se na vnitřním trhu Evropské unie účastnili obchodu se vztahem k zahraničí. Evropská komise opakovaně uvedla, že nezbytnost přizpůsobení se jednotlivým vnitrostátním právním úpravám činí kontraktační proces ve vztahu k mezinárodním kupním smlouvám komplikovanější a nejen finančně nákladnější než v případě sjednávání smluv, které za mezinárodní kupní smlouvy nelze považovat³⁹⁰.

Ve vztahu ke spotřebiteli se pak Evropská komise zabývala zejména otázkami sociálních a ekonomických aspektů jeho pozice jakožto strany mezinárodní kupní smlouvy. Na skutečnost, že i spotřebiteli je třeba poskytnout specifickou právní ochranu³⁹¹, se však Evropská komise zaměřila teprve sekundárně. Primárním cílem bylo zavedení jednotné právní úpravy, nikoliv však regulace právního postavení určitých specifických subjektů.

Comments on the Commission's Proposal for a Regulation. European Review of Private Law, 2012, č. 1, s. 198.

³⁸⁹ Srov. Kapitola 1. Důvodová zpráva Návrhu CESL, str. 4.

³⁹⁰ Srov. Kapitola 1. Důvodová zpráva Návrhu CESL, str. 1.

³⁹¹ Důvodová zpráva Návrhu CESL explicitně uváděla, že: „I když by přeshraniční nakupování mohlo přinést značné ekonomické výhody související s větší a lepší nabídkou, většina evropských spotřebitelů nakupuje pouze na domácím trhu. Jedním z důležitých důvodů, které vedou ke vzniku této situace, jsou rozdíly ve vnitrostátních právních úpravách, protože spotřebitelé si často nejsou jisti svými právy v přeshraničních situacích. ...“. K tomu rovněž srov. Bod 6 Preambule Návrhu CESL.

Vzhledem k výše uvedenému tedy nelze hovořit o tom, že by se Návrh CESL primárně zaměřoval na ochranu spotřebitele jakožto slabší smluvní strany mezinárodní kupní smlouvy. Navrhovanou právní úpravou zprostředkovaná ochrana jako taková byla teprve sekundárním dopadem Návrhu CESL na spotřebitele³⁹².

Charakter a koncepce Návrhu CESL

Obecné otázky

Právní úprava kupní smlouvy, společná pro členské státy Evropské unie, navrhovaná formou Návrhu CESL měla mít z legislativního hlediska formu nařízení Evropské unie. Evropská komise s ohledem na charakter dalších v úvahu připadajících nástrojů (zejména tedy směrnic) zvolila právě tento³⁹³. Ze strany Evropské komise se jednalo o v zásadě pochopitelný krok, k němuž Návrh CESL předkládal i adekvátní a kvalifikovanou argumentaci zejména v Kapitole 3. Důvodové zprávy Návrhu CESL. Tato explicitně uvádí, že: *„Nezávazný nástroj, jakým je například sada nástrojů pro zákonodárce EU nebo doporučení určené členskými státy, by nedosáhl požadovaného cíle, ... Směrnice nebo nařízení, které by nahradily vnitrostátní právo a zavedly povinné evropské smluvní právo, by zacházely příliš daleko a požadovaly by, aby domácí obchodníci, kteří nehodlají prodávat přes hranice, nesli náklady, které nejsou vyváženy dosažením úspor nákladů ... Směrnice, která stanoví*

³⁹² Paradoxně právě ustanovení směřující k ochraně spotřebitele však dle mého názoru měla vyšší pravděpodobnost dosáhnout určité praktické efektivity, než naplnit primární cíle deklarované Návrhem CESL. Nedomnívám se totiž, že by Návrh CESL ve své prvotní či následné formě měl potenciál reálně odstranit Evropskou komisí nastíněné překážky nacházející se v rámci vnitřního trhu Evropské unie. K tomu více viz níže.

³⁹³ Hlavním motivem Evropské komise byla přímá účinnost a aplikovatelnost nařízení v evropském právu.

*minimální normy pro povinné evropské smluvní právo, by navíc nebyla vhodná, protože by nezavedla úroveň právní jistoty a nezbytný stupeň jednotnosti, aby se snížily náklady na transakci.*³⁹⁴

K oslabení očekávané efektivity a účinků Návrhu CESL jakožto nařízení by však do značné míry vedl fakt, že navrhovaná právní úprava měla mít tzv. fakultativní povahu. V ustanovení čl. 3 Návrhu CESL byl totiž zakotven tzv. opt-in režim právní úpravy obsažené v Návrhu CESL³⁹⁵. Normy zaváděné v Návrhu CESL, které měly regulovat právní poměry z příslušné uzavřené mezinárodní kupní smlouvy, se totiž měly aplikovat výhradně po předchozím odkazu smluvních stran na Návrh CESL, resp. výhradně po předchozí dohodě smluvních stran týkající se podřízení daného právního poměru regulaci obsažené v Návrhu CESL³⁹⁶. Lze se domnívat, že motivem evropského zákonodárce, který jej vedl k tomuto kroku, byla především presumpce skutečnosti, že obligatorně závaznou právní regulaci podobnou hmotněprávnímu kodexu by se ve vztahu ke členským státům Evropské unie nepodařilo prosadit³⁹⁷.

Co se struktury Návrhu CESL týče, lze ji oproti ostatním právním předpisům Evropské unie hodnotit jako značně neobvyklou. Návrh CESL totiž měl sestávat z tzv. těla nařízení a dvou zvláštních příloh. Samotné klíčové jádro právní úpravy, které mělo regulovat uzavírání a de facto i obsah mezinárodní kupní smlouvy, evropský zákonodárce zapracoval až do přílohy I Návrhu CESL.

Tělo nařízení mělo obsahovat zejména základní podmínky aplikace pravidel obsažených v Návrhu CESL a dále vymezení nejdůležitějších pojmů. Příloha I pak měla zakotvovat základní zásady a ustanovení o výkladu právní

³⁹⁴ Na nižší efektivitu směrnice v této problematice oblasti poukazyval mimo jiné i Bod 3 Preambule Návrhu CESL.

³⁹⁵ Toto však někteří autoři hodnotili veskrze kladně a argumentovali, že navrhovaná právní úprava představuje nejmenší intervenci do právních řádů členských států Evropské unie. Srov. GROß, Christian. *Gemeinsames Europäisches Kaufrecht – Moderne Ansatz oder praxisferne Vision?* Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht, 2012, č. 14, s. 521.

³⁹⁶ Srov. čl. 3 Návrhu CESL.

³⁹⁷ Shodně k tomu i Rámcová pozice/Stanovisko pro Parlament České republiky ze dne 2. prosince 2011, vypracovaná Ministerstvem spravedlnosti České republiky (Mezinárodní odbor civilní, zpracovateli rámcové pozice jsou JUDr. PhDr. Tomáš Břicháček a Mgr. Pavla Belloňová), str. 28.

úpravy Návrhu CESL, aspekty počítání času, další dílčí definice vybraných pojmů³⁹⁸, aspekty uzavírání smlouvy, posuzování obsahu smlouvy, konkrétní práva a povinnosti smluvních stran, otázky spojené s náhradou škody a úroky z prodlení, navrácení plnění a promlčení. K Příloze I pak měl ještě patřit Dodatek č. 1, který předvídal tzv. vzorové pokyny pro odstoupení, které by byl obchodník povinen před uzavřením konkrétní smlouvy předložit spotřebiteli. Součástí Přílohy I měl být dále Dodatek č. 2, kterým měl být zaveden vzorový formulář pro odstoupení od uzavřené kupní smlouvy.

Příloha II nařízení představovala *de facto* vzorové standardní poučení o aplikaci pravidel Návrhu CESL na daný právní poměr a poučení o jeho základních rysech. Citované informace měl být povinen obchodník poskytnout spotřebiteli v případě opt-in Návrhu CESL na sjednávanou mezinárodní kupní smlouvu.

Za těžiště obsahující ustanovení směřující k ochraně spotřebitele pak lze považovat právě Přílohu I Návrhu CESL. Pro účely této práce, jež má obecnější zaměření, je však nadbytečné zabývat se jednotlivými ustanoveními citované přílohy a hlouběji je analyzovat³⁹⁹.

Navrhovanou strukturu Návrhu CESL lze zcela relevantně kritizovat. Jako taková by totiž způsobovala Návrh CESL značně nepřehledným a složitým⁴⁰⁰. Domnívám se, že eventuálně vhodnější by bylo pojmout jako samostatné přílohy Vzorové pokyny pro odstoupení od uzavřené smlouvy, Vzorový formulář pro odstoupení od uzavřené smlouvy a Standardní informační

³⁹⁸ Mělo jít o definice dodatečné k těm, které by byly obsaženy v samotném těle nařízení (Návrhu CESL).

³⁹⁹ Shrnout je však lze v tom smyslu, že hlavním prostředkem ochrany spotřebitele je stanovení rozsáhlých informačních povinností ze strany obchodníka vůči spotřebiteli a tradiční poměrně široké oprávnění spotřebitele odstoupit od uzavřené smlouvy. K tomu více např. BAIRD, Douglas G. *Precontractual disclosure duties under the Common European Sales Law*. *Common Market Law Review*, 2013, č. 1/2, str. 297-313; GRUNDMANN, Stefan. *Costs and benefits of an optional European sales law (CESL)*. *Common Market Law Review*, 2013, č. 1/2, str. 225 – 242; WAGNER, Gerhard. *Termination and cure under the Common European Sales Law: Consumer protection misunderstood*. *Common Market Law Review*, 2013, č. 1/2, str. 147 – 168 nebo PIERS, Maud, Ernst A. KRAMER. *Pre-contractual Information Duties in the CESL*. *Zeitschrift für europäisches Privatrecht*, 2012, č. 4, str. 867 – 903.

⁴⁰⁰ Obdobně k tomu i Pongelli, viz PONGELLI, Giacomo. *The proposal for a regulation on a common European sales law (CESL) and its gradual evolution*. *Comparative law review CoLR Associazione Italiana Diritto Comparato*. 2013, č. 1.

oznámení spotřebiteli. Ostatní části Návrhu CESL by pak měly tvořit jednotné normativní tělo, který by bylo možné vnitřně tematicky strukturovat.

Návrh CESL z pohledu kolizněprávní problematiky

Právní úprava obsažená v Návrhu CESL se *prima facie* vzbuzovala zdání, že se jedná o samostatné rozhodné právo⁴⁰¹. Sám Návrh CESL se však proti takovému posouzení staví explicitním vyjádřením v Bodu 10 Preambule Návrhu CESL, podle něhož: *„Dohoda o použití společné evropské právní úpravy prodeje by měla představovat volbu provedenou v rámci příslušného vnitrostátního práva, které je použitelné podle ... příslušné kolizní normy. Dohoda o používání společné evropské právní úpravy prodeje by proto neměla představovat volbu rozhodného práva ve smyslu kolizních norem, neměla by být s touto volbou zaměňována a neměla by být těmito kolizními normami dotčena.“*

Návrh CESL tedy byl od samého počátku koncipován jako druhý režim smluvního práva, který se měl uplatnit až v rámci národního práva každého členského státu Evropské unie. V případě Návrhu CESL se tedy nemělo jednat o individuální režim rozhodného práva⁴⁰². Předpokládanou dohodu o použití úpravy podle Návrhu CESL proto nelze považovat za volbu práva ve smyslu kolizních norem, ale je na ni třeba pohlížet jako na volbu mezi dvěma zcela samostatnými právními režimy rozhodného práva.

⁴⁰¹ Srov. ustanovení čl. 11 Návrhu CESL.

⁴⁰² Obdobný názor sdílí i doktrína, srov. např. i Magnus, viz CISG vs. CESL in: MAGNUS, Ulrich. *CISG vs. regional sales law unification: with a focus on the new Common European Sales Law*. Munich: Sellier European Law Publishers, c2012, str. 100; nebo Mankowski, viz MANKOWSKI, Peter. *Der Vorschlag für ein Gemeinsames Europäisches Kaufrecht (CESL) und das Internationale Privatrecht*. *Recht der Internationalen Wirtschaft*, 2012, č. 3, s. 99.

Část teorie mezinárodního práva soukromého Návrh CESL považuje za věcné normy mezinárodního práva soukromého⁴⁰³, přičemž někteří autoři⁴⁰⁴ hovoří jako o návrhu tzv. 28. právního režimu.

S kvalifikací norem obsažených v Návrhu CESL jako věcných norem mezinárodního práva soukromého však nelze zcela souhlasit. Doktrína mezinárodního práva soukromého⁴⁰⁵ totiž obecně uvádí, že věcných norem se na daný právní poměr použije teprve tehdy, pokud na tyto normy odkáže norma kolizní, resp. pokud kolizní norma odkáže na rozhodné právo, jehož jsou věcné normy mezinárodního práva soukromého součástí. V případě Návrhu CESL by však na právní úpravu v něm obsaženou neodkazovala žádná kolizní norma, ale normy obsažené v Návrhu CESL by si pro jejich aplikaci smluvní strany musely "zvolit" jako rozhodné. Dále lze nad označením norem v Návrhu CESL jakožto věcných norem mezinárodního práva soukromého polemizovat i z důvodu, že tyto nejsou vnitrostátního původu, resp. součástí žádného (*in eventum* rozhodného) práva, a že se jedná o zcela nezávislý systém.

Dále se lze domnívat, že vzhledem k poměrně úzké aplikační oblasti by se v případě Návrhu CESL nejednalo o reálný „režim“⁴⁰⁶, ale o celistvější právní úpravu specifického typu kupních smluv⁴⁰⁷.

V souladu s ustanoveními čl. 3, 8 a 9 Návrhu CESL tedy pro aplikaci pravidel podle Návrhu CESL na konkrétní smlouvu bylo obligatorní ujednání smluvních stran o této aplikaci. Bohužel, Evropská komise zvolila značně neflexibilní a komplikovanou konstrukci, kdy se navíc podmínky sjednání

⁴⁰³ Zástupcem této části právní teorie je např. Tomáš Břicháček, srov. BŘICHÁČEK, Tomáš. *Návrh volitelné unijní úpravy kupní smlouvy*. Právní fórum, 2012, č. 12, str. 542.

⁴⁰⁴ Srov. např. EIDENMÜLLER, Horst. *What can be wrong with an option? An optional Common European Sales Law as a regulatory tool*. Common Market Law Review, 2013, č. 1/2, s. 75.

⁴⁰⁵ Zástupcem této části právní teorie je např. Zdeněk Kučera, srov. KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. Brno: Doplněk, 2009, str. 23 an.

⁴⁰⁶ SMITS, Jan E. *The Common European Sales Law Beyond Party Choice*. Zeitschrift für europäisches Privatrecht, 2012, č. 4, s. 917.

⁴⁰⁷ K otázkám působnosti Návrhu CESL viz kapitola Působnost Návrhu CESL.

předmětné dohody měly lišit v případě smlouvy uzavírané mezi obchodníkem a spotřebitelem a mezi dvěma obchodníky navzájem⁴⁰⁸.

V případě dohody o použití úpravy Návrhu CESL na spotřebitelskou mezinárodní kupní smlouvu mělo být pro její platnost nezbytné, aby obchodník primárně upozornil spotřebitele na zamýšlené použití úpravy podle Návrhu CESL, poskytl mu prokazatelným způsobem poučení podle Přílohy II Návrhu CESL a aby následně byl s jejím uzavřením ze strany spotřebitele dán souhlas odděleně od uzavírané smlouvy samotné⁴⁰⁹. Sjednávání spotřebitelské mezinárodní kupní smlouvy v režimu Návrhu CESL by se tak *de facto* rozpadlo do dvou úrovní. V první z nich by obchodník se spotřebitelem dojednával aplikaci Návrhu CESL a teprve v druhé by v souladu se sjednaným režimem Návrhu CESL dojednával podmínky konkrétní mezinárodní kupní smlouvy.

Shodně s ostatními autory⁴¹⁰ lze dospět k názoru, že popsaná procedura by spotřebitele spíše odrazovala od aplikace pravidel podle Návrhu CESL na jejich mezinárodní kupní smlouvu. Lze důvodně předpokládat, že spotřebitel by poté, co by mu ze strany obchodníka bylo předloženo poměrně rozsáhlé poučení, nabyl dojmu, že Návrh CESL pro jeho práva a povinnosti ze zamýšlené uzavírané mezinárodní kupní smlouvy představuje specifické riziko. Lze tedy presumovat, že řada kontrahentů by k uzavření dohody o použití Návrhu CESL z tohoto důvodu tak jako tak nepřistoupila. Jako zcela relevantní pak řada autorů⁴¹¹ předložila i otázku nákladů spojených s procedurou sjednávání dohody o aplikaci režimu Návrhu CESL.

⁴⁰⁸ To mimo jiné předznamenává i ustanovení bodu 22 Preambule: „... Pokud jde o transakce mezi podnikatelem a spotřebitelem, měly by se na tuto dohodu vztahovat přísné požadavky. Vzhledem k tomu, že to bude obvykle obchodník, kdo navrhuje použití společné evropské právní úpravy prodeje, spotřebitelé si musí být plně vědomi skutečnosti, že souhlasí s používáním pravidel, která jsou odlišná od platné vnitrostátní právní úpravy ...“ a

⁴⁰⁹ Obchodník by navíc musel spotřebiteli poskytnout potvrzení o dohodě o použití Návrhu CESL na trvalém nosiči.

⁴¹⁰ Např. Bisping hovoří o tom, že uvedený proces povede spotřebitele dokonce až k domněnce, že Návrh CESL je pro něj nevýhodný anebo nebezpečný, srov. BISPING, Christopher. *The Common European Sales Law, consumer protection and overriding mandatory provisions in private international law*. International and Comparative Law Quarterly, 2013, č. 2, s. 464.

⁴¹¹ U nich bylo předpokládáno jejich značné zvýšení. Srov. SMITS Jan M. *Party choice and the Common European Sales Law: How to prevent the CESL from becoming a lemon*

V případě uzavření smlouvy způsobem, který bezprostředně neumožňuje obchodníkovi poskytnout informační oznámení podle Přílohy II Návrhu CESL (např. v případě telefonicky uzavírané smlouvy), byla navíc platnost sjednané dohody o použití Návrhu CESL vázána až na okamžik, kdy by obchodník toto oznámení spotřebiteli poskytl⁴¹².

Ve vztahu k výše uvedenému se dále chopil iniciativy Evropský Parlament a v rámci legislativního procesu navrhl vložení upřesňujícího ustanovení do Preambule Návrhu CESL. Podle toho návrhu by v případě shledání eventuální neplatnosti dohody smluvních stran o používání právní úpravy podle Návrhu CESL anebo v případě nesplnění podmínek kladených na standardní informační oznámení: „... měla by být otázka, zda byla dohoda uzavřena a za jakých podmínek, řešena v rámci příslušného vnitrostátního práva, které se použije na základě příslušných kolizních norem⁴¹³“. Takové řešení však z hlediska ochrany spotřebitele nelze považovat za žádoucí. Nelze souhlasit s přístupem, kdy by rozhodné právo kladlo břemeno důkazní na spotřebitele, neboť tento by se v případě nutnosti dokazování rozhodných skutečností zpravidla ocital v horší pozici než obchodník⁴¹⁴.

Obchodník by dále nesměl podmiňovat uzavření mezinárodní kupní smlouvy aplikací úpravy podle Návrhu CESL na tuto předmětnou smlouvu, resp. nesmělo se jednat o jeho podmínku vtělenou do konkrétních smluvních ujednání. Evropská komise rovněž zamýšlela explicitně vyloučit, že by klauzule

on the law market. Common Market Law Review, 2013, č. 1/2, str. 66. Obdobně také GANUZA, Juan José, Fernando GOMEZ. *Optional law for firms and consumers: An economic analysis of opting into the Common European Sales Law*. Common Market Law Review, 2013, č. 1/2, str. 49.

⁴¹² Tzn. do okamžiku, než by obchodník spotřebiteli poučení fyzicky doručil (např. poštou) nebo než by se s ním spotřebitel seznámil na dálku a tuto skutečnost obchodníkovi potvrdil (např. prostřednictvím formuláře na internetových stránkách). Srov. ustanovení čl. 9 odst. 1 Návrhu CESL.

⁴¹³ Srov. Legislativní usnesení Evropského parlamentu ze dne 26. února 2014 o návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje (COM(2011) 0635 – C7-0329/2011 – 2011/0284(COD)), pozměňovací návrh č. 13.

⁴¹⁴ Obávám se však, že vhodnější řešení než nastíněné a finálně navržené Evropským parlamentem bohužel neexistuje. Uvedené otázky totiž dle mého názoru nelze posuzovat podle úpravy stanovené přímo v Návrhu CESL, byť by to bylo zcela jistě praktické. Pokud by totiž soud či obdobný rozhodující orgán dospěl k závěru, že dohoda o použití Návrhu CESL byla podle příslušných ustanovení Návrhu CESL uzavřena neplatně, rozhodoval by *de facto* podle předpisu, který se na daný smluvní vztah nemůže použít z důvodu absence platné volby.

o aplikaci pravidel Návrhu CESL eventuelně tvořila součást standardních obchodních podmínek obchodníka⁴¹⁵.

V případě sjednání dohody o použití Návrhu CESL na kupní smlouvu uzavíranou dvěma obchodníky však žádné zvláštní požadavky týkající se procesu či formy ze strany evropského zákonodárce, resp. Návrhu CESL, kladeny nebyly a měl se plně uplatnit princip autonomie vůle a rovnosti smluvních stran.

Dalším specifikem Návrhu CESL měla být skutečnost, že ve vztazích mezi obchodníkem a spotřebitelem se poměry z uzavřené mezinárodní kupní smlouvy měly řídit pravidly podle Návrhu CESL vždy jakožto celkem, tj. úprava podle Návrhu CESL by mohla být zvolena pouze pro celou smlouvu, nikoliv však pouze pro její části. V poměrech mezi dvěma a více obchodníky/podnikateli by se však pravidla podle Návrhu CESL mohla aplikovat i jen pro některé části smlouvy⁴¹⁶.

Popsaná koncepce reflektovala tendenci ochrany spotřebitele prosazovanou ze strany evropského zákonodárce. V poměrech potenciálně vznikajících mezi spotřebitelem a obchodníkem ji však lze považovat spíše za nevhodnou a prakticky kontraproduktivní. V aplikační praxi nelze *a priori* vyloučit existenci situace, v níž by potenciální smluvní strany spotřebitelské mezinárodní kupní smlouvy zamýšlely část svého poměru upravit odlišně od úpravy obsažené v Návrhu CESL⁴¹⁷. V takovém případě by bylo důvodné presumovat, že by dotčené smluvní strany spotřebitelské mezinárodní kupní smlouvy dohodu o aplikaci pravidel obsažených Návrhu CESL neuzavřely a k úpravě svých vzájemných práv a povinností by přistoupily prostřednictvím mezí příslušných dispozitivních norem v rámci rozhodného práva, které by si

⁴¹⁵ Srov. ustanovení bodu 22 Preambule Návrhu Nařízení.

⁴¹⁶ Již z Návrhu CESL předloženého Evropskou komisí v původní podobě bylo možné tento fakt dovozovat interpretací *a contrario* z ustanovení čl. 8 odst. 3 Návrhu CESL. V rámci legislativního procesu však bylo Evropským parlamentem navrženo zpřesnění dotčeného ustanovení, kdy pozměňovacím návrhem mělo dojít k zakotvení klauzule, že ve vztazích mezi obchodníky lze úpravu podle Návrhu CESL použít i parciálně, pokud toto Návrh CESL explicitně nezakazuje, srov. Legislativní usnesení Evropského parlamentu ze dne 26. února 2014 o návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje (COM(2011)0635 – C7-0329/2011 – 2011/0284(COD)), pozměňovací návrh č. 72.

⁴¹⁷ A to i z hlediska záměrů cílených Návrhem CESL v nepodstatných detailech.

buď přímo zvolily, nebo k jehož určení by došlo v souladu s příslušnou aplikovatelnou kolizní normou.

Značně komentovanou problematikou⁴¹⁸ ve vztahu k Návrhu CESL mající relevanci kolizněprávní byl i vztah dvou tak významných instrumentů mezinárodního práva soukromého v právu Evropské unie, jakými jsou Návrh CESL a Nařízení Řím I. Pozornost právní doktríny v této oblasti se konkrétně upírala zejména na vzájemnou interakci mezi navrhovanou úpravou obsaženou v Návrhu CESL a ustanovením čl. 6 Nařízení Řím I.

Jak již bylo uvedeno na jiném místě této práce, základní pravidlo stanovené v ustanovení čl. 6 odst. 1 Nařízení Řím I určuje, že smlouva uzavřená mezi obchodníkem a spotřebitelem se řídí právem státu, v němž má spotřebitel své obvyklé bydliště; podle ustanovení čl. 6 odst. 2 Nařízení Řím I pak ani v důsledku volby práva není možné spotřebitele zbavit ochrany, kterou mu poskytují kogentní ustanovení práva státu určeného podle spotřebitelova obvyklého bydliště. V případě aplikace norem obsažených v Návrhu CESL se však pravidlo priority aplikace pro spotřebitele výhodnějších kogentních norem práva určeného podle jeho bydliště uplatnit nemělo.

Podle bodu 12 Návrhu CESL ve znění pozměňovacích návrhů Legislativního usnesení Evropského parlamentu ze dne 26. února 2014 o návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje (COM (2011) 0635 – C7-0329/2011 – 2011/0284(COD)):
„Jakmile bylo platně sjednáno použití společné evropské právní úpravy prodeje, měly by se touto úpravou řídit všechny záležitosti spadající do oblasti její působnosti. Vzhledem k tomu, že společná evropská právní úprava prodeje obsahuje ucelený soubor jednotných harmonizovaných kogentních pravidel na ochranu spotřebitele, nebudou se vyskytovat rozdíly mezi právními systémy členských států v této oblasti ... V důsledku toho nemá ustanovení čl. 6 odst. 2 nařízení (ES) č. 593/2008, které předpokládá existenci různé úrovně ochrany

⁴¹⁸ Viz např. BŘICHÁČEK, Tomáš. *Návrh volitelné unijní úpravy kupní smlouvy*. Právní fórum, 2012, č. 12, str. 543 nebo BISPING, Christopher. *The Common European Sales Law, consumer protection and overriding mandatory provisions in private international law*. International and Comparative Law Quarterly, 2013, č. 2, str. 470.

spotřebitele v členských státech, žádný praktický význam pro záležitosti, na něž se vztahuje společná evropská právní úprava prodeje, neboť by vedlo ke srovnávání mezi kogentními ustanoveními dvou totožných sekundárních systémů smluvního práva.“

Spotřebitelská mezinárodní kupní smlouva podřízená regulaci Návrhem CESL se tedy měla řídit pravidly obsaženými v Návrhu CESL i tehdy, kdy by smluvními stranami sjednaný režim Návrhu CESL poskytoval spotřebiteli nižší standardy ochrany než právo státu, k jehož určení by došlo podle spotřebitelova bydliště. Popsané řešení by se však ve vztahu k ochraně spotřebitele mohlo značně negativně projevit zejména ve skandinávských zemích, v nichž jsou oproti evropskému měřítku obecně zavedeny vyšší standardy ochrany spotřebitele⁴¹⁹. Tyto standardy pak mohly být ve specifických aspektech dokonce na vyšší úrovni než samotná úprava obsažená v Návrhu CESL. Dosud nevyřešenou otázkou tak zůstala polemika, zda se nemělo navzdory předpokládané neexistenci rozdílů mezi právními systémy členských států v dotčené právní oblasti v případě stanovené vyšší ochrany spotřebitele v rámci národního/rozhodného práva aplikovat ustanovení čl. 6 odst. 2 Nařízení Řím I.

Jeden z mála konceptů možného řešení uvedl Flessner⁴²⁰. Podle zmíněného konceptu lze shrnout, že ve vztahu k právu členskému státu Evropské unie neměl, resp. nikdy ani nemohl, s tímto Návrh CESL kolidovat, a to s odkazem na aplikační přednost práva Evropské unie před vnitrostátní právní úpravou⁴²¹. Co se kolizních norem evropského práva týče, je citovaný autor toho názoru na to, že ustanovení Nařízení Řím I před Návrhem CESL „... *ustupují, protože CESL je v důsledku svých ustanovení o působnosti ve srovnání s obecným kolizním právem speciálnějším a pozdějším předpisem*

⁴¹⁹ Viz např. HILTY, Reto M a Frauke HENNING-BODEWIG. *Law against unfair competition: towards a new paradigm in Europe?* Berlin: Springer, 2007.

⁴²⁰ Srov. FLESSNER, Axel. Postavení Společného evropského práva kupní smlouvy (CESL) vůči Mezinárodní úmluvě o koupi zboží (CISG), mezinárodnímu právu soukromému (nařízením Řím I a Řím II), evropským směrnicím o spotřebitelské kupní smlouvě a národními úpravami. In TICHÝ, Luboš, Miloš KOCÍ. *Spotřebitelská kupní smlouva*. Praha: Centrum právní komparatistiky, Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2013, str. 26-27.

⁴²¹ Ve vztahu ke směrnicím a nařízením Evropské unie pak poukazuje zejména na ustanovení čl. 288 odst. 2 a 3 Smlouvy o fungování Evropské unie, podle nichž je směrnice primárně závazná pro členský stát, kdežto nařízení má obecnou působnost a je přímo použitelné.

...“ Bez dalšího se tedy měly aplikovat normy obsažené Návrhu CESL, přičemž ustanovení čl. 6 odst. 2 Nařízení Řím I se neměla přikládat relevance.

V opozici výše popsané Flessnerově teorii se však vyskytují náhledy jiných teoretiků mezinárodního práva soukromého, resp. evropského práva. Zejména Bisping⁴²² opakovaně akcentoval charakter ustanovení čl. 6 Nařízení Řím I⁴²³, podle něhož se i v případě volby právní úpravy spotřebitelské mezinárodní kupní smlouvy podle Návrhu CESL ustanovení čl. 6 odst. 2 Nařízení Řím I mělo aplikovat. Důvodem vedoucím k takovému názoru je skutečnost, že aplikaci ustanovení čl. 6 odst. 2 Nařízení Řím I nelze ani volbou právní úpravy podle Návrhu CESL vyloučit.

Z Návrhu CESL lze *pro futuro* a další normotvorbu evropského zákonodárce v dotčené oblasti vytěžit poučení, že *de facto* i *de iure* je nanejvýše žádoucí, aby vztah mezi ustanovením čl. 6 odst. 2 Nařízení Řím I a právní úpravou ovlivňující stanovený národní standard ochrany spotřebitele byl explicitně vyjasněn⁴²⁴. Jen tímto způsobem lze obecně předejít budoucím aplikačním sporům, které by musel rozhodnout Soudní dvůr Evropské unie.

Návrh CESL z pohledu hmotněprávní problematiky

Jak již bylo uvedeno v rámci této kapitoly v subkapitole Obecné otázky, materiální jádro právní úpravy navrhované Návrhem CESL se mělo nacházet v Příloze I Návrhu CESL. Podle původní podoby Návrhu CESL měla Příloha I

⁴²² Detailní odůvodnění názoru tohoto autora viz BISPING, Christopher. *The Common European Sales Law, consumer protection and overriding mandatory provisions in private international law*. *International and Comparative Law Quarterly*, 2013, č. 2, str. 473.

⁴²³ „... it is difficult to achieve the effective exclusion of mandatory provisions ...“, srov. tamtéž str. 474.

⁴²⁴ S ohledem na ustanovení bodu 12 Preambule Návrhu CESL ve znění pozměňovacích návrhů Legislativního usnesení Evropského parlamentu ze dne 26. února 2014 o návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje (COM (2011) 0635 – C7-0329/2011 – 2011/0284(COD)) tedy mělo být Návrhem CESL výslovně vyloučeno použití ustanovení čl. 6 Nařízení Řím I na poměry, jež se řídí úpravou podle Návrhu CESL.

čítat celkem 186 článků. V rámci následného legislativního procesu však evropský zákonodárce (resp. Evropský parlament) navrhoval i v této oblasti doplnění dílčích ustanovení, tudíž výsledná Příloha I Návrhu CESL by byla pravděpodobně rozsáhlejší⁴²⁵. Sama Příloha I Návrhu CESL pak měla sestávat z osmi tematicky odlišných částí⁴²⁶.

Část I Přílohy I Návrhu CESL nazvaná „Úvodní ustanovení“ měla deklarovat základní principy uzavírání a plnění smluv v režimu Návrhu CESL⁴²⁷. Dále pak tato část upravovala otázky týkající se přímého použití Návrhu CESL⁴²⁸.

Část II Přílohy I Návrhu CESL nazvaná „Uzavírání závazné smlouvy“ měla upravovat požadavky na platné uzavření smlouvy v režimu Návrhu CESL. Jednalo se zejména o stanovení předsmuvních informačních povinností, úpravu problematiky spojené s ofertou, akceptací, vadami projevu vůle smluvních stran, možností odstoupení od smlouvy ze strany spotřebitele a nedostatky ve vyjádření souhlasu smluvních stran.

Část III Přílohy I Návrhu CESL nazvaná „Posuzování obsahu smlouvy“ měla obsahovat ustanovení upravující otázky výkladu smlouvy uzavřené v režimu Návrhu CESL, jejího obsahu a účincích. Významnou součástí této části měla tvořit i kapitola pojednávající o problematice nepřiměřených smluvních podmínek a zneužívajících klauzulích.

⁴²⁵ Srov. např. pozměňovací návrhy 254 až 262 Legislativního usnesení Evropského parlamentu ze dne 26. února 2014 o návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje (COM (2011) 0635 – C7-0329/2011 – 2011/0284(COD)).

⁴²⁶ Bylo by však nad rámec této práce zabývat se hlouběji všemi dílčími ustanoveními. Z tohoto důvodu je o nich pojednáno souhrnně a v obecnější rovině. Pouze tam, kde to považuji z hlediska tematického zaměření této práce za účelné, zmiňuji konkrétní relevantní ustanovení.

⁴²⁷ Návrh CESL stavěl v této oblasti především na zásadě autonomie smluvní vůle stran (srov. ustanovení čl. 1 odst. 1 Přílohy I Návrhu CESL), kterou by však limitovala kogentní ustanovení Návrhu CESL a principy dobré víry, poctivého jednání a obligatorní kooperace smluvních stran (srov. ustanovení čl. 2 a čl. 3 Přílohy I Návrhu CESL). Návrh CESL však neobsahoval v žádném ustanovení vyjádření, na jehož základě by bylo možné presumovat dobrou víru smluvních stran.

⁴²⁸ Zejména se mělo jednat o úpravu otázek spojených s výkladem ustanovení CESL, počítáním času a definicemi dalších pojmů.

Část IV Přílohy I Návrhu CESL nazvaná „Povinnosti a prostředky nápravy stran kupní smlouvy a smlouvy o dodání digitálního obsahu“ měla upravovat práva a povinnosti prodávajícího a kupujícího včetně stanovení prostředků nápravy a přechodu nebezpečí škody na věci.

Část V Přílohy I Návrhu CESL nazvaná „Povinnosti a prostředky nápravy stran smlouvy o poskytování souvisejících služeb“ upravovala práva a povinnosti prodávajícího a kupujícího včetně konkrétních prostředků nápravy v případě služeb souvisejících se zakoupeným zbožím nebo digitálním obsahem.

Část VI Přílohy I Návrhu CESL nazvaná „Náhrada škody a úrok“ měla obsahovat regulaci otázek spojených s povinností k náhradě škody způsobené nesplněním povinností smluvní stran, které jí vyplývaly ze smlouvy v režimu Návrhu CESL, a regulaci otázek spojených s úroky z prodlení.

Část VII Přílohy I Návrhu CESL nazvaná „Navrácení plnění“ obsahovala ustanovení upravující povinnosti smluvních stran při vzniku povinnosti navrátit si poskytnutá plnění a případné povinnosti poskytnout náhradní peněžitě plnění v případě zrušení či neplatnosti smlouvy sjednávané v režimu Návrhu CESL.

Část VIII Přílohy I Návrhu CESL nazvaná „Promlčení“ upravovala otázky spojené s promlčením práv smluvních stran, která jim vyplývala ze smlouvy uzavřené v režimu Návrhu CESL.

Jak již bylo uvedeno v subkapitole Geneze evropského smluvního práva a Návrh CESL, Návrh CESL stavěl na výsledcích konzultací a souvisejících postojů právní doktríny i praxe k Zelené knize Komise o možnostech politiky pro pokrok směrem k evropskému smluvnímu právu pro spotřebitele a podniky⁴²⁹. Návrh CESL měl jako normativní instrument odrážet obecný unijní konsenzus o smluvním závazkovém právu a měl být prostředkem harmonizace

⁴²⁹ Zelená kniha je jako dokument vedena v databázi evropských dokumentů EUR-Lex pod označením COM (2010) 348 final Green Paper from the Commission on policy options for progress towards a European Contract Law for consumers and businesses (COM/2010/0348 final), dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52010DC0348&qid=1399903341519&from=CS>>.

smluvního práva členských států Evropské unie⁴³⁰. Nelze proto rovněž přehlédnout skutečnost, že Návrh CESL z hlediska hmotněprávního do značné míry vycházel z tzv. soft law⁴³¹, resp. určitá ustanovení instrumentů soft law přímo přejímal, nebo se v něm odrážela ustanovení jiných instrumentů mezinárodního práva soukromého⁴³².

Názornou ukázkou výše uvedeného mohou být některé aspekty navrhovaného řešení problematiky tzv. modifikované akceptace. Po vzoru Vídeňské úmluvy Návrh CESL uváděl příklady ujednání, jejichž změna může znamenat podstatnou změnu smlouvy a proto je jejich potenciální změna považována za implicitní odmítnutí původní oferty a předložení nové nabídky tou smluvní stranou, která změnu učinila⁴³³. Ze soft law plně přejatým ustanovením pak mělo být ustanovení čl. 38 odst. 4 Návrhu CESL určující dodatečné principy, podle nichž měla být modifikovaná odpověď smluvní strany bez dalšího považována za odmítnutí oferty⁴³⁴.

Další příklad lze demonstrovat ve vztahu k ustanovení čl. 61 původního Návrhu CESL, který se týkal závaznosti, resp. přednosti, jazykových mutací smluvní dokumentace. Byla – li podle dotčeného ustanovení: „...*smluvní dokumentace vyhotovena ve dvou nebo více jazykových zněních a není-li stanoveno, které z nich převládá, v případě rozporu mezi nimi převládá jazykové znění, v němž byla smlouva původně vypracována.*“ Obdobný přístup

⁴³⁰ Shodný názor uvádí např. Markéta Selucká, viz SELUCKÁ, Markéta. *Koupě a prodej: nový občanský zákoník, společná evropská právní úprava prodeje*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, str. 223.

⁴³¹ K historickému vývoji a jeho vlivu na Návrh CESL viz např. výklad Hectora MacQueena, viz MAC QUEEN, Hector. *The Europeanisation of Contract Law: The Proposed Common European Sales Law*, str. 529 a násl., in DI MATTEO, Larry, Qi ZHOU, Severine SAINTIER, Keith, ROWLEY. *Commercial Contract Law: Transatlantic Perspectives*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013.

⁴³² Jde zejména o Návrh společného referenčního rámce, Zásady mezinárodních obchodních smluv vypracovaných UNIDROIT (viz VOGENAUER, Stefan a Jan KLEINHEISTERKAMP. *Commentary on the UNIDROIT principles of international commercial contracts (PICC)*. Oxford: Oxford University Press, 2009), Principy evropského smluvního práva (viz LANDO, Ole a Hugh BEALE. *Principles of European contract law*. Hague: Kluwer Law International, 2003) a Vídeňskou úmluvu. K tomuto více viz konkrétní příklady uvedené v textu níže.

⁴³³ Jedná se např. o ujednání potenciální smlouvy, která se týká ceny a jejího placení, kvality a množství zboží, místa a doby dodání zboží či rozsahu odpovědnosti jedné ze smluvních stran vůči druhé; srov. ustanovení čl. 38 odst. 2 Návrhu CESL a ustanovení čl. 19 odst. 3 Vídeňské úmluvy.

⁴³⁴ Srov. ustanovení čl. 38 odst. 4 Návrhu CESL a ustanovení čl. 2:208 odst. 3 Zásad mezinárodních obchodních smluv.

je vlastní např. i Principům evropského smluvního práva⁴³⁵ a Návrhu společného referenčního rámce⁴³⁶.

Rovněž v oblasti stanovení účinků, resp. neúčinnosti, právního jednání lze bezpečně identifikovat soulad ustanovení Návrhu CESL s přístupem soft law⁴³⁷. Konkrétním příkladem je ustanovení čl. 2 odst. 3 Návrhu CESL, které stanovuje formulaci kogentních ustanovení CESL, nicméně co do určení následku porušení citovaného ustanovení či určení konkrétní sankce (např. neplatnosti daného právního jednání) Návrh CESL mlčí. Návrh CESL tak smluvní strany limituje pouze konkrétním zákazem, avšak jeho porušení neplatností smlouvy nijak nesankcionuje.

S odkazem na výše uvedené lze Návrh CESL z hmotněprávního hlediska považovat za instrument, který ve své podstatě odrážel společné principy závazkového práva (nejen) členských států Evropské unie. Poměrně pokrokově zahrnoval řadu prostředků, které mohly zefektivnit uzavírání mezinárodních kupních smluv, reflektoval moderní trendy a poskytoval dostatečný rámec pro to, aby jej bylo možné považovat za „standardní pravidla hry“⁴³⁸.

Navzdory tomu, že určité otázky Návrh CESL upravoval relativně komplexně⁴³⁹, jej však lze kritizovat za to, že v jiných oblastech nabízel pouze dílčí řešení⁴⁴⁰. Vzhledem ke skutečnosti, že právní úpravu podle Návrhu CESL by bylo prakticky možné zvolit pro danou mezinárodní kupní smlouvu pouze jako celek a nebylo by možné modifikovat jednotlivá ustanovení⁴⁴¹, lze negativně hodnotit skutečnost nutnost subsidiárního řešení Návrhem CESL

⁴³⁵ Srov. ustanovení čl. 5:107 Principů evropského smluvního práva.

⁴³⁶ Srov. ustanovení čl. 8:107 Návrhu společného referenčního rámce.

⁴³⁷ Srov. ustanovení čl. 2 odst. 3 Návrhu CESL a ustanovení čl. 15:101 Principů evropského smluvního práva.

⁴³⁸ Podobný názor sdílí i Markéta Selucká, viz SELUCKÁ, Markéta. *Koupě a prodej: nový občanský zákoník, společná evropská právní úprava prodeje*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, str. 36.

⁴³⁹ Např. otázky spojené s uzavíráním smlouvy; srov. ustanovení čl. 13 a násl. Návrhu CESL.

⁴⁴⁰ Např. řešení otázek týkajících se náhrady škody; srov. ustanovení čl. 159 a násl. Návrhu CESL.

⁴⁴¹ Viz výklad poskytnutý v subkapitole Návrh CESL z pohledu kolizněprávní problematiky. Ve vztahu k hmotněprávní problematice lze tedy s určitou mírou nadsázky konstatovat, že především v oblasti spotřebitelské mezinárodní kupní smlouvy byl Návrh CESL koncipován na principu „take it or leave it“.

neupravených otázek prostřednictvím jinak rozhodného práva. V konkrétních případech totiž nelze očekávat, že mozaiková úprava, resp. oddělení jednotlivých částí aplikovatelného právního instrumentu, vždy poskytne spravedlivé a optimální řešení.

Právní úprava Návrhu CESL, resp. regulace poměrů vznikajících z mezinárodní kupní smlouvy v něm obsažená, byla koncipována tak, aby posilovala jistotu a efektivitu soukromoprávních poměrů. Prostřednictvím toho mohlo dojít i posílení a zjednodušení ekonomických aspektů mezinárodního obchodu v oblasti mezinárodní koupě⁴⁴². Primární záměr Návrhu CESL, totiž parciálně harmonizovat závazkové právo v rámci Evropské unie, je evidentní zejména z projevené inspirace Návrhu CESL v tom smyslu, že Návrh CESL čerpá z relativně univerzálních zdrojů – Návrhu Společného referenčního rámce, Zásad mezinárodních obchodních smluv, Principů evropského smluvního práva aj. Přesto jej však vzhledem k jeho užšímu dosahu (resp. jeho věcné působnosti⁴⁴³) pouze na určité typy kontraktů nelze přeceňovat. V každém případě je však nutné připomenout, že Návrh CESL je bezesporu jedním z mnoha kroků evropského zákonodárce, které povedou k postupnému vytvoření všeobecně závazné právní úpravy závazkového práva, potažmo celého občanského práva v celé Evropské unii.

⁴⁴² Shodně k tomu i Hector MacQueena, viz MAC QUEEN, Hector. *The Europeanisation of Contract Law: The Proposed Common European Sales Law*, str. 556 in DI MATTEO, Larry, Qi ZHOU, Severine SAINTIER, Keith, ROWLEY. *Commercial Contract Law: Transatlantic Perspectives*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013.

⁴⁴³ Srov. následující kapitolu Působnost Návrhu CESL.

Působnost Návrhu CESL

Evropský zákonodárce v Návrhu CESL – jak je tomu tradičně u obdobných právních instrumentů obvyklé – relativně podrobně stanovoval okruhy jeho působnosti. Vzhledem k tomu, že Návrh CESL zůstal pouze v rovině legislativního návrhu a v praxi v platnost a účinnost nevstoupil, připadá v úvahu zabývat se v rámci této práce pouze otázkami jeho potenciální věcné a osobní působnosti⁴⁴⁴. Rozklíčování této problematiky je přitom esenciální pro rozhraničení potenciální vzájemné aplikovatelnosti právní úpravy v Návrhu CESL ve vztahu k jiným předpisům mezinárodního práva soukromého.

Věcná působnost

Svoji věcnou působnost⁴⁴⁵ Návrh CESL limitoval tradičním dvojitým způsobem – pozitivně a negativně.

Pozitivní vymezení věcné působnosti Návrhu CESL obsahovalo zejména ustanovení čl. 4 odst. 1 ve spojení s ustanoveními čl. 5 a 6 Návrhu CESL. Relevanci ve vztahu k věcné působnosti lze přiznat i návrhům jednotlivých legálních definic ve smyslu ustanovení čl. 2 Návrhu CESL. Je nutné akcentovat, že právě okruhy věcné působnosti byly nejmarkantnějším způsobem dotčeny v rámci legislativního procesu na poli Evropského parlamentu a že v jeho průběhu došlo k jejich významným úpravám⁴⁴⁶. Jednalo se nicméně o problematiku značně komplikovanou a nepřehlednou, která by z tohoto

⁴⁴⁴ Vzhledem k tomu, že Návrh CESL zůstal aktem, který nezískal normativní platnost ani účinnost, ponechávám v této práci stranou řešení otázek jeho případné časové a prostorové působnosti.

⁴⁴⁵ Jinými slovy okruh právních poměrů co do jejich druhu, na něž se úprava podle Návrhu CESL vztahuje.

⁴⁴⁶ Srov. Legislativní usnesení Evropského parlamentu ze dne 26. února 2014 o návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje (COM (2011) 0635 – C7-0329/2011 – 2011/0284(COD)), zejména pozměňovací návrhy č. 26, 28 až 58, 60 až 69, 75 a 76. Evropský parlament při realizaci návrhů individuálních legislativních změn vycházel z četných připomínek a nesouhlasných stanovisek členských států Evropské unie se zněním Návrhu CESL původně navrhovaným Evropskou komisí.

důvodu odrazovala již sama o sobě smluvní strany, aby přistoupily k aplikaci právní úpravy obsažené v Návrhu CESL na jejich smluvní poměry.

Úprava podle Návrhu CESL v jeho pozměněné podobě se ve vztahu k tématu této práce měla použít na kupní smlouvy uzavřené spotřebitelem a obchodníkem na dálku⁴⁴⁷, zejména on-line, jež by byly přeshraničními smlouvami, a jejichž předmětem by bylo zboží. Za zboží se přitom podle Návrhu CESL považovaly hmotné věci movité s výjimkou elektřiny, plynů a vody⁴⁴⁸.

Oproti původnímu znění Návrhu CESL⁴⁴⁹ tak došlo ke značnému zúžení předpokládané věcné působnosti, a to pouze na smlouvy uzavírané na dálku⁴⁵⁰. Opuštěn byl i původně zamýšlený dosah Návrhu CESL na smlouvy uzavírané mimo obchodní prostory⁴⁵¹.

Za smlouvu uzavřenou na dálku se pak měla podle Návrhu CESL považovat každá smlouva uzavřená mezi obchodníkem a spotřebitelem v rámci organizovaného režimu prodeje na dálku, přičemž tato smlouva by musela být uzavřena bez současné fyzické přítomnosti obchodníka nebo (pokud je obchodník právnickou osobou) jeho fyzického zástupce a spotřebitele a za výlučného použití jednoho nebo více prostředků komunikace na dálku.

Negativní vymezení působnosti Návrhu CESL pak lze nalézt především v ustanovení bodu 27 Preambule Návrhu CESL a ustanovení čl. 11 odst. 2

⁴⁴⁷ Mimo rámec tematického zaměření této práce dodávám, že Návrh CESL se měl dále aplikovat na smlouvy uzavřené na dálku, které jsou smlouvami o dodání digitálního obsahu anebo které jsou smlouvami o dodávce služeb souvisejících se zbožím nebo digitálním obsahem dodávaným na základě smlouvy kupní nebo smlouvy o dodávce digitálního obsahu v režimu úpravy podle Návrhu CESL (např. smlouvy týkající se instalace, údržby opravy apod.).

⁴⁴⁸ Viz ustanovení čl. 2 písm. h) Návrhu CESL. Uvedená omezení týkající se vody a plynů se však ve znění dotčeného ustanovení měla týkat pouze dodávek v neomezeném objemu nebo neurčeném množství; nemělo se tedy patrně nejednat o dodávky tzv. balené vody a stlačených plynů dodávaných v nádobách.

⁴⁴⁹ V původním znění před provedenými návrhy změn se měla úprava podle Návrhu CESL aplikovat i na smlouvy uzavírané za současné fyzické přítomnosti obou smluvních stran.

⁴⁵⁰ V případě přijetí Návrhu CESL v jeho pozměněné podobě by se bývala naplnila Di Matteoova vize o zakotvení „samostatné právní úpravě pro smlouvy uzavírané na dálku“, srov. DI MATTEO, Larry. A. Common European Sales Law: A critique of its rationales, functions, and unanswered questions. *Journal of International Trade Law and Policy*, 2012, č. 3, str. 240.

⁴⁵¹ Ve vztahu k tématu této práce jsou však relevantní pouze spotřebitelské kupní smlouvy, proto se i v dalším výkladu budu zabývat aspekty Návrhu CESL relevantními především k těmto typům smluv.

Návrhu CESL, podle nějž by do působnosti Návrhu CESL nespádaly záležitosti zahrnující otázky právní subjektivity, neplatnosti smlouvy v důsledku nedostatečné způsobilosti, protiprávnosti nebo rozporu s dobrými mravy (pokud by důvody protiprávnosti či rozporu s dobrými mravy neřešil explicitně Návrh CESL), stanovení smluvního jazyka, zákazu diskriminace, zastoupení, existenci více dlužníků nebo více věřitelů, postoupení práv a závazků včetně právního nástupnictví, započtení, vlastnického práva včetně otázek převodu vlastnictví, práv duševního vlastnictví a mimosmluvní odpovědnosti a otázky, zda lze společně uplatňovat souběžné nároky vyplývající ze smluvní i mimosmluvní odpovědnosti⁴⁵².

Na stejném místě pak Preambule Návrhu CESL výslovně stanovovala, že: „*V zájmu jasnosti a právní jistoty by společná evropská právní úprava prodeje měla jednoznačně odkazovat na otázky, které upravuje, a otázky, jimiž se nezabývá.*“⁴⁵³ Je pak účelné poukázat na skutečnost, že co se věcného obsahu okruhů záležitostí vyloučených z působnosti Návrhu CESL týče, byla obě ustanovení – tedy ustanovení bodu 27 Preambule a ustanovení čl. 11 odst. 2 Návrhu CESL – v zásadě totožná.

Otázky neupravené materií Návrhu CESL tak mělo regulovat rozhodné právo určené v souladu s Nařízením Řím I, resp. v souladu s jinými aplikovatelnými kolizními normami⁴⁵⁴.

Ustanovení čl. 11 odst. 2 Návrhu CESL ve znění Legislativního usnesení Evropského parlamentu ze dne 26. února 2014 o návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje (COM (2011) 0635 – C7-0329/2011 – 2011/0284(COD)) by tak plně odráželo zavedenou praxi a jeho zakotvení jeho výslovné úpravy jako takové přímo do těla Návrhu

⁴⁵² Srov. ustanovení bodu 27 Preambule a ustanovení čl. 11 odst. 2 Návrhu CESL ve znění pozměňovacího návrhu č. 14 Legislativního usnesení Evropského parlamentu ze dne 26. února 2014 o návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje (COM (2011) 0635 – C7-0329/2011 – 2011/0284(COD)).

⁴⁵³ Srov. tamtéž.

⁴⁵⁴ Srov. ustanovení čl. 11 odst. 2 ve znění pozměňovacího návrhu č. 76 Legislativního usnesení Evropského parlamentu ze dne 26. února 2014 o návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje (COM(2011)0635 – C7-0329/2011 – 2011/0284(COD)).

CESL bylo skutečně žádoucí. S obdobnými klauzulemi přesně a jasně vymezujícími negativní věcnou působnost se ostatně lze setkat i v jiných právních instrumentech Evropské unie⁴⁵⁵. Z hlediska naplnění požadavku na zachování právní jistoty je proto diskutabilní, proč Evropská komise v rámci úpravy podle Návrhu CESL na tento zcela rezignovala a přiměla tak až Evropský parlament, aby tento nedostatek napravil⁴⁵⁶.

Ani navrhovaná doplnění by však v zásadě nic neměnila či nezlepšila ve vztahu k problematice ne/přehlednosti Návrhu CESL. Vzájemná kombinace několika ustanovení upravujících věcnou působnost ve spojení s nutností sledovat poměrně komplikované definice jednotlivých pojmů upravené pro potřeby Návrhu CESL by bez dalšího značně znesnadňovala orientaci v Návrhu CESL jako celku.

Osobní působnost

Osobní působnost jednotlivých ustanovení Návrhu CESL měla být vymezena především v ustanoveních čl. 7 a 13 Návrhu CESL. Osobní působnost Návrhu CESL byla nicméně značně diskutována na poli doktríny mezinárodního práva soukromého i na poli evropského zákonodárství. Výsledkem četných debat a polemik pak byla skutečnost, že i v otázkách potenciální osobní působnosti Návrh CESL významně poznamenaly pozměňovací podněty navrhované Evropským parlamentem v probíhajícím legislativním procesu a i zde mělo dojít k úpravě navrhované působnosti Návrhu CESL.

Ve své prvotní podobě se Návrh CESL měl aplikovat na smlouvy uzavřené mezi obchodníkem jako prodávajícím a spotřebitelem jako kupujícím

⁴⁵⁵ Např. viz ustanovení čl. 1 Nařízení Řím I.

⁴⁵⁶ Viz pozměňovací návrhy č. 14 a 76 Legislativního usnesení Evropského parlamentu ze dne 26. února 2014 o návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje (COM (2011) 0635 – C7-0329/2011 – 2011/0284(COD)).

(tedy na tzv. B2C poměry) a na smlouvy uzavřené mezi dvěma obchodníky, kdy by jeden z obchodníků byl tzv. malým nebo středním podnikatelem⁴⁵⁷ (tedy na tzv. B2B poměry). Každému z členských států pak Návrh CESL měl nechat na vlastním uvážení, zda umožní volbu úpravy kupní smlouvy podle návrhu CESL předloženého v původní podobě Evropskou komisí na konkrétní smlouvy uzavírané mezi dvěma obchodníky bez omezení⁴⁵⁸.

Podle ustanovení čl. 7 Návrhu CESL v jeho pozměněné podobě nicméně mělo být ve výsledku úpravu podle Návrhu CESL možné na kupní smlouvu použít, pokud je prodávajícím předmětného zboží obchodník, a to bez materiálních omezení. Jako obchodník se pak měla posoudit jakákoliv fyzická osoba nebo jakákoli právnická osoba, která by smlouvu uzavírala v souvislosti se svou živností, podnikáním, řemeslem nebo povoláním⁴⁵⁹.

Evropský zákonodárce však v Návrhu CESL ponechal ve formě ustanovení čl. 13 písm. b) Návrhu CESL členským státům pravomoc rozhodnout, že by společná evropská právní úprava prodeje byla k dispozici i na smlouvy, jejichž všechny smluvní strany jsou obchodníci, avšak ani jeden z nich není malým nebo středním podnikatelem ve smyslu Návrhu CESL. Lze usuzovat, že citované ustanovení by bylo nadbytečné, a to zejména vzhledem k navrhovanému rozšíření osobní působnosti Návrhu CESL na obchodníky neomezeně.

Přeshraniční smlouvy

⁴⁵⁷ Podle Návrhu CESL v původním znění předloženém Evropskou komisí byl za takového podnikatele považován podnikatel s méně než 250 zaměstnanci a obratem nepřevyšujícím 50 milionů EUR.

⁴⁵⁸ BŘICHÁČEK, Tomáš. *Návrh volitelné unijní úpravy kupní smlouvy*. Právní fórum, 2012, č. 12, s. 542.

⁴⁵⁹ Srov. ustanovení čl. 7 ve spojení s ustanovením čl. 2 písm. e) Návrhu CESL ve znění pozměňovacích návrhů. Definicí spotřebitele podle Návrhu CESL se již zabývá příslušná podkapitola první kapitoly této práce, proto v této části odkazují na ni.

Úprava kupní smlouvy podle Návrhu CESL se měla vztahovat v souladu s ustanovením čl. 4 odst. 1 Návrhu CESL pouze na tzv. přeshraniční smlouvy. Návrh CESL zaváděl *de facto* dvě kategorie přeshraničních smluv – přeshraniční smlouvy uzavírané mezi dvěma obchodníky a přeshraniční smlouvy uzavírané mezi obchodníkem a spotřebitelem. Mezinárodní prvek vyskytující se v přeshraniční smlouvě podle Návrhu CESL nicméně v obou případech shodně spočíval v subjektech této smlouvy.

Mezinárodním prvkem v přeshraniční smlouvě ve vztahu ke spotřebiteli mělo být obvyklé bydliště tohoto spotřebitele nacházející se v jiném členském státě, než je stát obvyklého bydliště obchodníka⁴⁶⁰, přičemž alespoň jedna z těchto zemí by musela být členským státem Evropské unie. Jako přeshraniční smlouvu Návrh CESL dále kvalifikoval i takovou smlouvu, v níž se adresa uvedená spotřebitelem, adresa pro dodání zboží nebo fakturační adresa nacházejí v jiném členském státě, než je stát obvyklého bydliště daného obchodníka a zároveň pokud alespoň jedna z těchto zemí je členským státem Evropské unie⁴⁶¹.

Mezinárodním prvkem v přeshraniční smlouvě ve vztahu k podnikateli měla být skutečnost, že tito obchodníci mají obvyklé bydliště v různých zemích, přičemž alespoň jedna z těchto zemí by musela být členským státem EU⁴⁶².

Z výše uvedeného vyplývá, že úprava podle Návrhu CESL měla být aplikovatelná i v případech, kdy by jedna ze smluvních stran neměla obvyklé bydliště na území členského státu Evropské unie. S odkazem na ustanovení bodu 10 Preambule Návrhu CESL se pak shodují s názorem i odůvodněním Břicháčka, podle něhož: „*Je zřejmé, že v těchto případech by*

⁴⁶⁰ Návrh CESL pak stanovoval domněnku, že za obvyklé bydliště obchodních společností a obdobných subjektů se považuje místo jejich ústřední správy. Za obvyklé bydliště obchodníka – fyzické osoby – se pak mělo považovat jeho hlavní místo podnikání. V případě pobočky, agentury nebo jiného zařízení obchodníka, bylo Návrhem CESL za místo obvyklého bydliště obchodníka považováno místo, kde se tato pobočka, agentura nebo jiné zařízení nachází; srov. ustanovení čl. 4 odst. 4 a 5 Návrhu CESL.

⁴⁶¹ Srov. ustanovení čl. 4 odst. 3 Návrhu CESL.

⁴⁶² Srov. ustanovení čl. 4 odst. 1 Návrhu CESL.

*muselo být nejprve určeno jako rozhodné právo pro smlouvu právo některého členského státu, protože CESL by fungoval v jeho rámci.*⁴⁶³

Velmi pozitivně a ve vztahu k teoretickým i praktickým aspektům mezinárodní kupní smlouvy pokrokově lze hodnotit skutečnost, že Návrh CESL explicitně stabilizoval okamžik, který měl být relevantní pro účely stanovení toho, zda se jedná o přeshraniční smlouvu⁴⁶⁴. Takovým okamžikem měl podle ustanovení čl. 4 odst. 6 Návrhu CESL být okamžik uzavření dohody o použití úpravy podle Návrhu CESL pro konkrétní mezinárodní kupní smlouvu. Jak již bylo zmíněno v rámci předchozího výkladu, díky tomuto ustanovení by bylo efektivně eliminováno riziko vzniku nejasností a pochybností, které mohou nastat v případě, že v průběhu trvání smluvního poměru mezinárodní prvek ze smlouvy vymizí.

⁴⁶³ BŘICHÁČEK, Tomáš. *Návrh volitelné unijní úpravy kupní smlouvy*. Právní fórum, 2012, č. 12, s. 543.

⁴⁶⁴ Jedná se tedy o explicitní stabilizaci okamžiku, který je rozhodující pro posouzení toho, kde má konkrétní subjekt své obvyklé bydliště, resp. zda jsou bydliště obou subjektů mezinárodní kupní smlouvy v různých státech.

5.4 Zákon o MPS

Ve světle rekonstrukce soukromého práva v České republice nelze opomínat, že spolu s ní vyvstala i potřeba rekonstrukce mezinárodního práva soukromého. Aktualizací a doplněním předchozí právní úpravy (nejen) hmotného soukromého práva právní úpravou novou (představovanou především Občanským zákoníkem, a zákonem č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech [zákon o obchodních korporacích]) se stala dosavadní právní úprava mezinárodního práva soukromého ve Starém ZMPS zastaralou, a to i navzdory absenci aktuálních významnějších aplikačních či výkladových problémů.

Právní úprava obsažená ve Starém ZMPS nijak nereflektovala nově koncipovanou úpravu vnitrostátního hmotného práva, proto zákonodárce do „balíčku rekonstrukčních zákonů“ jako jeho neodmyslitelnou součást zařadil i Zákon o MPS. Zákon o MPS je tedy v současné době právním předpisem obsahujícím úpravu otázek v oblasti soukromoprávních poměrů s mezinárodním prvkem⁴⁶⁵ a jako takový jej můžeme považovat za kodex mezinárodního práva soukromého v České republice⁴⁶⁶.

Prostřednictvím rekonstrukce došlo přiléhavě k modernizaci úpravy mezinárodního práva soukromého, kdy zákonodárce mimo jiné zohlednil dosavadní trendy mezinárodního práva soukromého a jeho vývojové tendence v oblasti teorie i aplikační praxe. Mezinárodní právo soukromé se od přijetí

⁴⁶⁵ Zákon o MPS s účinností od 1. 1. 2014 nahradil předešlý Starý ZMPS. Účinnost Zákona o MPS se pak přirozeně kryje i s vstupem v účinnost Občanského zákoníku a dalších s ním souvisejících právních předpisů.

⁴⁶⁶ Zákon o MPS ve své postati uceleně reguluje celé odvětví mezinárodního práva soukromého a systematicky koncentruje absolutní většinu jeho norem. K významu kodifikace a její povaze více viz např. BOGUSZAK, Jiří, Jiří ČAPEK a Aleš GERLOCH. *Teorie práva*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2004, str. 42 a násl., GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, str. 72 a násl. či KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 1995, str. 111 a násl. Navzdory snahám zákonodárce o vytvoření komplexní právní úpravy se však jednotlivé dílčí normy mezinárodního práva soukromého nacházejí i v jiných právních předpisech (např. ustanovení § 426 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení [insolvenční zákon], ve znění pozdějších předpisů; tyto však ve vztahu k tematickému zaměření této práce vesměs nemají relevanci a proto je nadále nebudu rozvádět).

Starého ZMPS skrze svůj dynamický rozvoj stalo odvětvím práva mimořádně složitým a komplikovaným. Jak je patrné z již podaného výkladu, jeho prameny tvoří vedle vnitrostátního Zákona o MPS v převažující míře prameny mezinárodního původu (dvoustranné či jednostranné mezinárodní smlouvy a normy evropského práva).

Je tedy nasnadě učinit veskrze pozitivní hodnocení skutečnosti, že tvůrce Zákona o MPS⁴⁶⁷ již přímo v jeho textu zohlednil, že řada otázek spojených nejen se smluvními závazkovými poměry je již regulována dílčími předpisy práva Evropské unie a mezinárodními smlouvami⁴⁶⁸ a nezavedl nadbytečnou duplicitní úpravu této oblasti. Lze rovněž konstatovat, že české mezinárodní právo soukromé se překrývá s evropským právem a právem mezinárodních smluv.

Český zákonodárce však ani navzdory tomu, že hlavní jádro zejména ochrany slabší smluvní strany ve smluvních závazkových poměrech se v oblasti národního i nadnárodního práva nachází především v předpisech nadnárodní povahy, nerezignoval na ochranu spotřebitele a do textu Zákona o MPS tomu odpovídající ustanovení zahrnul; jako doklad jeho úvah přitom cituji důvodovou zprávu k vládnímu návrhu Zákona o MPS: „*Souhrmně lze uvést, že posláním zákona (Zákona o MPS, pozn. autorky) je ... tam, kde je to žádoucí a považováno za společensky nezbytné, chránit i osoby ve slabším postavení vůči druhé straně tak, aby byla vyrovnána faktická nerovnost stran v některých soukromoprávních poměrech a takové osoby nebyly zbaveny zvláštní ochrany stanovené v předpisech státu, v němž žijí a na kterou spoléhají, a to i když samy svým projevem vůle mají vliv na výběr použitelného práva nebo na výběr soudu.*“

⁴⁶⁷ Autorem Zákona o MPS je především jeden z největších specialistů na mezinárodní právo soukromé, prof. JUDr. Zdeněk Kučera, DrSc., přičemž na jeho celkový přístup k tvorbě Zákona o MPS pozitivně hledí i řady současných kapacit v oblasti nauky mezinárodního práva soukromého, viz např. PAUKNEROVÁ, Monika. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2013, str. LIII., anebo BŘÍZA, Petr, Tomáš BŘICHÁČEK, Zuzana FIŠEROVÁ, Pavel HORÁK, Lubomír PTÁČEK a Jiří SVOBODA. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, str. VII.

⁴⁶⁸ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu Zákona o MPS pak výslovně uvádí, že: „*Navrhovaný zákon je v souladu s právními předpisy Evropské unie. Návrh zákona odkazuje na odpovídajících místech na ustanovení nařízení Evropského parlamentu a Rady ... a zapracovává do svého znění příslušná kolizní ustanovení jednotlivých směrnic ...*“.

Zákon o MPS je systematicky nově rozdělen do devíti částí, přičemž v souvislosti s mezinárodní kupní smlouvou – a tudíž i pro potřeby této práce – je tou nejpodstatnější zejména čtvrtá část zákona, XI hlava, jež upravuje závazková práva.

Působnost Zákona o MPS v oblasti smluvních závazkových poměrů

Působnost Zákona o MPS je v oblasti smluvních závazkových poměrů značně limitována. Lze objektivně konstatovat, že ustanovení Zákona o MPS se ve vztahu k mezinárodní kupní smlouvě uplatní jen výjimečně, resp. v aplikační praxi k jejich uplatnění dojde zřídka a jen ve specifických případech.

V souladu s ustanovením § 84 Zákona o MPS se ustanovení hlavy XI „... použijí v návaznosti na přímo použitelné předpisy Evropské unie a mezinárodní smlouvy. Úprava v této hlavě se omezuje na otázky, které nespádají do rozsahu působnosti těchto předpisů a smluv, ledaže tyto předpisy a smlouvy připouštějí úpravu v tomto zákoně.“ Zákon o MPS následně v rámci poznámky pod čarou č. 5⁴⁶⁹ výslovně uvádí Nařízení Řím I, nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II), nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, Úmluv o právu použitelném pro dopravní nehody sjednanou v Haagu dne 4. května 1971 a vyhlášenou pod č. 130/1976 Sb., Vídeňskou úmluvu o občanskoprávní odpovědnosti

⁴⁶⁹ Srov. ustanovení § 84 Zákona o MPS, poznámku pod čarou č. 5. Jazyková dikce citované poznámky pod čarou nevyvolává pochybnosti o tom, že se jedná o výčet demonstrativní a že je nutné brát v potaz i další nadnárodní právní předpisy, které příslušnou materii regulují.

za jaderné škody přijatou ve Vídni dne 21. května 1963 se Společným protokolem týkajícím se aplikace Vídeňské úmluvy a Pařížské úmluvy přijatým ve Vídni dne 21. září 1988 vyhlášené pod č. 133/1994 Sb.

Úpravu Zákona o MPS je tedy ve vztahu k mezinárodní kupní smlouvě nutné pojímat jako úpravu výlučně zbytkovou, která se použije (anebo přesněji řečeno nepoužije) s ohledem na aplikační přednost nadnárodních právních předpisů (resp. unijních či mezinárodních instrumentů)⁴⁷⁰. Obecně je tedy při řešení otázek aplikace příslušných ustanovení Zákona o MPS na konkrétní kupní smlouvu nezbytné zabývat se otázkou, zda úpravu práv a povinností z této kupní smlouvy neobsahuje nadnárodní právní předpis, resp. jaké jsou meze aplikace tohoto uvažovaného nadnárodního právního předpisu⁴⁷¹. Je tedy třeba zhodnotit věcnou, časovou a osobní působnost příslušných předpisů.

V relevanci k v této práci primárně analyzovaným právním předpisům – tedy Vídeňské úmluvě a Nařízením Řím I – při hledání odpovědí na otázky týkající se rozhraničení jejich časové působnosti ve vztahu k aplikaci Zákona o MPS nebudou obecně vznikat významnější problémy, neboť tyto instrumenty upravují svoji časovou působnost explicitně⁴⁷². Obdobně je tomu tak i v případě řešení otázek prostorově personální působnosti⁴⁷³.

⁴⁷⁰ V souvislosti s ustanovením § 84 Zákona o MPS nelze opomínat ani ustanovení § 2 Zákona o MPS, které jako jedno z nejobecnějších ustanovení Zákona o MPS rovněž deklaruje přednost mezinárodních a unijních právních předpisů před Zákonem o MPS. Srov. ustanovení § 2 Zákona o MPS: „*Zákon (Zákon o MPS, pozn. autorky) se použije v mezích ustanovení vyhlášených mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána ... a přímo použitelných ustanovení práva Evropské unie.*“

⁴⁷¹ Srov. Rozehnalová in PAUKNEROVÁ, Monika. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2013, str. 561.

⁴⁷² Např. ustanovení čl. 28 Nařízení Řím I ukládá jeho aplikaci na smlouvy uzavřené po 17. prosinci 2009, přičemž Nařízení Řím I se aplikuje na smlouvy uzavřené včetně tohoto dne. Vzhledem k charakteru Vídeňské úmluvy, která je mezinárodní smlouvou a jíž se jednotlivé smluvní státy účastnily postupně, je nicméně nutné posoudit její platnost pro každý členský stát individuálně dle okamžiku uložení listin ratifikačních, o přijetí, schválení nebo přístupu. Konkrétní pravidla pak upravují čl. 99 a čl. 100 Vídeňské úmluvy.

⁴⁷³ Nařízením Řím I se účastní členské státy Evropské unie s výjimkou Dánska (srov. bod 45 Preambule 45 Nařízení Řím I). Vídeňská úmluva upravuje svoji prostorově personální působnost v ustanovení čl. 1, nicméně nelze opomínat modifikace vyvěrající z výhrady podle čl. 95 Vídeňské úmluvy učiněné dílčími státy (k tomuto více viz KANDA, Antonín. *Obecné principy právní úpravy mezinárodní kupní smlouvy: K nabytí platnosti Úmluvy OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží v ČSFR. Právník*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 1991, CXXX, č. 5, str. 383).

Nicméně, v souladu s výše uvedeným, bude třeba kvalifikovat, zda konkrétní kupní smlouva věcně nespadá do kategorie výjimek, na které se dotčená úprava nadnárodního instrumentu nepoužije⁴⁷⁴. Posouzení těchto otázek pak bude obecně složitější a může v praxi založit poměrně vážný problém. To zejména v hraničních oblastech, v nichž nelze nalézt jednoznačné judikaturní či doktrinální stanovisko týkající se působnosti konkrétního předpisu⁴⁷⁵.

Ve sféře působnosti Vídeňské úmluvy lze jako příklad problematických věcných aplikačních okruhů uvést koupi lodí, člunů, vznášedel a letadel⁴⁷⁶. Tato byla postavena mimo rámec aplikace Vídeňské úmluvy, neboť zpravidla podléhá zvláštním typům registrace a v některých státech prodej citovaných dopravních prostředků podléhá obdobnému režimu jako prodej nemovitostí⁴⁷⁷. Paradox ovšem je, že vyloučení prodeje citovaných předmětů z věcné působnosti Vídeňské úmluvy se neuplatní, pokud se citované předměty nacházejí v demontovaném stavu, resp. pokud se jedná o koupi a prodej individuálních dílů (na tyto kupní smlouvy by se úprava stanovená Vídeňskou úmluvou aplikovala⁴⁷⁸). V konkrétní kauze nicméně bude definitivně záležet na rozhodnutí příslušného soudu, zda dle specifických okolností případu pod úpravu obsaženou ve Vídeňské úmluvě prodej těchto předmětů zařadí nebo ne (např. pokud loď aj. byly z daného registru vyřazeny, avšak stále jsou provozuschopné⁴⁷⁹).

⁴⁷⁴ Je tedy třeba důsledně zvažovat věcnou působnost dotčených právních předpisů – např. Vídeňská úmluva upravuje svoji věcnou působnost zejména v ustanoveních čl. 1 až 5; Nařízení Řím I stanovuje svou věcnou působnost v ustanovení čl. 1.

⁴⁷⁵ Obdobný názor sdílí i Bříza a Břicháček, srov. BŘÍZA, Petr, Tomáš BŘICHÁČEK, Zuzana FIŠEROVÁ, Pavel HORÁK, Lubomír PTÁČEK a Jiří SVOBODA. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, str. 490.

⁴⁷⁶ Srov. ustanovení čl. 2 písm. e) Vídeňské úmluvy.

⁴⁷⁷ K této problematice více např. SCHWENZER, Ingeborg H a Peter SCHLECHTRIEM. *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*. Oxford: Oxford University Press, 2010, str. 58.

⁴⁷⁸ Srov. KRÖLL, Stefan, Loukas A MISTELIS a Maria del PILAR PERALES VISCACILLAS. *UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG): [commentary]*. München: C.H. Beck, 2011, str. 51.

⁴⁷⁹ Jako příklad lze uvést případ vojenské ponorky, která byla vyřazena z provozu a následně prodána jako určená k likvidaci (sešrotování). Tato ponorka nebyla rozhodci posouzena jako předmět koupě spadající pod úpravu ve Vídeňské úmluvě. Srov. Rozhodčí nález: Rusko, Maritime Arbitration Commission at the Russian Federation Chamber of Commerce and

V relevanci k Nařízení Řím I a negativnímu vymezení jeho věcné působnosti podle ustanovení čl. 1 odst. 2 písm. f) se dle názoru Břízy a Břicháčka bude typicky jednat o specifické typy kupních smluv, z nichž lze příkladem jmenovat smlouvu o převodu obchodního podílu⁴⁸⁰.

Působnost Zákona o MPS ve vztahu ke spotřebiteli

Předmět úpravy Zákona o MPS, od něž se přirozeně odvíjí i jeho personální působnost, generálně vymezuje ustanovení § 1 Zákona o MPS. I v případě působnosti Zákona o MPS však ve vztahu ke spotřebiteli platí výklad uvedený výše, totiž že tato bude značně omezená a že ustanovení Zákona o MPS se v relevanci ke spotřebitelem uzavíraným kupním smlouvám uplatní jen zřídka, resp. k jejímu uplatnění prakticky nedojde. Ochrana spotřebitele obecně se však i v případě Zákona o MPS promítá do oblasti hmotněprávní, kolizní i procesní⁴⁸¹, což plně odpovídá současným trendům ochrany slabší smluvní strany.

V souladu s ustanovením § 87 odst. 2 Zákona o MPS totiž v situaci, kdy právní poměr založený spotřebitelskou smlouvou úzce souvisí s územím některého členského státu Evropské unie, nelze spotřebitele v řízení probíhajícím v České republice zbavit ochrany příslušející mu podle českého

Industry ze dne 18. 12. 1998 (strany nezveřejněny) [online]. Pace Law School Institute of International Commercial Law, 2015 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z www:

<<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/981218r1.html>>.

⁴⁸⁰ Vzhledem ke zmíněné specifičnosti tohoto problému se jím však vzhledem k obecnějšímu tematickému zaměření této práce nebudu zabývat. Stejný názor nicméně sdílí i Bříza a Břicháček. K důvodům vzniku nastíněného sporu a jeho možnému řešení tedy odkazují viz BŘÍZA, Petr, Tomáš BŘICHÁČEK, Zuzana FIŠEROVÁ, Pavel HORÁK, Lubomír PTÁČEK a Jiří SVOBODA. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, str. 491 an.

⁴⁸¹ PAUKNEROVÁ, Monika. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2013, str. 602.

práva, a to i když pro smlouvu bylo zvoleno nebo se má použít právo jiného než členského státu Evropské unie⁴⁸².

Zákon o MPS je tedy v řízení před českým soudem nutné aplikovat na takové spotřebitelské mezinárodní kupní smlouvy, které mají úzký vztah k některému ze členských států Evropské unie, avšak v jejichž případě jako rozhodné právo nebylo smluvními stranami zvoleno či určeno právo státu, který je členským státem Evropské unie.

Na základě gramatické interpretace jednotlivých slovních spojení textu citovaného ustanovení (zejména pak spojení: „české právo“) a jejich následné komparace s výrazovými prostředky použitými evropským zákonodárcem v ustanovení čl. 6 odst. 2 Nařízení Řím I je nutné přiklonit se k závěru, že ustanovení § 87 odst. 2 Zákona o MPS má mnohem širší aplikační rozsah než ustanovení čl. 6 odst. 2 Nařízení Řím I.

Uvedené ustanovení Nařízení Řím I hovoří výslovně o povinnosti aplikace pouze takových ustanovení právního řádu, od nichž se nelze smluvně odchýlit (tedy ustanovení kogentních)⁴⁸³. Oproti tomu Zákon o MPS hovoří všeobecně o českém právu jako celku, resp. o kterýchkoliv ustanoveních českého právního řádu. Z ustanovení § 87 odst. 2 Zákona o MPS tak lze jednoznačně dovodit, že vedle kogentních ustanovení bude i v případě, kdy je jako rozhodné zvoleno cizí právo nečlenského státu Evropské unie a kdy daná smlouva bude úzce souviset s územím členského státu Evropské unie, třeba aplikovat i ustanovení určená k ochraně spotřebitele mající dispozitivní povahu⁴⁸⁴.

Relativně neurčitá nicméně zůstávají kritéria pro posouzení, zda daný poměr úzce souvisí s územím některého členského státu Evropské unie.

⁴⁸² Srov. ustanovení § 87 odst. 1 Zákona o MPS.

⁴⁸³ Srov. ustanovení čl. 6 odst. 2 Nařízení Řím I: „... V důsledku této volby však nesmí být spotřebitel zbaven ochrany, kterou mu poskytují ustanovení právního řádu, od nichž se nelze smluvně odchýlit ...“

⁴⁸⁴ Nesouhlasím proto s názorem Břízy a Břicháčka, že by se mělo jednat pouze o kogentní ustanovení českého práva poskytující vyšší standardy ochrany spotřebitele než jinak rozhodné právo, srov. BŘÍZA, Petr, Tomáš BŘICHÁČEK, Zuzana FIŠEROVÁ, Pavel HORÁK, Lubomír PTÁČEK a Jiří SVOBODA. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, str. 495.

Základním východiskem při zjišťování míry naplnění citovaného zákonného požadavku úzke souvislosti pak bude zhodnocení stejných měřítek jako při určování nejužšího spojení. Měřítka aplikovaná v případě ustanovení § 87 odst. 2 Zákona o MPS však vzhledem k použité zákonné dikci⁴⁸⁵ bude třeba vykládat mnohem extenzivněji než např. měřítka aplikovaná v případě ustanovení § 87 odst. 1 Zákona o MPS. Zákon o MPS totiž stanovuje v ustanovení § 87 odst. 1 obecné pravidlo, podle něhož se v případě absence volby práva smluvními stranami založený právní poměr bude řídit právem státu, s nímž daný právní poměr (smlouva) nejužěji souvisí. Toto pravidlo se v řadě odborných publikací skrývá také pod pojmem princip nejužšího spojení⁴⁸⁶.

Při hledání nejužšího spojení je třeba vzít v úvahu všechny relevantní okolnosti případu: místo uzavření anebo plnění smlouvy, sídlo, bydliště anebo umístění provozovny smluvních stran, povahu a předmět smlouvy atd. Citovaný princip s sebou tudíž nese pro účastníky právního poměru relativní míru nepředvídatelnosti a nedostatku právní jistoty, na druhou stranu však umožňuje rozhodujícímu subjektu poměrně širokou diskreci a přenechává mu k posouzení všechny relevantní okolnosti.

K charakteru normy zakotvené v ustanovení § 87 odst. 2 Zákona o MPS je však nutné zdůraznit, že ani ve vztahu k Nařízení Řím I tato norma nemá kolizní povahu. Neurčuje sama o sobě totiž rozhodné právo, avšak specifickým způsobem modifikuje jeho eventuální aplikaci. Rozehnalová citované ustanovení explicitně označuje za „... ustanovení, které určité vymezené kategorii norem dodává povahu 'neodsunutelnosti' ...“⁴⁸⁷.

Jak již zaznělo v úvodu této i předešlé kapitoly, k aplikaci ustanovení Zákona o MPS ve vztahu (nejen) ke spotřebitelské kupní smlouvě dojde jen zřídka, resp. ustanovení Zákona o MPS v této oblasti své praktické uplatnění v širším měřítku bohužel nenaleznou. V reálné praxi bude mít před zákonnou

⁴⁸⁵ Viz dikce použitá v ustanovení § 87 odst. 1 Zákona o MPS: „...smlouva nejužěji souvisí ...“ versus dikce použitá v ustanovení § 87 odst. 2 Zákona o MPS „...právní poměr ... úzce souvisí“

⁴⁸⁶ Jedná se o tzv. „closest connection“, viz např. PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 1.vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, str. 229.

⁴⁸⁷ Viz Naděžda Rozehnalová v: PAUKNEROVÁ, Monika. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2013, str. 603.

úpravou mezinárodních spotřebitelských kupních smluv zakotvenou Zákonem o MPS přednost úprava stanovená v čl. 6 Nařízení Řím I⁴⁸⁸, neboť v jejich případě problematika určování rozhodného práva nad veškerou pochybnost do působnosti čl. 6 Nařízení Řím I spadá.

S odkazem na přechodná ustanovení Zákona o MPS však lze teoreticky konstruovat případ, kdy by praktické uplatnění ustanovení § 87 odst. 2 Zákona o MPS v případě spotřebitelské kupní smlouvy přicházelo skutečně v úvahu. Vycházet je přitom nutné z dikce ustanovení § 123 odst. 1 Zákona o MPS.

Podle ustanovení § 123 odst. 1 Zákona o MPS se ustanovení Zákona o MPS: *„... použije i pro právní poměry vzniklé přede dnem nabytí jeho účinnosti, jestliže jsou trvalé dlouhodobé povahy a dochází v nich k opětovným nebo trvajícím jednáním účastníků a skutečností pro ně významným po dni nabytí jeho účinnosti, pokud jde o taková jednání a skutečnosti.“* Citované ustanovení tedy věcně pokrývá mj. specifické, dlouhotrvající kontrakty.

Ve vztahu k tematickému zaměření kapitoly by se hypoteticky mohlo jednat o spotřebitelské mezinárodní kupní smlouvy uzavřené v zásadě před vstupem Nařízení Řím I (resp. Římské úmluvy) v účinnost pro Českou republiku. S ohledem na charakter a povahu dotčených (spotřebitelských) smluv však tato úvaha zůstává čistě v úrovni teoretické a v rovině praktické se nelze domnívat, že by se s ní bylo možné střetnout.

⁴⁸⁸ Shodně i Petr Dobiáš, viz DOBIÁŠ, Petr: *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář: podle právního stavu k 1. lednu 2014*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, str. 328.

Působnost Zákona o MPS ve vztahu k podnikateli

Zákon o MPS neobsahuje žádné zvláštní ustanovení, které by upravovalo postavení podnikatele v závazkovém právním poměru plynoucím z uzavřené mezinárodní kupní smlouvy. V případě mezinárodní kupní smlouvy uzavřené mezi dvěma podnikateli se tak plně uplatní závěry učiněné v kapitole *Působnost Zákona o MPS v oblasti smluvních závazkových poměrů*, totiž že ustanovení Zákona o MPS se ve vztahu k mezinárodní kupní smlouvě uplatní jen výjimečně a ve specifických případech.

Na rozdíl od typických spotřebitelských kupních smluv si však lze aplikaci ustanovení Zákona o MPS na podnikatelské mezinárodní kupní smlouvy představit reálněji, a to s odkazem na ustanovení § 123 odst. 1 Zákona o MPS. V souladu s ním bude nutné ustanovení Zákona o MPS použít i pro právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti Zákona o MPS, a to v případě právních poměrů majících trvalou a dlouhodobou povahu a v nichž dochází opětovným nebo trvajícím jednáním účastníků a jiným relevantním skutečností.

Bude se tedy jednat zejména o mezinárodní kupní smlouvy nespádající do věcné a časové působnosti Nařízení Řím I (resp. Římské úmluvy) a Vídeňské úmluvy, popř. jiného aplikovatelného nadnárodního právního instrumentu.

Závěr

Jak lze vyvodit z výkladu poskytnutého výše v této práci, problematika právní úpravy mezinárodní kupní smlouvy je nejen na poli obecné teorie mezinárodního práva soukromého problematikou proměnlivou a stále se vyvíjející, na níž se i do budoucna bude zcela jistě soustředit pozornost doktríny i aplikační praxe. Tento aspekt pak bezesporu bude reflektovat značná komplikovanost a do jisté míry i nepřehlednost právní úpravy s mezinárodní kupní smlouvou související⁴⁸⁹.

Ačkoliv jsou otázky právní úpravy mezinárodní kupní smlouvy ve vztahu k přímým normám aplikovatelným na „profesionální mezinárodní koupi zboží“ relativně komplexně regulovány Vídeňskou úmluvou (a ve vztahu ke kolizním normám v Římské úmluvě a Nařízení Řím I), přímé normy použitelné pro řešení otázek spojených s mezinárodní kupní smlouvou v širší (tedy zároveň spotřebitelské) rovině stále chybí. I když již poměrně dlouhou dobu lze zaznamenávat snahy o zavedení této chybějící právní úpravy⁴⁹⁰, do budoucna v této oblasti nelze očekávat rozsáhlejší regulatorní změny⁴⁹¹. Přesto není možné upírat na významu dosavadním legislativním návrhům – zejména pak nelze opomíjet význam v nedávné době velmi diskutovaného Návrhu CESL. Ten bude do budoucna nejen z hlediska svého hmotněprávního obsahu ovlivňovat nejen evropské zákonodárce při další legislativní tvorbě.

Ve vztahu k nejen teoretickým otázkám spojeným s mezinárodní kupní smlouvou lze konstatovat, že co se vnímání mezinárodní kupní smlouvy týče, panuje v tomto směru obecná shoda. Nicméně stále existují aspekty, na něž i doktrína mezinárodního práva soukromého nepohlíží jednotně – jedná se např. o problematiku výkladu pojmu spotřebitel v případě smluv se smíšeným

⁴⁸⁹ Zejména pak ve vztahu k související ochraně spotřebitele.

⁴⁹⁰ Hlavním iniciátorem kroků k zavedení harmonizované právní úpravy je především Evropská unie, viz kapitola Návrh CESL této práce.

⁴⁹¹ Jak je uvedeno v kapitole Návrh CESL, veškeré snahy o zavedení komplexnější přímé právní úpravy v oblasti závazkového práva byly zatím neúspěšné nebo od nich bylo ustoupeno.

účelem, který se interpretuje relativně úzce. Ačkoliv lze připustit, že není vhodné spotřebiteli na úkor obchodníka přiznávat všeobjímající a neomezenou ochranu, zejména v případě mezinárodních kupních smluv uzavíraných se spotřebiteli by tím, kdo nese vyšší míru rizika a odpovědnosti, měl být právě obchodník. Takový přístup by ostatně odpovídal požadavku profesionality a pečlivosti, který je na takové subjekty na poli mezinárodního obchodu kladen.

V oblasti soukromého práva se značně rozvíjí trend směřující ke stále významnějšímu uplatňování autonomie vůle smluvních stran. Ve vztahu k právní úpravě mezinárodní kupní smlouvy lze proto očekávat stále širší prosazování volby rozhodného práva. Ve světle ochrany poskytované spotřebitelům bude nicméně vhodné i v těchto otázkách konsenzus smluvních stran usměrňovat a prostřednictvím příslušných ustanovení aplikovatelného právního předpisu regulovat některé aspekty. Nelze totiž připustit, aby se spotřebitel ocitl „vydaný napospas dravým obchodníkům“ a zůstal v daném právním poměru, byť v určité míře třeba i vlastní vinou, nechráněn.

Zvyšující se ochranu spotřebitele, která se stále intenzivněji promítá do smluvních závazkových vztahů, lze obecně předpokládat i regulaci dalších aspektů spjatých s poměry vznikajícími z mezinárodní kupní smlouvy. Jak již bylo nastíněno výše, protekcionistický přístup zákonodárců na všech úrovních však zcela jistě nelze očekávat donekonečna. Současná kolizní úprava představovaná zejména Nařízením Řím I poskytuje spotřebitelům relativně dostatečný ochranný rámec. Další pozornost normotvůrců by se tak měla upřít zejména na vyjasnění v současnosti existujících otázek, popřípadě vyplnění existujících mezer právní úpravy.

Ve vztahu k Vídeňské úmluvě lze pozitivně kvitovat snahu českého zákonodárce o rozšíření její faktické působnosti a tím i zajištění její potenciálně frekventovanější aplikace, jež lze předpokládat vzhledem k připravovanému odvolání výhrady vznesené Českou republikou k ustanovení čl. 95 Vídeňské úmluvy. O reálném praktickém dosahu tohoto aktu lze oprávněně polemizovat, nicméně na poli teorie mezinárodního práva soukromého a úpravy mezinárodní kupní smlouvy mu nelze upírat jeho význam.

Co se týče dalšího relevantního instrumentu regulujícího mezinárodní kupní smlouvu, Nařízení Řím I, v současné době nelze předpokládat jeho žádné legislativní změny či „převratná“ soudní rozhodnutí s ním spojená. Nařízení Řím I jako takové poměrně efektivně a komplexně upravuje otázky spojené s určováním rozhodného práva mezinárodních kupních smluv a přes svou komplikovanost (zejména v oblasti spotřebitelských mezinárodních kupních smluv) si nevynucuje změny či doplnění. Vzhledem k tomu, že případné novelizace evropských právních předpisů jdou ruku v ruce s další evropskou normotvorbou, nelze perspektivně vylučovat případné reakce Nařízení Řím I na posuny v evropském zákonodárství, resp. judikatuře Soudního dvora Evropské unie. Aktuálně však není důvodné očekávat jakékoliv jeho relevantní změny⁴⁹².

Na jednu stranu zklamáním, na druhou však očekávaným krokem je stažení Návrhu CESL z plánu legislativní činnosti Evropské komise. Jak uvedla sama Evropská komise: *„...Návrhy jsme rozdělili na takové, které chceme zachovat a dovést až k přijetí, na návrhy, které hodláme pozměnit, aby byly v souladu s našimi deseti prioritami, a na návrhy, které navrhujeme vzít zpět. Komise nadále pevně stojí za cíli mnoha návrhů, které navrhuje vzít zpět. Ale návrhy nemají smysl, pokud jen leží odloženy na jednacím stole, pokud je předběžnou událostí nebo pokud se v průběhu projednávání rozmělní natolik, že již nemohou dosáhnout svého původního účelu. V některých případech Komise navrhuje vzít návrhy zpět, aby je následně nahradila ambicióznějšími návrhy nebo je lépe sladila se svými deseti prioritami ...⁴⁹³“.*

Již zaměření Návrhu CESL, které mělo být z obecnější roviny původního Návrhu CESL zúženo prostřednictvím Legislativního usnesení Evropského parlamentu ze dne 26. února 2014 o návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje (COM (2011) 0635 – C7-

⁴⁹² Obdobně k tomu i Mansel, viz MANSEL, Heinz-Peter, Karsten THORN a Rolf WAGNER. *Europäisches Kollisionsrecht 2013: Atempause im status quo 1. Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts*. 2014, roč. 34, č. 1, str. 24.

⁴⁹³ Srov. sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Pracovní program Komise na rok 2015 Nový začátek (COM/2014/0910 final).

0329/2011 – 2011/0284(COD)) na smlouvy uzavírané na dálku, dává vzniknout oprávněnému předpokladu, že následující snahy o právní úpravu mezinárodní kupní smlouvy na poli Evropské unie budou směřovány k regulaci elektronického obchodování⁴⁹⁴. Z praktického hlediska je toto více než pochopitelné, neboť při současném rozvoji elektronických prostředků komunikace a s ním souvisejícím rozvojem elektronické kontraktace lze sféru obchodu na dálku považovat za více než perspektivní.

Na poli mezinárodního práva soukromého lze dále za jeden z nejmladších kodexů označit Zákon o MPS. Ačkoliv od vstupu tohoto předpisu v účinnost uběhla relativně dlouhá doba, právní teorie ani praxe zatím nezaznamenala komplikace spojené s jeho případnou aplikací⁴⁹⁵. Nicméně, je třeba na druhou stranu opakovaně připustit, že aplikovatelnost Zákona o MPS, jak je i detailněji rozvedeno v příslušných kapitolách této práce pojednávajících o Zákoně o ZMPS, je velmi omezena vzhledem k existenci řady nadnárodních právních předpisů upravujících materii spadající do věcné působnosti Zákona o MPS samostatně.

Přesto Zákon o MPS zejména v oblasti jeho úpravy smluvních závazkových poměrů lze považovat za stabilní a plně vyhovující současným potřebám mezinárodního práva soukromého. Zákon o MPS je předpisem, který zohledňuje jak aktuální požadavky právní teorie a aplikační praxe, tak i budoucí vývojové tendence. Není proto relevantní domnívat se, že by se v brzké době otevřel prostor pro jeho případné novelizace (či snad dokonce nahrazení jiným právním předpisem), neboť obecně k tomuto není důvod.

Pro smluvní strany jakožto (zpravidla) právní laiky může být do značné míry obtížné orientovat se v současných otázkách spojených s mezinárodní

⁴⁹⁴ O tom svědčí mj. i odůvodnění Evropské komise, které uvedla v bodu 60 Přílohy II dokumentu Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Pracovní program Komise na rok 2015 Nový začátek (COM/2014/0910 final): „*Návrh bude pozměněn, aby mohl být plně využit potenciál elektronického obchodování na jednotném digitálním trhu.*“ Dále lze podobný názor učinit i na základě kladné odpovědi eurokomisařky Evy Jourové na otázku, zda se další legislativní činnost Evropské komise bude ubírat cestou postupného sjednocení online smluvního práva, srov. KLESLA, Jan. Data se dnes zneužívají hlavně online. *Lidové noviny*, 16. 3. 2015, str. 15.

⁴⁹⁵ Alespoň ke dni uzavření rukopisu této práce mi nebyl znám žádný takový případ, a to jak na poli akademických debat, tak na poli rozhodovací činnosti soudů.

kupní smlouvou. Je proto v zásadě vhodné jim doporučit, aby se obrátily na příslušného odborníka – právníka, který je upozorní na možná rizika spojená s uzavíranou mezinárodní kupní smlouvou a navrhne jim optimální smluvní rámec, buď poskytnutý konkrétním národním právem, nebo vytvořený nadnárodním právním instrumentem.

Na závěr nelze než konstatovat, že další vývoj právní úpravy mezinárodní kupní smlouvy bude zcela jistě pokračovat a že bude bezesporu stejně ostře sledován právní teorií i aplikační praxí. Tak tomu bylo ostatně i doposud. V brzkém časovém horizontu však zřejmě nelze očekávat přijetí komplexní přímé právní úpravy. Ve světle kooperace jednotlivých států – a to ne vždy nutně pouze členských států Evropské unie – bude nezbytné nadále činit kompromisy. Bohužel, s každým přijatým kompromisem se nicméně otevírá prostor pro další problémy spojené s interpretací anebo aplikací daného právního předpisu. Řešení těchto problémů by pak mělo spočívat ve vzájemné spolupráci právní teorie a aplikační praxe.

Shrnutí

Mezinárodní kupní smlouva je na poli mezinárodního obchodního styku jedním z nejvýznamnějších a nejfrekventovaněji užívaných právních institutů. Ačkoliv se jedná o ustálený nástroj, jehož prostřednictvím dochází k realizaci ekonomických záměrů jednotlivých subjektů, jeho vývoj v žádném případě neustrnul a právní úprava mezinárodní kupní smlouvy je stále aktuálním tématem diskutovaným jak na poli právní teorie, tak na poli právní praxe.

Základní doktrinní otázky týkající se mezinárodní kupní smlouvy přirozeně ovlivňují i aplikační praxi. Na druhou stranu i v aplikační praxi mnohdy vyvstávají problémy, na které posléze reaguje právní teorie a předkládá jejich možná řešení. Při hledání odpovědi na otázku, jakým směrem se v budoucnu bude vyvíjet právní úprava mezinárodní kupní smlouvy, je proto třeba zabývat se i základními teoretickými aspekty (nejen právní úpravy) mezinárodní kupní smlouvy. Tyto se pak neodmyslitelně promítají do možných řešení.

Právní regulace kupní smlouvy historicky prodělala významný vývoj, nicméně podstata a povaha kupní smlouvy jako takové zůstaly objektivně beze změny. V současné době je téměř ve všech právních oblastech institut kupní smlouvy upraven příslušnými právními normami v rámci národních právních řádů. Ačkoliv řada předpisů mezinárodního práva soukromého pojem kupní smlouva v hojně míře užívá, úplnou definici či explicitní užší vymezení tohoto pojmu v nich však nelze najít. Vzhledem k charakteru mezinárodní kupní smlouvy s sebou tento fakt žádné významnější problémy nepřináší. Opačná situace je však v případě pojetí subjektů mezinárodní kupní smlouvy, kdy zejména v případě, kdy je takovou stranou spotřebitel, může taková skutečnost mít pro druhou smluvní stranu významné důsledky.

V současnosti lze vyzorovat stále se zesilující tendence k ochraně spotřebitele, které se přirozeně promítají i do jednotlivých právních předpisů. Typickým důsledkem je faktické omezení možnosti projevu smluvní vůle stran ve vztahu k rozhodnému právu či jeho specifickým ustanovením. Tento trend

Ize očekávat i v budoucnu, přičemž konkrétní ochranná ustanovení se budou projevovat zejména v hmotněprávní oblasti. Na poli profesionálního mezinárodního obchodu, resp. u smluv, jejichž smluvní stranou není spotřebitel, lze však naopak předpokládat odstraňování současných více či méně významných překážek mezinárodního obchodu a zjednodušování jednotlivých transakcí.

Ačkoliv jsou otázky právní úpravy mezinárodní kupní smlouvy ve vztahu k přímým normám aplikovatelným na „profesionální mezinárodní koupi zboží“ relativně komplexně regulovány Vídeňskou úmluvou, přímé normy použitelné pro řešení otázek spojených s mezinárodní kupní smlouvou v širší (tedy spotřebitelské) rovině stále chybí. I když již poměrně dlouhou dobu lze zaznamenávat snahy o zavedení této chybějící právní úpravy, do budoucna v této oblasti nelze očekávat rozsáhlejší regulatorní změny. Přesto není možné upírat význam dosavadním legislativním návrhům – například Návrhu CESL. Návrh CESL bude v budoucnu totiž v další normotvorbě ovlivňovat nejen evropské zákonodárce.

Namísto snahy o prohlubování, zdokonalování a v praxi co nejefektivnější prosazování zejména ve vztahu k v současnosti již existujícím unifikovaným úpravám se však právní doktrína i nejrůznější orgány a organizace vydaly vesměs cestou vytváření návrhů dalších, popř. odlišných, právních úprav. Je však na druhou stranu nutné připustit, že dosavadní právní úprava mezinárodní kupní smlouvy mnohdy nereflektuje nejnovější trendy na poli mezinárodního obchodu (obchodování na internetu, prohlubování mezinárodní spolupráce a širší zaměření spotřebitelů na nakupování v zahraničí) a jeho nesmírný posun.

Summary

International sales contract is one of the most important and frequently used legal institutes in the area of international business relations. Despite it is considered as a stable instrument through which the economic targets of particular subjects are realized, its development is not finished and the legal regulation of international sales contract is still topical issue discussed not only in the area of legal theory, but also in legal practice.

Naturally, essential doctrinal questions related to international sales contract affect application practice. On the other hand, there are problems arising from application practice which are subsequently tackled and solved by the legal theory. While finding the answer to the question on how the legal regulation of international sales contract will develop in the future, it is thus necessary to deal with basic theoretical aspects of international sales contract. These aspects are inherently projected into solutions of the above mentioned problems.

The legal regulation of the sales contract historically has undergone significant development, however, the essence and nature of the sales contract itself remained unchanged objectively. Currently, almost at all legal areas the institute of the sales contract is governed by the relevant legal standards within the framework of national legal systems. Although many acts on international private law use the term sales contract frequently, a comprehensive definition or explicit narrower definition of this term in them cannot be found. Nevertheless, due to the nature of the international sales contract, this fact does not bring any major problems. The opposite situation arises in case of the concept of subjects of the international sales contract. Particularly, where contracting party is a consumer, such a fact may have significant consequences for the other party.

Currently, we can observe the increasing tendencies to consumer protection, which are naturally reflected in various legal regulations.

The de facto limitations on the contracting parties' discretion in relation to the applicable law or its specific provisions are typical consequences. This trend can be expected to continue in the future, when the specific safeguard provisions will be evident particularly in the substantive law. In the field of professional international trade, particularly in contracts, whose party is not a customer, it can be expected that current more or less significant barriers to international trade will be removed and simplification of individual transactions will occur.

Although the regulatory issues on international sales agreement are regulated relatively comprehensively by the Vienna Convention (in relation to rules applicable to "professional international sale of goods"), rules applicable on international sales contract to solving issues in a wider (consumer) focus is still missing. We cannot expect larger regulatory changes in this area in the future, although it has been seen efforts to implement the missing legislation for the relatively long time. Nevertheless it is not possible to deny the importance of the existing legislative proposals, for example the Proposal on CESL. Proposal on CESL will affect not only the European legislator in the next legislative work in the future.

Instead of trying to deepen, improve and enforce effectively in practice the existing unified legal regulation, today, the legal doctrine, various authorities and organizations tend to create further proposals and distinct legal regulation. However, on the other hand, it must be accepted that the existing legal regulation on international sales contract often does not reflect the latest trends in international trade (trading on the Internet, enhancing international cooperation and a broader focus on consumers shopping abroad) and its immense shift.

Klíčová slova

Mezinárodní kupní smlouva

Ochrana spotřebitele

Společná evropská právní úprava prodeje

Key words

International Sales Contract

Consumer protection

Common European Sales Law

Seznam literatury a pramenů

Monografie a učebnice

BASEDOW, Jürgen a Toshiyuki KONO. *An economic analysis of private international law*. Tübingen: Mohr Siebeck, c2006, xiii, 246 p. ISBN 31-614-9032-0.

BERGER, Klaus Peter. *The creeping codification of the lex mercatoria*. Kluwer Law International, 1999, 376 s. ISBN 90-411-1094-1.

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, 595 s. ISBN 978-80-7179-297-0.

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Rome convention, Rome I regulation: commentary: new EU conflict-of-laws rules for contractual obligations*. Huntington, NY: Juris, 2010, 2908 s. ISBN 978-1-57823-322-9.

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Římská úmluva a Nařízení Řím I: komentář v širších souvislostech evropského a mezinárodního práva soukromého*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 2684 s. ISBN 978-80-7400-176-5.

BLACK, Henry Campbell. *Blackův právní slovník: ekonomické, právní a sociální aspekty*. 1. vydání. Praha: Victoria Publishing, 1993, 211 s. ISBN 80-856-0523-6.

BOELE-WOELKI, Katarina, Willem F. GROSHEIDE. *The Future of European Contract Law*. Haag: Kluwer Law International, 2007, 434 p. ISBN 978-904-1126-993.

BOGDAN, Michael. *Concise introduction to comparative law*. Groningen: Europa Law Publishing, 2013, xiii, 202 s. ISBN 978-90-8952-125-5.

BOGDAN, Michael. *Concise introduction to EU private international law*. 2nd ed. Groningen: Europa Law Pub., 2012, xii, 228 p. ISBN 90-895-2108-9.

BOGUSZAK, Jiří, Jiří ČAPEK a Aleš GERLOCH. *Teorie práva*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2004, 347 s. ISBN 8073570300.

BONELL, Michael Joachim. *An international restatement of contract law: the UNIDROIT principles of international commercial contracts*. 3rd ed. Ardsley, N.Y.: Transnational Publishers, c2005, xiii, 691 p. ISBN 15-710-5347-6.

BRIDGE, Michael, Klaus BACHER a Ingeborg H. SCHWENZER. *The international sale of goods: law and practice*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2007, lxxv, 770 p. ISBN 01-992-7358-8.

BRIGGS, Adrian. *Agreements on jurisdiction and choice of law*. Oxford: Oxford University Press, 2008, xlix, 572 s. ISBN 978-0-19-928230-2.

BŘÍZA, Petr. *Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě: (se zvláštním zřetelem na evropskou kolizní úpravu)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, xxi, 300 s. ISBN 978-807-1796-060.

BŘÍZA, Petr, Tomáš BŘICHÁČEK, Zuzana FIŠEROVÁ, Pavel HORÁK, Lubomír PTÁČEK a Jiří SVOBODA. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, 745 s. ISBN 9788074005282.

CAMPUZANO DIAZ, Beatriz. *Latest developments in EU private international law*. Cambridge: Intersentia, 2011, xi, 186 s. ISBN 978-1-78068-000-2.

CSACH, Kristián. *Štandardné zmluvy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, 331 s. ISBN 978-80-7380-199-1.

DEL DUCA, Louis F, Egon GUTTMAN a Alphonse M SQUILLANTE. *Problems and materials on sales under the Uniform commercial code and the Convention on International Sale of Goods*. Cincinnati, Ohio: Anderson Publishing, 1993, xxii, 544 s. ISBN 0-87084-152-1.

DI MATTEO, Larry, Qi ZHOU, Severine SAINTIER, Keith, ROWLEY. *Commercial Contract Law: Transatlantic Perspectives*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013, xxviii, 594 s. ISBN 9781107028081.

DI MATTEO, Larry A. *International contracting: law and practice*. Third edition. London: Kluwer Law International, 2013, xxv, 654 p. ISBN 90-411-3530-8.

DI MATTEO, Larry A. *International sales law: a global challenge*. Cambridge: Cambridge University Press, 2014, 784 p. ISBN 978-110-7020-382.

DOBIÁŠ, Petr. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, 528 s. ISBN 978-808-7576-946.

ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vydání. Praha: Sagit, 2012. ISBN 978-80-7208-922-2.

FAWCETT, James J, Jonathan HARRIS a M BRIDGE. *International sale of goods in the conflict of laws*. Oxford: Oxford University Press, 2005, 1458 s. ISBN 0-19-924469-3.

FERRARI, Franco. *Rome I regulation: pocket commentary*. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2015, 533 s. ISBN 9783866532410.

FERRARI, Franco. *The CISG and its impact on national legal systems*. Munich: Sellier, 2008, 489 s. ISBN 9783866537293.

GERLOCH, Aleš, Jan KYSELA, Zdeněk KÜHN, Jan WINTR, Jan TRYZNA, Pavel MARŠÁLEK a Karel BERAN. *Teorie a praxe tvorby práva*. Vyd. 1. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2008, 422 s. ISBN 978-80-7357-362-1.

GERLOCH, Aleš, Jan TRYZNA a Jan WINTR. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, 497 s. ISBN 978-80-7380-388-9.

GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 310 s. ISBN 9788073804541.

GILIKER, Paula. The Transposition of the Consumer Rights Directive into UK Law: Implementing a Maximum Harmonization Directive. *European Review of Private Law*, 2015, č. 1, s. 5–28. ISSN: 0928-9801.

HILL, Jonathan. *Cross-border consumer contracts*. 1st pub. Oxford: Oxford University Press, 2008, xxxvi, 427 s. ISBN 978-0-19-927654-7.

HILTY, Reto M a Frauke HENNING-BODEWIG. *Law against unfair competition: towards a new paradigm in Europe?*. Berlin: Springer, 2007, x, 271 s. ISBN 978-3-540-71881-9.

HONSELL, Heinrich a Christoph BRUNNER. *Kommentar zum UN-Kaufrecht: Übereinkommen der Vereinten Nationen über Verträge über den Internationalen Warenkauf (CISG)*. 2. Aufl. Berlin: Springer, 2008, lxxiv, 1232 p. ISBN 35-407-2090-1.

HUBER, Peter a Alastair MULLIS. *The CISG: a new textbook for students and practitioners*. München: Sellier, 2007, 408 s. ISBN 978-3-86653-020-1.

JANSSEN, André Olaf Meyer. *CISG methodology*. Munich: Sellier European Law Publishers, 2009, 395 s. ISBN 9783866537224.

KANDA, Antonín. *Kupní smlouva v mezinárodním obchodním styku (Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží)*. Praha: Linde, 1999, 307 s. ISBN 80-7201-183-9.

KANDA, Antonín. *Mezinárodní kupní smlouva*. 12. vydání. Praha: Academia, 1988, 273 s.

KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 1995, 247 s. ISBN 3406401775.

KNAPP, Viktor. *Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy*. 1. vyd. Praha: Beck, 1996, XVI, 248 s. ISBN 80-7179-089-3.

KRÖLL, Stefan, Loukas A MISTELIS a Maria del PILAR PERALES VISCACILLAS. *UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG): commentary*. München: C. H. Beck, c2011, lxiii, 1251 s. ISBN 978-1-84113-170-2.

KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. opr. a dopl. vydání. Brno: Doplněk, 2009, 462 s. ISBN 978-807-3801-717.

KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ a Květoslav RŮŽIČKA. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň – Brno: Aleš Čeněk – Doplněk, 2015, 430 s. ISBN 978-80-7380-550-0.

KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ a Květoslav RŮŽIČKA. *Právo mezinárodního obchodu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 407 s. ISBN 978-80-7380-108-3.

LANDO, Ole a Hugh BEALE. *Principles of European contract law*. Hague: Kluwer Law International, 2003, xlviii, 561 s. ISBN 90-411-1305-3.

LAVICKÝ, Petr, a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-529-9.

MC PARLAND, Michael. *The Rome I regulation on the law applicable to contractual obligations*. 1. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2015, 976 s. ISBN 9780199654635.

MADAR, Zdeněk. *Slovník českého práva*. I. díl. 3. rozšířené a podstatně přepracované vydání. Praha: Linde, 2002, s. 985-1842. ISBN 80-720-1377-7.

MAGNUS, Ulrich, Peter MANKOWSKI a Alfonso-Luis CALVO CARAVACA. *Brussels I regulation*. 2. vydání. München: Sellier. European Law Publishers, c2012, xxvii, 972 s. ISBN 38-665-3142-7.

MAGNUS, Ulrich. *CISG vs. regional sales law unification: with a focus on the new common european sales law*. München: Sellier European Law Publishers, 2012, ix, 237 s. ISBN 978-3-86653-230-4.

NYGH, Peter. *Autonomy in international contracts*. Oxford: Clarendon Press, 1999, 282 s. ISBN 0-19-826270-1.

ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. 5. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, 491 s. ISBN 978-80-7380-506-7.

ONDŘEJ, Jan. *Spotřebitelské smlouvy a ochrana spotřebitele: ekonomické, právní a sociální aspekty*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, c2013, xvi, 365 s. ISBN 978-80-7400-446-9.

PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 1. vydání. Praha: Beck, 2008, xxxii, 409 s. ISBN 978-80-7400-034-8.

PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, xxx, 304 s. ISBN 978-80-7400-504-6.

PAUKNEROVÁ, Monika a Květoslav RŮŽIČKA. *Rekodifikované mezinárodní právo soukromé*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2014, 193 s. ISBN 978-80-87146-94-1.

PAUKNEROVÁ, Monika. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2013, lxxiii, 853 s. ISBN: 978-807-4783-685.

PAUKNEROVÁ, Monika, Jan BRODEC, Miroslav BĚLINA, Jan DVOŘÁK, Kateřina EICHLEROVÁ, David ELISCHER, Ondřej FRINTA, Dita FRINTOVÁ, Aleš GERLOCH, Petr HŮRKA, Zdeněk KUČERA, Alena MACKOVÁ, Ivana MRÁZOVÁ, Daniel PATĚK, Jan PICHRT, Senta RADVANOVÁ, Josef SALAČ, Petr SMOLÍK, Luboš TICHÝ, Michal TOMÁŠEK, Petr TÉGL, Alena WINTEROVÁ, František ZOULÍK, Michaela ZUKLÍNOVÁ, Petr ČECH, Stanislava ČERNÁ a Martin ŠTEFKO. *Nové jevy v právu na počátku 21. století*. Praha: Karolinum, 2009, 424 s. ISBN 978-80-246-1687-2.

PFEIFFER, Magdalena. *Kritérium obvyklého pobytu v mezinárodním právu soukromém*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, 192 s. ISBN 978-808-7576-847.

PLENDER, Richard a Michael WILDERSPIN. *The European contracts convention: the Rome convention on the choice of law for contracts*. 2nd ed. London: Sweet and Maxwell, 2001, 407 s. ISBN 0-421-73860.

RADEIDEH, Malek. *Fair trading in EC law: information and consumer choice in the internal market*. Groningen: Europa Law Publishing, 2005, xiv, 339 p. ISBN 90-768-7140-00.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Jiří VALDHANS, Klára DRLIČKOVÁ a Tereza KYSELOVSKÁ. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, 445 s. ISBN 978-807-4780-165.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží - ano či ne?* 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2012, 268 s. ISBN 978-802-1059-566.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Závazky ze smluv a jejich právní režim: (se zvláštním zřetelem na evropskou kolizní úpravu)*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2010, 272 s. ISBN 978-802-1052-406.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda a Vladimír TÝČ. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*. 2. nezměněné vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006, 401 s. ISBN 802104053.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Jiří VALDHANS a Tereza KYSELOVSKÁ. *Nový občanský zákoník pohledem mezinárodních obchodních transakcí*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2014, 270 s. ISBN 978-802-1074-910.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Vladimír TÝČ a Monika NOVOTNÁ. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1998, 346 s. ISBN 80-210-1867-4.

SEKERA, Milan. *Communitaire and Slovak legislative pillars of consumer protection: ekonomické, právní a sociální aspekty*. 1. vydání. Ostrava: Key Publishing, 2013, 211 s. ISBN 978-808-7255-629.

SELUCKÁ, Markéta. *Koupě a prodej: nový občanský zákoník, společná evropská právní úprava prodeje*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, xx, 245 s. ISBN 978-80-7400-471-1.

SCHLECHTRIEM, Peter, Klaus BACHER a Ingeborg H SCHWENZER. *Kommentar zum einheitlichen UN-Kaufrecht: das Übereinkommen der Vereinten Nationen über Verträge über den internationalen Warenkauf : CISG*. 5., völlig neubearbeitete Aufl. München: Beck, 2008, 1205 s. ISBN 978-340-6575-495.

SCHMIDT-KESSEL, Martin. *Ein einheitliches europäisches Kaufrecht?: eine Analyse des Vorschlags der Kommission*. München: Sellier-European Law Publishers, 2012, xii, 551 s. ISBN 978-3-86653-213-7.

SCHULTE-NÖLKE, Hans. *Der Entwurf für ein optionales europäisches Kaufrecht*. München: Sellier. European Law Publishers, 2012, viii, 424 s. ISBN 978-386-6532-090.

SCHULZE, Reiner a Fryderyk ZOLL. *The law of obligations in Europe: a new wave of codifications*. München: Sellier, 2013, 250 s. ISBN 978-3-86653-246-5.

SCHWENZER, Ingeborg H a Peter SCHLECHTRIEM. *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2010, xcvi, 1480 p. ISBN 01-995-6897-9.

SMITS, Jan M. *The need for a European contract law: empirical and legal perspectives*. Groningen: Europa Law Pub., c2005, xii, 188 p. ISBN 90-768-7135-3.

STEFANICKI, Robert. *Ochrona konsumenta w świetle ustawy o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej*. Kraków: "Zakamycze", 2006, 443 p. ISBN 83-744-4300-6.

SVATOŠ, Miroslav. *Zahraniční obchod: teorie a praxe*. 1. vydání. Praha: Grada, 2009, 367 s. ISBN 978-80-247-2708-0.

SYMEONIDES, Symeon. *Codifying choice of law around the world: an international comparative analysis*. Oxford: Oxford University Press, 2014, 411 s. ISBN 978-0-19-936084-0.

ŠVESTKA, Jiří, Jiří SPÁČIL, Marta ŠKÁROVÁ a Milan HULMÁK. *Občanský zákoník II: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, xxi, 1373 s. ISBN 978-807-4001-086.

ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Dita MELICHAROVÁ, Ondřej FRINTA, Tomáš POHL, Petr LIŠKA, Ivana MRÁZOVÁ, Michaela ZUKLÍNOVÁ a Květoslav RŮŽIČKA. *Občanské právo hmotné*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, 550 s. ISBN 978-80-7357-473-4.

ŠVESTKA, Jiří, Jan, DVOŘÁK, Josef, FIALA a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek I*. 1. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, 1736 s. ISBN 978-80-7478-369-2.

TICHÝ, Luboš, Rainer ARNOLD, Jiří ZEMÁNEK, Richard KRÁL a Tomáš DUMBROVSKÝ. *Evropské právo*. 4. vydání. Praha: C.H. Beck, 2011, lii, 953 s. ISBN 978-80-7400-333-2.

TOMANČÁKOVÁ, Blanka. *Ochrana spotřebitele v praxi se vzory a příklady*. 2. vydání. Praha: Linde, 2011, 203 s. ISBN 978-80-7201-864-2.

TOMÁŠEK, Michal, Vladimír TÝČ, Irena PELIKÁNOVÁ, Tereza KUNERTOVIČ, Lenka PÍTROVÁ, Martin SMOLEK, Jiří MALENOVSKÝ, Filip KŘEPELKA a David SEHNÁLEK. *Právo Evropské unie*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, 494 s. ISBN 978-80-87576-53-3.

URFUS, Valentin, Michal SKŘEJPEK a Jaromír KINCL. *Římské právo*. 2. dopl. a přeprac. vydání., Praha: C.H. Beck, 1995, XXII, 386 s. ISBN 80-7179-031-1.

VAN CALSTER, Geert. *European private international law*. Oxford: Hart Publishing, 2013, xli, 340 s. ISBN 978-1-84946-241-9.

VEČEŘA, Jiří. *Ochrana spotřebitele v České republice a Evropské unii: (včetně úpravy podle nového občanského zákoníku 2014)*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, 268 s. ISBN 978-80-87576-34-2.

VÍTOVÁ, Blanka. *Nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských smlouvách*. 1. vydání. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, 2012, 203 s. ISBN 978-80-87382-24-0.

VOGENAUER, Stefan a Jan KLEINHEISTERKAMP. *Commentary on the UNIDROIT principles of international commercial contracts (PICC)*. Oxford: Oxford University Press, 2009, ccxxx, 1319 s. ISBN 978-0-19-929175-5.

WIEWIÓROWSKA-DOMAGALSKA, Aneta. *Consumer Sales Guarantees in the European Union*. München: Sellier, European Law Publishers, 2013, 345 s. ISBN 978-3-86653-232-8.

WINTR, Jan. *Metody a zásady interpretace práva*. Praha: Auditorium, 2013, 229 s. ISBN 978-80-87284-36-0.

Odborné články tištěné, příspěvky ve sborníku

ALPA, Guido. *The proposed common European sales law - the lawyers' view*. München: Sellier, European Law Publishers, 2013, 251 s. ISBN 978-3-86653-249-6.

BAIRD, Douglas G. *Precontractual disclosure duties under the Common European Sales Law*. *Common Market Law Review*, 2013, č. 1/2, s. 297-313, ISSN 0165-0750.

BALTHASAR, Stephan. Das Gemeinsame Europäische Kaufrecht – eine Analyse aus unternehmerischer Sicht. *Recht der Internationalen Wirtschaft*, 2012, č. 6, s. 361-369. ISSN 0340-7926.

BEALE, Hugh. Hopes for the CESL: A Brief Response to DiMatteo, Loos, Schulte-Nölke, Storme, and Twigg-Flesner. *European Review of Private Law*, 2015, č. 2, s. 251–262. ISSN 0928-9801.

BISPING, Christopher. *The Common European Sales Law, consumer protection and overriding mandatory provisions in private international law*. *International and Comparative Law Quarterly*, 2013, č. 2, s. 464-483. ISSN 0020-5893.

BŘICHÁČEK, Tomáš. *Kolizní úprava spotřebitelských smluv v nařízení Řím I – aktuální otázky*. *Právní rozhledy*, 2012, č. 23-24, s. 829-836. ISSN 1210-6410.

BŘICHÁČEK, Tomáš. *Myšlenka volitelné právní úpravy smluvních závazků na úrovni EU*. *Jurisprudence*, 2010, č. 8, s. 3 - 10. ISSN 1212-9909.

BŘICHÁČEK, Tomáš. *Návrh volitelné unijní úpravy kupní smlouvy*. *Právní fórum*, 2012, č. 12, s. 542- 449. ISSN 1214-7966.

ČECH, Petr. *Kdy použít obchodní zákoník a kdy jen občanský I*. *Právní rádce*, 2007, č. 12, s. 22-28, ISSN 1210-4817.

ČECH, Petr. *Kdy použít obchodní zákoník a kdy jen občanský II*. *Právní rádce*, 2008, č. 1, s. 19-25, ISSN 1210-4817.

DĚDIČ, Jan, ČECH, Petr. *Bis de Eadem re aneb dvakrát o tomtéž (a pokaždé jinak)*. *Právní rádce*, 2008, č. 11, s. 4-11, ISSN 1210-4817.

DI MATTEO, Larry. A. *Common European Sales Law: A critique of its rationales, functions, and unanswered questions*. *Journal of International Trade Law and Policy*, 2012, č. 3, s. 222-240. ISSN 1477-0024.

DVOŘÁK, Jan a Milan KINDL. *Pocita Martě Knappové k 80. narozeninám*. 1. vydání. Praha: ASPI Publishing, 2005, 472 s. ISBN 80-7357-133-1.

EIDENMÜLLER, Horst. *What can be wrong with an option? An optional Common European Sales Law as a regulatory tool.* Common Market Law Review, 2013, č. 1/2, s. 69-84. ISSN 0165-0750.

EPSTEIN, Richard A. *Harmonization, heterogeneity and regulation: CESL, the lost opportunity for constructive harmonization.* Common Market Law Review, 2013, č. 1/2, s. 207-224. ISSN 0165-0750.

FERRARI, Franco a Stefan LEIBLE. *Rome I regulation: the law applicable to contractual obligations in Europe.* München: Sellier-European Law Publishers, 2009, x, 377 s. ISBN 978-3-86653-115-4.

FERRARI, Franco. *What Sources of Law for Contracts for the International Sale of Goods?: Why One has to Look Beyond the CISG.* International Review of Law and Economics, 2005, č. 3, str. 314-341. ISSN 0144-8188.

GANUZA, Juan José, Fernando GOMEZ. *Optional law for firms and consumers: An economic analysis of opting into the Common European Sales Law.* Common Market Law Review, 2013, č. 1/2, s. 29–50. ISSN 0165-0750.

GARCIMARTIN ALFEREZ, Francisco. J. *The Rome I Regulation: Exceptions to the Rule on Consumer Contracts and Financial Instruments.* Journal of Private International Law, 2009, č. 1, s. 85-103. ISSN 1744-1048.

GROß, Christian. *Gemeinsames Europäisches Kaufrecht – Moderne Ansatz oder praxisferne Vision?* Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht, 2012, č. 14, s. 521-522. ISSN 0937-7204.

GRUNDMANN, Stefan. *Costs and benefits of an optional European sales law (CESL).* Common Market Law Review, 2013, č. 1/2, s. 225 – 242. ISSN 0165-0750.

HAJN, Petr. *Oslabená ochrana spotřebitelů? K aktuálnímu výkladu směrnice o nekalých obchodních praktikách.* Obchodněprávní revue, 2009, č. 2, s. 44-46. ISSN 1803-6554.

HANZL, Martin. *Mezinárodní kupní smlouva*. Právní rádce: měsíčník Hospodářských novin: měsíčník vydavatelství Economía. Praha: Economía, 2003, roč. 11, č. 8. ISSN 1210-4817.

HESSELINK, Martijn W. *How to Opt into the Common European Sales Law? Brief Comments on the Commission's Proposal for a Regulation*. European Review of Private Law, 2012, č. 1, s. 195-212. ISSN 0928-9801.

HILL, Jonathan. *Choice Of Law In Contract Under The Rome Convention: The Approach Of The Uk Courts*. International and Comparative Law Quarterly. 2004, č. 2, str. 325 – 350. ISSN 0020-5893.

HOFFMAN, Bernd. *Consumer contracts and the 1980 Rome EC Convention on the law applicable to contractual obligations*. Journal of Consumer Policy, 1992, č. 4, str. 365-384. ISSN 1573-0700.

CHLEBCOVÁ, Radka. *Kolizněprávní ochrana spotřebitele v právu ES*. Právník. 2008, č. 4, s. 429.

JEUNGER, Friedrich K. *Appendix A: Letter from Friedrich K. Juenger to Harry C. Sigman, Esg. June 23, 1994*. Vanderbilt Journal of Transnational Law. Nashville: Vanderbilt University, School of Law, 1995, ročník 28, č. 455, str. 451 - 464. ISSN 0090-2594.

KANDA, Antonín. *K nabytí platnosti úmluvy OSN upravující smlouvy o mezinárodní koupi zboží*. Právní zpravodaj československého zahraničního obchodu. 1988, ročník 33, č. 3.

KANDA, Antonín. *K návrhu Úmluvy o smlouvě o mezinárodní koupi zboží*. Právní zpravodaj československého zahraničního obchodu. 1980, ročník 25, č. 3-4.

KANDA, Antonín. *K některým otázkám unifikace práva mezinárodní koupě*. Právní zpravodaj československého zahraničního obchodu. 1972, ročník 17, č. 6-7.

KANDA, Antonín. *Obecné principy právní úpravy mezinárodní kupní smlouvy: Knabytí platnosti Úmluvy OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží v ČSFR*. Právník: teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 1991, CXXX, č. 5. ISSN 0231-6625.

KANDA, Antonín. *Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží jako součást našeho právního řádu*. Právník. 1999, ročník 138, č. 1. ISSN 0231-6625.

KANDA, Antonín. *Úmluva OSN upravující smlouvy o mezinárodní koupi zboží (Vídeňská konvence)*. Právní zpravodaj československého zahraničního obchodu. 1984, ročník 29, č. 1.

KANDA, Antonín. *Vídeňská úmluva o mezinárodní koupi zboží a náš právní řád*. Právník. 1997, ročník 136, č. 1. ISSN 0231-6625.

KAPITÁN, Zdeněk. *Má vždy metoda přímá přednost před metodou kolizní? Vztah kolizního práva a Vídeňské úmluvy OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží*. Acta Universitatis Carolinae. Praha: Univerzita Karlova, 2008. ISSN 0323-0619.

KAPITÁN, Zdeněk. *Podmínky aplikovatelnosti Úmluvy OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží*. Právní fórum. 2008, ročník 5, č. 7. ISSN 1214-7966.

KINTR, Tomáš. *Hierarchie pramenů práva ve vztazích mezi podnikateli dle NOZ a její dopad na praxi*. Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 2014, č. 6, str. 74 – 76. ISSN 1210-6348.

KOPÁČ, Ludvík. *Úmluva OSN o mezinárodní koupi zboží*. Právník. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 1981, CXX, č. 8. ISSN 0231-6625.

KYSELOVSKÁ, Tereza. *Online spotřebitelské smlouvy a hraniční určovateli „zaměřování činnosti“ ve světle judikatury Soudního dvora Evropské Unie*. Časopis pro právní vědu a praxi, 2011, č. 3, s. 221-225. ISSN 1210-9126.

LEIBLE, Stefan a Matthias, LEHMANN. Die verordnung über das auf vertragliche Schuldverhältnisse anzuwendende Recht ("Rom I). *Recht der Internationalen Wirtschaft*, 2008, č. 8, s. 528-543. ISSN 0340-7926.

MANKOWSKI, Peter. *Der Vorschlag für ein Gemeinsames Europäisches Kaufrecht (CESL) und das Internationale Privatrecht*. *Recht der Internationalen Wirtschaft*, 2012, č. 3, s. 97-105, ISSN 0340-7926.

MANSEL, Heinz-Peter, Karsten THORN a Rolf WAGNER. *Europäisches Kollisionsrecht 2013: Atempause im status quo 1. Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts*. 2014, roč. 34, č. 1, s. 1-27. ISSN: 0720-6585.

MINK, Georges, Solange GRONDIN a Václav LIBÁNSKÝ. *Spotřebitelská legislativa EU a její implementace do práva členského a kandidátského státu (na příkladu Francie a České republiky): the law applicable to contractual obligations in Europe*. Praha: CEFRES, 2001, 177 s. Cahiers du CEFRES. ISBN 80-863-1111-2.

MORSE, Robin C. G. J. *Consumer Contracts, Employment Contracts and the Rome Convention*. *International and Comparative Law Quarterly*. 1992, č. 1, s. 1-21. ISSN 0020-5893.

MYŠÁKOVÁ, Petra. *Narizení Řím I - revoluce v oblasti rozhodného práva pro závazky ze smluv?*. *Obchodněprávní revue*. 2009, č. 2, s. 39-44. ISSN 1803-6554.

PAUKNEROVÁ, Monika. *Odpojovací klauzule v mezinárodních smlouvách a v evropském mezinárodním právu soukromém*. Acta Universitatis Carolinae: Pocta Zdeňku Kučerovi k 80. narozeninám. Praha: Karolinum, 2008. IURIDICA, 2008, č. 1. ISSN 0323-0619.

PIERS, Maud, Ernst A. KRAMER. *Pre-contractual Information Duties in the CESL*. *Zeitschrift für europäisches Privatrecht*, 2012, č. 4, s. 867 – 903. ISSN 0943-3929.

REDING, Viviane. *Warum Europa ein optionales Europäisches Vertragsrecht benötigt?* Zeitschrift für Europäisches Privatrecht, 2011, č. 1, s. 1-6. ISSN 0943-3929.

SALAČ, Jaroslav. *Lex mercatoria – nástin vývoje a význam.* Právník, 1998, ročník 137, č. 5, str. 409 – 424. ISSN 0231-6625.

SMITS, Jan M. *Party choice and the Common European Sales Law: How to prevent the CESL from becoming a lemon on the law market.* Common Market Law Review, 2013, č. 1/2, s. 51-68. ISSN 0165-0750.

SMITS, Jan M. *The Common European Sales Law Beyond Party Choice.* Zeitschrift für europäisches Privatrecht, 2012, č. 4, s. 904-923. ISSN 0943-3929.

STORME, Matthias E. *The Young and the Restless: CESL and the Rest of Member State Law.* European Review of Private Law, 2015, č. 2, s. 217–229. ISSN: 0928-9801.

TICHÝ, Luboš, Miloš KOCÍ. *Spotřebitelská kupní smlouva.* Praha: Centrum právní komparatistiky, Právnícká fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2013, 143 s. ISBN 978-808-7488-126.

WAGNER, Gerhard. *Termination and cure under the Common European Sales Law: Consumer protection misunderstood.* Common Market Law Review, 2013, č. 1/2, s. 147 – 168. ISSN 0165-0750.

WHITTAKER, Simon. *Identifying the legal costs of operation of the Common European Sales Law.* Common Market Law Review, 2013, č. 1/2, s. 85-108. ISSN 0165-0750.

ZELLER, Bruno. *Uniformity of Laws: A Reality or Just a Myth?* International Journal of Private Law. Oxford, England: Hart Publishers, 2009, Volume 2, Number 1, str. 231 – 242. ISSN: 1753-6235.

Elektronicky dostupné odborné články

ALFÉREZ, Francisco J. Garcimartín. The Rome I Regulation: Much a do about nothing?. *European Legal Forum* [online]. 2008, č. 2, s. 61-120 [cit. 2014-02-16]. Dostupné z www: <<http://www.simons-law.com/library/pdf/e/884.pdf>>.

BASEDOW, J. Worldwide Harmonisation of Private Law and Regional Economic Integration - General Report. *Uniform Law Review - Revue de droit uniforme* [online]. 2003, vol. 8, 1-2, str. 31-49 [cit. 2015-04-15]. DOI: 10.1093/ulr/8.1-2.31.

BONELL, Michael Joachim a C. M. BIANCA. *Commentary on the International Sales Law*. Milan: Giuffre, 1987. Dostupné z www: <<http://cisgw3.law.pace.edu/cisg/biblio/bonell-bb7.html>>.

KOZUKA, S. The Economic Implications of Uniformity in Law. *Uniform Law Review - Revue de droit uniforme* [online]. 2007, vol. 12, issue 4, str. 683-695 [cit. 2015-04-15]. DOI: 10.1093/ulr/12.4.683.

PONGELLI, Giacomo. *The proposal for a regulation on a common European sales law (CESL) and its gradual evolution*. *Comparative law review*, 2013, č. 1. ISSN 2038-8993. Dostupné z www: <<http://www.comparativelawreview.com/ojs/index.php/CoLR/article/viewFile/49/53>>.

WINSHIP, Peter: The Scope of the Vienna Convention on International Sales Contracts. In BENDER, Matthew.: *International Sales: The United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods*. [online] New York: Juris Publishing, 1984. [cit. 2014-03-01]. Dostupné z www: <<http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/winship5.html>>.

ZIEGEL, Jacob S. Report to the Uniform Law Conference of Canada on Convention on Contracts for the International Sale of Goods. Pace Law School Institute of International Commercial Law, 2012. Dostupné z www: <<http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/text/ziegel2.html>>.

Soudní rozhodnutí a rozhodčí nálezy

Nález prvního senátu Ústavního soudu České republiky ze dne 15. června 2009, sp. zn. I. ÚS 342/09 [online]. Ústavní soud České republiky v Brně, 2009 [cit. 2015-03-02]. Dostupné z www:

<<http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=62903&pos=2&cnt=2&typ=result>>.

Rozhodčí nález: Rusko, Maritime Arbitration Commission at the Russian Federation Chamber of Commerce and Industry ze dne 18. 12. 1998 (strany nezveřejněny) [online]. Pace Law School Institute of International Commercial Law, 2015 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z www:

<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/981218r1.html>>.

Rozhodnutí soudu: Německo, Oberlandesgericht Stuttgart ze dne 31. března 2008: 6 U 220/2007. Pace Law School Institute of International Commercial Law, 2014. Dostupné z www:

<<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/080331g1.html>>.

Rozhodnutí soudu: Německo, Landgericht Bamberg ze dne 13. dubna 2005, 2 O 340/00 [online]. Pace Law School Institute of International Commercial Law, 2015 [cit. 2015-04-03]. Dostupné z www:

<<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/050413g1.html>>.

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 20. ledna 2005 ve věci C-464/01 Johann Gruber proti Bay Wa AG.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 20. května 2010, č.j. 6 Ads 56/2009 – 62 [online]. Nejvyšší správní soud České republiky v Brně [cit. 2015-01-018]. Dostupné z www:

<http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2009/0056_6Ads_0900052A_prevedeno.pdf>.

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 12. prosince 2013 ve věci C-116 /12 Ioannis Christodoulou a další proti Elliniko Dimosio.

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 14. března 1991 ve věci C-361/89, Patrice Di Pinto.

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 16. června 2011 ve spojených věcech C-65/09 (Gebr. Weber GmbH proti Jürgen Wittmer) a C-87/09 (Ingrid Putz proti Medianess Electronics GmbH).

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 19. září 2000 ve věci C-287/98, Lucemburské velkovévodství proti Berthe Linster, Aloyse Linster a Yvonne Linster.

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 3. července 1997 ve věci C-269/95, Francesco Benincasa proti Dentalkit Srl.

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 7. prosince 2010 ve spojených věcech C-585/08 (Peter Pammer proti Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG) a C-144/09 (Hotel Alpenhof GesmbH proti Oliver Heller).

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 13. prosince 2012 ve věci C-670/11, Etablissement national des produits de l'agriculture et de la mer (FranceAgriMer) proti Vinifrance SA.

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 6. září 2012 ve věci C-190/11, Daniela Mühlleitner proti Ahmad Yusufi a Wadat Yusufi.

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 11. března 2003 ve věci C-40/01, Ansul BV proti Ajax Brandbeveiliging BV.

Další prameny

COM (2001) 0398 final Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on european contract law.

COM (2002) 654 final Green paper on the conversion of the Rome Convention of 1980 on the law applicable to contractual obligations into a Community instruments and its modernisation.

COM (2003) 0068 final Communication from the Commission to the European Parliament and the Council - A more coherent European contract law – An action plan.

COM (2005) 650 final 2005/0261 (COD) Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the law applicable to contractual obligations (Rome I).

COM (2010) 348 final Green Paper from the Commission on policy options for progress towards a European Contract Law for consumers and businesses.

COM (2011) 635 final 2011/0284 (COD) Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on a Common European Sales Law.

COM (2014) 910 final Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Pracovní program Komise na rok 2015 Nový začátek.

European Parliament legislative resolution of 26 February 2014 on the proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on a Common European Sales Law (COM (2011) 0635 – C7-0329/2011 – 2011/0284(COD)).

Návrh textu odvolání výhrady a prohlášení. MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU ČESKÉ REPUBLIKY. Praha, březen 2015. Nepublikováno.

Předkládací zpráva pro Parlament. MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU ČESKÉ REPUBLIKY. Praha, březen, 2015. Nepublikováno.

Rámcová pozice/Stanovisko pro Parlament ČR: Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje ze dne 2. prosince 2011. BŘICHÁČEK, Tomáš a Pavla BELLOŇOVÁ.

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR, Mezinárodní odbor civilní. Praha, 2011.

Report on the Convention on the law applicable to contractual obligations by Mario Giuliano, Professor and Paul Lagarde. *Úřední věstník Evropské unie C 282*, 31. 10. 1980, s. 1—50.

Status United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (Vienna, 1980). *United Nations Commission on International Trade Law* [online]. 2015 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z www: <http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/sale_goods/1980CISG_status.html>.

KLESLA, J. Data se dnes zneužívají hlavně online. *Lidové noviny*, 16. 3. 2015, str. 15. ISSN 1213-1385.

KORDAČ, Zbyšek. Odvolání výhrady dle čl. 95 Vídeňské úmluvy: chvályhodný návrh MPO. [Http://jinepravo.blogspot.cz](http://jinepravo.blogspot.cz) [online]. 2012 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z www: <<http://jinepravo.blogspot.cz/2012/06/odvolani-vyhrady-dle-cl-95-videnske.html>>.

KORIČANSKÁ, Marie. *Mezinárodní kupní smlouva*. Diplomová práce. Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze. 2012. Vedoucí práce prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc.

KORIČANSKÁ, Marie. *Mezinárodní kupní smlouva ve vztahu ke spotřebiteli*. Rigorózní práce. Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze. 2014. Vedoucí práce prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc.

PETRÁČEK, Vladimír. *Mezinárodní kupní smlouva*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2012. Vedoucí práce prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc..